کورد دوژمنی خۆت بناسە

یاداشتەکانی لیژانێکی موخابەرات

بەرگی (4)

ڕەفیق پشدەری

2002 ز

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشکەشە...

بەهەموو کوردێکی پشت ئەستوورو باوەڕدار بەرەوایی مافی گەلی کوردستان...

بەگیانی شەهیدە پاك و بێگەردەکانمان" ئەوانەی بەخوێنی گەش و ئاڵیان ئەم بەشە ئازادکراوەی کوردستانیان رزگارکردو ئازادیی و هێمنی و ئاسایشیان فەراهەم هێنا.

ئەو شەهیدانەی بەرگریان کرد لەگۆڕەپانی جەنگداو، لەڕا پەڕینی پیرۆزدا وەك قەڵغانێك وەهابوون و، لەکۆرەوی گەلی کوردستاندا بەرگریان کرد لەکاتێکدا خەڵکی لەزوڵم و ستەمی سەدام هەڵدەهاتن..

بەوکەسانەی خوەلیاو ئالوودەی راستین... خاوەن بیروباوەڕوو دەروونە پاکەکان...

باهەموو دەست لەنێو دەست کەین بۆ پڕکردنەوەی ئەم بۆشاییەی حزبە سیاسیەکانی کوردستان دروستیان کردووەو، بووەتە هۆی پێکهاتنی بەربەستێك لەنێوان گەل و ئیدارەی حکومەتی کوردستاندا.

هەروەها بۆئەوەی یەك دەنگ و رابین چاوپۆشین لەگلەیی و گازندەو رق و کینە" کەلەئەنجامی دەوڵەمەندبوونی سەرکردەو بەرپرسەکان لەسەرگیانی گەل پێکهاتووەو دەرەنجامەکەشی بەخۆش گوزەرانی هەندێك و بێبەش بوونی هەندێکی تر کۆتایی هاتووە...

بۆیە ئەرکی سەرشانی گەلی کوردستانە رازیبێت بەو واقعە" چونکە چارەنووسی ئەزموونەکەمان راگیراوە لەسەر پشتگیریی گەل بۆ ئەو حکومەتەو، لە پێناوەی ئەوەشدا گەل بەهیواو ئاواتەکانی خۆی بگات.

دەبا دەست بەرداری خەونە وەنەوشەییەکان و گلەیی و گازندە ببین و مامەڵەیەکی راستەوخۆ لەگەڵ واقعدا بکەین بەو چەشنەی بەبارهاتووە، با هەمووشمان بەیەك دەنگ هاوار بکەین و بڵێین : بژی کورد... بژی کوردستان ...

پێشەکی

خوێنەری بەڕێز

خزمەتکاری کورد و کوردستان دوو شتتان عەرزدەکات، سلاْوێك و پرسیارێك ...یەکەمیان سلاْوێکی شۆڕشگێڕانەی بەدل و راستگۆیانە، دووەمیشیان ئەوەیە ئامانجێکی پیرۆز لەبەرچاوبگرن و ئەو پرسیارە لە لەمێشکی خۆتان دەربکەن کەئێوە چی بوون و بیروباوەڕتان چیبوو، بەڵکو باهەموو مەبەستێکمان هەوڵدان بێت بۆ خۆکۆکردنەوەو پاراستنی یەکڕیزیمان لەژێر یەك ئالاْدا، بیئەوەی بایەخ بەڕەنگی ئەو ئالاْیە بدەین بەلاْم بەمەرجێك ئالاْیەکە گەلی کورد بنوێنێت بەهەموو چین ولایەن و توێژێکیەوە، دوور لە بەرژەوەندیی تەسکی کەسیو دوور لەسایەو سێبەری هیچ دەوڵەتێك لەدەوڵەتانی دراوسیٚ ...

کەواتە بابەدلْ و بەکولْ " کار بۆ دواڕۆژێکی پرشنگدارو ئارام و ئاسوودەتر بکەین بەلاْم ئەو ئایەتەی قورئانی پیرۆزمان لەبەرچاوبێت کەخوا دەفەرموێت ﴿ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم ﴾ .

بەڕێزان :

لەدوا بەشی کتێبەکەم (بەرگی سێیەمی کتێبی : کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا ئاماژەم بەوەدابوو کە بەهۆی باری ناجۆری کوردستان بەتەمانیم کتێبێك دەربارەی موخابەرات دەربکەم، چونکە چاوەڕێی بارودۆخێکی جیاوازو ئارامترم دەکرد، بەلاْم چەند رووداوێکی سیاسی بەشێوەیەکی کتوپڕ بەسەرداهاتن وایان لێکردم بترسم ئەم هەلەی ئێستام لەدەست دەرچێت، لەولاشەوە خوێنەرانم بەگەرمەوە داوایان لێم دەکرد کەدەست بکەم بەنووسین و بلاْوکردنەوەی ئەم کتێبە ئەویش بۆ شارەزابوون (ئەگەر کەمیش بێت) لەلایەنە پەنهانەکانی دەزگای موخابەرات و راستی ئەم دەزگایە کە لەئەنجامی کارکردن و زانیاری کۆکردنەوەی خۆمەوە ؛ کەسالاْنێکی دووروودرێژ بەدەستم هێناوە لەم بوارەدا، لەوانەیە بەهۆی ئەم کتێبەمەوە لایەنە پەیوەندارەکان بەمەرامی خۆیان بگەن .لێرەدا پێویستە هاندەری سەرەکی لەبیرخۆم نەبەمەوە بۆ بلاْوکردنەوەی ئەم کتێبە، ئەویش ئەو بارودۆخە شارستانیەی کەدەتوانم بلێم بارودۆخە دەگمەنەکەی ئەم بەشە رزگارکراوەی خاکی کوردستانە کەئازادیی لەچاپدانی کتێب و بلاْوکردنەوە سیمایەکی دیاریەتی، کەلەم بارەیەوە نابێت کاریگەریی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان وەك حزبێکی فەرمانڕەوا پشتگوێ بخرێت کەکاریگەرییەکی گەورەی هەیە لەسەر رەوتی ئازادیی لەچاپدان و بلاْوکردنەوە لەناوچەی دەسەلاْتیدا، چونکە هەروەکو چەند کەسێك لەوانەی لەولاْتانی رۆژئاوا نیشتەجیٚبوونە دەلْێن کتێبخانەکانی شاری سلێمانی کتێبی وایان تێدا دەفرۆشرێتو نیشاندەدرێت زەحمەتە لەئەمریکاو بەریتانیا رێگە بەبلاْوکردنەوەو فرۆشتنیان بدرێت .

سەرباریشی بەقایلییەوە دەڵێم کەبنیاتی کۆمەڵگەی شۆڕشگێڕو رۆشنبیری ئەم ناوچەیەی لێوان لێوە بەگیانی نیشتمانیو ئاراستەی داهێنەری رۆشنبیری، بۆتە سەنگەری پاراستنی کەسانێکی وەکو من... کەئەمە هانم دەدات بەئاشکراو بی ترس بنووسم و ئەوەی لەدڵمدایە بەنووسین بلاْوی بکەمەوە ...خوای گەورە ئاگاداریی هەموومان بکات .

دەزگای موخابەرات

هەرکەباسی ئەم دەزگایە دێتە ئاراوە پرسیارێك بەمێشکدا دێت کەئایا دەزگای موخابەرات چییە؟ لەچی پێکدێت وکاری چییە؟... لەگەڵ چەندین پرسیاری تر کەئەوەندی شارەزاییم لەماوەی کارکردنم لەدامودەزگا ئەمنییەکانی عێراق و ئەزموونی تەمەنم کەلەدنیای سیاسەتدا بردوومەتەسەر، هەروەها تێکەڵبوونم لەگەڵ سیاسەتمەداران بۆیان ڕەخساندووم، وەڵام دەدەمەوە .

لەهەرسێ بەشی کێتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە) بەدوورودرێژی باسی ئەوەمکردووە کەچۆن پێم نایە جیهانی موخابەراتیەوە، وابزانم ئەوەش بایی وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارەیە، بەڵگەیەکیش هەیە کەهەرچەندە شایەدییەکە لەلایەن دوژمنەوە بەڵام هێشتا شانازی پێوەدەکەم، ئەو بەڵگەیەش لەبەرگی یەکەمی کتێبی ناوبراودا باسمکردووە، هیوادارم کەلێرە باسیدەکەوە گلەییم لێنەکرێت. لەدانیشتنێکمدا لەگەڵ بەرێوەبەری پێشووی موخابەراتی عێراقی، بەرێز سەعدون شاکردا، دوای کۆتایی هاتنی کۆبوونەوەیەکمان کاتێك مۆڵەتم لێخواست بڕۆم، ئەو پێشم کەوت دەرگای ئەسانسۆرەکەی بۆ کردمەوە . سەرەتا وامزانی لەگەڵ مندا دێتە دەرەوە کەچی گوتی: مامۆستا ڕەفیق فەرمو. گوتم: ڕێی تێناچێت بەرێزتان دەرگام بۆ بکەنەوە چونکە لەپلەدا جیاوازیمان زۆرە. گوتی: لەراستیدا دەبوایە سییەکی دەزگای موخابەراتم بدایەتە دەستی تۆ بەڵام... لێرەدا قسەکەیم پێبڕی و گوتم : ئەگەر بەرەگەز عەرەب بوومایە هەموو دەزگاکە دەخرایە بەردەستم. ئەو پێکەنیو گوتی: بەخوا ڕاست دەکەیت، تۆ شایەنی ئەوەیت .

ڕاستییەکی ئاشکرا هەیە ئەویش ئەوەیە کەهەموو دروستکراوێکی مرۆڤ، چاکەو خراپەی خۆی هەیە چ لەرووی تەکنیکی بێت چ لەڕووی ئایدۆلۆجی. ئەوەی دەنکە شخارتەیەکی داگیرساو بەدەستیەوە بگرێت دەردەکەوێت کەبۆ مەبەستێکی چاکیەتی یان مەبەستێکی خراپ، لەوانەیە بۆ داگیرساندنی زۆپایەکی بێت یان ئامادەکردنی خۆراك، یان لەوانەیە بۆ گرتێبەردان و وێرانکردن بێت .

بۆیە دەڵێین خراپ بەکارهێنانی دەزگای موخابەرات لەلایەن فەرمانڕەوا ستەمکارو شۆڤێنیستەکانەوە بۆ سەرکوتکردنی گەلە داماوو کلۆڵەکانیان، ناوی ئەم دەزگا بایەخدارەی زڕاندووەو لەبەرچاوی خەڵك ڕەشی کردووەو کردوویەتی بەدەزگایەکی تۆقێنەر، لەکاتێکدا ئەم دەزگایە فاکتەرێکی بنەڕەتییە بۆ سەقامگیرکردنی کۆڵەکەکانی دەوڵەت، هەروەها زەنگێکە لەرێکەیەوە دامودەزگای حکومەت لەو مەترسییانە ئاگاداردەکاتەوە کە لەناوخۆی وڵات یان لەدەرەوەیدا رووی تێدەکەن. جگە لەوەی ئەم دەزگایە وەك چاودێر وایە بەسەر کارمەندو کارگوزارانی دەوڵەتەوە کەهانیاندەدات هەوڵبدەن و تێبکۆشن، هەروەها خۆیان لەهەرشتێك بپارێزن کەدەشێ لەکەداریان بکات ... لەکۆتاییشدا دەزگای موخابەرات پێوەرێکە ئاست و توانای وزەی کارمەندانی دەزگای کارگێڕیمان نیشاندەدات و ڕێگەمان بۆ ڕۆشن دەکات کەئەم کارمەندە خەڵات بکەین و ئەوەی تر لەکاربخەین .

لەبەرئەمە شارەزایی پەیداکردن دەربارەی دەزگای موخابەرات کارێکی گرنگە، لەهەمانکاتدا کارکردن لەچوارچێوەی ئەم دەزگایەدا شتێکی ئاسان نییە، چونکە ئەمە وەك هاوکێشەیەکی ژمارە نییە کەئەزبەر

بکرێت و ببڕێتەوە وەك ئەوەی کەدەگوترێت (١+١=٢) ئیتر ئەمە کۆتاییە، بەڵکو کارکردن لەم دەزگایەدا لەڕێگەی شارەزابوون دەبێت لەپرنسیپیەکانی، ئەویش بەهۆی ئامادەکردن و پێگەیاندنی کادران لەرێی خولی داڕێژراو، چونکە ئەمە دەزگایەکی ئەمنی وەهایە لەکۆنەوە بۆ سیخوڕیکردن و پەیدۆزی(استطلاع)بەکارهاتووەو، پێ‌بەپێی فراوانبوونی تەماعکردنە دەسەلاٚت و بەرپابوونی ململانێ لەسەر پلەوپایەو دەستگرتن بەسەر ولاٚتاندا، ئەمیش پەرەی سەندووە .

بنیاتی دەزگای موخابەرات

دەزگای موخابەرات پێکدێت لە: بەرێوەەر، سەرۆك بەشەکان و کارمەندەکانیان، هەریەکە لەم بەشانە ئەرکێکی لەئەستۆیە بۆ راپەڕاندنی.

خەسڵەتەکانی بەرێوەبەر چین ؟

١ـ دەبێ سەر بەبنەماڵیەکی ناوداری ولاٚت بێت .

٢ـ جێی بڕوای حکومەت بێت بەتایبەتی سەرۆکی ولاٚت کەدەبێ متمانەی نێوانیان سەد دەر سەدبێت .

٣ـ دڵسۆزو دەستپاك و زیرەك‌و وتووریابێت، لەگفتوگۆ و کاروباردا دانەمێنێت، حازر بەدەست بێت .

٤ـ سەرنەرم و بێباك و دڵفراوان بێت چونکە بەرێوەبردنی ولاٚت، بەکردەوە لەئەستۆی ئەودایە .

سەرۆکی بەشەکان لەدوای هەڵسەنگاندنیان دادەمەزرێنرێن، ئەویش لەلایەن خودی بەڕێوەبەرو بەئاگاداریی سەرۆکی ولاٚت. هەریەکە لەو سەرۆك بەشانە کاروباری بەشێکی دەزگاکەیان پێ‌دەسپێردرێت کە بەتەواوەتی لەبەڕێوەبردنی بەرپرسیار دەبن و فەرمانەکان بەبێ‌مشتومڕ جێبەجێ دەکەن، نابێت لەجێبەجێکردنی فرمانەکاندا کەمتەرخەمی بنوێنن هەروەها بەهۆی نەخۆشییەکی کتوپڕ نەبێت دەزگا بەجێ‌نەهێڵن، یان بەهۆی گواستنەوە بۆبەشێکی تر یان رەوانەکردنیان بۆ دەرەوەی ولاٚت، یان مردن .

ژمارەی بەشەکانی دەزگای موخابەرات پەیوەندی بەقەوارەی دەزگاو توانای داراییەوە هەیە کە لەلایەن دەوڵەتەوە بۆی تەرخان دەکرێت . واتە دەشێ لە ١٣ بەش یاخود ١١٣ بەش پێکبێت .بۆنموونە بڕی خەرجیی یەك مانگی دەزگای پنتاگۆنی ئەمریکی، بەشی خەرجیەکانی چەند مانگێکی بەڕێوەبردنی فەرەنسا دەکات. واتە باری ئابوری، قەوارەی دەزگای موخابەرات و ژمارەی بەشەکانی دیاریدەکات .

دوای دامەزراندنی سەرۆکی بەشەکان، ئەندامانی دەزگا هەڵدەبژێردرێن و دادەمەزرێنرێن. ئەمانە دەبێ سەر بەهەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەبن وەك: خاوەنی بڕوانامەی دکتۆرا، خاوەنی بڕوانامەی ماجستێر، مامۆستای قۆناغی ئامادەیی‌و ناوەندی، مامۆستای قۆناغی سەرەتایی، خوێندکار، شێخ، مەلا، ئەفسەری سوپا یاخود هی پۆلیس، سەرباز، کرێکار، شۆفێری تەکسی، جووتیار، نانەوا، خاوەنی چێشتخانە، خاوەنی چایخانە، خاوەنی مەلها، گۆرانی‌بێژ، سەرتاش، سەڕاف، بنووس، تەنانەت پیاوی وا کە لەگەڵ ئافرەتی سوزانیدا کاردەکات. بەکورتی دەشێ لەهەر توێژێکی کۆمەڵگە بێت و پێویستە هەریەکە لەمانە کەکاری خۆی گرتە دەست بەبێ کەموکورتی فەرمانەکان جێبەجێ بکات .

ئـەوەی لەســەر بەڕێوەبـەری دەزگـاو ســەرۆکی بەشــەکان پێویـستە کـەبیزانن، رووداوە دێرێنـە سیاسـییەکانی جیهانـە لـەڕووی فێـڵ و تەڵـەك، پـیلان، کودەتـا، پرۆسـەکانی تیرۆرکردنـی سـەرکردەی ولاتان، شۆڕشە سەرکەوتوو و شکست خواردووەکان، هەروەها دەقە بەدەقە بەسەکردنەوەی دەنگوباسـی جیهـان و شـارەزایی تـەواو دەربـارەی سیاسـەت و ئابووریناسـی، چـونکە هـەموو سیاسـییەك شـارەزایە لەبواری ئابووریدا. گرنگترین هۆکاریش کەببێتـە مایـەی سـەرخستنی دەزگـای موخابـەرات بەشـێوەیەکی رێکوپێـك و لەسـایەی دەسـەلاتێکی دادپـەروەردا هەسـتی نیـشتمانبەروەرییە. چـونکە کارمەنـدی ئـەم دەزگایە لەگەڵ ئەوەی رۆژانە زانیاری دەربـارەی زانستە سیاسییەکان بەگشتیو موخابـەرات بەتایبـەتی وەردەگرێت، لەهەمان کاتدا دەبێت رۆژانە بیروهۆشـی بەمـەزنترین خۆشەویستی زاخاوبدرێت کەئـەویش خۆشەویـستیی خاکـە. ئـەم پرۆسـەیەش بەپلـەی یەکـەم پـشت بەسـەرۆکی دەوڵـەت دەبەسـتێت، لـەدوای ئـەویش بەرێوەبـەری دەزگـای موخابـەرات و پاشـان سـەرۆکی بەشـەکان و لەکۆتاییـدا ئەندامـە کارمەنـدو کارگوزارەکان. واتە : دەبێت هەموو کارمەندەکان بەشێوەیەکی راستگۆو بێپێچوپەنا هەست بـەوە بکـەن کەهەموو ئەو خزمەتگوزارییانەی پێشکەشی دەکەن" هـەتا دەگاتـە ئاسـتی خۆ بـەقوربانیکردن، هـەمووی لـەپێناو نیشتماندایە نـەك بەرامبـەر کـرێ یـاخود مووچـە یـاخود رازیکردنـی سـەرۆکێك. چـونکە ئـەوەی خـاوەنی هەسـتی نیـشتمانپەروەری نـەبێت و، خۆشەویـستیی خـاك لەبیروهۆشیدا رەگـی دانـەکوتابێت " شایەنی ئەوەنییە ناوی مرۆڤی لێبنرێت و، لەدواجاردا خێرناداتەوە .

جگە لەهـەموو ئەمانـە، لەسـەر حکومـەت پێویستە کەبودجەیەکی وا تـەرخان بکـات کەپێویـستیەکانی کارمەنــدانی ئــەم دەزگایــە دابــین بکــات بەشــێوەیەك کەچــاویان لەدەســتی هــیچ کــەس ولایــەنێك نـەبێت...شـتێکی بەڵگەنەویستیـشە کەنەداریودەستکورتی، دەردێکـی کوشـندەیە. هـەروەها پێویـستە لـەناو دەزگـای موخابەراتـدا، دەزگایـەکی بچووکی چـاودێریی نهێنـی دابنرێت، کـارگوزارانی ئـەم دەزگـا بچووکە لەخەڵکانێکی پێشگەیشتووی هۆشمەند پێکدێت کە لەرووی هەڵسوکەوت و رەفتاری ئەندامانی دەزگاکە، جیاوازی لەنێوان ئەم وئەودا نەکەن، بەڵکو بەشێوەیەکی بێلایەنانە زانیاری لەسـەر یەکەیەکـەی دەزگـا پێـشکەش بکـەن لـەپێناو پاکـژکردنی ریـزی ئەندامـەکان و دەستنیـشانکردنی کەسـانی بێـورە، بێتوانـا و نـەوێر. دیـارە چاوپۆشـی نـەکردن لەگـەڵ ناپاکانـدا قسەی تێـداناکرێت ...هـەروەها نابێـت مەسـەلەی دروسـتکردن و پێگەیانـدنی گیـانی دەسـت پێـشخەریکردن و پێشخـستن و نوێکردنـەوەی دەروونــی کارمەنــدو کــارگوزارانی دەزگــای موخابــەرات پــشتگوێ بخرێــت بــەڵکو بەشــێوەیەك وەکــو فاکتەرێکی بنچینەیی رەچاوبکرێت کەببێتە کاری شەوو رۆژیان.

هــەتا ئێــستا سیاســەتمەدار و مێژوونووســان نــەیانتوانیوە ســەردەم و مێــژووی ســەرهەڵدان یــان دامەزراندنی دەزگـای موخابـەرات دیـاری بکـەن . هـەروەکو پێشتریش ئاماژەم پێدا، موخابـەرات لەگـەڵ دەسەلات و ململانێ سیاسییەکاندا پەیدابووە، دیارە پێویستیش سەرچاوەو زادەی داهێنانـە مێـژووی ئەسکەندەری مەکدۆنیو باس وخواسی شەڕەکانی دەریدەخەن کەئەو سەکردە یۆنانییە، ئەم دەزگایـەی بــۆ پــەیبردن بەهــەواڵی دوژمنــانیو دیــاریکردنی قــەوارەی ســەربازییان بــەکاردەهێنا، هــەروەها بــۆ

ئاشــكراكردنی پیلانــەکانیان و خۆئامــادەکردن بــۆ پــەلاماردانیان کەئەمــە فاکتــەرێکی ســەرکەوتنە ســەربازییەکانی‌بوو، چــونکە نــەریتی وابــوو هــەتا هــەواڵی تــەواوو دروســتی دەربــارەی دوژمنــانی دەستنەکەوتایە نەدەچووە شەڕ لەگەڵیاندا .

پـــەرەپێدانی ئەم دەزگایە پێ‌بەپێی پێویستبوون و هۆشکردنی مرۆڤ

بەردەوامبووە. ئنجا تەکنەلۆجیا هاتە ناو جیهانی موخابەرات بۆ سیخوڕیکردن و بەدەستهێنانی زانیاری سیاسـی یـان سـەربازی " هـەروەها بـۆ تـیرۆرو ئامـانجی تـر وەك بـەهێزکردنی دەسـتەڵات و حـوکمڕانی و بێهێزکردنی دەسەڵاتێکی تر" تەکنیکی پێشکەوتوو خرایەکار.

بۆنموونــە " پــێش جــەنگی دووەمــی جیهــانی، ئــەدۆڵف هتلــەر ـــ ســەرۆکی پــارتی نیــشتمانیی سۆشیالیست و یەکە پیاوی دەوڵەتی ئەڵەمانیا لەو کاتـەدا" ئەو پیاوە ئەفسانەییەی بۆ ماوەیەك هۆش وگۆشی بەملیۆنان لەخەڵکی سەراسیمەکرد، هەوڵیدەدا دەستەڵاتی بەسەر جیهاندا بسەپێنێت، بریاریدا پۆڵەنـدەی دراوسـێ وڵاتـی داگیربکـات. بۆیـە دەسـتیکرد بەگـەڕان بـۆ دۆزینـەوەی هۆکـارێکی بـەجێ کـە لەرێگەیـەوە رای گـشتیی جیهـانی بەگـشتی‌و هـی گـەلی ئەڵـەمانی بەتایبـەتی رازیبکـات بـۆ شـەرعیەتدان بەوەی گوایە لەپێناو بەرگریکردن لەوڵات هەروەها بۆ بەرژەوەندیی خاك و نیشتمانی ئەلـەمانیا، پۆڵەنـدە داگیردەکات .جا بەپێی ئـەو ئایدیۆلۆجیایـەی هـەیبوو کـەپێی دەناسرا، جارێکیان رۆژنامەنووسێك لێی پرسیبوو : (ئێستا بەڕێزتان بیر لەچی دەکەنەوە؟) ئەو وەڵامی‌دابۆوە : (**Just Jerman**، **nothing else**) !

کـاتێکیش راویـژی بـە ئەفسـەرێکی دەزگـای موخابـەراتی ئـەڵمانی کـرد بـۆ دیتنـەوەی پاسـاوێك بـۆ پەلاماردانی پۆڵەندە، ئەفسەرەکە نەخشەیەکی بێوێنەی بۆ کێشا کەیەکسەر جێبـەجێ‌کردو ئامانجیشی پێکا. نەخشەکە بەم شێوەیەبوو :

ژمارەی(١٠٠)کەسیان لەزیندانییە کۆمۆنیستە ئەڵمانییەکان لەزیندانەکانی

ئەڵمانیا هێناو بەوە قایلیانکردن کەئەگەر لەسەر سنووری نێوان پۆڵەندەو

ئەڵمانیادا" ڕۆڵـی سـەربازی پۆڵەنـدی بگێـڕن ئـەوە ئـازاد دەکـرێن. ئنجـا دوو کیلۆمـەتر دوور لەسـنووری پۆڵەندە ئیزگەیەکیان دامەزراند، لەرێگەی ئەو بەرنامانەیەوە کە بەزمانی ئـەڵمانی پـەخشی دەکـردن گـەلی ئەڵمانیای هاندەدا تا لـەدژی حوکمی نازیست ڕاپـەڕن، هـەروەها جنێـوی بـەخودی ئـەدۆڵف هتلـەر دەدا، ئنجا دەسـتیکرد بەبلاوکردنـەوەی بەیاننامـە بـەناوی حکومـەتی پۆڵەنـدە لـەدژی هتلـەرو حکومەتەکـەی . لێرەدا ئەڵمانیا لەرێگەی باڵیۆزی پۆڵەندە لەئەڵمانیا، ئاگادارینامەیەکی ئاراستەی حکومەتی پۆڵەندەکرد کـەبێگومان ئـەو، نکـووڵی لەمەسـەلەکەکرد کـە لەراستیـشدا لێـی بێئاگـابوو .بـەلام هتلـەر ئـەم دژە راگەیاندنـەی پۆڵەنـدەی کـردە بەهانـەو لەئەنجامـدا هێـزە سـەربازییەکانی ئـەڵمانیا هێرشـیان بـردە سـەر ئیزگەکـەو ئـەو سـەد سـەربازە کۆمۆنیـستەیان کوشـت کەبـەرگی سـوپای پۆڵەنـدییان پۆشـیبوو . پاشـان هتلـەر، ئیزگەکـەو بەیاننامـەکان و تـەرمی کوژراوەکـانی وەکـو دیـارترین بەڵگـەی شـەڕئەنگێزیی دەوڵـەتە

دۆستە دراوسێکەی خستە بەرچاوی گەلی ئەڵمانیاو، ئەمە بوو بەپاساوێك بۆی کەپەلاماری پۆڵەندە بدات. بەکردەوەش سوپای ئەڵمانیا پەلاماری پۆڵەندەیداو داگیریکرد.

سێ کەس لەم سیناریۆیە ئاگاداربوون : هتلەر، ئەفسەرەکەو پزیشکێك. دوای ئەوە پلەی ئەفسەرەکە بەرزکرایەوەو بوو بەجێی متمانەی هتلەر، بەلاّم پزیشکەکە بەهۆی خزمەتە زۆرەکانیو دڵسۆزیی" هتلەر نەیکوشت بەڵکو خستیە شێتخانەیەك هەتا لەئەنجامی بۆردومانێکی هێزە ئاسمانییەکانی ولاّتە هاوپەیمانەکان بۆ سەر بەرلین، کوژرا .

ئەم سیناریۆیە هەر بەپەنهانی مایەوەو تا دوای جەنگ و داگیرکردنی بەرلین لەلایەن هێزی هاوپەیمانانەوە، پەردەی لەسەر هەڵنەماڵرا . باخوێنەر سەرنج بدات کەسەد زیندانی ئەڵمانیو دەیان هەزار بێتاوان لەگەڵی پۆڵەندەو بەهەزاران سەرباز لەسوپای داگیرکەری ئەڵمانیا، بوون بەقۆچی قوربانی بۆ ئایدیۆلۆجیایەکی تاکەکەسی .جا لەمێژووی جیهانی سیاسیی دوێنیو ئەمڕۆدا، دەیان نموونەی تری لەم جۆرە هەبووەو هەیە ...خوای گەورە لەفێڵ و کەڵەکی کەڵەکبازان بمانپارێزێت و گەلی کوردیش لەپیلان و پیلانگێڕان بەدووربگرێت.

دوای جەنگی دووەمی جیهانیو کۆتایی هاتنی دەستەلاّتی هتلەرو نازیستەکان، حکومەتی دەوڵەتە هاوپەیمانەکانی وەك بەریتانیا، ئەمریکا، فەڕەنساو رووسیا کەدژی هتلەری نازیست جەنگیان بەرپاکردبوو، رۆڵێکی کاریگەریان گێڕا لەڕووی گۆڕینی سیاسەتی جیهان و ململانێکردن بۆ دەستەلاّت سەپاندن و زەوتکردنی سامانی ولاّتانی دنیا. ئنجا ململانێی نێوانیان بەشێوەیەك گەورەبوو تا بەخۆیان وەرگەڕانە دوو خەنیمی سەنگەر لێکگرتووی سەر بەدوو بەرەی دژ: بلۆکی رۆژهەلاّت و بلۆکی رۆژئاوا. ئنجا یەکسەر جەنگی سارد لەنێوان ئەم دوو بلۆکەدا دەستی پێکرد، دەزگای K.G.Bی سۆڤیەت و دەزگای (C.I.A) ی ولاّتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، بەنهێنیو بەئاشکرا کەوتنە دژایەتیکردنی یەکتر و لێدانی بەرژەوەندیی یەکتر، لەناوچە جیاجیاکانی جیهان. پاشان پێشبڕکێی خۆچەکدارکردن دەستی پێکرد کەتێیدا هەریەکە لەو دوو بلۆکە هەوڵیدەدا رای گشتیی جیهانی بەلای خۆیدا رابکێشێت و لەهەمانکاتدا خۆی وەکو فریشتە بنوێنێت .

ئەمە لەکاتێکدا هەموو جۆرە چەکێکی قورسی وەکو موشەکی کیشورەبڕو ئەتومدار ئاراستەی چەند ئامانجێکی دیاریکراو کرابوون لەولاّتانی سەر بەهەردوو بلۆکدا، هەروەها دەزگاکانی راگەیاندن وەك ئیزگەو رۆژنامەو گۆڤارەکان هەمیشە لەکاردابوون، دامودەزگا پەیوەندارەکانی هەردوو بلۆك وایاندەکرد دەوڵەتانی دراوسێی یەکتر پێکدا بدەن ئەویش لەرێی بەکارهێنانی دوژمنایەتی نێوانیان یاخود نانەوەی ناکۆکیو دوژمنایەتی لەنێوان ولاّتاندا بۆ ئەو مەبەستە کە لەئەنجامدا جەنگی دوورودرێژی وایان لێدەکەوتەوە شنگی لەهەردوو ولاّتی بەشەڕهاتوو دەبڕی، ماڵ و سامان و توانای ئابووریی بەفیڕۆ دەچوو وخوێنی هەزاران لەرۆڵەکانی دەڕژا، هەموو ئەمەش تەنها لەپێناو تاقیکردنەوەی ئەو چەکانەی کەهەردوو بلۆك لەرێی بەکارهێنانی نوێترین تەکنەلۆجیاو مەترسیدارترین کەرەستەی قەدەغەکراو،

دروستیاندەکرد. تەنانەت هەندێك جار دەبینین لەپێناو پەیداکردنی بازاڕ بۆ ساغکردنەوەی چەك و کەلوپەلە سەربازییەکانیان، ململانێ دەکەوێتە نێوانیان .

دەکرێ بگوترێ مەترسیدارترین چەکێك کەهەردوو بلۆکی نەیار بەکاریان هێنابێت ماددە بێهۆشکەرەکانە وەك حەشیشە، هیرۆین و کۆکایین و چەند جۆرێکی تر لەوانەی لەم دواییانەدا دروستکراون . ئەم ماددانە بەهۆی بازرگانەکانەوە بە ولآتاندا بلآوبوونەوە بۆ وێرانکردنی ژێرخانی هەندێك ولآت ئەمەش لەرێی تێکدانی هۆشی لاوانی ولآت تا ئاگاداری رووداوەکانی جیهان نەبن و لەئەنجامدا لەرووی بیروهۆشی نەتەوەیی‌و نیشتمانییەوە سست بن.

بلۆکی رۆژهەلآت برەوی بەم بازرگانییەدا، بەتایبەتی دەوڵەتی چین کەچەندین جۆر رێگەی بۆ بەکارهێنانی ئەم چەکە کوشندەیە خستە گەڕ کە لەسەردەمی ماوەتسی تۆنگدا ئەم کارە بەچاودێریی دەزگای موخابەرات ئەنجامدەدرا . لەکۆبوونەوەیەکی سەرۆکەکانی دەوڵەتە بێلایەنەکان کە لەسالآنی پەنجاکانی سەدەی رابردوو لەشاری ئەسکەندەرییەی میسر بەسترا، سەرۆکی کۆچکردووی میسر جەمال عەبدولناسر بەئاشکرا مەترسیی خۆی بۆ (شو ئان لای)ی سەرۆك وەزیرانی چین دەربڕی لەوەی کەچین لەو شەڕە تێوە بگلێت کەلەنێوان ئەمریکاو فیەتنامدا بوو و لەئەنجامدا چین بەناچاری بکەوێتە بەرەی شەڕەوە لەدژی ئەمریکا . بەڕێز(شو ئان لای) لەوەلآمدا گوتبووی : حکومەتی چین ئەم مەترسییەی لەبەرچاو گرتووەو خۆی بۆ ئامادەکردووە، ئەوش کەموخابەراتی چینی، مەزراو کێڵگەی فراوانی بەتلیاك چاندووە بۆ ئەوەی بەهەرزان پێشکەشی سەربازی ئەمریکایی بکات و بەمە پەکی بخات .

ئەمەی سەرەوە نموونەیەکی رێوشوێنی موخابەراتیی بلۆکی رۆژهەلآت و رۆژئاوابوو . لەساڵی ١٩٤٦ەوە هەتا ئەمڕۆ، هەرچی شۆڕش و کودەتاو ئەو گۆڕانکارییە سیاسیانەی بەسەر هەندێك دەوڵەتدا هاتووە هەر هەموویان دەرەنجامی ململانێی نێوان بلۆکی سۆشیالیست بوو بەسەرکردایەتیی یەکیەتی سۆڤیەت و، بلۆکی سەرمایەداری کەولآتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا سەرکردایەتی دەکرد کە هەموو پیلان و هەنگاوەکان لەلایەن دەزگای موخابەرایەتی ئەو دوو دەوڵەتە زلهێزەوە دادەڕێژراو جێبەجێ دەکرا . چونکە کاریگەریی دەزگای موخابەراتی ئەو دوو دەوڵەتە بەهەموو لایەکی جیهان راگەیشت بەتایبەتی دەوڵەتە عەرەبییەکان. دەبینین لەولآتە جیاجیاکانی ئاسیاو ئەفریقا و رۆژهەلآتی ناوەڕاستدا دەستەلآتی ئەمریکاو بەریتانیاو رووسیا و فەرەنسا بەئاشکرا دیارە کەئەم دەوڵەتانە دەستیان لەهەموو کودەتاو شۆڕشێکی جیهاندا هەبووە مەگەر لەپێنج دەوڵەتدا نەبێت کەشۆڕشەکانیان بەخواستی گەل و دژی ویستی هەردوو بلۆك روویاندا ئەوانیش ئەمانە بوون: شۆڕشی میسر بەسەرکردایەتیی کۆچکردوو جەمال عەبدولناسر، شۆڕشی ١٤ی تەمووزی ساڵی ١٩٥٨ بەسەرکردایەتیی کۆچکردوو عەبدولکەریم قاسم لەعێراق، شۆڕشی لیبیا بەسەرکردایەتیی دۆستی گەلی کورد سەرۆك معمەر قەزافی، شۆڕشی کووبا بەسەرکردایەتیی فیدلْ کاسترۆ، شۆڕشی جەزائیر بەسەرکردایەتیی بەرەی نیشتمانیی جەزائیر،

ئیتر هەرچی گۆڕانکایەکی تری سیاسیو سەربازی لەجیهاندا روویدابێت ئەوە بەتەنها لەبەرژەوەندیی بەریتانیاو ولاَتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادابووە، وەك:

١ـ رووخانی کۆماری کوردستان لەمهاباد (ئێران)و لەسێدارەدانی شـــەهیـد قازی محەمەدی سەر کۆماری بەدەستکیسەی (C.I.A) بوو .

٢ـ پێکهێنانی دەوڵەتی ئیسرائیل بەپلانی بەریتانیاو ئەمریکابوو .

٣ـ دووبەرەکی نانەوە لەکۆریاو هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆ لەو ولاَتەداو دابەشکردنی بەسەر کوریای باکورو کۆریای باشووردا کە گەلی کۆری هەتا ئەمڕۆ بەدەست ئەو جیاکردنەوەیەوە دەناڵێنێت .

٤ـ کاتێك دکتۆر محەمەد موسەدەق حوکمی ئێرانی گرتە دەست، شای ئێران بەرەو عێراق هەڵهات و پاشان روویکردە ئەوروپا، بەلاَم لەساڵی ١٩٥٣ دا جەنەراڵ زاهدی بەپیلانێکی دەزگای (C.I.A) کودەتایەکی سەربازی ئەنجامدا کە بەهۆیەوە شا گەڕایەوە بۆ ئێران.

٥ـ لادان و لەسەرکارخستنی ئەحمەد سوکارنۆی سەرکۆماری پێشووی ئەندۆنیزیا ئنجا دانانی سوهارتۆ لەجێی ئەو، پلانی (C.I.A) بوو .

٦ ـ دەزگای (C.I.A) پلانێکی داڕشت بۆ دابەزاندنی هێزەکانی مارینز(هێزی دەریایی) ئەمریکی لەدوورگەی (ام الخنازیر) لەکووبا بۆ رووخاندنی رژێمی حوکمی فیدڵ کاسترۆ بەلاَم پلانەکە سەری نەگرت. ئەوکاتە (دالاَس) ماوەی چواردە ساڵ و چوارمانگ بوو بەڕێوەبەری ئەو دەزگایە بوو، بەلاَم دوای شکست هێنانی ئەو پەلامارە ئاسمانییە دەستی لەکارکێشایەوە. چونکە ئەمە مەرجێکی کادری دەزگای موخابەراتە، ئەگەر لەئەرکێکدا سەرکەوتووبوو ئەوە پلەی بەرزدەکرێتەوە هەروەکو هتلەر کەپلەی ئەفسەرەکەی لەمەڕ نەخشەدانان بۆ داگیرکردنی پۆڵەندەی بەرزکردەوە، خۆ ئەگەر شکستی خوارد ئەوە وەك (دالاس) دەبێت دەست لەکار بکێشێتەوە .

یەکێتی سۆڤێت(جاران)و کورد

کۆمەلاَنی خەڵکی کوردستان ...

نەوە خۆشەویستەکانم ...هەی وارسی سەرشۆڕی ... خوای گەورە سەرکەوتن بکاتە بەشمان و پشتگیریمان بکات بۆ دەسەهەڵگرتن لەبەشێکی میراتیی باوباپیرانمان کەئەویش سەرشۆڕیو بێبەشییە کەنزیکەی بیست سەدە لێمان نەبۆوە . سوپاس بۆ پەروەردگاری مەزن و نەبەردیی گەلی کوردستان کەبەرگریکردو بەم رۆژە گەشە گەیشت، هەروەها خوا رووی دوژمنانمان رەش بکات .

لێرەدا دەمەوێ پێکەوە یادی پوختەیەکی چەند رووداوێکی کوردستان لەدوای جەنگی جیهانی بکەینەوە ئەویش لەدیدوبۆچوونێکی موخابەراتییەوە، هەروەها هەڵوێستی هەردوو بلۆکی رۆژهەلاَت و رۆژئاوا بەبیر بێنینەوە دەرهەق بەگەلی کوردستان لەپێناو روونکردنەوەی هەڵوێستە سلبییە یەك لەدوای یەکەکانیان بەرامبەر شۆڕشەکانی کورد لەسەردەمی نوێدا .

پێدەچێت پیرەژنێکی کوردی نیشتەجێی کوێرەدێیەکی چەپەکی شاخەکانی کوردستان دوعاو نزای لەلای خوا گیرابووبێت، کەکۆماری کوردستان لەئێران دامەزرا . بەلاَم ئەم هەلەی بۆ کورد هەڵکەوت زۆری

نەخایاند، کۆمارە ساوایەکە تەنها یازدە مانگ ژیا. ئەوەبوو ترومان ـ سەرۆکی ئەو دەمەی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، ئاگانامەیەکی توندی کردە سەر ستالین سەرۆکی سۆڤێتی جاران، تێیدا داوای لێکرد بەزووترین کات هێزەکانی لەئازربێجان بکێشێتەوە، ئەگەر نا، ئەوە هێزە زەمینیو دەریاییو ئاسمانییەکانی ئەمریکا پەلاماری سوپای سووری سۆڤێت دەدەن کەئەو دەمانە پشتیوانیی لەکورد دەکرد. چونکە دوای روخانی هتلەر، هەردوو بلۆکی جیهانی" لەسەردابەشکردنی جیهان بەسەر چەند ناوچەیەکی دەستەلات لەنێوان خۆیاندا رێککەوتن کە بەپێی ئەودابەشکردنە، ئازربێجانی رۆژئاوا بەر سۆڤێت دەکەوت. لەو کاتانەشدا کورد (کۆماری کوردستان ـ مهاباد) هاوپەیمانی ئازەربێجان بوو لەدژی دەستەلاتی شاهنشاهی لەئێران، بۆیە بوونی سوپای سووری سۆڤێتی لەناوچەکەدا پەکی شای خستبوو کەدژی کورد بجووەلیت. بەلام دوای ئەوەی ستالین ملی بۆ ئاگانامەکەی ترومان کەچکردو هێزەکانی سوپای سوور لەئازەربێجان کشانەوە، ئیدی هێزەکانی ئێران" کەرۆژئاوا پشتگیری دەکردن بەریان بۆ بەرهەلدابوو و پەلاماری کوردستانی ئێرانیان داو شاری مهابادیان داگیرکرد، بەمەش کۆماری مهاباد رووخاو سەرکۆماری قارەمان، قازی محەممەد لەگەل ١٢ هاورێیدا لەسێدارەدران.

لێرەدا پرسیارێك خۆی دەسەپێنێت کە: بۆچی حکومەتی سۆڤێت پشتگیری لەگەلی کورد نەکرد؟ بۆچی سۆڤێتەکان، کوردو قازی محەممەدیان وەکو خاوەن مافێك سەیر نەکرد تا داکۆکی لێبکەن؟ خۆ بەلانی کەم دەیانتوانی گفتوگۆ لەگەل ئەمریکاو دەسەلاتی ئێران بکەن و ئاگربڕێکیان بسەپاندایە کە بەهۆیەوە، پارێزگارییان لەدەسەلاتی کوردی بەکردایە! کەچی سەربایشی، دەبینین شوێنکەوتوانی ئەو کاتەی بیری ستالیزم و ئەوانەش کەتا ئێستا رچەی ئەو بلۆکەیان بەرنەداوە، سوورن لەسەر ئەوەی گوایە ستالین، کوردستانی لەبەرئەوە تالانفرۆش کرد تا لەرێی بەقوربانیکردنی کەم لەپێناوی زۆردا، پارێزگاریی لەئاشتی جیهان بکات!

بەلام راستییەکە لەواقیع تالترو دژوارترە، چونکە سوپای سوور کە لەئازەربێجانی رۆژئاوا پاشەکشەی کرد تەنها بۆ رازیکردنی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا نەبوو، بەلکو لەراستیدا رێککەوتنامەیەك لەنێوان ستالین و سەرۆك وەزیران (قوام السلطنة)ی ئێران مۆرکرابوو کە بەپێی رێککەوتنامەکە " ستالین چیترو زیاد لەوە بۆ هەتا هەتایە پشتگیریی گەلی کورد نەکات، ئەمەش بەرامبەر ئەوەی کەئێران، بۆماوەیەکی درێژخایەن نەوت بەرووسیا بدات.

سەیر لەوێدایە کەدوای رووخانی کۆماری مهابادو لەباربردنی خەونی مەزنی نەتەوەیی کورد، (قوام السلطنة) لەرێککەوتنامەکە پەشیمان بۆوە، جا لەکۆبوونەوەیەکی پەرلەمانی ئێراندا گوتبووی: (بڕوا ناکەم حکومەتی رووسیا گلەیی ئەوەم لێبکات کەپەشیمان بوومەتەوە لەوەی نەوتیان بدەمێ، چونکە لەئێراندا پەرلەمان و یاساو مافی گشتی هەیە، منیش هەرچەندە سەرۆك وەزیرانم، بەلام لەوەندە زیاترم لەدەسەلاتدا نیە کەتەنها یەك پەرداخ نەوت بەرووسیا بدەم.

لێرەدا بەئاشکرا، شکستخواردنی ستالین لەم بازرگانییە دۆڕاوەدا بەدیدەکەین کەچی سەربارێشی، ئەوانەی لەسەر دروستیی سیاسەتەکانی ستالین سوورن، دەلێن: ئاخر ئەوەی کار نەکات هەلە ناکات!

خوێنەرانی بەڕێز :

ڕێگەم بدەن پڕکێشی بکەم کەداواتان لێبکەم بەدەم ئەم مەسەلەیەوە بزەیەك بکێشین ! لەگەرمەی ململانێ لەناو کوردستاندا بۆ رووخاندنی کۆماری مهاباد بەپیلانێکی ئەمریکی ـ رووسی ـ ئێرانی، هەروەها بۆ دەستگیرکردنی سەرانی بزوتنەوەی کورد، سەرکردەی کۆچکردووی کورد مەلامستەفا بارزانی توانی لەگەڵ ٥٠٠ کەس لەهاوڕێو لایەنگیرانیدا سنووری ئێران ببەزێنێت و خۆی بگەیەنێتە خاکی یەکێتی سۆڤیەت و لەوێ داوای مافی پەنابەری بۆ خۆیو هاوەڵەکانی بکات، ئەوەش لەو دەستەڵاتەی ئاگاداری وردودرشتی کارەساتەکەو هۆکارو ئەو دەرەنجامانەش بوو کەبوونە مایەی ئەوەی ئەو سەرکردەیەو هاوەڵەکانی، پشت لەکوردستانی ئێران بکەن و هەڵێن .

موخابەراتی K.G.B، هەتا ساتی فرۆشتنی کێشەی کوردو تەسلیمکردنی گەلی کورد بەدەسەڵاتی ئێران، بەردەوام پەیوەندی لەگەڵ کۆماریمهابادو سەرکردایەتییەکەی هەبوو کەمەلامستەفای بارزان کۆڵەکەیەکی بوو، بۆیە شتێکی بەڵگەنەویست بوو کەدەبوایە دەستەڵاتی سۆڤێتی، ڕێز لەو سەکردەیەی کوردو هاوەڵەکانی بگرێت و وەکو نوێنەرێکی گەلی کوردو سەرکردەیەك پێشوازییان لێبکات . زیاد لەمە، لەسەر دەستەڵاتی سۆڤێتی پێویست بوو وەکو هەرپەنابەرێکی سیاسی کە لەجیهاندا مامەڵەی لەگەڵدا دەکرێت، مامەڵە لەگەڵ بارزانیو هاوەڵەکانی بکات. بەڵام سۆڤێتیەکان لەبەرئەوەی چاویان بەکورددا هەڵنەدەهات کەببێتە خاوەن قەوارەیەکی سیاسی، هەروەها پابەندبوونیان بەجێبەجێکردنی کوێرانەی ئایدیۆلۆجیاکەیان دەرهەق بەگەلی کورد کە لەگەڵ پرۆسەی پێکهێنانی قەوارەیەکی سیاسی بۆ کورد یەکینەدەگرتەوە، ئنجا بەهۆی سووك سەیرکردنی گەلێك و سەکردەیەك" مامەڵەیان بەرامبەر مەلا مستەفای بارزان و هاوەڵەکانی بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

دوای چەککردنی مەلامستەفا و ٥٠٠ هاوەڵەکەی، لەمیانەی لێپێچینەوەیەکی ورددا ناویان تۆماکرا، ئنجا بەژمارەی کەم و تەنیا بەسەر شارو شارۆچکەکانی یەکێتی سۆڤێتدا دابەشکران، وەکو دەستبەسەر بێئەوەی گوێ بەباری گوزەران و بژێویان بدرێت کەدەبوایە کارگێڕیەتیی رووسی، مووچەی مانگانە بۆ هەریەکەیان دابین بکات بۆ خەرجی بەرگ و خۆراك. بۆیە مەلا مستەفای بارزان و هاوەڵەوکانی ناچاربوون هەموو جۆرە کارێك بکەن، بۆ نموونە مەلامستەفای سەرکردەی کورد دەستیدایە قەسابیکردن، لەهەندێك بارودۆخی دژواریشدا کەرووی تێکرد ناچاربوو خۆڵڕێژی بکات. ئەمە خۆی لەخۆیدا سووکایەتیکردنی کارگێڕیی ئەو دەمانەی رووسیایە نەك هەر بەسەرکردەی کورد، بەڵکو بەهەموو گەلی کورد، جگە لەوەی ئەمە بەڵگەیەکی ئاشکرایە کەرووسیا هەرگیز نەبوون و ناشبنە پشتیوانی گەلی کورد هەروەکو ئەدەبیاتی سیاسییان بانگەشەی پشتگیریکردنی گەلانی ستەم لێکراو دەکەن یان هەروەکو هەوادارو شوێنکەوتوانیان لەوڵاتانی رۆژهەڵات بەتایبەتیو جیهان بەگشتی، لافی پێوە لێدەدەن . بڕواش ناکەم هەرگیز بیریان لەوە کردبێتەوە ئاوڕ لەمەسەلەی کورد بدەنەوە بەڵکو هەموو چاکەیەکیان بەسەر کوردەوە، دۆستایەتییەکی سەرزارەکییە کەزیانی هەیە نەك سوود .

چـــونکە ئەو بارودۆخە دژوارەی سەکردەی کۆچکردوو لەگەڵ هاوەڵەکانیدا لەوێ بەسەریبرد، تەنها دوای گەڕانـەوەی بـۆ بەغـدا ئنجـا وردەکارییـەکانی ئاشـکرابوو. وابڵاوکرابـۆوە گوایـە سـەرۆك بـارزانی لەیەکیـەتی سـۆڤێتدا پلـەی جەنـەڕاڵی پێـدراوە، هـەروەها لەگـەڵ هاوەڵەکانیـدا لەئـەکادیمیای سـەربازی لەرووسیادا، دەخـوێنن ...بـەڵام هـەموو ئـەم پڕوپاگەندانـە قسـەی پڕوپـووچ بـوون ! چونکە راسـتییەکە دژواربـوو . چـەند دەوڵـەتێکی جیهـان لەئیزگەکانیانـدا ماوەیـەکیان بـۆ بڵاوکردنـەوەی بەرنامـە بـەزمانی کـوردی تـەرخانکردو تـا ئـەمڕۆش ئەمـە بەردەوامـە، بـەڵام دەبیـنین سـەرباری ئـەوەی پـارتی شـیوعی لەعێراقدا هەیەو پەیوەندییان بەیـەکێتی سـۆڤێتەوە هـەبوو، کەچـی هـەتا ئێستا نـەمانبینیو نەمانبیست کەرووسیا، تەنها پێنج دەقە لەماوەی پەخشی ئیزگەکەی بۆ زمانی کوردی تەرخان بکات...

بابگەڕێینەوە بۆ باسەکەی خۆمان ... موخابەرات ...

موخابەرات لەسەرەتای فەمانڕەوایی ئیسلامدا:

خوێنەری بەرێز ...

مەبەستم لەوەی باسمکردو لەوەش کە لەمەودوا باسیدەکەم، شارەزابوونە لەهەندێك لایـەنی دەزگـای موخابـەرات تالـەو ڕێگەیـەوە بیسـەلمێنم ئـەم دەزگایـە، رادەبـەدەر گرنگـە بـەڵکو زیـاد لەمـەش لـەرووی سـەقامگیرکردنی کۆڵەکـەکانی هـەردەوڵـەتێك، رەگـەزێکی بنەڕەتییـە ئـەویش ئەگـەر خـەڵکانێکی دەسـتپاك بەرێکوپێکی بەڕێوەی بەرن .

پێغەمبـەری خـوا (د.خ) بـۆ زانینـی راسـتییەکان و پەردەهـەڵماڵین لـەرووی شـتە پەنهانـەکان، لایـەنی موخابـەراتی پـشتگوێ نەخـستووە، هەمیـشە بایـەخی بـەوەداوە کەچـاودێری هـەبێتو بەناوچـەکاندا بڵاویـان بکاتـەوە، هـەروەها بـۆ پـەیبردن بەراستییەکان پیاوی وردبین و کارامە هەڵبـژێرێت ئنجا لەسـەر راپۆرتی ئەوانە، بڕیار لەسەر کاری مەترسیدار بدات کەپەیوەنـدی بەپارێزگاریکردن لـەئاین و گەیەنـەری پەیامی ئاسمانی هەیە.

دەبیـنین لەشـەڕی خەندەقـدا، پێغەمبـەری خـوا(حذیفـة بـن الیمـان)ی هەڵبـــژاردوفەرمانی پێـدا بـاری دوژمـن بـەوردی هەڵـسەنگێنێت و هەواڵەکـە بێنێتـەوە کەسـوپای کافرەکـان بـەنیازبوون پـەلاماری شـاری مەدینە بدەن، ئنجا لەخوا پاڕایەوە کەحوزەیفە لەگەڵ خۆیدا بەبەهەشتی بەرین شادبکات... خـوا هـەموو لایەکمان بەبەهەشت شادبکات.

هەرچەندە لەسەرەتای بڵاوبوونەوەی ئاینی ئیسلامدا دەزگایەکی موخابەرات بۆ راپەڕاندنی ئەو جۆرە کارانە نەبوو، هەروەها خەڵکی شارەزاش لەم بوارانەدا نەبوو، بەڵام پێغەمبەری خوا (د.خ) بـەلێهاتوویيو بیرە تیژەکەی خۆی خەڵکی گونجاوی بۆ هەموو کارێك هەڵدەبژارد. پێغەمبەر، لەبەرئەوەی نیـازی زانینـی توانـای سـەربازیی دوژمـن بـوو وای بەپێویـست زانـی کـەبۆ پەیـداکردنی ئـەم جـۆرە زانیارییانـە بایـەخ بەلایەنی هەواڵدۆزی (استطلاع) بدات، چونکە دەبوایە هەواڵی ئەو دوژمنانەی بزانیایە کەهێزەکانیان بـۆ لەداونانی خـودی خـۆی ئنجا بێهێزکردنی بانگەوازەکـەی تـەیار دەکـەن. پێغەمبـەر تـەنها دەیویست ئـەو هەواڵانـە بزانێـت نـەك زیـاتر، چـونکە بـەپێی دەقـی ئـەو ئایەتـەی قورئـانی پـیرۆز کـاری دەکـرد

کەدەفەرمویت:﴿ ولا تجسسوا ولا يغتب بعضكم بعضاً﴾.واتە: پێغەمبەر (د.خ) پرۆسەی سیخوڕیکردن بەسەر ئەو دوژمنانەی مەترسییان بۆ سەر ئیسلام و موسڵمانان لێدەکرا، حەڵاڵکردبوو، تەنانەت ئەو مەترسییانەی روویاندەکردە ریزی موسڵمانان نەکا بکەونە بەر کاریگەریی پارەو ماڵ و سامان، چونکە خوای گەورە کەفەرمویەتی : ﴿وخلق الانسان ضعيفاً ﴾ ئەوە کەسی لەوە هەڵنەبواردووە کەدەشێ لەو ڕووەوە

کاری تێبکرێت و بەپارە و سامان لەخشتە ببرێت .

دەبینین کاتێك عومەری کوڕی خەتتاب (ر.خ) لەسەر کەڵەکە کردنی ماڵو سامان، ئەبو مووسای ئەشعەریی لە ویلایەتی شاری بەسرە خست هەروەها ئەبو هورەیرەی لەویلایەتی بەحرێن خست هەرچەندە ئەوانە، ئەو ماڵو سامانەی دەستیان کەوتبوو لەگەڵ (بيت المال)دا کردیان بەدوو بەشەوە، بەڵام ئەمە خۆی لەخۆیدا ئەوە دەگەیەنێت کەئەم فەرمانداراانەی سەرەتای مێژووی حوکمڕانی ئیسلام، کەوتبوونە بەر کاریگەریی پارەو سامان کۆکردنەوەو لە هەمان کاتیشدا حەزرەتی عومەر چاودێری بەسەریانەوە هەبووە.

کتێبی (مێژوو)ی لەمەڕ مێژوونووسی ئیسلامی تەبەری، دەریدەخات کەدەزگای سیخوڕیکردن لەپێناو پاراستنی ئاسایش و ئارامیی دەوڵەت، لەمێژووی ئیسلامدا لەسەردەمی موعاویە کوڕی ئەبو سوفیان دامەزراو ئەوانەی ئەو دەزگایەیان بەڕێوەدەبرد بە(اصحاب الشرطة) ناودەبران.

ئنجا کاتێك ئەمەوییەکان دەسەڵاتی حوکمی ئیسلامییان بەتەواوەتی گرتە دەست، ئەم دەزگایەیان پەرەپێداو دەوڵەت زیاتر بایەخی پێدا، ئەویش لەرێی پشتبەستن بەپرنسیپێکی گرنگ بۆ کارکردن لەچوارچێوەی ئەم دەزگایەداکە: کارمەندانی دەزگاکە یەکتر نەناسن و لەخۆیان سەرووتریش نەناسن، بەمەش هەریەکەیان بەرپرسیاردەبوو لەپلەکەی خۆی و لەهەمانکاتدا هەمیشە لەو چاودێرە دەترسا کەبەسەریەوەیەتیو نەشیدەناسی، ئنجا ئەوەی لەخوا نەترسایەو ناپاکی بەکردایە، دادگا سزای دەدا.

دەگێڕنەوە ئەبو جەعفەری مەنسوور هەمیشە دەیگوت: (چەندم پێویست بەچوار کەسە لەناو دەرگامدابن کە لەخۆیان دەستپاکتر نەبێت...) گوتیان: (ئەوانە کێن؟) گوتی:ئەوانە کۆڵەکەی فەرمانڕەوایەتین، هەروەکو چۆن چارپا بەبێچوار ئەستووندەگ نابێت، ئەوچوار کۆڵەکەیەش ئەمانەن:

١ـ قازییەك لەترسی خوا، لەهیچ نەترسێت.

٢ـ (صاحب الشرطة) یەك کەبێدەسەڵات بەسەر دەسەڵاتداردا سەردەخات.

٣ـ باجسێنێك لەشت ورد دەبێتەوەو ستەم لەهاووڵاتیان ناکات.

٤ـ چوارەم ...لێرەدا خەلیفە سێجار پەنجەی خۆی دەگەزێت و لەهەموو جارێکدا دەڵێ(ئاخ...)...

پێیان گوت: ئەی میری ئیمانداران،چوارەم کەس کێیە؟

گوتی: هەواڵدۆزێك کە بەڕاستی لەسەر ئەوانە دەنووسێت(بڕوانە:تاريخ الطبري).

دەڵێن: ئەوەی شایەدی بەچاودێتە بەدیدەکات، بێئاگا بەدی ناکات.

ئەوەی ئەبو جەعفەر هەوڵیدا کەدەستی بکەوێت چوارچێوەی هەردەوڵەتێك و بناغەی هەرقەوارەیەکی پتەوبوو. چونکە قازی(دادوەر)ی دادپەوەر کە بەپێیفەرمانی خواو یاسا حوکم بکات، هەروەها لێپرسراوی ئاسایش(صاحب الشرطة) کەپارێزگاریکردنی هاووڵاتییانی لەخراپەو گەندەڵی لەئەستۆدایە" ئەمانە رووکاری دەوڵەت و وێنەی ڕاستەقینەی ئایدیۆلۆجیای حکومەتن لەبەردەم گەلدا. ئنجا وەزیری دارایی‌و ئابووری، رێکخەری وڵات‌و داینەمۆی چالاکی‌و گەشەسەندنی دەوڵەتە ڕێبەپێی دابینکردنی خزمەتگوزاریی تەندروستی‌و فێرکاری و پەروەردەیی. چوارەم کەس خودی بەڕێوەبەری موخابەراتە کەدووره لەلادان و گەندەڵی‌و لەلایەن سەرۆکی دەوڵەتەوە چاودێری دەکرێت کەسیاسەتی دەوڵەت بەپێی پەیرەوو پرۆگرامێکی دروست و بناغەگەلێکی زانستی بەڕێوەدەبات لەپێناو مەبەستێکی بالاّ کەئەویش خزمەتی مرۆڤ و بەتایبەتی دەوڵەت‌و گەلە. شایەنی باسە ئەو هەوێنەی دەبێت لەهەموو بەڕێوەبەرێکی دەزگای موخابەرات‌و سەرۆك دەوڵەتێکدا هەبێت " دڵسۆزییە کەدەبێ خەڵکی تریشی موتووربە بکرێت.

هەموو دەوڵەت و وڵاتێك دەزگای موخابەرات بەکاردێنێت، ئەوەی هەیە لەڕووی پێکهێنان یاخود ناونانی دەزگاکە، لەدەوڵەتێکەوە بۆ دەوڵەتێکی تر جیاوازی هەیە. بەلاّم گرنگ ئامانجی دەزگاکەیە بەشێوەیەکی گشتی کەئەویش پاراستنی دەستەلاّتە، هەروەها پارێزگاریکردنی ئاسایشی وڵات و خزمەتکردنی گەلە...بەلاّم ماشەڵلاّ لەگەورەیی خوا، دامودەزگا ئەمنییەکانی عێراق لەڕۆژی دامەزراندنیانەوە هەتا ئەمڕۆ، لەچوار شت بەرپرسیارن:

١ـ پاراستنی سەرۆکی دەوڵەت لەهەر پیلانێکی دەرەوە یان ناوەوە کەبۆ لەناوبردنی ئەو یان دەسەلاّتەکەی دەگێڕدرێت، هەروەها لەناوبردنی ئەوانەی مەترسییان بەرامبەر سەرۆك لێدەکرێت با ئەو مەترسییە بەرێژەی ١٪ یش بێت.

٢ـ کارکردن بۆ سەقامگیرکردن‌و جێبەجێکردنی فەرمانەکانی سەرۆك کەهەرچەندە پێچەوانەی یاسان، بەلاّم وتەو راوێژەکانی بەدەقی یاسا لەقەڵەم دەدرێن، ئنجا بڕیاردانی سزا بۆ ئەو لێپرسراوە حکومی‌و حزبییە هەروەها بۆ ئەو هاووڵاتییەی کەئەو فەرمانانە بەتەواوەتی (١٠٠٪) جێبەجێ ناکات یان لەجێبەجێکردنیاندا کەمتەرخەمی دەکات.

٣ـ سەرکوتکردنی هەموو گەلی عێراق. لەم رووەوە شاخەکانی کوردستان و نێوان رووباری دیجلەو فورات لەناوەڕاستی عێراق هەروەها زۆنگاوەکانی باشووری عێراق، شایەدی لەسەر دڕندایەتیی ئەم دەزگا تۆقێنەرە دەدەن.

٤ـ داهێنانی نوژەنترین رێوشوێن بۆ قەلاّچۆکردنی گەلی کورد لەڕووی ڕەگەزەوە هەروەها گۆڕینی واقیعی دیمۆگرافی کوردو لەناوبردنی سیمای کەلەپوورو کەلتوری کوردی.

دامودەزگا موخابەراتییەکانی دەوڵەتانی ناوچەکە وەکو تورکیا، سووریاو ئێران هەمان رچەیان گرتەبەر بەلاّم بەرێوشوێنێکی جیاواز یاخود سووکتر.

ئەوانیش توندوتیژیو پرۆسەی چەوساندنەوەو سەرکوتکردنی گەلانی خۆیان بەگشتیو لەدژی گەلی کورد بەتایبەتی پیادەکرد. جا هەروەکو لەبەشەکانی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا باسمکردووە، ململانێو ناکۆکی لەنێوان ئەم دەوڵەتانە هەرچەند توند بێت بەڵام لەئاست لەناوبردنی گەلی کورددا کوێ و تەبان، ئەگەر پەیوەندیی دیپلۆماسی لەنێوانیشیاندا بپچڕێت یان ئاڵوگۆڕی بازرگانییان نەمێنێت ئەوە ئاڵوگۆڕی زانیاریو داهێنانی ڕێوشوێنی تایبەت و تاقیکردنەوەی نوێ بۆ لەناوبردنی گەلی کوردو سەرکوتکردنی شۆڕشو بزوتنەوەکانی، هەمیشە لەبرەودایەو ڕێگەی هاتوچۆکردنی یەکتریان لێناگرێت...

مرۆڤ بەچی مرۆڤە؟ یا ئەوەیە لەخواو لێپرسینەوەی ڕۆژی دوایی دەترسێت، یا لەسزای یاسایەکی دادپەوەر یا لەشەرعێکی مرۆیی دەترسێت کەئەقڵێکی هۆشمەند دایڕشتووە وەکو یاساکانی حەموورابی لەسەردەمی کۆندا، یان بڕیارەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان یان کۆمەڵگەیەکی هاوچەرخ گەلاڵەی کردووە.

ئەم یاساوڕێسایانە بەری ڕێگە لەمرۆڤ دەگرن کەکاری خراپ و دژوار نەکات... بەڵام چاوەڕێی چی لەکەسانێك دەکەیت کەوڵاتێك بەڕێوەدەبەن و دەزگای موخابەراتیان لەژێردەستدایە بەڵام خۆیان بڕوایان بەخواو کتێبە ئاسمانییەکان نییە؟ کەسانێك دەستی دادو یاسا پێیان ڕاناگات و کەسیش نازانێت ڕەچەڵەك و بنەچەیان چییەو ئەو فێرگەیەی تەواویانکردووە نەڕووناکی بەخۆیەوە بینوە نەفریشتە چۆتە ناوی...دیارە دڕندەییو بێبەزەییایەتیو زۆروستەم، خەسڵەتی دیاری ئەم جۆرە کەسانە دەبێت.

بەکورتی، مافی هاووڵاتیبوونی کورد لەهەرلایەکی خاك و نیشتمانی خۆیدا بێت پارێزراو نییە، چونکە بەهاووڵاتیی پلە دوو لەقەڵەم دەدرێت و دەبێت لەبۆتەی نەتەوەی تورك یان فارس یان عەرەبدا بتوێتەوە تابژی، خۆ ئەگەر لەوەندە زیاتری ویست ئەوە دەبێت خاك و شەرەفی خۆی بفرۆشێت و ببێت بەسیخوڕ... ئەمەش سەرەتای لەناوچوونیەتی. خۆئەگەر کوردێکی سەربەزرو نیشتمانپەروەرێکی پاك بێت ئەوە زیندان و ئەشکەنجەدان و دەردیسەری لەپێشیەتی.

ڕێگەچارەی سێیەم هەڵاتنە بۆ هەندەران، بۆ دەرەوەی وڵات تاکەمێك لەمافەکانی مرۆڤی دەستبکەوێت، ئەمەش ئەگەر خوا بۆی ڕێکخست و لەدەریا نەخنکا یان بەگوللەی پۆلیسی سەر سنوورە نێودەوڵەتییەکان نەکوژرا، ئنجا کەدەستگیردەکرێت بەنابووتی سنووربداش دەکرێتەوە، ئەم هەڵاتنەش تەنها لەتوانای خەڵکی پارەدارە...

خوێنەری خۆشەویست:

باپێکەوە لاپەڕەکانی مێژوو هەڵبدەینەوەو شتێك دەربارەی مێژووی خەباتی نەپساوەی گەلی کوردستان بزانین.

مێژوونووسان، زۆر بەدەگمەن" دەشتوانم بەدڵنیاییەوە بڵێم تائێستا باسی تێکشکانێکی سەربازییان تۆمارنەکردووە کەبووبێتە مایەی ڕووخان یان لەدەستدانی دەسەڵاتێکی کوردی، یان باسی هەوڵێکی کوردییان کردبێت بۆ ڕزگاربوون لەزۆروستەمی گەلانی

دراوسێ لەنزیکەی(٢٠٠٠)ساڵ لەمەوبەرەوە، واتە لەو ڕۆژەوە کەحکومەتی میدیای کوردی رووخاوە. هەموو ئەو نسکۆیانەی هاتوونەتە ڕێگەمان و بوون بەهۆی زیان پێگەیاندن و تێکشکانی سیاسیمان هەروەها لەدەستچوونی چەندین هەلی زێڕین بۆ سەربەخۆییمان و بنیاتنانی ئیدارەیەکی کوردی" هەموو ئەمانە لەسۆنگەی فاکتەری سیاسی بوون.

بۆ سەلماندنی راستیی ئەو رووداوانە باسی دو لەشکرکێشی سەربازی دێنمەوە کە لەمێژوودا کراونەتە سەر کوردستان و سەرچاوە مێژووییەکان باسیانکردووە. یەکەمیان لەشکرکێشییەکەی ئەسکەندەری مەکدۆنییە کەمێژوونووسان نەبەردیی گەلی کوردیان لەبەرنگاریکردنی سوپای ئەسکەندەری مەکدۆنی تۆمارکردووە کاتێك ئەوهێزانە بۆ گەیشتن بەخاکی ئیمپراتۆریەتی فارس، بەکوردستاندا تێپەڕبون و چۆن ئەسکەندەری مەکدۆنیو سوپا زەبەلاحەکەی تووشی زەرەروزیانێکی گەورەی ماڵیو گیانی بوون لەسەردەستی شەڕڤانانی کورد ئەوەش هەر لەسۆنگەی ئەوەی کەکورد نەیویستووە سوپایەکی داگیرکەر بەخاکیاندا گوزەربکات با نیازیشی نەبووبێت زیانیان پێبگەیەنێت. بۆ کوردیش ئەوەندە شانازییەی بەسە کەسەرکردەیەکی بەناوبانگی یۆنانی وەکو ئەسکەندەری مەکدۆنی، لەیادداشتەکانیدا بەبوێریو قارەمانیی گەلی کوردستاندا هەڵبدات.

لەشکرکێشیی دووەم لەسەردەمی فتووحاتی ئیسلامیدابوو بەسەرکردایەتیی یاوەری پایەبەرز سەعد کوڕی ئەبو وەقاص (ر.خ) کەئەویش رووبەڕووی بەرگریکردنێکی توندی وەها بۆوە کە شەڕەکانیدا دژی گەلانی تر، نەیدیبوو.

شایەنی باسە کەگەلی کورد لەبەرئەوە نەبوو نەهاتە ریزی ئیسلام کەلەبەردەم سوپای ئیسلامدا تێکشکابێت یاخود لێی ترسابێت، چونکە چەندین گۆڕی یاوەرانی پێغەمبەر (د.خ) لەخاکی کوردستاندا هەن کەنیشانەی ئازایەتیی کوردن و بەڵگەی شەڕکردنیانە دژی سوپای ئیسلام، شەڕی جەلەولا لەکوردستانی عێراقدا دیارترین بەڵگەی ئەو بەرەنگاریکردنەیە، بەڵکو کورد لەباوەڕی تەواوی بەوەی کەئاینی ئیسلام ئاینێکی تەواوی بێکەموکوڕییە، بوو بەئیسلام. لەم بارەیەوە کتێبە پەیوەندارەکانی مێژووی ئیسلام ئاماژە بەوە دەدەن کەوەفدێکی کورد بەسەرۆکایەتیی (جابان ـ گاوان) ی کورد سەردانی خودی پێغەمبەری کردووەو ئیسلامبوونی خۆی و گەلی کوردی لەحزووری پێغەمبەری خوادا راگەیاندووە ئەمەش پێش ئەوەی فتووحاتی ئیسلامی دەست پێبکەن.

لێرەدا مەبەستم ئەوەیە کە تائێستا فاکتەری سیاسی، هۆکاری سەرەکیبوو بۆ پێکنەهێنانی قەوارەی کوردی نەك فاکتەری سەربازی. دەبینین کاریگەرترین چەکێك کەئیمپراتۆریەتی فارس و ئیمپراتۆریەتی عوسمانی لەدژی کورد بەکاریان هێنابێت سیاسەتی (پەرت بکە ـ زاڵ بە)بوو. بەدرێژایی ٥٠٠ ساڵی فەرمانڕەوایی عوسمانییەکان، ئەمانە بەردەوام و بەهەمو ڕێگەیەك هەوڵیاندا میرنشینە کوردییەکان لەناوبەرن، ئەوەش یان لەرێی تواندنەوەی ئەو میرنشینانە لەناو ئاینی ئیسلامدا وەك دەوڵەتێکی ئیسلامی کەسەرۆکەکەی خەلیفەی پێغەمبەری خوایەو دیارە بەگوێکردنی خەلیفە ئەرکی سەرشانەو ملنەدان بۆ فەرمانەکانی گومڕایی (ضلالة) یە، کەئەمەش خۆی لەخۆیدا جۆرە گومڕاییکردنێکە

شۆڤێنیستە عەرەبەکان و هەندێك لەوانەی لەئیسلام تێنەگەیشتوون و بەئیسلامییە توندڕەوەکان دەناسرێن، پێڕەویدەکەن. ئاینی ئیسلام و پێغەمبەری خوا لەم جۆرە کردەوانە بەرین، دیارترین نموونەش بۆ ئەمە یاوەری ڕێزداری پێغەمبەر، سەلمانی فارسییە(ر.خ). جا هەرچەندە پێغەمبەری خوا(د.خ) دەیگوت: (سەلمان سەر بەئالی بەیتە)، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەمیشە بە (سەلمانی فارسی) ناوی دەبرد، واتە پێغەمبەری خوا، نکوولی لەڕەگەزی فارسیی یاوەرەکەی نەدەکرد. زۆر نموونەی تریش لەم بارەیەوە هەیە.

شایەنی باسە کەسادەوساکاریی مرۆڤی کوردو پابەندبوونی بەئاینی ئیسلامەوە، هەرچەندە تەواویش لێی حاڵی نەبووە، ئەمە ڕێگەی بۆ فارس و تورك خۆشکرد کەکورد بۆ مەبەستی خۆیان بەکاربێنن. دەبینین ئیمپراتۆریەتی عوسمانی، سوننەی کوردی هاندەدا لەشیعەی کورد بدەن. ئەم ململانێو شەڕو پێکدانانە ناکۆکی زۆرو توندیان لەنێوان میرنشینە کوردەکان دروستکردو وایانکرد خوێن بکەوێتە نێوانیان، کەجاروباریش لەبری فاکتەری مەزهەبی ئاینی، فاکتەری تەماع بەکاردەهێنراو زۆربەی شەڕی نێوان فارس و تورك، کورد لەپێشی پێشەوەی سوپای شەڕکەردابوونە.

دوای جەنگی یەکەمی جیهانیو تێکشکانی ئەڵمانیا بەرامبەر هێزی هاوپەیمانانی ئەوسەردەمە، ویستی خوا وابوو کەدڵی دەوڵەتە هاوپەیمانەکان نەرم بێت بۆ پێکهێنانی دەوڵەتی گەورەی کوردی کەپایتەختەکەی یا شاری(ئورفە) بێت لەتورکیا، یان شاری مووسڵ. ئەو دەوڵەتە کوردییەی کەتۆبۆگرافیاو دیمۆگرافیاو جلوبەرگ و زمانی دانیشتوانەکەی هەروەها مێژووەکەی" هەموو ئەمانە لەبەردەم خوا شـأیـەدی دەدەن کـە لەگەڵ و وڵاتانی دەوروبەری جیاوازەو خاوەنی مافێکی پێشێلکراوەو تەنها پێویستی بەدانپیانێکە هیچیتر.

بەڵام بەریتانیاو فەرەنساو ئەمریکا، لەپێناو بەرژەوەندییە تایبەتییەکانیان، لەبڕیاریان سەبارەت بەپێکهێنانی دەوڵەتی کوردی پەشیمان بوونەوەو پرۆژەکەیان بەجارێك هەڵوەشاندەوەو دەستیانکرد بەپشتگیریکردنی مستەفا کەمال ئەتاتورك بۆ دامەزراندنی کۆماری تورکیاو رووبەرووی کورد وەستان. تەنانەت سەرکردەی شۆڕشی بەلشەفیو دامەزرێنەری پارتی کۆمۆنیستی یەکێتیی سۆڤیێتی جاران، لینین، پشتگیریی پێکهێنانی دەوڵەتێکی کوردی نەکردو پشتی مستەفا کەمال ئەتاتورکی گرت و لەسەرکوتکردنی گەلی کورددا هاوکارییکرد. بەمەش بلۆکی سۆشیالیست، دەستی خستە ناو دەستی بلۆکی سەرمایەداری ئەوروپیو هێزی سەربازیی ئەمریکییەوە بۆ فرۆشتنی گەلی کورد لەبازاڕی بەرژەوەندییە سیاسییەکاندا بە کۆیلەسێنی تورك و فارسو عەرەب و ...ئەوەیان پشتگوێ خست کەژمارەی گەلی کورد لە٤٠ ملیۆن کەس زیاترە.

لەراستیشدا چەندیەتیو چۆنایەتیی بەرژەوەندیی دەوڵەتە هاوپەیمانەکان بۆ ڕێگەگرتن لەپێکهێنانی دەوڵەتی کوردیو بەرەنگاریکردنی پرۆژەکە، هەرچییەك و هەر چۆنێك بووبێت ئەوە ناگاتە گەورەیی ئەو تاوان و مەرگەساتەی بەسەر گەلی کوردیان هێنا لەهەشتا ساڵ لەمەوبەرەوە هەتا ئەمڕۆ. لەو بڕوایەشدام کەئێستا ئەوان هەستیان بەهاوکێشەو لێکدانەوە هەڵەکانیان کردووە، زیاد لەوەش دەتوانم سوێند بخۆم

کەدامەزراندنی دەوڵەتی کوردی لەسەروبەندی دوای جەنگی یەکەمی جیهانی ڕۆڵی سەرەکیی دەبوو بۆ سەقامگیرکردنی ئاشتی لەناوچەکەدا چونکە تەنها دەسەلاّت و قەوارەی کوردییە کەدەتوانێت بەر لەو نەتەوەو گەلانەی دراوسیّ بگرێت کە ئاژەوەگێڕن و ئارەزووی بلاّوکردنەوەی تیرۆریان هەیە لەجیهاندا.

لە٢٣/٥/١٩١٩ دا مەلیکی کوردستان شێخ مەحموودی حەفید هەوڵیدەدا دەوڵەتێك بۆ کورد دامەزرێنێت، بەلاّم کاتێك بەریتانییەکان پلانیان بۆ پێکهێنانی حکومەتی نوێی عێراق داڕشت، لە٧/حوزەیران/١٩٢٠دا بزوتنەوەی کوردییان بەسەرۆکایەتیی شێخ مەحموود لەناوبردو کوردستانی باشووریان بەدەوڵەتی تازە پێکهێنراوی عێراق لکاندو گەلی کوردیان بەدەسەلاّتی نوێی عێراق فرۆشت بەبێ ئەوەی پرس بەگەلی کوردستان بکەن کەئایا بەم بەکۆیلەکردنەی گەل و خاکی کوردان، ڕازیدەبن یان نەء؟

بێگومان کۆیلە پرسیار ناکات... ئەوەندەی هەیە دەفرۆشرێت و دەکڕدرێت...جا دەوڵەتە هاوپەیمانەکان بەم شێوەیە مامەڵەیان لەگەڵ گەلی کورددا کرد، پرسیارەکەش لێرەدا ئەمەیە: بۆچی ئەوها کوردیان هەڵسەنگاند؟. ئایا ئەو دەوڵەتە زلهێزانە، لەسەر بەکۆیلەکردنی گەلان ڕاهاتوون یاخود چی؟

بەریتانیا دوای ئەوەی بڕیاریدا دەوڵەتی عێراق دامەزرێنێت لێنەگەڕا هیچ جۆرە کۆسپێك بەری ڕێی ئەو پرۆژەیەی بگرێت. لێرەدا حکومەتی کوردیی شێخ مەحموودی حەفید لەسلێمانی، کۆسپی بەر ڕێگەی ئەو پرۆژەیە بوو. ئیتر شەڕ لەنێوان سوپای نیزامیی ئینگلیزو هێزی عەشایەری کوردی بەسەرکردایەتیی شێخ مەحموود لەدەربەندی بازیان دەستی پێکردو لەئەنجامدا، بەهۆی نابەرابەریی هێز، هێزەکانی شێخ مەحموود دوای قوربانیدانێکی زۆر، تێکشکان و شێخی قارەمان دوای بەرەنگاریکردنێکی پاڵەوانانە، بەبرینداری لەپاڵ تاشەبەردێکدا دەستگیرکرا کەئەمڕۆ ئەو بەردە بە(بەردە قارەمان) ناوی دەرکردووەو بەئاسەوارێکی پیرۆزی مێژوویی دەژمێردرێت. پاش ئەوە مەلیکی کوردستان درا بەدادگایەکی سەربازی، ئەفسەرێکی ئینگلیز دەستیکرد بەدادگاییکردنیو چەند تۆمەتێکی دایە پاڵ بۆ ئەوەی تاوانباری بکات و حوکمی لەسێدارەدانی بدات. ئەوەبوو تۆمەتی سەرکردایەتیکردنی گروپێك چەتەی چەکداری دایە پاڵ کەکارو کردەوەیان کوشت وبڕو جەردەییو دەستدرێژکردنە بۆ سەر شکۆو سەروەریی پاشای عێراق و پەلاماردانی سوپای ئینگلیز گوایە ئەم سوپایە لەهەوڵ و کۆششدابوو بۆ سەقامگیرکردنی ئارامیو ئاسایش لەناوچەکەدا.

شێخ مەحموود بەوپەڕی ئازایەتییەوە بەرپەرچی ئەو تاوانە پووچەڵانەی دایەوەو ڕەخنەی لەودادگاییکردنە ستەمکارانەیەی ئەوان گرت لەگەڵ درۆودەلەسە بێبناغەکانیان، هەروەها ڕایگەیاند کەئەو، خاوەنی مافێکی شەرعییە لەوەی دەیکات چونکە بەرەزامەندیی گەلی کوردستان و بەپێی ڕاپرسییەکی جەماوەری بۆتە مەلیك. ئنجا لەناکا، زۆر بەتوندی پەڕۆیەکی پێچراوی دەوری قۆڵی دەکاتەوەو کاغەزێکی قەدکراوی لیّ دەردێنێت. هەروەکو لەکوردستانیشدا باوە، کاغەز قەدناکرێت و بەقۆڵەوە نابەسترێت مەگەر زۆر خۆشەویست یان پیرۆز بێت. کاغەزەکە دەقێکی تۆما وڵسنی سەرۆکی ئەمریکی تێدا تۆمارکرابوو کەساڵی ١٩١٧ دەرچووبوو، لەچواردە بڕگە پێکدەهات دەربارەی

بەرقەراکردنی ئاشتی لەجیهاندا، دووەم بڕگەی بڕیارە جاڕنامەکە پەیوەندیی بەنەتەوەی کوردەوەبوو کەجەختیدەکرد لەسەر دانی مافی تەواو بەگەلی کورد وەك هەرگەلێکی تری جیهان.

شێخ مەحموود بەدەرخستنی ئەم بڕیارەی سەرۆکی ئەمریکی بەو شێوەیەو لەوکاتەدا، هەروەها هەڵوێستی قارەمانانەی‌و پلەوپایەی لەلای گەلی کورد بوونە مایەی ئەوەی حوکمەکەی کەم بکرێتەوەو سزای لەسێدارەدانی لەسەر هەڵبگیرێت. سەرباریشی حکومەتی بەریتانیا نەك هەر دانی بەمافی رەوای گەلی کورددا نەنا بۆ پێکهێنانی دەوڵەتی کوردی بەڵکو، بەزەبری چەك رووبەڕووی شۆڕشی چەکداریی کورد وەستاو بوو بەمایەی ئەو دەردی‌سەریەی هەتا ئەمڕۆ کورد بەدەستیەوە دەناڵێنێت. لێرەدا بۆیەکا ئەم مەرگەساتە مێژووییە بەبیر مرۆڤی کورد دێنمەوە تابۆ هەتاهەتایەو نەوە دوای نەوە یادی بکەنەوە.

دیارە ئەم هەڵوێستە هیچ دادپەروەرییەکی تێدانەبوو، روخاندنی حکومەتێکی کوردی کە لەخاکی کوردستاندا دامەزرابێت و بەپیلان و فەرمانی بەریتانیای مەزن، کوردستان بخرێتە سەر عێراقی عەرەبی، ئەمە دوورە لەدادپەروەرییەوە.

هەروەها دانانی مەلیك فەیسەڵی یەکەم وەکو پاشایەك لەعێراقداو دان نەنان بەمەلیك مەحموود وەکو مەلیکی کوردستان، ئەمیش دادپەروەری نییە، مەلیك مەحموود کە بەبەراود لەگەڵ مەلیك فەیسەڵ لەرووی پلەوپایەو دەسەلاَت و کەسایەتییەوە لەئەو کەمترنەبوو، جگە لەوەی شێخ مەحموود لەکۆڕوکۆمەڵی نێودەوڵەتی‌و سیاسیدا لەمەلیك فەیسەڵ ناودارترو ناسراوتربوو. بەلاَم بەریتانیا پاساو بۆ ئەم کردەوەیەی ناهێنێت.

لێرەدا نابێت ئەوەمان لەیاد بچێت نەوەی ئێستای بەریتانیاییەکان بەداخ و پەژارەیەکی زۆرەوە دان بەو کردەوە ناڕەوایەی باوباپیرانیاندا دەنێن کە هەڵەیەکی گەورەیان کردووە. شایەنی باسە کە لەبەرگی سێیەمی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە) بەدووورودرێژی وتووێژی بەرپرسێکی ئیدارەی نوێی بەریتانیام هێناوەتەوە کە لەگفتوگۆیەکی لەگەڵمدا، دانی بەو هەڵە گەورەیەی باوباپیرانیدا ناوە کەکاتی خۆی دەرهەق بەگەلی کورد کردوویانە.

قسە دێت و دەڕوات ئنجا سەر لەنوێ دەگەڕێینەوە سەر پرسیارە سەرەکییەکەمان کەئایا بەرەی زلهێزو زاڵدەستی جیهان، لەمیانەی وەستانیدا رووبەڕووی ئیرادەی گەلی کوردستان و شەرعیەتدان بۆ پێکهێنانی دەوڵەتی کوردی، چی دەوێت؟

هەروەکو لەوەوپێش باسی کردەوەی بەریتانیای مەزنم لەگەڵ شێخ مەحموود کرد کەحکومەتی کوردیی رووخاند، ئنجا دروستکردنی سەدام حسەینی ئەمڕۆ کە لەگۆڕەپانی سیاسیدا چیدەکات کە بەملیۆن خەڵکی عێراق و بەتایبەتی گەلی کورد لەدەست زوڵم و زۆرو ستەمی دەناڵێنن.

لەبەرامبەریشدا کردەوەی ئەمریکا لەسەردەمی سەرۆك ترومان کاتێك کۆماری مهابادی رووخاند ئنجا دواتر کۆماری ئیسلامیی لەئێراندا دروستکرد لەگەڵ رۆڵی ئەم دەوڵەتە لەپشتگیریکردنی تیرۆر لەجیهاندا. بەلاَم ئەوەی جێی داخە، ئەو قەڵەمەی کەسەرۆکی ئەمریکی ـ ترومان فەرمانی رووخاندنی کۆماری مهابادی پێ‌ئیمزا کرد کە لەئەنجامیدا قازی محەمەدی سەرکۆماری مهاباد لەسێدارەدرا، هەمان

قەڵەمی وەکو دیارییەکی مێژوویی پێشکەشی حکومەتی ئیسرائیل کرد، ئەویش دوای ئەوەی هەر بەو قەڵەمە مافی ئیسرائیلی تۆمارکرد بۆ راگەیاندنی دەوڵەتیان لەخاکی فەلەستین.

رێککەوتننامەی شوومی جەزائیر (ئاداری ١٩٧٥) بەئاگاداریو پلانی (C.I.A)بوو، ئەنجامدەری پیلانەکەش پیاوێکی خۆیان بوو (مەلامستەفا سەرکردەی شۆڕشی کورد) کە بەداخێکی زۆرەوە دەڵێم ناوبراو شایەنی ئەو پلەو پۆستە نەبوو کە لەئەنجامی چەند هۆکارێکی دەرەکی پێی بەخشرا (لەسێبەرگی کتێبەکەم: کورد دوژمنی خۆت بناسە، باسمکردووە) چونکە هەر ئەوەندەی مەلامستەفا لەیەکەم دیداریدا چاوی بەهنری کیسنجەر کەوت ئیتر پشتی لێکردەوەو ئیرادەو بەرژەوەندییەکانی دەزگای (C.I.A) ی لەبەرچاو نەگرت و ئەوەی لێکنەدایەوە کەئەو بەرژوەندییانە لەسەرووی بەرژەوەندیی گەلانی جیهانەوەن، بۆیە مەلامستەفا خۆی بۆ هیچ ئەنجامێك تەیار نەکرد.

ئنجا سەرلەنوێ رووداوە سەیروسەمەرەو مەرگەساتئامێزەکانی ٣١ی ئابی ١٩٩٦ دێنینەوە یادو دەڵێین: سەرۆکی یەکێك لەدوو حزبە سەرەکییەکەی کوردستان، دەروازەی سنووری کوردستانی بۆ سوپای ستەمکار ئاوەڵاکردو یاریدەیدا کەتانك و زریپۆش‌و گاردی کۆماریی رژێمی بەعس، قەدەغەی بینای پەرلەمانی کوردستان ببەزێنن و گلاّوی بکەن، ئنجا شاری هەولێر داگیربکەن کە بەخوێن و قوربانیدانی خەڵکەکەی، لەراپەرینی ١٩٩١دا ئازادکرابوو. لەکاتێکدا مەسعود بارزانی" هاوکاری پاڵەوانی هێزی داگیرکەر لەسەر سنووری تورکیا ـ ئێران لەشیرین خەودابوو. تەنانەت ئەم مەرگەساتەش پیلانێکی داڕێژراوی دەزگای (C.I.A) بوو.

مێژوو ئەم رووداوانە لەبیرناکات، هەڵوێستی دەوڵەتە زلهێزەکانی تۆمارکردووە کەچۆن لەپێناو بەرژەوەندیی خۆیان" کوردستانیان بەسەر چوار پارچەدا دابەشکردو ئێستاش بەهاوکاریی هەرچوار دەوڵەتی ناوچەکە (کە کوردستانیان بەسەردا دابەشکراوە) دەبنە کۆسپی بەری رێگەی دامەزراندنی قەوارەیەکی سیاسی بۆ کورد.

بەڵام ئەزموونی ئێستای گەلی کورد لەم بەشەی خاکی کوردستان لەباکووری عێراقدا" لەگەڵ هەموو کەموکوڕیو ناتەواوییەکی، مایەی رێزو سەربەرزیی هەموو کوردێکی بەشەرەف و ئازادیخوازە. ئەم ئەزموونە نوێیە دیموکراسییە، کەئاسایش و ئارامی تێدا بەرقەرارە، لاپەڕەیەکی نوێی لەبواری پەیوەندیی نێوان کوردو حکومەتی ئەمریکیدا هەڵداوەتەوە کەنیشانەی ئەوەیە مەسەلەی کورد، جارێکی تر کەوتۆتەوە ناو گۆڕەپانی سیاسیو، بۆتەوە بەوێردی سەرزاری سیاسەتمەداران و، دەشێ ئەمە رێگە خۆشکردنێك بێت بۆ پێکهێنانی دەوڵەتی کوردستانی گەورە.

کەواتە ئەمریکا دەبێت بەئەزموونە کۆنەکانیدا بچێتەوە، چونکە دەرەنجامی سوودو سەرکەوتنی ئەم ئەزموونە" یان لەدەستدان‌و رووخانی، بەپلەی یەکەم لەئەستۆی ئەمریکایەو، بەپلەی دووەمیش لەئەستۆی خودی جەلال تاڵەبانی و مەسعود بارزانیدایە.

رۆڵی دەزگای (C.I.A) لەرووی گۆڕینی سیاسەت و حکومەتەکان لە جیهاندا

هەر لەسەرەتای حەفتاکانی سەدەی رابردووەوە هەتا ئەمڕۆ، دەزگای موخابەراتی ئەمریکی لەهەوڵ و تەقەلادایە بۆ سەپاندنی ئیرادەو دەسەڵاتی ئەمریکی بەسەر جیهاندا. دیارە شتێکی بەڵگەنەویستە کەفاکتەری ئابووری، چەکێکی کاریگەرە ئەویش ئەگەر بەهۆشێکی کراوەو ئاراستەی دروست بەکار بهێنرێت، چونکە دارایی و سامانی زۆروزەوەندی بەردەستی ولاتە یەکگرتووەکان و دەزگا کارامە موخابەراتییەکەی" هۆی ئەو سەروەری و زاڵدەستییەیە کەئەمریکا لافی پێوە لێدەدات.

وەکو دەشزانین مەردوم بەگشتی، لەهەموو ئان و سەردەمێکدا" بەتایبەتی لەدوای ساڵانی حەفتاکانەوە لەسەر ئەوە یەکدەنگن کە زۆربەی ئەو گۆڕانکارییانەی بەسەر سستەمی سیاسی یان ئیداریی هەندێك دەوڵەتدا هاتووە دەستکیسەی دەزگای موخابەراتی ئەمریکییە(C.I.A). بۆ نموونە دەکرێ ژیاننامەی سەرۆکایەتیی سێ سەرکردە لەجیهاندا بێنینەوە کە ئەم قسەیەمان دەسەلمێنن:

١ ـ سەرۆکی کۆچکردوو محەمەد ئەنورە سادات:

سەرۆك سادات لەساڵی ١٩٧٠ دوای کۆچی دوایی سەرۆك جەمال عەبدولناسر، پۆستی سەرۆکایەتی کۆماری میسری وەرگرت، بەئازاترین و دڵسۆزترین و لێوەشاوەترین سەرۆك دەوڵەتێکی عەرەبی دەژمێردرێت.

لەسەرەتای ماوەی فەمانڕەواییدا سیاسەتی سۆشیالیستییانەی سەرۆك عەبدولناسری گرتەبەرو تا دەهات پەیوەندیی لەگەڵ یەکێتیی سۆڤێت(جاران) سەقامگیرتر دەکرد. ئەم سەرۆکە هەموو خەمێکی چارەسەرکردنی قەیرانی ئابووریی میسربوو، هاوکات هەوڵیدا سنوورێك بۆ ئەو دەستدرێژییانەی ئیسرائیل دانێت کەبەردەوام رووبەرووی حکومەتە یەك لەدوای یەکەکانی میسر دەبۆوە، لەم رووەوە ئاگری شەڕی ئۆکتۆبەری هەڵگیرساند ئەویش لەڕێی یەکخستنی رای گشتیی عەرەبی دژی ئیسرائیل، لەم رووەوە سوپای میسر ئەوپەڕی ئازایەتی نواندو توانی هێڵی بارلێف ببەزێنێت. خۆ ئەگەر دەستێوەردانی خێرای ئەمریکا نەبوایە ئەوە سوپای عەرەب بەسەرکردایەتیی سوپای میسری" زۆربەی خاکی ئیسرائیلی دەگرت، بەڵام ئەمریکا لەرێگەی ناوبژیوانییەوە شەڕەکەی راگرت بۆ تاوتوێکردنی ململانێیەکە.

لێرەدا تەرازووی هێزی ئیسرائیل بەسەر هێزی دەوڵەتە عەرەبییەکاندا داشکا ئەوەش بەهۆی تەکنەلۆجیای ئەتۆمیی ئیسرائیل هەروەها پشتگیریکردنی ئەمریکا بۆی، ئنجا سادات بۆی دەرکەوت کەرێگەچارەی سەربازی" بەرامبەر ئیسرائیل کەڵك ناگرێت بۆیە پەنای بۆ رێگەچارەی ئاشتی برد ئەوەبوو هەنگاوێکی هێند بوێرانەی نا، لەناو هەموو سەرکردەو سەرۆکەکانی عەرەبدا تاك بوو.

سەرەتا کێرڤی پەیوەندییەکانی لەگەڵ یەکێتیی سۆڤێتیی جاراندا بە ١٨٠ پلە ئاوژوو کردەوەو لەهەمانکاتدا پەیوەندییەکانی لەگەڵ ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا پتەوترکرد، چونکە سەیریکرد بەخششی بلۆکی سەرمایەداری بەبەراورد لەگەڵ بلۆکی سۆشیالیستی خەنیمدا زۆر زیاترە. جگە لەوەی پەیوەندییەکانی لەگەڵ یەکێتیی سۆڤێت بارتەقای خواست و ئامانجەکانی ئەم نین کە لەپێش هەموویانەوە چاککردنی ئاستی بژێوی هاوولاتیی میسرییە.

پاشان سەرچڵییەكی زۆر ئازایانەی نواند كەسەری زۆربەی سەرۆك دەوڵەتانی جیهان و بەتایبەتی سەرۆكە عەرەبەكانی سووڕهێنا كاتێك" وەكو سەرۆكی گەورترین دەوڵەتی عەرەبی، بۆ بەرقەراكردنی ئاشتی سەردانی ئیسرائیلیكرد. سادات بەم هەنگاوەی، سنوورێكی بۆ قەیرانی نێوان میسرو ئیسرائیل دانا كەئەوپەڕی كاریگەری هەبوو لەسەر دەوڵەتی میسر ئەوەش بەهۆی پێگەی پێشەنگی میسر لەڕیزی دەوڵەتە عەرەبییەكاندا. ئنجا رای گشتی و جەماوەری میسری، لەدژی سادات هەڵسان كەهێزەكانی ئاسایش ناچاربوون هەڵمەتێكی دەستگیركردن جێبەجێ بكەن و ژمارەیەكی زۆریان لەخەڵك قەرەپەستی زیندانەكانی میسركرد. ئنجا ژمارەیەكی زۆر لەسیاسەتمەدارو كەسایەتیی میسری، وڵاتیان بەرەو هەندەران بەجێهێشت، بەڵام سەرباری هەموو ئەمانە، نهێنیەكانی سادات بەپەنهانی مانەوە هەتا راستییەكە دەركەوت و خەڵك بۆی ئاشكرابوو كەئەوەی سادات كردی، تەنها لەپێناو گەلی میسردابوو، چونكە بەو كارەی توانی ئەو زەوییانە وەربگرێتەوە كەئیسرائیل داگیری كردبوون. سادات لەرێی ئەومێژووەی تۆمكاریكرد، خۆی كرد بەقۆچی قوربانیی گەلەكەی، ئنجا دەرگای زیندانەكان ئاوەڵاكران و ئەوەی لەزندانەكاندابوو ئازاد كرا مەگەر زیندانییەك لەسەر شتی سیاسی گیرابێت، پاشان زۆربەی ئەوانەی لەدەرەوە بوون گەڕانەوە كەیەكێكیان سەرۆكی ئەركانی سوپای میسر بوو.

ئنجا دوای ئەوەی بارودۆخی ئابووریی میسر گۆڕاو كاریگەریی بەسەر تاكی میسرییەوە دەركەوت و دەوڵەت خاكی لەژێردەستی ئیسرائیل دەركردەوە، جیهان بڕوای بەدروستیی هەنگاوو بیركردنەوەی سادات هێنا.

ئەو سیاسەتمدارە كە لەبواری سەربازیشدا كارامەبوو، ماوەی ژیانی بەپاكی و دڵسۆزی بۆ گەلەكەی بەسەربرد. لەماوەی سەرۆكایەتییەكەیدا پەیوەندییەكانی لەگەڵ ئیدارەی ئەمریكیدا لەپێناو خزمەتكردنی وڵات و گەلەكەی بەكارهێنا بەبێ ئەوەی بیر لەبەرژەوەندیی كەسایەتیی خۆی بكاتەوە.

كەواتە بەكرێگیراوی چی بێت ئەگەر نیەتی كارو ئەنجامەكەی خزمەتكردنی گەل بێت؟ بەڵام بەداخەوە هەندێك سەرتوندو دەمارگیر لەحزبە ئیسلامییەكان، بەهۆی بیرتەسكی و نەشارەزاییان لەئاینی ئیسلام و مێژووی پێغەمبەری خۆشەویست(د.خ) هەروەها بەهۆی تێنەگەیشتنیان لەئایەتەكانی قورئانی پیرۆز بەرگەی لەو جۆرە هەڵوێستانە ناگرن. زۆریش بەداخەوە كەبینیمان چۆن خالید ئیسلامبوولی لەمانۆڕێكی سەربازیدا، ساداتی تیرۆركرد. كەواتە كامیان شەهیدە؟ چونكە ئەگەر راپرسییەك لەناو گەلی میسردا ئەنجام بدرێت بەزۆری لەسوودی سادات دەكەوێت نەك ئیسلامبوولی.

لێرەدا دەمەوێ رووداوێكی مێژوویی بەبیر خوێنەر بێنمەوە ئەویش رێككەوتننامەی حودەیبییەیە كەپێغەمبەر(د.خ) لە كۆتایی ساڵی شەشەمی كۆچی (٦٢٧ز)دا لەگەڵ قورەیشدا مۆریكرد. جا لەكاتێكدا خودی پێغەمبەری خوابوو سوور دەیزانی ئەوان كافرو موشریكن، بەڵام لەپێناو كوژانەوەی ئاگرو سەربەرزیی ئیسلام رێككەوتننامەیەكی ئاشتیی بۆ ماوەی دەساڵ مۆركرد كەرێكەوتننامەكە سەلماندی، بوو بەبەركەت بۆ موسڵمانان، چونكە دوو ساڵی پێنەچوو لەفەتحی مەككەدا ژمارەی شەڕكەری موسڵمان گەیشتە دە هەزار كەس. بۆ دروستیی ئەوەی هێنامەوە نموونەو بەڵگە زۆرە بەڵام ئێمە دەمانەوێت

بڵێین و بەدڵیش بۆ هەموو خەڵکی دەخوازین ئەوەیە کە لەهەموو بیروباوەڕو ڕچەیەکدا لەزیادەڕەوی دووربکەونەوە. چونکە وەکو بینیمان، سادات هەرچەندە لەئیدارەی ئەمریکی نزیك ببۆوە بەڵام چەند پەیوەندییەکی ئابووریو سیاسیی لەگەڵ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بەستبوو کەئیدارەی میسر هەتا ئەمڕۆ لەسەری دەڕوات.

هەرچەندە ئەوەی ساداتی تیرۆرکرد سەر بەگرووپێکی ئیسلامی سیاسیبوو، بەڵام ڕێکخەرو پلان داریژەی نەخشەکە(بەپێی قسەی خەڵك) دەزگای(C.I.A) بوو، هۆیەکەشی ئەوەبوو کەبەڵی راستە ئەوەی سادات کردی خزمەتی بەبەرژەوەندییەکانی ئەمریکا لەناوچەکەدا گەیاند، بەڵام ئەو لەپاڵ ئەمەدا مەبەستی خزمەتکردنی وڵاتی خۆی بوو، ئەو لەو پەیوەندی بەستنەدا نەبوو بەسیخوڕ، چونکە هۆکاری بنەڕەتی بۆ تێرۆکردنی هەستی بەتینی نیشتمانپەروەریبوو کە (C.I.A) هەستی پێکردو لەوەترسا ماوەیەکی تر ئەو هەستی نیشتمانپەروەرییە بەبارێکی تر بتەقێتەوە. بەواتایەکی تر، سادات جێی بڕوای ئەوان نەبوو، گەشتەکەشی بۆ ئیسرائیل نەخشەو پلانی دەزگای موخابەراتی ئەمریکی نەبوو بەڵکو زادەی هەستێکی رووتی نیشتمانی بوو... خواش ئاگاداری ناو دڵ و دەروونی هەمومانە.

٢ـ بیریستڕۆیکای سەرۆکی رووسی ـ گۆرباچۆڤ:

لەشۆڕشی ئۆکتۆبەری ساڵی ١٩١٧وە تا ڕۆژی رووخانی سۆڤێت، سەرۆکایەتیی یەکێتیی سۆڤیەت کەسایەتییەکی بوێرو کراوەی وەك سەرۆك گۆرباچۆڤی بەخۆیەوە نەبینیوە. راشکاویو دیموکراتییەتی ئەم پیاوە هەروەها باوەڕی بەئازادی گەیشتە ئاستێك دانی بەهەموو ئەو تاوانانەدا نا کەئیدارەی سۆڤێتی" لەسەردەمی لینینەوە لەژێر دروشمی بەرژەوەندیی وڵات دژی گەلی رووسی ئەنجامیداوە. هەروەها ئەوەشی ئاشکراکرد کەچۆن ستالین، وڵاتی بەزەبری هێز بەرێوەدەبرد، ئنجا مەرگەساتی گەلی رووسیای بۆ جیهان ئاشکراکرد کە لەسەر دەستی سۆڤێتییەکان چەشتی چونکە تەنانەت سیاسەتمەدارو شاعیرو ئەدیب و پرۆفیسۆرو دکتۆرەکانیش لەو بەڵایە رزگاریان نەبوو. دوو ملیۆن هاووڵاتیی رووسی بەتاك و بەکۆمەڵ لەزیندان و گرتووخانەکاندا لەئەنجامی لەسێدارەدانیان یاخود رەق هەڵاتنیان لەتاو سەرمای سیبریا کەلەوێ بەرووتی زیندانی دەکران، گیانیان لەدەستدا.

گۆرباچۆف، لەگەڵ ئەوەی خۆی ئەندامێکی پارتی کۆمۆنیستی سۆڤێتی بوو، پەردەی لەسەر هەموو تاوانەکانی ستالین هەڵماڵی. هەرئەوەندەی پۆستی سەرۆکایەتیی حزب و دەوڵەتی وەرگرت، تەخت و بەختی سۆڤێتی لەرزاند کەبۆ ماوەی زیاتر لەحەفتا ساڵ، نیوەی جیهانی کۆنترۆڵ کردبوو. بیروباوەڕو هەست ونەستی خەڵکی بەشێوەیەك راتەکاند" لەدەوڵەتێکی وەکو پۆڵەندا، کە لەژێر کاریگەریی سستەمی کۆمۆنیستدابوو، حکومەت پێ‌بەپێی ئەو گۆڕانکارییانەی کەگۆڕباچۆف بەسەر ئایدیۆلۆجیای پارتی کۆمۆنیستدا دەیکرد" هەڵبژاردنی بۆ پارتی دەسەڵاتدار ئەنجامدەدا. ئەمە کاریگەریی زۆری لەسەر رەوتی هەڵبژاردنەکان هەبوو کە لەئاکامدا ئەو گەلەی ماوەیەکی زۆر بڕوای بەکۆمۆنیزم هەبوو، دەنگی بۆ پارتی کۆمۆنیست نەداو بەمە کۆمۆنیستەکان دۆڕاندیان. لەهەمانکاتدا ئەو گۆڕانکارییانەی

گۆرباچـۆف زەمینــەی بەربەســتی دەســتکردی نێــوان هــەردوو ئــەڵمانیای لەرزانــدو ئــەوەبوو دیــوارە بەناوبانگەکە رووخا.

دوای جـەنگی دووەمـی جیهـانی، یـەکێتیی سـۆڤێت بـەهۆی توانـاو هێـزی سـەربازی کەبـەرەنگاری داگیرکەران دەبۆوە ناوی (شوورەی ئاسنین)ی لێنرا. مێژوو بۆمان دەگێڕێتەوە کەخاکی رووسیا کاتی خـۆی تێکـشکانی دوو سـوپای هەرەگـەورەی جیهـانی بەخۆیـەوە بینیـوە ئـەویش پـەلاماری نـاپلیۆن پۆنابارتـە لەسـەردەمی ئەلکساندەری تساری رووسیا کە لەئەنجامدا سوپاکەی شکاو بـەهۆی ئەمـەوە ئیمپراتۆریەتەکەیشی رووخا، ئنجا سوپای نازیست کەخاکی رووسیا ژەهراوی تێکشکانی دەرخوارد داو لەئەنجامدا بەرلینی پایتەختی نازیستەکان رووخا.

گۆرباچۆف بەئاشکراکردنی لایەنە شاراوەکان‌و پێشێلکارییە سیاسییەکان‌و مرۆییەکان لەیەکێتیی سۆڤێتدا " راستەقینایەتیی شوورە ئاسنینەکەی دەرخست کەژەنگاوی ببوو و لەرووخاندابوو.

بـەپێی لێکدانـەوەی زۆربـەی سیاسـەتمەدارەکان، سـەرەتای پرۆسـەی ئاشـکراکردنی راسـتییەکان لەرووی سیاسەت‌و ئیدارەی حکومەتی ئەوسای رووسیا، دەگەڕێتـەوە بۆ دووەمین دیداری گۆرباچۆف لەگەڵ تاتشەری سـەرەك وەزیرانـی ئـەو دەمـەی بـەریتانیا کـەناوی بـە(ژنـی ئاسـنین) دەرکردبـوو. دیدارە دواینیەکە سێ سعاتی خایاندبوو و کاریگەریی زۆری لەسەر گۆرباچۆف هەبوو لەرووی گۆڕینی رێڕەوی سیاسـەتەکانی. چـونکە خـاتوو تاتـشەر، دوای دیدارەکـە، حکومـەتی ئـەمریکیو دەوڵـەتە عەرەبییـەکان، کەهاوپـەیمانی بـوون، راسپارد کـەهاوکاریو کۆمـەکی سـەرۆکی رووسـی بکـەن‌و لـەو پـرۆژە مێژووییـەدا پشتگیری بکەن کەکاریگەرییەکی گەورەی دەبێت لەسـەر سیاسـەتی نێودەوڵـەتی لەجیهانـدا. پەیوەنـدیی نێوان رووسیاو دەوڵەتانی رۆژئاوای وەکو بـەریتانیاو ئـەمریکاو فەرەنساو ئـەڵمانیاو کەنـەداو ئوسترالیا بـەکردەوە پتـەوبوو، بەشـێوەیەك کەمێـژووی پەیوەنـدیی لەوەوپێـشی، نێوانیـان شـتی وای بەخۆیـەوە نەدیووە.

هەرچـەندە مـن ئـەوەی دەربـارەی (C.I.A) دەگوترێـت بـەدوور دەزانم کەدەسـتی لـەو گۆڕانکارییـە سەیرەی بیروباوەڕو سیاسەتی سەرۆکێکی رووسیدا هەبێت تا چوارچێوەو ئیدارەی دەوڵـەتێکی گـەورەو ئەفسانەیی وەك یـەکێتیی سـۆڤێت بڕووخێنێـت‌و، گوایـە ئـەو دەزگایـە دەسـتێکی بـالای هـەبوو لـەرووی کارتێکردن لەسەر سەرۆك گۆرباچۆف، بەڵام ئەوە هەواڵێکە لـەیادەوەریی مرۆڤدا بنچ دادەکوتێت‌و هـەر لەسەر زاران دەبێت. چونکە گۆرباچۆف کەسەرۆکایەتیی دەوڵەتێکی مەزنی بەدەست بوو" دەوڵـەتێك کـە بــەتاقی تــەنیا دەیتــوانی رووبــەڕووی ئــیرادەی ئــەمریکا لەجیهانــدا بوەســتێت" زەحمەتــە جــۆری کارتێکردنی(C.I.A) لەسەری، بزانرێت!

بـەڵام مـن لـەلای خۆمـەوە دەڵـێم ئـەم ئەنجامـە شایەنی هـەموو هـەوڵ‌و تێکۆشـانێك بـووە، هـەروەها بـۆ هێنانەدیی ئامانجی لەم جۆرە هەڵدەگرێت ئەوەی لەهیچ شەرع‌و بیروباوەڕێکدا نـەهاتووە، پێڕەوبکرێت. دیارە کاری ئەوهاش خۆی لەبەرامبەر هەوڵدانی راستەقینەدا بۆ ناگیرێت‌و جێبەجێکردنی گۆڕانکاریی

ریشەیی ئەوها، گرێدراوی فاکتەری کەسایەتی و رادەو رێژەی خێرو شەڕە لەو کەسایەتییەدا، هەروەها ئیرادەو سووربوونی پێدەوێت جگە لەهەلومەرجی گونجاو بۆ ئاسانکردنی جێبەجێکردنی هەوڵەکە.

جا ئەگەر هتلەرو ستالین و چاوچیسکۆو سەدام، لەگەڵ گۆرباچۆفدا بەراورد بکەین جیاوازییەکی زۆر گەورە بەدیدەکەین. ئەو چوارەی پێشەوە هەروەها زۆری تر لەوانەی مێژوو بۆمانی تۆمارکردووە، تەنانەت ئەگەر گرۆی ئادەمیزادیش لەسەر زەوی تۆڵەی لێنەسەندبنەوە ئەوە خوای گەورە، هەرگیز لەکردەوەکانیان خۆش نابێت. بەڵام گۆرباچۆف، ئەوە مرۆڤایەتی لەسەر زەوی سوپاسگوزاریی دەکات و رەحمەتبوونی بۆ دەنێرێت، داواکاریشین لەخوای گەورە کە لەپای کۆمۆنیستبوونی ببورێت. چونکە گۆرباچۆف، ئیزگەو رۆژنامە جیهانییەکان رۆژانە هەواڵی کردەوە چاکەکەی بۆ لەناوبردنی بلۆکی رۆژهەڵات باسدەکەن کەماوەیەکی زۆر بەشێکی گەورەی جیهانی لەژێر رکێفدابوو. لەسەرەتاشدا کۆسپی گەورەی هاتەڕێ، چونکە چەند ئەندامێکی پایەبەرزی K.G.B لەکۆمۆنیستە توندڕەوەکان هەوڵیاندا کودەتای بەسەردا بکەن بەڵام ئەو پیلانەکانیانی تێکشاند.

جا هەڵوێستی رووسی هەرچەندە لەرووی هاوسۆزیی لەگەڵ مەسەلەی گەلی کوردستاندا سلبی بوو" چونکە دوا هەڵوێستی سلبییان لەگەڵ سەرکردەیەکی کورددا (عەبدوڵلا ئۆجەلانی سەرۆکی P.K.K) بوو کاتێک رێگەیان نەدا پەنا بۆ رووسیا بەرێت کاتێک ویستی خۆی دەرباز بکات و ئەوەبوو دەردەسەری و زەحمەتیی زۆری هاتە رێ کەنەك هەر زیانی بەخودی خۆی گەیاند بەڵکو زیانی بۆ هەموو گەلی کوردهەبوو، بەڵام لەبەرامبەردا ئێمە وەك گەلی کوردستان هیچ هەڵوێستێکی مرۆییمان لەبەرێز گۆرباچۆف نەبینوە... سەرباریشی، ئەوە من لەشاخ و چیا سەرکەشەکانی کرودستانەوە رێزو سڵاوی ئاراستە دەکەم.

٣ـ بەرێز سەدام حسەین سەرکۆماری عێراق

سەیرترین کەسایەتییە کەبۆ ماوەی نیو سەدەو تا ئەمرۆ، حوکمی عیراقی کردبێت، بێگومان کۆتاییەکەشی سەیرتر دەبێت. لێرەدا دەمەوێت کورتەیەك دەربارەی کەسایەتی و ئاوات و خولیای ئەم سەرۆکەی عیراق بخەمە بەرچاو کەمێژوو لەریزی سەرکردە خوێنڕێژەکاندا ناوی تۆمار دەکات.

ا ـ حەزکردنی بەسێکس بێئەندازەیە. جارێکیان لەدەرچوونێکدا بەهیلۆکۆپتەر، کە بەسەر شاخی حەمرینەوە دەبێت لادەداتە لای خێزانێکی مەڕداری کورد کەخەڵکی دەوروبەری خانەقین دەبن. سەرۆك، سێ کیژیان لەلا دەبینێت کە لەجوانیدا هاوتایان نییە، کەرۆیشتەوە هەرسێکیانی لەگەڵ خۆیدا برد ئەوەش بەوناوەوە کەپۆشتەیان دەکات و فێری خوێندن و زانستیان دەکەن، نرخی سێ کچەکەشی بۆ باوکیان بەجێهێشت ئنجا رۆیشت، پیاوەکەش هیچ دەسەڵاتێکی نەبوو.

ب ـ چاوچنۆکی: چاوچنۆکیی سەدام بێسنوورە، چونکە دەبێت کۆشکەکانی لەهەموو کۆشکەکانی وڵات بەرزترو ڕازاوەترین، بەگرانبەهاترین ئەڵماس و مرواری و پارچە زێڕ رازێنرابنەوە. دەبینین لەم جۆرە کۆشکانەی سەرۆك لەهەموو عیراقدا هەن. تەنانەت جلوبەرگیشی، نابێت کەس لەهی ئەو جوانتر لەبەربکات. جارێکیان، کەهێشتا جێگری سەرۆك بوو، لەپرسەیەکدا یەکترامان بینی، بەرامبەر یەك

دانیشتبووین، کاتێك هەڵسا بڕوات سلاّوێکی بەتایبەتی ئاراستەکردمو بزەیەکی واتاداری بۆم کێشا. گرەوم لەگەڵ هاوەڵەکەمدا کرد کەمەبەستی لەوسلاّوو بزەیە، جلوبەرگە ڕێکوپێکەکەم بووە. دوای ماوەیەك کەدیمەوە لێمی پرسی: ئەرێ قوماشی ئەو دەستە جلەت لەکوێ پەیداکردووە؟...جا بۆ خۆ لادان لەرق‌و تووڕەیی ئەم پیاوە، وامکرد لەوەدوا پێش ئەوەی ببینم، پۆشاکم هەمیشە شێواو بێت.

ج ـ هێز: هەر لەسەرەتای خۆ سەپاندنی بەسەر عێراقدا هەوڵیدا هێزێك بەدەست بێنێت کەپاڵپشتی بکات‌و دوژمنی لێدووربخاتەوەو کۆڵەکەی فەرمانداریەکەی قایم بکات. بودجەیەکی گەورەی بۆ دەزگای موخابەراتی عیراقی تەرخانکردو جڵەوی بۆ شلکرد تا بناغەی فەرمانڕەواییەکەی لەناو وڵاتدا پتەوبکات‌و، لەهەمان کاتدا دراوسێکانی بترسێنێت، ئنجا دوا هەواڵی دۆست‌و دوژمنی بەدەست بخات. دەبینین لەو لەشکرکێشییە سەربازییەی وڵاتانی هاوپەیمان بۆ سەر عیراق، دەزگای موخابەراتی ئەمریکی، ئامێرێکی بیستنی زۆر بەتوانای دۆزییەوە کەهەموو ناوچەکەی کۆنتڕۆڵ کردبوو. هێزی هاوپەیمانەکان دوای ئەوەی شوێنەکەیان دیاریکرد بەفڕۆکە بۆردومانیانکرد. ئەو ئامێرە لەئەنجامی لەخۆبایی بوونی سەرۆك سەدام حسەین دۆزرایەوە کاتێك لەرێی تەلەفزیۆنی عیراقەوە پەیوەندییەکی نهێنیی تەلەفزیۆنی لەنێوان دەسەلاّتدارانی سعوودیەو کوێت بلاّوکردەوە کە لەپێناو دژایەتیکردنی ڕژێمی عیراق وتووێژیان بوو.

جا ئاشکراکردنی ئەو پیلانە لەئێزگەکانی عیراقدا، توانای تەکنەلۆجیای گەورەی بیستنی لەعیراقدا خستە ڕوو، ئنجا لەئەنجامدا بوو بەهۆی تێکشکاندنی ئامێرەکە.

د ـ حەزی دەستەلاّت: ئەم غەریزەیە لەهەموو مرۆڤێکدا هەیە، بەلاّم مەرج ئەوەیە سنوور تێنەپەڕێنێت هەروەکو لای سەرکۆماری عێراقدا بەدیدەکرێت. دەبینین ئامۆزایەکی خۆی بەکوشتدەدات لەبەرئەوەی کۆمۆنیستە، ئەوەبوو دەمانچەی بەمامی خۆیدا تا کوڕەکەی پێ بکوژێت. لەلایەکی ترەوە ئەوەی بەسەر حسەین کاملیدا هێنا هەر لەگیرکردنی لەخانووەکەیدا هەتا کوشتنی، هەر رێی تێناچێت. لەولاوە لەبواری رازیبوونی بەمەرجەکانی UN دەست بەسنگەوە دەگرێت‌و ئیمزای دەکات. هەموو ئەمانە لە سیفەتی ناپاکیکردنە کەبۆتە سیمای، چونکە مەگەر تەنها مەرگ لەهەندێك شتی بگێڕێتەوە، من بەنیرۆنی زۆرداری دەزانم کەئەگریبینای دایکی‌و ئۆکتاڤیای هاوسەری کوشت‌و لەکۆتاییشدا خۆی کوشت.

لەزیندان کە بەهەندێك لەو دەستوپێوەندانەی گەیشتم کەرقی لێیان هەڵساوە، لێیانم بیست کەمن تەنها کەسێکم لەسزای سەرۆکی عیراقی رزگارم بووبێت، چونکە سەدام بەزەیی بەدوژمنیدا نایەتەوە...

باشە لەو کوشتوبڕەی بەسەر کوردیدا هێنا چی دەستکەوت؟ مەگەر قین‌و تووڕەیی نەوەی شەهیدان‌و راگوێزراوەکان‌و زیندانییەکان.

دەڵێن جارێکیان هەق‌و ناهەق پێکەوە رێیان دەکردو ئەم گفتوگۆیە لەنێوانیاندا روویدا:

ناهەق: من سەرم لە تۆ بەرزترە.

هەق: من پێیەکانم لەهی تۆ جێگیرترن.

ناهەق: من لەتۆ بەهێزترم.

هەق: من لەتۆ زیاتر دەمێنمەوە.

ناهەق: بەهێزو داراکان لەگەڵ مندان.

هەق:﴿ وكذلك جعلنا في كل قرية أكابر مجرميها ليمكروا فيها وما يمكرون الا بانفسهم وما يشعرون ﴾.

هەق: ئەگەر ماوەیەکی تریش بووبێت نەوەکانم هەردەتکوژنەوە.

هەموو پرۆسەکانی کۆکوژی کەسەدام بەناوی ئەنفال و بۆردومانی کیماوی لەکوردستاندا ئەنجامیدان، هەروەها چەندین تاوانی تر دەرهەق بەگەلی کوردستان تەنها قین و نەگبەتییان هێنایە سەر خودی خۆی و حکومەتەکەی کە ئەوەبوو بەچاوی خۆمان بینیمان چۆن لەماوەیەکی کەمدا، هێزەکانی لەکوردستان دەرپەڕێنران.

لەهەرسێ بەشی کتێبەکەمدا (کورد دوژمنی خۆت بناسە) ئاشکرام کردووە کەحزبی بەعس لەعێراقدا چۆن بەشەمەندەفەرێکی ئەمریکی حوکمی گرتە دەست و (C.I.A) لەپشت هەموو جووڵەو هەنگاوێکی بووە، جگە لەوەی ئەو دەزگایە هەر لەسەرەتاوە داینەمۆی سیاسەتی حزبی بەعس بووە لەعێراقدا.

یەکەم دەرکەوتنی سەدام لەدەستەڵاتدا دوای شۆڕشی ١٧ی تەمووزی ١٩٦٨بوو کاتێک حزبی بەعس کودەتای بەسەر حوکمی عەبدولڕەحمان عارفداکرد پاشان لە٣٠ی تەممووزدا عەدولڕەزاق نایفی وەك سەرەك وەزیران لەپۆستەکەی لادا ئنجا بەعسییەکان بەتەواوەتی حوکمیان خستە ژێر دەستی خۆیان و سەدام حسەین لەبواری سیاسیدا سەریهەڵدا کە لەئەنجامدا ئەمە، بوو بەمایەی دامەزراندنی بەئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش.

لێرەدا بەکورتی هەندێك هەڵوێست و رووداو دەخەمە بەرچاوی خوێنەر تا پێڕەوی سیاسەتی حکومەتی عێراقی بۆ دەربکەوێت:

١ـ هەڵوێستی خیانەتکارانەی ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر دەخەینە بەرچاو کاتێك دەزگای موخابەراتی ئەمریکی هەوڵیدەدا زانیاری لەسەر تانکی رووسیی T.62 دەستبکەوێت تا ئاستی توانای هێرشبردن و بەرگریکردنی ئەم تانکە نوێیەی بۆ دەربکەوێت. دەزگای موخابەراتی ئەمریکی لەرێی دەستوپێوەندو سیخوڕەکانیانەوە زۆر هەوڵیاندا ئەو زانیارییانەیان دەستبکەوێت بەلام تەنانەت لەرێی هەندێك دەوڵەتی بەناو سۆسیالیستی سەر بەبلۆکی خۆیشیان هیچیان دەستگیرنەبوو کەئەو زانیاریدانەیان بەناپاکییەکی سەربازی لەقەڵەمدا. بەلام سەرۆکی کۆچکردووی عێراق ـ ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر چەند پسپۆڕێکی سەربازیی ئەمریکی بانگێشت کرد کەسەردانی عیراق بکەن تا بەخۆیان ئەو تانکە ببینن و ئامانجیان لەو رووەوە بێننەدی. ئەوەبوو لیژنەیەکی پسپۆڕی سەربازیی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا هاتن بۆ عێراق، ئنجا تانکەکەیان پارچەپارچەکردو دوای تاوتوێکردنێکی تێروتەسەلی بەشەکانی، پێکیانەوە نایەوە.

٢ـ شەڕی عێراق ـ ئێران کەهەشت ساڵی خایاندو تێیدا بەملیۆنان خەڵکی لەهەردوولا تیاچوو" سەرەتاکەی لەکۆبووەوەیەکی ئەنجومەنی نیشتمانیی عێراقیدا دەستی پێکرد کاتێك سەرۆك سەدام حسەین، بەبێ راوێژکردن یا راپرسییەك لەنێوان ئامادەبوان کەمتەقیان لەخۆیان بڕیبوو، جەنگی لەدژی ئێران راگەیاند. ئنجا بەهۆی پشتگیریی میسرو عەرەبستانی سعوودیو کوێت، جەنگ درێژەی کێشا، لەکاتێکیشدا سەرۆکی عێراقی بینی ناتوانێت درێژە بەو جەنگە بدات کەنیشانەکانی تێکشکانی عێراقی پێوەدیاربوو، ئەمە وای لەحکومەتی ئەمریکاو دەوڵەتانی دۆستی عێراقو چەند دەوڵەتێکی ئەوروپاکرد بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ گوشار بخەنە سەر حکومەتی ئێران بۆ راکرتنی شەڕ. ئەوەبوو کۆچکردوو ئیمامی خومەینی لەوتارێکیدا راگرتنی شەڕی خوێناویی نێوان هەردوو دەوڵەتی راگەیاندو روونیشیکردەوە کەبەو کارەی، هەردەڵێت ژەهراو دەخواتەوە...واتە ئەگەر گوشاری دەرەوە نەبوایە شەڕی رانەدەگرت.

٣ ـ داگیرکردنی کوێت:

هاوکات لەگەڵ زیادبوونی تەماعکارییەکانی (C.I.A) لە کەنداو هەروەها ئارەزوویان بۆ سەپاندنی دەسەڵاتیان لەناوچەکەدا" بەهەموو شێوەیەك هەوڵیاندا عێراق بۆ داگیرکردنی کوێت راکێشن یا قەیرانێك بخوڵقێنن کەبواری دەستێوەردانیان لەکاروباری ناوچەکەدا بۆ برەخسێنێت، ئەم پیلانەشیان تەنها لەگەڵ دەستەڵاتدارانی عێراقدا سەریگرت کاتێك ناهۆشیاریی ئەم سەرۆکەی عەرەبیان بۆ دەرکەوت کەچەند بەسووك سەیری دەوروبەری دەکات، ئەم خەسڵەتەش نەگبەتییەکی گەورەیە بۆ وڵاتێك پیاوێکی نەشیاو دەست بەسەر دەسەڵاتو کاروباریدا بگرێت. بۆنموونە بەرێز ئایزنهاوەر. سەرۆکی پێشووی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا گوتبووی: زۆر دەترسم کەسێك ئەم کورسییەم بگرێت لەکاروباری جەنگ نەزانێتو هەلومەرجی شەڕ لەبەرچاو نەگرێت، چونکە دەتوانێت هەر بەپەنجەنان بەچەند دوگمەیەکدا جەنگێکی بێکۆتا بەرپا بکات. کەواتە کەسی گونجاو بۆ شوێنی گونجاوە.

سێ رۆژ پێش ئەوەی عێراق پەلاماری کوێت بدات، جۆن کەیلیبریکاری وەزیری دەرەوەی ئەمریکا" لەبەردەم کۆنگرێس لەوەڵامی پرسیاری ئەوەی کە ئەگەر عێراق پەلاماری کوێت بدات ئایا بەرتەکدانەوەی ئەمریکا چی دەبێت؟ ناوبراو سەرەتا ویستی خۆی لەوەڵامدانەوە بدزێتەوە ئنجا گوتی: (حکومەتی ئەمریکا هیچ جۆرە پەیماننامەیەکی هاوبەشی داکۆکی لەگەڵ دەوڵەتی کوێتدا نییە..)، ئنجا دوای سێ رۆژ سەربازی عێراقی چووە ناو خاکی کوێتەوە لەکاتێکدا ئەمریکا خۆیشی تێنەگەیاند. بەڵام کاتێك (C.I.A) بەئامانجی خۆی گەیشت و رای جیهانیی کۆکردەوەو یەکخست، لەشکری ئەمریکا سەرکردایەتیی لەشکری هاوپەیمانیەتی جیهانیی کرد بۆ گرتنەوەی کوێت، ئنجا بنکەیەکی سەربازییان لەناوچەکەدا دامەزراندو بەمە خەونێکی دێرینی خۆیان هێنایەدی. لەبەشی سێیەمی کتێبەکەم(کورد دوژمنی خۆت بناسە) ئەو رووداوانەم بەدوورودرێژی باسکردووە.

لێرەدا تەنها ئەوەندەم لەدەست دێت ئاخو حەسرەت بۆ گەلی عێراق هەڵکێشم بۆ ئەو رۆژە رەشەی لەسایەی دەستەڵاتی فەرمانڕەوا پێی گەیشتووە. لە ٢٠٠١/٧/١٨دا نامەیەکم لەرێی پۆستەی

ئەلکترۆنییەوە بۆ سەرۆکی عێراقی نارد کەهەموو شتێکم تێدا روونکردەوە تەنانەت رێگەچارەی بەئاوات گەیتشتنیشم بۆ دیاریکرد بەڵام بێئەوەی ئامۆژگارییەکانم جێ بگرن.

دەزگای موخابەراتی عێراقی

مێژووی دامەزراندنی ئەم دەزگایە لەعێراقدا بۆ سەردەمی یەکەم حوکمی پاشایەتی و دامەزراندنی حوکمەتی عێراق دەگەڕێتەوە. ئەم دەزگایە رۆڵێکی
دیاری هەبووە لەڕووی پارێزگاریکردن لەسستەمی پاشایەتی لەولاتدا. هەروەها پاراستنی سیاسەتمەدارو سەرکردە ناسراوەکان، لەهەمانکاتدا کوتەکێك بووە سەری هەوادارانی بیروباوەڕی کۆمۆنیزم و نیشتمانپەروەری کوردی کوتاوەتەوە کەپیاوانی دامودەزگا ئەمنییەکان دەستگیریان دەکردن و قەرەپەستی گرتووخانەو زیندانەکانیان دەکردن. بەلاَم هەرچۆنێك بووبێت، مەسەلەی زاڵدەستیی دامودەزگا ئەمنییەکان و سەرکوتکردنی گەلی عێراق شێوە دادپەروەرییەکی تێدابووە، چونکە وەنەبێت هەرکەس بگیرایە لەسێدارە بدرایە یا زیندانیکردنی هەتاهەتایی بەشی بوایە بەڵکو، ئەو کەسە دەدرا بەدادگایەکی سەربازی کەبەڵگەی تەواوی لەبەردەستدا دەبوو و دوو شایەدیشی بۆ پاڵپشتی بەڵگەکان بەکاردەهێنا، ئیتر کەسی تۆمەتبار یا لەسێدارە دەدرا، یا رەوانەی زیندانی نوگرە سەلمان دەکرا، یا چەند رۆژێك لەگرتووخانە دەست بەسەردەکرا یا ئازاد دەکرا. ئەوەی هەبوو جاروبار دادگای سەربازی لەچەند ئەفسەرێك پێکدەهێنرا کە بەئارەزووی خۆیان خەڵکیان دادگاییدەکرد.

لەوسەردەمەدا بەرێوەبەری دەزگای ئەمن (ئاسایش) بەرێز بەهجەت عەتیە بوو کەپیاوێکی سیاسەتمەدار، زرنگ و لەناو خەڵکدا ناسراوو بەشان و شکۆبوو. دەزگاکەی بەرێکوپێکی بەرێوەدەبردو بارودۆخی ولاتی کۆنترۆڵ کردبوو. هەتا رۆژێك خوا کردی کەئەم بەرێوەبەرەی دەزگای ئەمن، خاوەن شکۆ عەبولئیلاهو سەرەك وەزیران نووری ئەلسەعیدی لەرێی ئەو راپۆرتانە ئاگاداركرد كەبەهۆی سیخوڕەکانیەوە دەگەیشتنە بەردەستی، بۆی دەرکەوت کەجموجووڵیکی گوماناوی لەلایەن چەند سەرکردەو ئەفسەرێکی سوپاوە لەئارادایە کەعەبدولکەریم قاسم رێبەریانە. ئەوەبوو شۆڕش هەڵگیرساو لەیەکەم رۆژیدا(١٤ی تەمووزی ١٩٥٨) بەندییە سیاییەکان ئازادکران و زیندان و گرتووخانەکان چۆڵکران، ئنجا بریار دەرکرا کەزیندانی نوگرە سەلمان مۆربکرێت. دوا بەدوای ئەمە فەرماندرا بەهجەت عەتیە دەستگیر بکرێت و درا بەدادگای شۆڕش کەئەویش لەسۆنگەی ئەوەی ناوبراو پشتگیریی حوکمی پاشایەتی کردووەو بەرامبەر ئیرادەی گەل وەستاوە، حوکمی لەسێدارەدانی دەرکرد.

لەسەرەتای شۆڕشدا سوپا زۆر شیلگیرانەو بەتوندوتۆڵی هاوکاریی جەماوەری دەکرد بۆیە توانی رژێمی پاشایەتی برووخێنێت و دەستوپێوەندەکانی بگرێت کەژمارەیەکی کەمیان لەمردن رزگاریان بوو. ئەو شۆڕشە جەماوەرییە، بوو بەمایەی یەکگرتنی چین و توێژە جیاجیاکانی گەل بەلاَم حزبە سیاسییەکان لێنەگەڕان گەل بەکامی دڵی بگات، چونکە هەرزوو دەستیانکرد بەدووبەرەکی نانەوە لەناو خەڵکداو کەلێنێکی گەورەیان لەناو جەماوەردا دروستکرد.

لەماوەی ململانێی نێوان حکومەتی عەبدولکەریم قاسم و ئەو کۆسپ و تەگەرانەی دەهاتنە رێی، دەزگای موخابەراتی دەوڵەت رۆڵێکی گەورەی لەئاژاوەنانەوە بینی، ئەمەش بەهۆی لاوازی دەزگاکەو خراپ بەکارهێنانی هەروەها هەڵسوکەوتی نەشارەزاو هەڵەکارانەیان لەگەڵ حزبە عەرەبی و

کوردییەکاندا، چونکە پیاوانی ئەم دەزگایە وەکو کوێر وابوون، بۆ نموونە منیان لەسەر ئەوە گرت گوایە ئەندامی پارتیم لەکاتێکدا واش نەبوو. زۆر نموونەی تری لەم بابەتەش هەیە.

دەزگای ئەمنیی لەمەڕ عەبدولکەریم قاسم، هەرچەندە لەئەگەری ڕوودانی کودەتا ئاگاداریکرد بەڵام پیلانەکان بۆ ڕووخاندنی دەسەڵاتەکەی، بەهێزتر بوون. چونکە پێش کودەتاکە یەکێك لەسەرکردە بەعسییەکان لەوانەی لایەنگری عەبدولکەریم قاسم بوو پلانی کودەتاچییەکانی بۆ قاسم ئاشکراکردو بەوردی ناوی یەکەیەکەیانی‌دا، بەڵام سەرباریشی کودەتاکە ڕوویداو بەعسییەکان دەسەڵاتیان گرتەدەستو قاسمیان راپێچی ئیزگەکرد تا ناوی ئەو سیخوڕەیان بداتێ کەئەو زانیارییانەی لەسەریاندابوو. ئەوەبوو عەلی سالح ئەلسەعدی، بەخۆی لێپێچینەوەی لەگەڵ قاسمو هاوڕێکانیدا کرد بۆ ئەوەی دان بەناوی سیخوڕەکەدا بنێن کەئایا لەناویاندایە یا نەء ! بەڵام عەبدولکەریم قاسم سووربوو لەسەر ئەوەی ناوەکە نەدرکێنێتو ناوی ئەو کەسە هەر ئاشکرانەبوو.

پێکهێنانی دەزگای موخابەراتی عێراقی

ئەو کەسەی ئەم دەزگایەی لەعێراقدا دامەزراند (Mr.X) هاووڵاتییەکی عێراقیی بەڕەگەز عەرەبو دەرچووی یەکێك لەزانکۆیەکانی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکابوو. ئەم پیاوە شارەزایی هەبوو لەرێکخستنو کاری ئەندامانی دەزگاکەو ڕێکخستنیان بەشێوەی هەرەمی‌هێشوویی، چونکە بازنەی کارەکە بەم شێوەیە تەواو دەبێتو ئەگەر دەنکێکی ئەو هێشووە بپچڕێت ئەوە پەیوەندیی لەناو چوارچێوەی بازنەکەدا دەپچڕێت.

ناوبراو دوای تەواوکردنی پێکهێنانی بەشو لقەکان هەروەها دابەشکردنی کارو فرمان بەسەر بەشەکاندا کە لەرووی تیۆرییەوە دەزگای موخابەراتی عێراقی ئامادەکرا بۆ کارکردن، راپۆرتی خۆی بەرزکردەوە. سەرکردە بەعسییەکان زۆر بەزەحمەت توانییان ئەم ئیدارە نوێیە وەرگرن، سەرباریشی بەفەرمانی ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر رەزامەندی دەرچوو دەستکرا بەکار. بەڵام دەسەڵاتدارانی عێراق داوایان لە(Mr.X) ی دامەزرێنەرکرد وڵات بەجێبهێڵێت و هەتا ئاگاداری دەکەنەوە لەلوبنان بمێنێتەوەو هەموو پێداویستییەکی مانەوەو حەوانەوەشیان بۆ دابینکرد بەمەرجێك تەنها بەئاگاداریی دەستەڵاتدارانی عێراق نەبێت، نەیەتەوە .

پیاوێکی هەتا بڵێت پسپۆڕبوو لەبواری کاری موخابەراتیدا، لەو ماوەیەشدا کە لەگەڵیدابووم زۆر نهێنیی دەزگای موخابەراتم بۆ ئاشکرابوو، زانیاریی گرنگی پێدام، بەڵام بەهۆی بارودۆخی سیاسیی هەریەکەمان کەیەکینەدەگرتەوە، بیستو پێنج ساڵە نەمبینیوە.

دەسەڵاتی عێراقی هەموو هۆکارێکی باڵای تەکنەلۆجیی بۆ ئەم مەبەستە دابینکردو لەپێناو پەرەپێدانی دەزگاکە پشتی بەشارەزاو پسپۆڕی تری لێهاتوو بەست. ئەم دەزگایە ئەگەرچی سەرەتا بەپێی سستەمێکی ئەمریکی بەڕێوەدەچوو بەڵام بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ لەژێرکاریگەریو ڕێنماییەکانی دەزگای K.G.B ی رووسی، وەرگەڕایە سەر ڕێرەوی بلۆکی سۆسیالیستی. بەکورتی،

دەزگـای موخابـەراتی عێراقـی، ٩٥٪ی پێـڕەوی کـاری لـەڕۆمانیا، کۆریـای بـاکوور، کووبـا، ئـەڵمانیای دیموکرات(ئەوسا)، بولگاریاو چیکۆسلۆفاکیا وەرگرت.

شـایەنی باسـە ڕێوشـوێن و ڕێبـازی کـاری سـستەمی سۆشیالیـستی" دابینکردنـی پێداویـستییەکانە هەروەها پشتبەستن بەزۆرترین ژمارە لەکارمەندانی دەزگاکە بۆ زانینی هەواڵ و زانیاری دەربارەی گەل و ئاشکراکردنی سادەترین زانیاریی ڕۆژانە دەربارەیان. بۆنموونە: هاووڵاتی (ئازاد) خـاوەنی هەشت سـەر خێزانـە، داهـاتی سـاڵانەی بیست هـەزار دینـارە، سـەر بـەهیچ حزبێکـی سیاسـی نییـە، لەفەرمانگـەیەکی حکومیـدا کارمەنـدە. ئـەم ئـازادە ڕۆژانـە راپـۆرتی لەسـەر دەنووسـرێت دەربـارەی سـەعاتی دەرچـوونی لەماڵەوە کەبۆ نانەواخانە ڕۆیشتووە، ئنجا چۆتە دوکـانی وشکەفرۆشێک و ئەوەو ئەوەی کڕیـوە، پاشـان سەردانی فلان قەسابی کردووەو ئەوەنـدە کیلـۆ گۆشـتی کڕیـوە، دوای ئـەوە بەتاکسییەک گەڕاوەتـەوە بـۆ ماڵەوە، لای عەسر چووە بۆ لای فلان سەرتاش سەری چاک بکات، ئنجا چووە بۆ فلان یانەو لـەوێ لەگـەڵ فلان و فلاندا دانیشتووە. شـەو سـەعات ئەوەنـدە گەڕاوەتـەوە بـۆ ماڵـەوە. جگـە لـەم زانیارییانـە شـتی تـر ئەگەر هەبێت دەربارەی پەیوەندیی بیژۆک.

بـەم شـێوەیە ڕۆژانـە زانیـاری دەربـارەی هـەر گومـان لێکراوێـک کۆدەکرێتـەوەو دەخرێتـە دۆسـیەوە بـا ڕێژەی گومان لەسەر ئەو کەسە ١٪ یش بێت، ئنجا ئەم زانیارییانە هەڵدەگیرین هـەتا لـەناکاو ئـەو کەسـە، بەتۆمەتی ئەوەی سەر بە حزبێکی سیاسییە، دەستگیر دەکرێت. جا دەزگای موخابەرات ئەگەر ویستیان ئەم ئازادناوە بەکاربێنن ئەوە زانیارییەکان لەدژی بەکاردێنن و تۆمەتێکی سووکی دەدەنـە پـاڵ. ئیتر بـەم شێوەیە بەرامبەر هەموو هاووڵاتییەک دەکرێت و بەمەش دەتوانن گەل جڵەو بکەن هەروەکو لەگەڵ خەڵکی عێراق لەباکوورەوە هـەتا باشوور کردوویانـە، واتـە بچووکترین تایبـەتمەندیی هـاووڵاتی تۆماردەکەن بـۆ زانینی خاڵەکانی لاوازی ئنجا بەکارهێنانیان بۆ کۆنترۆڵکردنی ئەوکەسە، بۆ ئەمەش دەزگای موخابەرات بایەخ بەوەرزش و ڕەیسز(پێشبڕکێی ئەسپ)دەدات هـەروەها کردنـەوەی مـەلهاو گـازینۆو ڕێـستۆرانت بـۆ ئاسانکردنی کاری موخابەرات لەداهێنانی شوێنی تەنگەبەردا، دوای ئـەوەش بـەکارهێنانی هـەموو جـۆرە دەزگایـەکی ڕاگەیانـدن لـەڕێی تەکنـەلۆجیای پێشکەوتوو، لەگـەڵ پەخـشکردنی بەرنامـەی دارێـژراو بـۆ کۆنترۆڵکردنی بیرو هۆشی خەڵک.

لەلایەکی تریشەوە دەزگای موخابەرات کاردەکات بۆ نـەمانی هەندێک خۆراک لـەبازاڕداو دابەشکردنی لەڕێی بریکارە ڕەسمییەکانەوە تا هاووڵاتی عێراقی بەردەوام سـەرقاڵی پەیـداکردنی خـۆراکی ڕۆژانـەبێت کە لەڕێگەی ئەمەوە، ژمارەی ئەندامانی هەر خێزانێک دەزانرێت.

جگەلەمانە، هۆکاری سەرەکی بۆ پشت شکاندنی هاووڵاتی، بەکارهێنانی هێـزو زەبـرو زاڵدەستییە تـا لـەناو مـاڵی خۆیـداو لـەناو خێزانیـشیدا نـەتوانێت لاری بنوێنێـت. واتـە: ئاگـادارکردنی هـاووڵاتی لەهەمووساتێکدا بەوەی کەلەلایەن ئامێری بچووکی بیستنەوە چاودێری دەکرێت کە لـەناو ماڵەکەیـداو لـەناو کەلوپەلەکانیـدا شـاردراوەتەوە، هـەروەها هەرچـی کەسـێک کـە لەدەرورپـشتیەتی بـەکرێگیراوی

دەزگای موخابەراتە. جا هەر بەدروستکردنی گومان لای هاوولاتی، ئیتر دەستگیرکردنی ئاسان دەبێت و خۆ ئەگەر بەساغی لەزیندان دەرچوو ئەوە بەخت یاوەری بووە.

ئامانجی دەزگای موخابەرات لەبەرکارهێنانی ئەم ڕێوشوێن و تەکنەلۆجیایانە کۆنترۆڵکردنی هاوولاتیی عێراقییە بۆ زانینی هەر جوولەیەك کە دەستپێکردنی شۆڕش یا پێکهێنانی بەرەیەکی ئۆپۆزسیۆنی لەدواوە بێت یان پێکەوەنانی گەلەکۆمەکی بێت کەهەڕەشە لەئاسایش و ئارامیی حکومەتی عێراقی دەکات. جا بەپێی ڕێبازی مامەڵەکردن لەگەڵ بەرەی ئۆپۆزسیۆن و کودەتاچییان، موخابەراتی عێراقی نەریتی وایە کەهێزەکانی ئاسایش(ئەمن) دەکەونە دەستگیرکردنی هەموو گومانلێکراوێك و لەجێدا لەسێدارە دەدرێن.

بەلام ئەم دەزگایە، کارەکەی بەسادەیی ئەنجام نادات بەڵکو ڕێبازێکی زۆر چەپەڵ بەکاردێنێت چونکە کاتێك چاودێرانی دەزگاکە هەوڵێکی کودەتا ئاشکرا دەکەن وەنەبێت لەهەمان ساتدا تۆمەتبارو گومانلێکراوەکان بگرن، بەڵکو لێیان دەگەڕێن بەردەوام بن لەجموجووڵ بۆ ئەوەی لەکۆتاییدا بەتەواوەتی بزانن بەشداربوان چەند کەسن، ئنجا کادیرانی دەزگاکە خۆیان بۆ هەموو بەشداربوو و گومانلێکراوێك دەنێنەوە هەتا سەعاتی سفر دێت کاتێك هەر هەموویان دەستگیردەکرێن و لەسێدارەدەدرێن. ئنجا دەربارەی ئەوکەسەی چووبووە ریزی کودەتاچی یا پیلانگێڕەکان و هەواڵەکەی بەدەزگا دابوو ئەوە ماوەیەکی کورت لێی دەگەڕێن، بەلام دوای ئەوە نۆرەی ئەویش دێت و لەناوی دەبەن، ئەمەش بۆ ئەوەی هەواڵەکە بلاونەبێتەوەو خەڵك فێری یاخیبوون نەبێت یا هەر بیریشی لێنەکەنەوە.

ئەو ڕێنماییانەی بەڕێوەبەری دەزگا بۆ کادیرانی دەزگای دەردەکات دەبێت وەکو فەرمان وەربگیرێن و بەبێ چەندوچۆن جێبەجێ بەکرێن، ئنجا خاك بەدامەنی ئەوەی لەجێبەجێکردنیاندا کەمتەرخەمی دەنوێنێت یا بەوردی ئەنجامیان نادات.

چاودێریی دارایی، بەرێوەبەری دەزگا ناگرێتەوە، چونکە بەرێوەبەر دەستەلاتی ڕەهای هەیە کەچۆن و چی و چەند خەرجدەکات، جگە لەوەی مافی هەیە ناوی ئەو کادیرانەی دەزگا ئاشکرا نەکات کە لەناوخۆو دەرەوەی ولاتدا کاردەکەن.

بەڕێوەبەری دەزگای موخابەرات دەستەلاتی ڕەهای هەیە لەڕووی دەستێوەردان لەکاروباری هەموو فەرمانگەو دامودەزگا رەسمییەکان بەوەزارەتی ناوخۆ بەخۆی و بەشەکانیەوە. لەهەمانکاتدا بەڕێوەبەر، لەپێناو گەیشتن بەئامانج و جێبەجێکردنی کارەکەی بۆی هەیە هەرچی پێچەوانەی یاسایە بیکات. واتە دەتوانێت لەکاتی پێویستدا چەك، پارە، فێڵ و کەڵەك، دزی، بێهۆشکردن و تەنانەت ئەگەر پێویستیکرد سێکسیش بەکاربێنێت. سەرۆکی ولات تەنها کەسێکە بۆی هەیە مشتومڕو لێکۆڵینەوە لەگەڵ بەڕێوەبەردا بکات یان بەرنامەو پێڕەوی کاری دەزگا راستبکاتەوە یا تەنانەت موحاسەبەی کادیرانی دەزگا بکات.

لێرەدا مەسەلەی بڕوا دووبارە دەکەمەوە کەدەبێت ئەوپەڕی بڕوا لەنێوان سەرۆکی دەوڵەت و بەڕێوەبەری دەزگاو سەرۆکی بەشەکان و ئەندام و کادیرەکاندا هەبێت.

دەبێت ئەوانەی رۆژانە راپۆرت بۆ سەرۆکی بەشەکان بەرزدەکەنەوە خاوەنی هەستو گیانێکی دەستپێشخەربن، واتە هەرچی مەسەلەیەکیان خرایە بەرچاو یەکسەر چارەسەری بۆ بدۆزنەوە. ئنجا سەرۆکی بەش، ئەو راپۆرتە بۆ بەڕێوەبەری دەزگا بەرز دەکاتەوە ئەوەش دوای چاککردنو روونکردنەوەی لایەنە تەمومژاوییەکانی.

پاشان بەڕێوەبەری دەزگا، دوای تاوتوێکردنی ڕاپۆرتەکە لەگەڵ سەرۆك بەشەکاندا، بۆ سەرۆکی دەوڵەتی بەرزدەکاتەوە کەئەویش لەلای خۆیەوە دەیخاتە بەرچاوی سەرکردە بەعسییەکان بۆ لێکۆڵینەوەو هەڵسەنگاندنی هەموو لایەنێکی ڕاپۆرتەکە بەچاكو خراپیەوە. ئنجا کاتێك سەرکردایەتیی حزبی بەعس بریار لەسەر راپۆرتەکە دەردەکات" سەرکۆمار فەرمانێکی پێدەردەکات.

شایەنی باسە کەدروشمو نەریتی باوی حزبی بەعس لەعێراقدا، ئەنجامدانی هەرچی کارێکە کەنەشێت بکرێت، ئەمەش لەپێناو پارێزگاریکردن لەدەسەلاتی حزب لەناو ولاتدا هەروەها پاراستنی ئەمنی

نەتەوەیيو ئەندامانی سەرکردایەتی.

سەرکردەکانی حزبی بەعس، دوای ئەوەی شارەزاییان لەدەزگای موخابەرات پەیداکرد هەموویان پێیان لەسەر ئەوە داگرت کەدەبێت بەڕێوەبردنی بەسەدام حسەین بسپێردرێت، ئەو برادەرەش چووە ژێر بارەکەو بوو بەیەکەم بەرپرسو سەرپەرشتیاری ئەو دەزگایە. جا بەهۆی ئەم توانا نوێیەوە(موخابەرات)، سەدام توانی وردەوردە دەست بەسەر عێراقدا بگرێتو کاروبارو بارودۆخ کۆنترۆڵ بکات.

هەروەها توانی بەخۆشی بێت یا بەناخۆشی، پشتگیری زۆربەی سەرکردایەتیی بەعس بەدەست بێنێت. ئەم نهێنیانەو زۆری تریش دوای ٢٥ ساڵ ئاشکرابوون بەلام من، لەڕێی بەڕێز نازم گزارەوە ئەمانەم زانی کەپەیوەندییەکی توندوتۆڵم لەگەڵیدا هەبوو، چونکە ناوبراو کرابووە بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی، هەروەها بەفەرمانی ئەنجومەنی شۆڕش" جێگری بەڕێوەبەری گشتیی پۆلیسیش بوو کەپەیوەندیی پتەوی لەگەڵ سەدام حسەیندا هەبوو، ئەوەبوو هەردووکیان(سەدامو نازم) دەستیان خستە ناودەستی یەکترو عێراقیان بەتەواوەتی کۆترۆڵکرد، ئەمەش لەڕێی پێکەوەلکاندنی هەردوو دەزگای ئاسایشو موخابەرات.

لەناو ئەندامانی سەرکردایەتیی حزبی بەعس لەوانەی ئاگاداری ئەم وردەکارییانەن ئێستا تەنها دوو کەسیان لەژیاندان ئەوانیش بەڕێزان تارق عەزیزو عزەت دوورییە کەئەمانە، لەپێناو پاراستنی گیانیان ورتەیان لەزار دەرنەچووە کەسەرۆك سەدام حسەین پێی لێڵ بێت. بەڕێز تارق عەزیز خەڵکی بەرتەلەی لای مووسڵەو لەمەسیحییە کلدانەکانە. بنەماڵەکەی، خۆیان بەکورد دەژمارد هەتا ناوی لە(دنخە)وە بۆ تارق عەزیز گۆڕی ئنجا ڕەگەزی نەتەوەییشیان گۆڕی. هەرچی بەڕێز عزەت دووریشە ئەوە خۆی واتەنی، لەسۆفییەکانەو خەلفەی شێخی ڕێبازی کەسنەزانییە.

کودەتای نازانم گزارو محەمەد فازل ئەگەر سەرکەوتبا ئەوە خوالێخۆشبوو عەبدولخالق سامەڕائی دەبوو بەسەرکۆمار، ئەوساکەش بەڕێزان ئەحمەد حەسەن ئەلبەکرو سەدام حسەین یا لەسێدارەدەدران یا بۆ دەرەوەی ولاّت دوور دەخرانەوەو گەلی کوردیش ئەو نەهامەتیانەی بەسەر نەدەهات کە بەدەستی ئەلبەکرو سەدام چەشتی.

مەراقی گەورەوگرانی سەرکردایەتیی حزبی بەعس ئەوساو ئێستاش" دانانی ستراتیێجێکی ئەمنی بوو بۆ پارێزگاریکردن لەئەمنی نەتەوەیی هەروەها سەپاندنی زاڵدەستیی رەهایان بۆ دەرکردنی بڕیار لەلایەن سەرکردایەتیی شۆڕشەوە بۆ پێکهێنانی دامودەزگا ئەمنیو موخابەراتییەکانی وەك: بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پۆلیس، ئیستخباراتی سەربازی، ئاسایشی گشتی، موخابەراتی گشتیو رێکخستنی حزبی بەعس.

١ـ کارمەندانی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی پۆلیس دەبێت پەیمان بدەن کەسەر بەهیچ حزبێکی سیاسی نین جگە لەحزبی بەعسی سۆشیالیست کەدەبێت بەزۆر ببن بەئەندامیو لێبڕاوانە کار لەناو ریزەکانیدا بکەن بۆ بەرزبوونەوەی پلەیان و بەدەستهێنانی پۆستی حزبی کەئەمەش نیشانەیەکی ئاشکرایە کەئەو ئەندامە چالاکە.

٢ ـ مەرجەکانی سەر کارمەندانی ئیستخباراتی سەربازی بەهەمان شێوە وەکو مەرجەکانی کارمەندانی بەرێوەبەرایەتیی گشتیی پۆلیسە بەلاّم جیاوازییەك لەنێوانیاندا هەبێت توندیو سەختیی ئەو سزایەیە کە بەسەر ئەفسەرو سەربازە کارمەندەکاندا دەسەپێنرێت کەحوکمی لەسێدارەدان بەشی کارمەندی سست و کارنەکەرە.

٣ ـ مەرجەکانی کارمەندانی ئاسایشی گشتیش دووبارە بەهەمان شێوەیەو سزاکانیشیان قورسترە، جگەلەوەی کارو ئەرکەکانیان فراوانترو مەترسیدارترن، چونکە ئەمانە بەرپرسیارن لەپارێزگاریکردنی ئارامیو ئاسایشی بەغدای پایتەخت لەدوژمنانی حزبی بەعس، هەروەها بەرپرسیارن لەوەی ریێ نەدەن ئاژاوەو پشێویو کاری تێکدان رووبدات کەزیان بەئاسایشی پایتەخت دەگەیەنن، هەروەها پارێزگاریکردنی سنووری ولاّت لەدزەکردنی هەربێگانەو گومانلێکراوێك بۆ ناو ولاّت یا هەر پەیوەندییەکی گوماناوی لەگەڵ حزبێکی نەیار یان دەوڵەتێك، دۆست بێت یا دوژمن.

٤ـ دەربارەی مەرجەکانی دامەزران و کارکردن لەموخابەراتی گشتیدا ئەوە بەهەمان شێوە وەکو مەرجەکانی لەمەڕ دامودەزگاکانی تری سەرەوەیەو هێشتا توندتریشە، کارمەندەکانیشی لەناو ولاّتدا بالاّدەستترن و گەورەترین دەستەلاّتیان لەلایەن رژێمەوە پێدراوە هەروەها مەترسیدارترین کارو فەرمانیان پیسپێردراوە کەپەیوەندیی بەئاسایشی دەوڵەتەوە هەیە وەك کودەتا، تیرۆر، لەسێدارەدان و کۆکوژی.

٥ ـ لەکۆتاییدا رێکخستنەکانی حزبی بەعس دێت کەدەبێت هەموو هاوولاّتییەکی رێکوپێك بچێتە ریزی ئەم رێکخستنەوە، ئەوەی ملیش نەدات ئەوە بەهاوولاّتیی پلەدوو لەقەڵەمدەدرێت. چوونە ریزی رێکخستنی حزبی بەعس هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگە دەگرێتەوەو کەسی لێ هەڵنەبوێردراوە، ئەوەی نەچێتە ریزی بەعسەوە نیشانەیەکی پرسیار((؟) لەسەر دۆسیەکەی دەکێشرێت و دەخرێتە ژێر

چاودێریکردنێکی وردو توندەوە، هەروەها لەزۆر مافی مەدەنی بێبەش دەکرێت، ئنجا قوڕ بەسەری ئەگەر بەئاستەم پێی خوار دانا .

دوای پێکهێنانی ئەو پێنج دەزگا ئەمنییەی سەرەوە، ئەنجومەنی شۆڕش بەیاننامەیەکی دەرکرد تێیدا جەختی لەسەر ئەوەکرد کەرژێمی عێراق پشتگیری ئەو دامودەزگایانە دەکاتو دەستەڵاتی رەهای پێداون بۆ سەقامگیرکردنی دەسەلاتو ئاسایشو ئەمنی نەتەوەیی بەعس. هەروەها ئەنجومەنی شۆڕش بڕیاریدا مەسەلەی کورد لەباکوورو کێشەی شیعەکان لەباشووردا، چارەسەربکات. شایەنی باسە دامودەزگا ئەمنییەکان ئەوساو ئێستاش لەپەیوەندییەکی بەردەوامو راستەوخۆدابوون لەگەڵ سەرۆك ئەحمەد حەسەن ئەلبەکرو سەدام حسەینی جێگریدا، کەئەمانە بەهۆی ئەو دامودەزگایانە ولآتیان کۆنترۆڵ دەکرد. بەڵام لەو دەمانەدا هێشتا دژایەتیکردنی ئاشکرای بەعس بۆ کوردو شیعەو ڕاگەیاندنی جەنگ لەدژیان، سەری هەڵنەدابوو.

سەدام حسەین لەسەرەتای ناودەرکردنیدا، لەناو سەرکردەکانی حکومەتی عێراق هەروەها لەناو گەلدا وەکو پیاوێکی دەستو داوێن پاكو بەویژدانو دڵسۆز ناوبانگی دەرکرد. خانوویەکی بۆ خۆی نەبوو، هەموو کاتێکی خۆی بۆ خزمەتکردنی حزبی بەعسو گەلی عێراقو سەرجەم عەرەب تەرخانکردبوو. بەکورتی، بەلای هەموو خەڵکەوە نموونەی مرۆڤی شۆڕشگێڕو پرۆلیتاربوو، لەبژێوی رۆژانە بەولاوە چاوی لەهیچیتر نەبوو. ئنجا رۆژ لەدوای رۆژ ناوی بوو بەوێردی سەر زرای هەموو بەعسییەك. پاشان دەستیکرد بەلابردنی نەیارەکانی لەدەستەڵاتدا ئەوەش لەرێی کردنیان بەگژی یەکتر، یان داباراندنی ماڵو سامان بەسەریاندا، یا سەرقاڵکردنیان بەخۆشیو رابواردنو کۆکردنەوەی پارە بەناشەرعی.

ئنجا کەوتە هاندانی بنەماڵەی ئەحمەد حەسەن ئەلبەکرو ساڵح مەهدی عەمماش بۆ دەستکردن بەقاچاخچییەتی چونکە ئەمە خێراترین رێگەیە بۆ پارە کۆکردنەوە. لەو رووەشەوە کارئاسانی بۆ کردن، هەموو ئامانجێکیشی شێواندنی وێنەی سەرکردەکانی بەعس بوو لای رای گشتی بۆ ئەوەی لەکۆتاییدا لەپلەوپایەیان کەم بێتەوەو ناوبانگی سیاسییان بزڕێت. هەر بەراستیش دوای ماوەیەك توانی بەبەهانەی کۆکردنەوەی پارەو بەرتیل وەرگرتنو قاچاخچیەتیکردنو گرتنەبەری رێوشوێنی نایاسایی بۆ کۆکردنەوەی ماڵو سامان، سەدام توانی ژمارەیەك لەئەندامانی سەرکردایەتی لێبخات. هەر خۆیشی لای سەرکۆمار ئەلبەکر ناوی دەدانو بوو بەمایەی ئەوەی ژمارەیەکیان زیندانی بەکرێنو لەئەنجامدا وێنەیان لەبەردەم رای گشتیو رێکخستنە حزبییەکاندا ناشیرین بوو.

سەدام بەم کردەوانەی رێچکەیەکی بۆ گەیشتن بەلووتکەی دەستەلآت بۆ خۆی کردەوە جگە لەوەدەستهێنانی بڕوای سەرکۆمار دوای ئەوەی نەیارەکانی لاداو خۆی وەکو عێراقییەکی بەعسی جوانمەرد دەرخست. ئنجا ئەلبەکری بەرنەداو خۆی لەبەرچاویدا وادەنواند گوایە کۆڵەکەیەکی بنەڕەتییە لەدەستەڵاتدا. پاشان دامودەزگا ئەمنییەکانی کۆنترۆڵکردو هەرچی لایەنگری ئەلبەکر بوو لایدانو لایەنگری خۆی لەجێیان دامەزراند. هەرچەندە ٩٩٪ی ئەو دامودەزگایانەی کۆنترۆڵکردبوو، بەڵام مەراقی هەرە گەورەی ئەوەبوو کەسوپاو وەزارەتی بەرگریی بۆ کۆنترۆڵ نەکرابوو کەئەمانە سەر بەخودی ئەلبەکر

بوون. بۆیە سەدام هەوڵیدا فەرماندەی فیرقەکان و لێپرسراوانی وەزارەتی بەرگری بگۆڕێت، ئنجا لەکۆتاییدا دەریچەیەکی بۆ ئەم ئامانجەی دیتەوە ئەویش لەرێی کۆنترۆڵکردنی مەکتەبی سەربازی کە بەهۆیەوە توانی تۆمەت و درۆودەلەسە بۆ هەندێك لێپرسراوی سەربازی هەڵبەستێت جگە لەدەمچەوەرکردنی هەندێك لێپرسراو بۆ زڕاندنی ناوی هەندێکی تر بەتایبەتی لایەنگرو هەوادارانی ئەلبەکر. ئیتر بەم شێوەیە بەئاواتی خۆی گەیشت و ئەوەندەی نەخایاند کەسوپای کۆنترۆڵکرد. پاشان لەرێی سێ شتەوە کەوتە پارێزگاریکردن لەدەستەلآتەکەی ئەوانیش زیندانیکردن، تیرۆرو رفاندن. لەیەکەم هەنگاویدا عەبدولڕەزاق نایفی لەئینگلتەرە تیرۆرکرد کەناوبراو لەسەردەمی دەستەلآتی ئەحمەد حەسەن ئەلبەکردا سەرۆك وەزیرانی عێراق بوو، شایەنی باسە کەتیرۆرکردنی ناوبراو بەفەرمانی سەدام و ئەلبەکر بوو. ئنجا دەستیاندایە لەناوبردنی سەرانی حزبی بەعس لەوانەی مەترسییان لێیان هەبوو یا بڕوای رەهایان بەدڵسۆزییان نەبوو. بۆ لەناوبردنی ئەمانە، فڕێیاندەدانە ناو رووبار بۆ ئەوەی وای بنوێنن گوایە خنکاون، یان بەهۆی رووداوی ئوتومبێل دەیانکوشتن، یان بەژەهر دەیانکوشتن و راپۆرتی پزیشکیش بۆی دەسەلماندن کە بەوەستانی دڵ مردوون. ئەمانە تا ئەمڕۆ ئەمە پیشەیانە، خوا لەبەلآ لاماندات.

هەندێك جار لەوجۆرە کەسانەیان بەئاشکرا دەکوشت بەبێ ئەوەی سڵ لەکەسێك بکەنەوە، بەلآم ئەمانە ئەگەر لەخوا نەترسن ئیتر مرۆڤ چییە لێی بترسن. خوالێخۆشبوو حەردان تکریتی، بەفەرمانی سەدام و ئەلبەکر بەدەستی گرووپێکی پسپۆڕی دەزگای موخابەراتی عێراقی، کەئەو دەمانە کارمەندی باڵیۆزخانەی عێراق بوون لەکوێت، کوژرا.

سەعدوون شاکر پلانەکەی داڕشتبوو کەحەموود عەزاوی بەشداریی جێبەجێکردنی کرد، کەئەمیش پاشتر بەفەرمانی سەدام تیرۆرکرا. ئەم هەموو رووداوانە روویاندا کەچی حکومەتی کوێتی متەقی نەکرد، بەڵکو چەند سەعاتێك دوای تاوانەکە، کوێت رێگەی بەوەزیری دەرەوەی عێراقدا، بەرێز عەبدلکەریم شێخلی کەبەبێ هیچ پرۆتۆکۆلێکی پێشتر، سەردانی کوێت بکات و بەهەمان فرۆکە کەپێی چووبوو، ژمارەیەك لەجێبەجێکەری تاوانەکە لەگەڵ خۆیدا بەریتەوە، ئەوانی تر بەناوی چاودێر لەگەڵ تەرمی حەردان تکریتیدا رۆیشتنەوە، راستیان گرتووە: (کابرا دەکوژن و تەرمەکەشی بەرێدەکەن)، بەلآم بیرمان نەچێت کوشتنی پیاوێك لەدارستانێکدا تاوانێکە چەند بۆچوونێك هەڵدەگرێت، بەلآم لەناوبردنی سەرجەمی گەلێك تاوانێکە لێبوردنی نییە.

خوێنەری خۆشەویست: لەراستیدا لەپێناو بەرژەوەندیی و سەرفرازیی گەلێك، چاوپۆشی لەتاوانێك دەکرێت. جا بەیاننامەی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ مەزنترین رووداوی مێژوویی بوو کە لەکوردستاندا دوای رووخانی کۆماری مهاباد روویدابێت. سەدام و بارزانی دەیانتوانی لەرێی ئەو بەیاننامەوە، مەسەلەی کورد لەعێراقدا چارەسەربکەن. چونکە لەو ماوەیەدا کاتێك چاوم بەچەند سەرکردەیەکی حزبی بەعس کەوت و لەمەترسییەکانی رێککەوتنی بارزانیی و تاڵەبانی ئاگادارمکردن قسەکەیان ئەمەبوو: (درۆیە

ئەگەر بڵێین لەبارزانی بەولاوە دۆستی ترمان لەناو کورددا هەیە، هەمووتان بچنە پاڵ هێزی بارزانی، ڕەفیق پشدەری : هێزی بارزانی هێزی بەعسە).

بەڵام ئەوەندەی نەبرد نازم گزار، بەفەرمانی سەدامو ئەلبەکر پلانی بۆ تیرۆکردنی بارزانی داڕشت ئەویش بەتەقاندنەوەی چەند ملایەك کەچووبوونە سەردانی. ئەم پیلانە بەخۆڕایی نەبوو، بەڵکو ئەنجامی هاتنەدیی بەیاننامەی ئادارو بەئاوات گەیشتنی گەلی کوردستان بوو کەوای لەشای ئێرانو (C.I.A) و بەڕێز هیلمزی باڵیۆزی ئەمریکا لەتارانو بەڕێز هنری کسنجەر هەروەها ئیسرائیلو تورکیا کرد، کەدەست بخەنە مەسەلەکەوەو ئەگەر بەتیرۆرکردنیش نەبێت ئەوە لەڕێی هەرەسهێنانی شۆڕش ئەنجامی بدەن کە لەکۆتاییدا سەدامو بارزانی ئەم پلانەیان جێبەجێکرد هەروەکو لەکتێبەکانی تردا بەدوورودرێژی باسی ئەمەم کردووە.

شایەنی باسە زنجیرەی کردەوە تاوانکارییەکانی دەزگای موخابەراتی عێراق دوایی نایەت، لەناوچوونو بێسەروشوێنبوونی چارەنووسی قادر تەگەرانیو گرووپەکەی نموونەیەکی ترە .

ئیستخباراتی سەربازی

هەروەکو لەوەوپێش باسمکرد سەرۆك سەدام حسەین بەشێوەیەك سوپای کۆنترۆڵکرد کەهیچ ئەفسەرێك، یان فەرماندەی فیرقەو سەرلەشکرێك، یان سەرکردەکانی هێزی ئاسمانی پرکێشی نەکەن بیر لەئەنجامدانی کوردەتایەکی سەربازی بکەنەوە ئەمەش بەهۆی زەبروەشاندنی بێبەزەییانەی سەدام حسەین لەبەرامبەر هەرکەسێك کەخاڵێکی ڕەش لەدۆسیەکەیدا تۆمارکرابێت، وەك ئەوەی سەر بەحزبێکی تری سیاسی بێت جگە لەحزبی بەعس. لەم ڕووەوە دەزگای موخابەراتی عێراقی چەند هەڵمەتێکی دەستگیرکردنی ئەفسەرانیان جێبەجێکردووەو زۆریشیان لێ کوشتوون جگە لەوەی فەرماندە سەربازییەکان لەعێراقدا بەردەوامو شەوو ڕۆژ، چاودێریی توندیان لەسەرە.

بەڵام بیرمان نەچێت کەسەرۆك سەدام حسەین کاتێك سوپای کۆنترۆڵکرد کە هێزی گاردی کۆماری پێکهێنا، ئەم هێزەش سەلماندی بۆ هەموو کارو فرمانێکی سەربازی لەخزمەتی سەرۆکەکەیدایە.

دەزگای موخابەراتی گشتی

داروديواری ئەم دەزگایە شایەدی دەدەن کەسەدام لەکاتێکەوە ئەم دەزگایەی کۆنترۆڵکردووە هێشتا جێگری ئەلبەکربووە، ئەوەبوو وێنەکانی ئەلبەکر داگیرانو وێنەی سەدامیان لەجێدا دانرا. ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کەکارمەندانی ئەم دەزگایە بەتەواوەتی پیاوی سەدام حسەینن. سەدامو ئەلبەکر ٩٠٪ دەزگای موخابەراتیان لەخزمەتی خۆیاندا تەرخانکردبوو تەنها ١٠٪ی بۆ خزمەتی گەلی عێراق بوو.

بەرەنگاریکردنی ئیرادەی گەلی کوردستان هەروەها سەرکوتکردنی شیعەو زۆر ڕووداوی تری دڵتەزێن وای لەنازم گزارکرد هەوڵی کودەتا بداتو ڕژێم بگۆڕێت. جا دوای سەرنەگرتنی هەوڵەکەی نازم گزار کاتێك دەستگیرکراو بەکەلەبچەکراوی بردیان بۆ بەردەستی ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر، لێی پرسی: چی هانیدایت هەوڵ بدەیت حوکمی من بڕووخێنێت لەکاتێکدا من تۆم گەیاندە ئەوپلەیەو کردمیت بەوپیاوەو گەیاندمیتە پلەی بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتیو جێگری بەڕێوەبەری پۆلیسی گشتی؟ نازم

گزار وەڵامیدایەوە: راستییەکە پێچەوانەی قسەکانتە، چونکە ئێمە تۆمان هێناو کردمانیت بەسەرۆکمان تا خزمەتی عێراق بەگشتیو حزبی بەعس بەتایبەتی بکەیت، نەمانکردیت بەسەرکۆمار تابیبیتە دکتاتۆر بەسەرمانەوەو دەست بەسەر ماڵو سامانی وڵاتدا بگریت هەی ناپاك.

ئنجا هەرئەوەندەی لای ئەلبەکر دەرچوو، لەگەڵ هەموو هاوەڵەکانیدا لەسێدارەدان ئەگەرچی گزار عێراقییەکی عەرەبو بەعسییەکی دڵسۆزی نیشتمانی بوو، بەڵام بەرگەی زوڵمو زۆرو ستەمو گەندەڵی نەگرت. جامیش کەپڕپڕبوو، لێی دەڕژێت.

ئەوەی لە شوێنی گزار دانرا دکتۆر فازڵ بەڕاك بوو، کرا بەبەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی، بڕواپێکراوی سەدامو ئەلبەکربوو هەروەها جێبەجێکەری ژمارەیەکی زۆری تاوانەکانیان بوو، بەڵام دوای ئەوەی هەستی بەدکتاتۆریەتی سەدامو ئەلبەکرکرد کەهەموو شتێك لەپێناو بەرژەوەندیی خۆیاندا دەکەن" هەوڵیدا رابردووی رەشی لەگەڵ سەدامو ئەلبەکردا کەدژی گەلی عێراق تۆماریکردووە، بسڕێتەوە. پلانی کودەتایەکی کێشا بەڵام نەیزانی لەلایەن نزیکترین کەسیەوە چاودێریکراوە. کاتێکیش تاوانەکەی لەسەر سەلما دەستگیرکرا، ئازارو ئەشکەنجەی زۆردارو سوکایەتی پێکرا، ئنجا بردیانەوە بۆ تکریت، لەوێ بەچاوی بەستراوەوە زۆریان لێکرد لەبەردەم کوڕەکەیو باوکیو کەسوکارو عەشرەتەکەیدا وەکو کەر بزەڕێت ! ئنجا دوای ئەوە یەکسەر چاویان کردەوە، ئەویش دەستیکرد بەگریان، پاشان لەسێدارەدرا.

پێش ئەوە بەهەمان شێوە لەگەڵ خوالێخۆشبوو مورتەزا حەدیسی جووڵابوونەوەو پاشتر کوشتبوویان. ئەمانە رووداوی سەرەکین، بەڵام زۆر رووداوی تری لاوەکی هەن کەناژمێردرێنو لەدڕندەییدا وێنەیان نییە.

رێککەوتننامەی شوومی جەزائیر لەساڵ ١٩٧٥دا لەلایەن سەدام حسەینو شای ئێران ئەنجامدرا کە بەهۆیەوە بەهێزترین شۆڕشی چەکداری کوردیان لەسەدەی بیستدا بەسەرۆکایەتیی بارزانی، لەناوبرد. ئەو رێککەوتننامەیە سەدام حسەینی لەناوخۆی وڵاتو دەرەوەشیدا ناودارکردو وای لێکرد دوای ئەوە، بێ ئەوەی کەس بێتە رێگەی، وڵات بەڕێوەبەرێت ئەگەرچی هێشتا جێگری سەرکۆماربوو.

لێرەدا دەگەڕێینەوە بۆ مەسەلەی کوردو دەپرسین: مادەم لەکاتی رێککەوتننامەی جەزائیردا، قسە قسەی سەدام بووەو بەحسابی خۆی کاری بۆ یەکیەتیی عێراقو بەرژەوەندیی گەلەکەیدا دەکرد، ئیتر بۆچی لەگەڵ بارزانیدا رێکنەکەوت؟ خۆ ئەگەر گومانی لەبارزانی هەبوبێتو بەبەکرێگیراوێکی (C.I.A) و مووسادی دەزانی هەورەکو دەڵێت، کەواتە خۆی بەو هەموو زانایییەوە بۆچی شوێنو پلەی بارزانی نەگرت تا لەسەر کورسییەکەی خۆیەوە وڵات بەشێوەیەك بەڕێوەبەرێت کەدوای نەهامەتییەکیان لەئەنجامی رێککەوتننامەی جەزائیر، خۆی لەکورد نزیك بکاتەوە، سەدام بەم کارەی دەیتوانی رای گشتیی کورد بەلای خۆیدا راکێشێتو بۆ یەکجاری لەگیروگرفتو کێشەکانی باکووری عێراق رزگاری بێت، هەروەها ئاشتیو ئارامی بۆ خەڵکی عەرەبی ناوەراستو باشوور مسۆگەر دەکردو لەئەنجامدا عێراقێکی یەکگرتووی بەهێز دامەزرێنێت. بەڵام لەئەنجامی ئەم پرسیارو لێکدانەوانە راستییەکمان بۆ

دەردەکەوێت ئەویش ئەوەیە کەسەدام حسێن، کە بەشەمەندەفەری ئەمریکا لەعێراقدا دەستەڵاتی گرتە دەست، کار بۆ (C.I.A) دەکات ئەوەش لەرێی کەناڵی ترەوە کەشای ئێران یا تورکیایە .

جارێکیان داوایکردم، کەچووم لەگەڵمدا دانیشتو دەستیکرد بەئامۆژگاریکردنم، قسەکانی بۆنی هەڕەشەیان لێدەهات، من لەوە تۆقیم نەکا پەیوەندیی ژێربەژێرم لەگەڵ بزوتنەوەی کورد ئاشکرابووبێت.

گوتی: واز لەبزوتنەوەی کوردو کێشەو مەسەلەی کوردو یەکخستنیانو دامەزراندنی حکومەتی کوردو ئەم شتانە بێنە، ئەمە هەمووی خەیاڵە، من لەم شوێنەی خۆمەوە ئارەزوومە عێراق یەکبخەمو ئاسایشی بپارێزمو قودس رزگاربکەم، بەڵام ئەمە هەمووی قسەی قۆڕە، کەخۆم بۆم جێبەجێ نەکرێت بارۆژگار چارەسەریان بکات. ئنجا بزەیەکی کێشاو باسەکەی گۆڕی.

کەواتە سەدام حسەینیش وەکو ئەو خەڵکەی تر وایە بەڵام چەند پابەندێکی سیاسی بەستوویەتییەوە، هەروەها ئەرکی موخابەراتیشی لەسەرە کەدەبێت جێبەجێیان بکات.

ئێستاش ئەمریکا هەوڵی رووخاندنی دەدات چونکە پێدەچێ هەروەکو شای ئێران، ئەمیش رۆڵی نەمابێت.

بابگەرێینەوە بۆ سەربوردەی مەلامستەفا کەزیاد لەچارەکە سەدەیەك سەرکردایەتیی شۆڕشی کوردی کرد. ئەم پیاوە داستانەی هۆشو بیری زۆر کەسی کەمەندکێشو سەراسیمەکرد کەئەمەش لەخۆیدا راستییەکە ناکرێ دانی پێدانەنێین، لەبارەی ئەم پیاوەوە دەڵێم لەساڵانی چلەکانەوە هەتا رێککەوتنامەی جەزائیر(ئاداری ١٩٧٥) کە بەناوبـژیوانیی سەرۆکی جەزائیری هەواری بومدیەن، لەنێوان سەدام حسەینو شای ئێران مۆرکرا، مەلامستەفا تا ئەوکاتە سیمبوڵی تێکۆشانو دروشمی گەل بوو، چونکە بەهۆی ئەوبوو کەناوبانگی کورد بەهەموو جیهاندا بڵاوبۆوە جگەلەوەی کورد، لەهەموو جیهاندا مەلامستەفایان ناسی.

ئەم پیاوە لەدوو لاینەوە خزمەتی بەگەلی کورد گەیاند، یەکەمیان لایەنی راگەیاندن کەکوردی بەجیهان ناساند، دووەمیان توانی ریزی کوردان یەکبخاتو بۆ ماوەیەك ئاگر بکوژێنێتەوەو کورد بخاتە یەك سەنگەرو لەژێر یەك ئاڵادا کۆی بکاتەوە. لەبەرئەمانە وێنەکانی بارزانی، دارودیواری هەموو ماڵێکی رازاندبۆوەو لەپەڕەی هەموو دڵێکیشدا بوو، بوو بەباوکی خەمخۆری منداڵەکانی، بوو بەهیوای کورد لەهەر چوارپارچەکەو لەجیهانیشدا بۆ رزگاربوونی گەلی کوردستانو بەدەستهێنانی ئازادی.

من خۆم بەفریشتەیەکم دەزانی کەخوا لەئاسمانەوە بۆمانی ناردووە. ئەدیبو مێژوونووسو بیریارانی کورد پلەوپایەی بارزانییان لەپاش مەرگی، لەریزی مەزنەپیاوانی مێژوو دانابوو وەکو شێخ مەحمودی حەفید- مەلیکی کوردستان، قازی محەمەدی سەرکۆماری مهاباد، عومەر ئەلموختاری موجاهیدی لیبی، هۆشی منەی سیاسەتمەداری ڤیەتنامی، ماوەتیستۆنگی یەکەپیاوی چینو زۆری تر لەو نەمرانە. کەواتە کامیان چاکترە: ناوت بخرێتە ریزی نەمران، یان بەملیۆن و ملیار دۆلار بۆ منداڵەکانت بەجێبهێڵیت تەخشانو پەخشانی بکەن؟ ئاخر پارەی بەفر ئاودەیبات!

مەراقی لەبیرنەچووی ڕێککەوتننامەی جەزائیر

لــە١٩٧٥/٣/١١دا، شــای ئێــران بەمەلامــستەفای ســەرکردەی بزووتنــەوەی کــوردی ڕاگەیانــد کەڕێککەوتننامەی جەزائیر، حکومەتی ئێران پابەندی ئەوە دەکات کەیارمەتیو کۆمەك لەشۆڕشی کورد بگرێت تەنانەت ڕێگە لەو کۆمەکانەشی بگرێت کە لەدەرەوە بەخاکی ئێراندا دەگەیشتنە دەستی شۆڕشگێرانی کورد. بەواتایەکی ڕوونتر: شۆڕش ئاشبەتاڵی پێبکرێتو هەرکەسە بچێتەوە بۆ ماڵی خۆی. دوای ئەم هەواڵە مەرگەساتاوییە، شای ئێران ویستی چاوی بەبارزانی بکەوێت تا بەرتەکدانەوەی سەرکردەی بزوتنەوەی کوردی لەبەرامبەر ئەم بڕیارە ناڕەوایە بۆ دەربکەوێت کەکەس بۆی نییە بڕیاری لەمجۆرە دەربکات، چونکە ئەمە پەیوەندی بەبنەماڵە یا تەنانەت عەشرەتێکەوە نییە، بەڵکو مەسەلەی گەلێکی دێرینە ژمارەی دەگاتە چەندین ملیۆن کەس جگە لەوەی مەرگەساتی مێژووی بەکۆیلەبوونی ئەم گەلەش نیو سەدەی تێپەڕکردووە.

لەو ڕۆژە ڕەشەدا، جبەخانەی سەرەکیی شۆڕش پازدە هەزار فیشەکی تفەنگو گوللە تۆپی تێدابوو لەگەڵ پێنج هەزار گوللە هاوەن، ژمارەی پێشمەرگە کەتۆمارکرابوون زیاد لە ٧٠ هەزار کەس بوو، عەمبارەکانی ئازووقە ئەوەندەیان خۆراك تێدابوو بەشی زیاد لەپێنج مانگی دەکرد. تۆماری بەشی دارایی لەبارەگای سەرکردایەتی وای ڕادەنواند کە ٧٠ ملیۆن دۆلار هەروەها ٤٥ ملیۆن دینار لەبەردەستدایە، واتە ١٤٤ ملیۆن دۆلاری ئەو ڕۆژە. لەو ڕۆژەدا شۆڕشی کورد بەدەوڵەمەندترین شۆڕش دەناسرا لەڕووی داراییەوە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

ئەم توانا سەربازیو داراییە بێسنوورە بێننە بەرچاوتان جگە لە پشتگیریی ڕەهای گەلی کوردستانو هەموو کوردێك لەهەر گۆشەیەکی جیهاندا بۆ ئەم شۆڕشە... بۆیە گوشاری سەر سەرکردایەتیی شۆڕش هەرچەندێك بووبێت یان پابەندبوونی ئەو سەکردایەتییە بە (C.I.A)و سیاسەتی ئەو کاتەی نێودەوڵەتی هەرچۆنێك بووبێت دەبوایە ئەو سەرکردایەتییە پێچەوانەی ئەو هەڵوێستەی بنواندایە کە بەداخەوە نواندی.

کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان چاوەڕێ بوون سەرکردایەتی لەئاست ئەو بڕیارەی شای ئێران هەڵوێست وەربگرێت بەڵام کاتێکیان زانی بارزانی، لە ١٩٧٥/٣/١٢دا لەگەڵ وەفدێکدا سەردانی شای ئێرانی کرد کەئەویش هەرەس پێهێنانی شۆڕشی پێڕاگەیاند. لێرەدا هەڵوێستی بارزانی لەئاست مەسەلەی کورد لەو قسەیەدا بەرجەستەبوو کە لەبەردەم شای ئێران دەربڕی کاتێك گوتی: (سەروەرم شای ئێران، ئێمە گەلی تۆین، مادەم تۆ بەڕێککەوتننامەی جەزائیر ڕازیتو لەو ڕێگەیەوە بەرژەوەندییەکانی ئێرانی نیشتمانی دایکمان بەدیدێنیت، ئەوە ئێمە دژایەتی ئەو بڕیارە ناکەین، بەڵکو دەستەونەزەر لەخزمەتتدایـن بڵێیت بمرن دەمرین... ئێمە ئەوساو ئێستاش دڵسۆز بووین بۆ تۆ، لەداهاتووشدا هەروا دەبین، هیواداریشین سۆزو چاودێریتان لەسەر خۆمانو کێشەکەمان هەمیشە بەردەوام بێت).

هیچ كەس لەئامادەبوان بەرپەرچی قسەی بارزانی نەدایەوە، تەنها دكتۆر مەحموود عەلی عوسمان لەوقسانەی بارزانی ناڕازیبوو كەزۆر بوێرانە ناڕەزایەتیی خۆی بەرامبەر ئەو بڕیارە ناڕەوایەی شای ئێران" هەرلەویێ لەبەردەم ئامادەبواندا دەربڕی، بارزانی ورتەی لەدەم نەهاتە دەرەوە، جگە لەوەی بواری گفتوگۆو مشتومڕیش نەمابوو چونكە ئەوەی پلانی بۆ داڕێژرابوو، روویدابوو.

دوای گەڕانەوەیان، بارزانی بڕیارە مێژووییە رەشەكەی لەچەند خاڵێكدا دەركرد:

١ـ تەسلیمبوون بەئیرادەی دوژمنانو كۆتایی هێنان بەشۆڕشی چەكداری كوردو دوایی هێنان بەخەباتی سی ساڵەی (١٩٤٦ ـ١٩٧٥) پارتی دیموكراتی كوردستان.

٢ـ گواستنەوەی ماڵو سامانی شۆڕش بۆ ئێران.

٣ ـ دەمودەست برووسكە بۆ هەموو بارەگاكانی پێشمەرگە لەهەموو لایەكی كوردستان بكرێت كەهەرچی چەكی قورسە كەهەیانە تێكوپێكی بدەنو هەتا ١٩٧٥/٣/٢٦ بەچەكە سووكەكانیانەوەو خۆیان تەسلیمی دەسەڵاتی ئێرانی بكەنو هەموو جۆرە چالاكییەك راگرن.

٤ـ فەرمانی بەئدریسو مەسعوود بارزانیدا كەهەرچی زووترە كار بۆ لەناوبردنی ئەوكەسانە بكەن كەخودی بارزانی گومانی لەوەهەبوو فەرمانەكان جێبەجێ ناكەنو بەردەوام دەبن لەخەباتی چەكدار، ئەمەش بۆ ئەوەی راگرتنی تەقە لەكوردستاندا مسۆگەربكات، بەتایبەتی ئەوانەی لەزیندانەكانی شۆڕشدابوون وەكو كەسایەتیی ناسراوی نیشتمانپەروەر محەمەد ئاغای مێرگەسووریو كوڕەكانی كەدەمودەست لەناویان بردن.

٥ـ بنەماڵەی بارزانی رووبكاتە ئێران كەلەویێ شای ئێران سەد خانووی زۆر رێكوپێكی لەكەرەج نزیك تاران پێبەخشین، جگە لەوەی بڕی یەك ملیۆن دیناری وەك خەرجی بۆ ناردن.

٦ ـ ئەسپاردەكردنی هەموو دارایی شۆڕش لەبانكەكانی ولاتانی دەرەوە بەناوی بارزانییەوە كەپێشتر ئامارەم بەوەدا دەگەیشتە بڕی ٢١٩ ملیۆن دۆلار، ئەمە لەكاتێكدا زۆربەی ئەوخێزانانەی دەگەڕانەوە بۆ كوردستان، پارەی نانێكیان لەباخەڵدا نەبوو.

ئەو چەند وشە سەرشۆڕیئامێزانەی بەبێشەرمانە لەزاری بارزانی دەرچوون كەس ناچاری نەكردبوو بیانكات، هەروەها تاكتیك نەبوون كەئەو قۆناغە پێویستی كردبێت بەڵكو بارزانی وەك بارێكی خۆئاسایی كەسایەتییە شلەكەی، لەخۆڕا ئەوقسانەی دەربڕی، لێرەدا داوای لێبوردنیش دەكەم كەئەم قسەیە دەكەم بەلام لەڕاستیدا ئەو مەسەلەیە لێكدانەوەی تر هەڵناگرێت. چونكە دەبوایە گوزارشتی لەئازاری دڵی زامداری گەلەكەی بەكردایەو داكۆكی لەكێشەی نەتەوەكەی بەكردایە ئەگەر بەسەرزارەكیش بوایە تا هەڵوێستێك بۆ خۆی تۆمار بكات، بەڵام ئەوەی روویدا تازە ناگەڕێتەوە.

زۆر رووداوو هەڵوێستی مێژوویی هەن كە بەسەر سەركردەو سەرۆكو لێپرسراودا هاتوون هەروەكو ئەوەی بەسەر بارزانیدا هات لەڕێككەوتنامەی جەزائیردا، لەوانەشە هەندێك سەركردە لەوە دژوارتریان هاتبێتەڕێ بەلام هەموو سەركردەیەك بەپێی هەڵكەوتو بارودۆخی خۆی بڕیار دەداتو رێگەچارە دەبینێتەوە بۆ چارەسەركردنی گرفتێك یا تۆماركردنی هەڵوێستێكی نەمر یا بەلایەنی كەمەوە

بەرپەرچدانەوەیەك دەنوێنێت بـا بێدەسەلاتیـشی پێوەدیاربێت. وەکو بینیـشمان بـارزانی، لـەو هەڵوێستەیدا لەئاست شـای ئێـران تـەنها ملکەچـیی ڕەهـای بـۆ گـەورەکانی نوانـدو پلانـی نـاڕەوای داگیرکـەران چـۆن کێـشرابوو، بـەبێ کـەموزیاد جێبـەجێیکرد. بـارزانی بـەهۆی ئـەو بڕیـارەیو جێبەجێکردنی ئەوپلانەی بۆ داڕێژرابوو، سەلماندی کەکارگوزاری دەزگای ساواکی ئێرانو (C.I.A)ی ئەمریکییە. جا لەدیدارێکییدا لەگەڵ ڕۆژنامەیەکی ئەو سەردەمەی ئێراندا گوتبووی (کاری من تـەمام شود)، واتە ئەرکی من کۆتایی هات. دەبوایە هەر لەبەرئەوە مەرگی بخواستایە. بەڵام عەرەب واتەنی: ئەم مردووە شایەنی ئەم گریانە نییە.

دوای هەرەسهێنانی شۆڕشو گەڕانەوەی شەڕکەران بەسەری شۆڕەوە بۆماڵو حاڵیان، لەبەغدا چاوم بەکەسایەتی ناسراوی کورد فوئاد عارف کەوت، پێمی گوت کەئەو، دوای هەرەسەکە ڕووبەڕوو بەبارزانی گوتبـوو: (کاتێك چـاوت بەشـای ئێـران کـەوتو بریـارە ناڕەواکـەی خۆیـانی پێـت ڕاگەیانـد، دەبوایـە بەردەمانچەت بدایە ئنجا خۆشت بکوشتایە).

لەمێژوودا زۆر وێنـەی لـەم شـێوەیەو سـەختتریش هەیـە، جا هەیـە خـۆی کوشـتووەو هەشـە دەسـتی نەچۆتە خۆی، بۆ نموونـە لـەکۆتایی جـەنگی دووەمـی جیهـانی کاتێـك هێزەکـانی هاوپـەیمانان چـوونە بـەرلینو بارەگـای هتلـەریان گـەمارۆدا، هتلـەر دوای ئـەوەی هاوسـەرەکەی کوشـت، خۆیـشی کوشـت. هەروەها گوبلز کەوەزیری ڕاگەیاندنی هتلەرو دەستە ڕاستیبوو، ئەویش دوای ئەوەی هاوسـەرەکەی و هەموو منداڵەکانی کەگوشت، خۆی کوشت.

ساڵی١٩٥٦ پەلاماری سێقۆڵی لەلایەن هێزەکانی فەڕەنساو بەریتانیاو ئیسرائیل کرایە سەر میسر، جا وێڕای نابەرابەریی هێز کەپەلاماردەران لەمیسرییەکان بەهێزتر بوون بـەڵام پەلامارەکـە سـەرینەگرت، ئەمــە وای لــەوەزیری دەرەوەی بــەریتانیاکرد دەســت لەپۆســتەکەی بکێــشێتەوە، بۆچــی؟ چــونکە لەئەرکەکەیدا شکستی خواردو بوو بەمایەی کوژرانی هەزاران سەربازی بەریتانیو فەرەنسی.

شۆڕش دوای ئەوەی هەرەسیهێنا خەڵك بوون بەسێبەشەوە:

١ ـ بەشێکیان لەئێران مانەوە ئەمەش بەهۆی بانگەشەی بنەماڵەی بارزانی کەوایان بڵاوکردەوە گوایە ئەوەی ڕوویدا شتێکی کاتییەو بەو زوانە ئاگری شۆڕش هەڵدەگیرسێننەوە.

٢ ـ ژمارەیەکی زۆر ڕووی لەئەمریکاو ئەوروپاو سووریاکرد.

٣ ـ بەشی هەرە زۆریان گەڕایەوە بۆ عێراق تا لەسایەی زەبری سەرۆکی عێراقی سەدام حسەیندا ژیان بەرنەسەر.

کورتەیەك دەربارەی ئەوانەی لەئێران مانەوە:

پێـشینان گوتوویانـە(پـەتی درۆ کورتـە) واتـە کەسـی درۆزن زوو ئاشـکرا دەبێـت. جـا دوای ئـەوەی هـەردوو بـەڕێز ئـدریسو مەسـعوود بـارزانی مەسـەلەی سەرپەرشـتیکردنی ئـەو پێشمەرگانەیان خرایـە ئەستۆ کەڕوویان لـەئێران کردبـوو، سـەرەتا دەسـتیانکرد بەرێکخستنەوەی ڕیزەکـانی پـارتیو بێئـەوەی لەدەستەلاتدارانی ئێران بترسن پەیوەندی لەنێوانیانـدا دروست بکەنـەوە. بـەڵام هەرئەوەنـدەی هەسـت

بەجموجووڵی پارتی لەو رووەوە کرا، دەزگای ساواك هەموو ئەو ئەندامانەی گرت کەسەرقاڵی رێکخستنی پێشمەرگەبوون، ئەمەش گیروگرفتێکی گەورەی بۆ کوردە عێراقییەکان دروستکرد چونکە دەستەلاتداریێتی ئێران کەوتە لێکتر دوورخستنیان و بەزۆر لەشارو شارۆچکەو گوندی دووردا نیشتەجێی کردن بێئەوەی ئیدریس و مەسعوود بارزانی هیچیان بۆ بکرێت.

دەزگای ساواك بەزۆری کادیرانی پارتی رەوانەی ناوچە فارس نشین و تورك نشینەکان دەکرد، دوای ئەوەش ساواك دزەیکردە ناو ریزەکانی پارتیو ژمارەیەکی زۆریان لێکردن بەپیاوی خۆیان. پاشان حکومەتی ئێران لەرێی دەزگا موخابەراتیەکانیەوە کەوتە سوکایەتیکردن بەکورد کەتەنانەت خودی بنەماڵەی بارزانیشی بەرکەوت.

کاك(...) بۆمی گێرایەوە کەبەرێزان ئیدریس و مەسعوود بارزانی، لەتاران چوونە سەردانیو داوایان لێکرد میوانداریی بارزانی بکات لەماڵەکەیدا. ئەو برادەرە گوتی: دوای ئەوەی میوانداریم کردن پێم گوتن کەبارزانی، وەکو برا وابوو لەگەڵ باوکی ئەمداو ئێستا ئەم، بارزانی وەکو مامی خۆی سەیردەکات و سەرشۆرییە کەوا بکات بارزانی بێت بۆلای، بەڵکو دەبێت ئەم بچێتە خزمەتی. ئنجا چوو سەردانی بارزانیکردو ئەویش لەکاتی دیدارەکەدا داوای چەند شتێکی لێکردبوو ئەم بۆی هەڵنەسووڕابوو بەلام هەرچۆنێك بوو داواکارییەکانی بارزانی جێبەجێکردبوو، کاتێکیش بەجێی هێشتبوو لەدڵی خۆیدا بیری لەوەکردبۆوە کەشتێکی سەیرە بارزانی هەرەسی بەشۆڕشکردو سەری گەلی کوردستان و خۆیو بنەماڵەکەشی شۆڕکرد. چونکە بارزانی لەپێناو خزمەتکردنی شای ئێران، ناپاکییەکی گەورەی لەگەڵی کورد کرد، ئەوەتا ئێستاش شای ئێران سووکایەتی پێدەکات... بارزانی دەبوایە لەوە زیرەکتر بوایە کە نەکەوێتە تەڵەوەو، نە خۆی بدۆڕێنێت نە گەلی کورد.

سەبارەت بە ئەوانەی لەکاتی هەرەسی شۆڕشدا لەهەندەران بوون گەلی کورد سوودی لەئاوارەییان بینی. چونکە کەسێکی وەك بەرێز تالەبانی، بوونی لەهەندەران سوودی بەگەلی کورد گەیاند کەئاگری شۆڕشی نوێی دوای ماوەیەکی کەم هەڵگیرساندەوەو بوو بەهیوای هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەرو سەربەرز ئەمەش بەدەر لەچاکەو خراپەی خێرا هەڵگیرساندنی شۆڕش لەو قۆناغەدا.

بەلام سەبارەت ئەوانەی گەڕانەوە بۆ عێراق ئەوە من سوپاس و رێزم بۆ ئەو نیشتمانپەروەرانەیان دەردەبڕم کە بەژیانی سەر شۆڕی لەسایەی بنەماڵەی بارزانیو ساواکی ئێران رازینەبوون هەروەها سەریان بۆ موخابەراتی عێراقی نەوی نەکرد...هەزار سلاوو ستایش بۆ خۆڕاگرتنیان بۆ ئەو هەموو ئازارو ئەشکەنجەیەی هاتە رێیان.

لەئەنجامی ئەو زانیارییانەی بەدەستم خستن، بۆم دەرکەوت کەرێککەوتننامەی جەزائیر بەتەواوی پەسەندکراوەو شۆڕش ئاشبەتاڵی پێکراوە ئەگەر بۆ ماوەیەکیش بووە. دوای ئەوە چووم بۆ بەیرووت تا لەوێوە بچم بۆ تاران بۆ ئەوەی چاوم بەبارزانی بکەوێت و هەوڵی لەگەڵدا بدەم کارێك بکات سەری کورد بەرزبکاتەوەو بڕوا بۆ سەرکردایەتی بگێڕێتەوە، بەلام لەو ئەرکەمدا نوشوستم هێناو مام جەلال ئاگادارە. بۆیە گەڕامەوە بۆ بەغداو لەڕێی برایەکی خۆشەویست کەئەڵقەی پەیوەندی بوو لەنێوان منو بارزانیدا،

نامەیەکی دووورودرێژم بۆ مستەفا بارزانی نارد تێیدا بارودۆخەکەم بۆ ڕوونکردەوەو هەموو لایەنە ژێربەژێرەکانی رێککەوتننامەی جەزائیرو رێگەچارەکانی دەرچوون لەم قەیرانەی گەلی کوردم بۆ ئاشکراکرد، ئنجا ئەو برادەرەم راسپارد کەچەند قسەیەکی زارەکیم بۆ بگەیەنێت، ئەویش ماوەی دوو سەعات لەگەڵ مەسعوود بارزانیدا دانیشتبوو هەرچیم پێگوتبوو بەئەمانەتەوە گەیاندبووی، بەڵام ئەوان(بنەماڵەی بارزانی) هیچ بایەخێکیان بەزانیارییەکانم نەدابوو.

پێش راگەیاندنی ئاشبەتاڵ، مام جەلال داوای لێکردم کە لەبەیرووت چاوم پێی بکەوێت. کاتێک گەیشتمە خزمەتی، رێکوردەرەکەی بەردەستی خۆی بۆم کردەوە، گوێم لەدەنگی پاقڵی کوڕی بوو لەسەر کاسێتەکە، دوای ئەو دەنگی مامۆستای خوالێخۆشبوو ئیبراهیم ئەحمەدم گوێ لێبوو بەهەتەرییەوە داوای لێدەکردم ئەوپەڕی هەوڵ بدەم پێش ئەوەی شای ئێران شۆڕش بەتەواوی قووتبداتو هەموو شتێکمان لەدەست بچێت، کەشێکی دانوستان لەنێوان بارزانی و سەدام و ئەلبەکردا بخولقێنم.

دوای گەڕانەوەم بۆ بەغدا، لەرێی ئەو برادەرەم لەدەربەندیخان ئاگانامەیەکم بۆ نووسینگەی بارزانی نارد بەڵام ئەمجارەش هەروەکو هیچیش رووینەدابێت پشتگوێخرا، ئیتر بۆم دەرکەوت ئەو فەرمانانەی کراوەتە سەر بارزانی بۆ ئاشبەتاڵ پێکردنی شۆڕش، لەجێی خۆیدایە. لەنامەکەمدا داوام لێکردبوون کەشۆڕش دەست پێبکەنەوە.

ئنجا زۆر هەوڵمدا سەرکردایەتی بەعس قایل بکەم دانوستان لەگەڵ بزووتنەوەی کوردیدا بکەن بۆ ئەوەی کێشەکان بەیەکجاری بنەبڕبکەن بەڵام پێدەچوو فەرمانی (C.I.A) و بەکرێگیراوەکانیان کاریگەریی زۆری هەبوو. لەلایەکی ترەوە سەیرمکرد دەزگای موخابەراتی عێراقی ئامادەباشی دەکات بۆ لەقاوغدانی ئاشبەتاڵو لەخۆگرتنی بارودۆخە سیاسییەکان ئەوەش پێش دەرچوونی بەیاننامەی ئاشبەتاڵ پێکردنی شۆڕش بەماوەیەک، وەک بڵێیت ئاگاداری هەموو شتێکن.

دەزگای موخابەراتی عێراقی لەمیانەی ئامادەباشییەکانیدا دەستیانکرد بە دروستکردنی ژمارەیەکی زۆری خانووی قوڕ لەپارێزگای دیوانیەو ناسرییە بۆ ئەو خەڵکەی لەو سەردەمەدا بەگەڕاوەکان بۆ ڕیزی نیشتمانی دەناسران. پارچە زوییەک کەرووبەرەکەی ١٠ دۆنم دەبوو پڕبوو لەداری خورما، ژمارەیەکی زۆری ژووریان لەپووشی خورما تێدا دروستکرد کەسەرەتا وامزانی بۆبەخێوکردنی گاوگۆتاڵ دروست دەکرێن. شوێنی ئەم خانوانە نزیکەی ١٥ ــ ٢٠ کیلۆمەتر لەباقووبەوە دووربوو.

هەرچەندە من هەرچی زانیارییەکم لەلابوو بۆ نووسینگەی بارزانیم ناردبوو، بەڵام لەبەرئەوەی زۆر باوەڕم بەسەرکردایەتیی کوردی هەبوو وامدەزانی ئەمە سیناریۆیەکەو بەسەر بارزانیدا تێپەڕنابێت، بەڵام ئەوەی لێی دەترسام روویدا. خانووە قوڕینەکان نزیکەی ٢٠ ـ٢٥ هەزار کەسی تێکرا لەژنو پیاوو منداڵ کەوەک ئاژەڵ خرانە خانووەکانەوە، گرتەخۆی. ئەمانە لەکاتێکدا خەڵکێکی ئازادبوونو گیانی خۆیان بەسەرکردایەتیی شۆڕش بەخشیبوو تا سەری کوردی پێ بەرز بێت کەچی بەو شێوەیە تاڵانفرۆشکران و خرانە خانووی قوڕینەوە لەکاتێکدا بنەماڵەی بارزانی لەکۆشکو تەلاردا دەژیان. تۆ

بڵێیت خوا بەم بەشکردنە رازی بێت؟ ئایا ئەمە خەسڵەتی سەرکردەو سەرۆکە؟ بەڵام چی بەخەڵکێك بڵێم کەگوێنەداتە قسەی خەڵك؟

هەموو ئەوانەی بۆ عێراق دەگەڕانەوە دەبوایە بەشاری مونزرییەو خانەقیندا تێپەڕبوونایەو لەوێ ماوەیەك لەکەمپێکدا بمانایەتەوە کە بەناوی شوێنی حەوانەوە بۆیان ئامادەکرابوو، بەڵام لەراستیدا شوێنی لێپێچینەوەو لێپرسینەوە بوو بۆ ئاشکراکردنی ئەو کەسانەی لەدەزگای (پاراستن)ی لەمەڕ بارزانی کاریاندەکرد. جا تەنها ئەوانەی پێشتر پەیوەندییان بەدامودەزگا ئەمنییەکانو موخابەراتەوە هەبوو لەوکەمپانەدا نەدەمانەوە بەڵکو بەوپەڕی رێزەوە بەئوتومبیلی تایبەتی دەزگا ئەمنییەکان بۆ بەغدا بەرێدەکران، وەکو شەوکەتی مەلا سمایلو هی تر لەسیخوڕو بەکرێگیراوان.

ئەوەی ئەم کتێبەم بخوێنێتەوەو ئەو کەمپەی بینیبێت لەقسەکەم حاڵی دەبێت. کاتێك سەردانی بەرێز عەبدولخالق عەبدولعەزیز ـ بەڕێوەبەری گشتیی ئاسایشم کردو بەزیادەوە بارودۆخی ئەوخەڵکەم بۆ باسکرد کەئەوە شێواندنی وێنەی رژێمی عێراقییە لای ئەو کوردەی دەگەڕێتەوە، هەروەها عەزیەتدانو وروژاندنی کورد لەبەرژەوەندیی دەسەڵاتدارێتی عێراقدا نییە بەڵکو لەراستیدا دەبێت بەنەرمی مامەڵەیان لەگەڵدابکرێتو زمانی شیرینیان لەگەڵدا بەکاربێنن بەشێوەیەك کەپێویستە هەموو فەرمانبەرێکیان بگێردرێتەوە بۆ سەر ئەو کارەی کەپێش ئەوەی بچێت بۆ شاخ لەسەری بوو، ئنجا بەسووربوونەوە داوام لێکرد پەیوەندی بەبەرێز سەدام حسەینەوە بکاتو لەو رووەوە قایلی بکات، بەڕێوەبەری گشتی بەقسەکانم قایل بوو و دەمودەست پەیوەندی بەبەرێز سەدام حسەینەوەکردو هەرچیم پێ گوتبوو تێی گەیاند کە لەپێناو بەرژەوەندیی حزبی بەعسدایە، ئەویش فەرمانیدا هەرچی پێویستە جێبەجێ بکرێتو ئاسانکاری بۆ ئەو خەڵکە بکرێت کە لەئێران دەگەڕێنەوە کەزۆر لەو کەمپەدا نەمێننەوەو چاوپۆشی لەلێپێچینەوەو لێپرسینەوەیان بکرێت، ئنجا بەرێز عەبدولخالق عەبدولعەزیز دەمودەست کەمپەکەی خستە ژێر چاودێری بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی گشتیو عەقید حاجی عەبدولواحد نوری کرد بەبەرپرسی.

دوای ئەوەی جارێکی تر چوومەوە بۆ کەمپەکە کەئەمجارە ئاسایشی گشتی سەرپەرشتیدەکرد پاسەوانەکان کەچاویان بەئوتومبێلەکە کەوت یەکسەر دەروازەکەیان کردەوە، لەوێ چاوم بەپیاوانی ئاسایش کەوتو زۆر لەگەڵ عەقید عەبدولواحید نوری دوام بۆ ئەوەی هانیبدەم ئاسانکاریی زیاتر بۆ ئەوخەڵکە بکاتو زۆر لەکەمپەکەدا گیریان نەکات.

سێ لاو لەگەڵ عەقید عەبدولواحید کاریان دەکرد کەناوی خەڵکە گەڕاوەکەیان تۆماردەکرد. عەقید عەبدولواحید تەئکیدی بۆم کرد کەفەرمانی پێدراوە پەلە بکات بۆ گەڕاندنەوەی خەڵکەکە بۆ سەر کاروبارییانو راپەڕاندنی ئیشوکارەکانیان. دیمەنی خۆڵاوی ئەو خەڵکە کەچڵك خواردبوونی هەرگیز لەبیرناچێتەوە، خوا ئەوە بگرێت کەبوو بەمایەی ئەوەی روویدا. لەناو ناڵەو ئازاری ئەو داماوانە گوێم لەدەنگێك بوو بانگی دەکردم، خێزانێك بوو دیاردی بۆ من دەکرد. سەرەتا نەمناسینەوە هەتا ئەوان خۆیان پێم ناساند... فەخری خوشکمو عەبدولڕەحمانی هاوسەریو منداڵەکانیان بوون، خوشکم گوتی

بەپێی بڕوانامەی لەدایکبوون ئێمە لەدایك و باوكێكین، بەڵام لەپێناو بەرژەوەندیی تایبەت و لەترسی سەدام و بارزانی ئاوڕمان لێمەدەرەوە. ئیتر منیش پشتگوێم خستن. زۆر خێزانی ترم ناسییەوە و یارمەتیم دان. ژنێك، دوای ئەوەی هەوڵمدا یارمەتی بدەم پرسی تۆكێیت وائەوەندە پیاوی باشیت؟ كاتێك خۆم پێناساند بزە گرتی و گوتی: (كەواتە تۆ ناپاكیت !) . پێكەنینێك گرتمی و بۆ تاوێك ئێشوئازارم لەبیرچۆوەو سەرم لەئازایەتیی ئەو ژنە كوردە سووڕما كەلەو بارودۆخە ناسكەیدا ئەو قسەیە بكات.

لێرەدا بەگونجاوی دەزانم هەڵوێستی هەندێك لەسیاسەتمەدارو كەسایەتییە ناودارەكان بێنمەوە: گوتراوە كەباران بەبێ هەور نابێت. واتە ئەوەی هەڵوێستێكی پیاوانە بنوێنێت ئەوە ئەنجامی ئەو ژینگەیە كەتێیدا پەروەردە بووەو نەریتی خۆیەتی بەدەر لەپێگەی سیاسی یان ئایدۆلۆجیاكەی. عەبدولخالق عەبدولعەزیزی بەڕێوەبەری گشتیی ئاسایش، هەرچەندە عەرەبێكی بەعسی بوو كەدڵسۆزی حزبەكەی و حكومەتەكەی بوو، بەڵام لەڕێی فێڵ لێكردن و هەڵخەڵەتاندن و هاندانی هەستی نیشتمانی وەكو عێراقییەك" توانیم لەپێناو خزمەتكردنی گەلی كوردستان و كێشە ڕەواكەی، بەكاری بێنم. ناوبراو لەزۆر هەڵوێستی تردا خزمەتی پێم گەیاندووەو هەروەكو پێشم ڕاگەیەندرا ئەمانە بوون بەهۆی ئەوەی پۆستەكەی لەدەست بدات و دەستگیربكرێت. جا هەتا ١٩٧٦/٩/١٤ شایەدی بۆ پاكی و مرۆڤدۆستیی ئەم پیاوە دەدەم كەژمارەیەكی زۆری لەسیاسەتمەدارانی كورد لەپەتی سێدارە ڕزگاركردووە كەهەموو ئامانجێكیشی لەم كردەوانەی، پارێزگاریكردنی دەسەڵاتی بەعس بووە لەعێراقدا.

برای خۆشەویست بابەكر مەحموود ئاغای پشدەری بۆمی گێڕایەوە كەدوای ئەوەی ڕژێم گرتمی، سەردانی بەڕێز عەبدولخالقی كردبوو بۆ ئەوەی دوو قسەی خێرم بۆ بكات و حوكمەكەم كەم بكرێتەوە. بەڕێز عەبدولخالق گوتبووی ئەو لەپەتی سێدارە ڕزگاری كردووم بەڵام بۆ مەسەلەی ئازادكردنم ئەوە كێشەكەم لەلای سەدام حسەینەو عەبدولخالق ناتوانێت قسەی تێدابكات.

ئنجا كاتێك بەڕێز بابەكر مەحموود ئاغای پشدەری لەگەڵ خوالێخۆشبوو مەلا عەبدوڵڵا(مەلا ماتۆڕ) سەردانی مامۆستا تەها محێدینیان كردبوو بۆ ئەوەی بۆم تێبكەوێت" كەئەو كاتە ئەو دوو بەڕێزە وەزیربوون لەحكومەتی عێراقیدا، مامۆستا تەها گوتبووی: ئەوەی بۆ بەڕێز ڕەفیق لەدەستم هاتووە لەپەتی سێدارە ڕزگارم كردووەو لەوە زیاترم لەدەستەڵاتدا نییە.

ئەو دوو بەڕێزەی سەرەوە لەسەردانێكیاندا بۆ هەمان مەبەست بۆ لای بەڕێز سەدام حسێن، خوالێخۆشبوو مەلاماتۆڕ بۆی گێڕامەوە كە: (لای سكرتێری سەدام حسێن دانیشتین، دوای ئەوەی لەهۆی سەردانەكەمانی پرسی، قسەی سەدامی پێمان گوت كە: با قاوەم لەلا بخۆن بەسەرچاوان، بەڵام نامەوێت گوێم لەناوی ڕەفیق پشدەری بێت.

دوای گرتنم، بەكر ڕەزای پوورزام و مونیبە عوسمانی هاوسەری، خێزانەكەم و هەرسێ منداڵەكەم(رووبار و بازیان ڕەوەن) بۆ سەیران دەبەن بۆ سەیرانگەی زەورا لەبەغدا، لەوێ بەرێكەوت چاویان بەخوالێخۆشبوو ئەحمەد حەسەن ئەلبەكر دەكەوێت، دوای چاك و چۆنی و ڕێزنواندن، داوا لەبەڕێزی

دەکەن کەئازاد بکرێم، ئەویش دەڵێت: نەمزانیوە کە بەڕێز رەفیق پشدەری گیراوە، گومانتان لەوە نەبێت کەوا دەکەم سبەینێ ئازادبکرێت و بێتەوە بۆ ناوتان.

بەڵام ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر، هەروەکو سەرکۆمارێك بوو نەیتوانی من لەزیندان ئازادبکات، تەنانەت خۆیشی بۆ زگارنەکرا. چونکە خەڵکی عێراق شایەدی حاڵن کەئەلبەکر هەر بەزیندوویی تیاچووبوو.

وردترین باسێك لەسەر مردن ئەوەیە کەپێشینان گوتوویانە: (مردن لەوەی پاشی ئاسانترەو لەوەی پێشی قورسترە). جا ئەگەر هەموو خەڵکی سەر ڕووی زەوی بۆ کوشتنی پیاوێك رێکبکەون ئەجەلی نەهاتبێت، ئەوە خوا کارێکی بۆ دەڕەخسێنێت لەو مردنە رزگاری ببێت. زۆرم لەوانەی سەدام حسەین دەناسن بیستووە کەپێش من کەس لەدەستی رزگاری نەبووە، چونکە ئەوەی بەفەرمانی ئەو گیرابێت تیاچووە، من نەبێت . خوای گەورە فەرمویەتی: ﴿ قل لن یصیبنا الا ما کتب الله لنا ﴾ خوای گەورە پێش ئەوە بەلوتف و کەرەمی خۆی لەزەبروزەنگی مەلا مستەفا بارزانی رزگاریکردم، لەم دواییانەشدا لەچنگی مەسعوودو نێچیرڤان بارزانی رزگاریکردم، کاتێکیش هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان منو خوالێخۆشبوو شەهید موختار عەبدوڵلاَ غەریبیان برد گوللەبارانمان بکەن ئەوەندەی نەمابوو تیابچم، بەڵام فەرمانی گوللەبارانکردنم لەلایەن بەڕێز جەلال تاڵەبانییەوە هەڵوەشێنرا. بەڕێزی گوتبووی: رەفیق پشدەری شازدە جار لەمردن رزگاری کردووم، دەبا منیش یەك جار لەمردن رزگاری بکەم. بەڵام هاوەڵەکەمیان گوللەبارانکرد، خوا ئەویش و هەموو لایەکمان بەبەهەشتی بەرینی خۆی شادبکات.

چەند هەڵوێستێکی مەردانە بۆ مێژوو

ئەوەی شارەزایی لەشۆڕشی ئەیلوولی ١٩٦١ هەیە دەزانیت کەهێزی پۆلیس، رۆڵی کاریگەری بۆ پشتیوانکردنی شۆڕش و بەهێزکردنی هەبوو. بەخۆم چەند جارێك لەبەڕێز جەلال تاڵەبانیم بیستووە دەربارەی پۆلیس گوتوویەتی: برایانی پۆلیس مەشخەڵی هەڵگیرسانی شۆڕشی ئەیلوول بوون.

دوای رێککەوتننامەی شوومی جەزائیرو ئاشبەتاڵ، رژێمی عێراق نزیکەی هەزار کەسی لەوانەی گەڕابوونەوە لەپۆلیسەکان کۆکردەوەو لەپارێزگای دیوانیەی دانان. ئەمانە هەرچەندە لەناو شارەکەدابوون بەڵام بۆیان نەبوو بەبێ فەرمانی بەرێوەبەرایەتیی ئاسایش، دیوانیە بەجێبێڵن. ئەمانە لەبارودۆخێکدا دەژیان جەرگی بەئاودەکرد. بەدرێژایی رۆژ هەوڵیاندەدا نانی رۆژانەیان پەیدابکەن، هەموو جۆرە کارێکیان دەکرد هەر بۆئەوەی دەست پان نەکەنەوە. بەڵام گرنگ ئەوەبوو سەرەرای کەمدەستیو بێدەرامەتییان سەریان بۆ دامودەزگا ئەمنییەکان شۆڕنەکردو رازینەبوون ببنە بەکرێگیراو، یان دەست بۆ ماڵی حەرام بەرن. بەگشتی خاوەن هەڵوێست بوون، رەفتاری جوانیان وای لەخەڵکی دیوانیە کرد بەدڵ لەگەڵیاندابن و هاوکارییان بکەن.

بۆ ئەو مەبەستە سەردانی وەزارەتی ناوخۆم کرد. لەوێ بەڵێنیاندا کەبیانگێڕنەوە بەمەرجێك سەدام و ئەلبەکر رازیبن. سەعدون غێدان پێمی گوت: لەتوانامدا نییە بیانگێڕمەوە سەرکارەکانیان.

دوای ئەوە چووم بۆ لای فەرماندەی فیرقەی دیوانیە خوالێخۆشبوو عومەر هەزاع. زۆر دەربارەی ئەو خەڵکە دواین، گوتم رەفتارو ئاکاری عەرەب لەگەڵ ئەوەدا نییە ئەو هەموو خەڵکە بەجلوبەرگی شڕو

گیرفانی خاڵییەوە بێ‌ڵانەو بێ‌چارەنووس بەناو شاری دیوانیەدا بگەڕێن، چونکە ئەمە دوژمنایەتی لەنێوان گەلی کوردستان‌و حکومەتی عێراقیدا دروستدەکات لەکاتێکدا ئێمە پێویستمان بەوەیە جەماوەر لەدەوری خۆمان کۆبکەینەوە بەتایبەتی گەلی کورد. ئنجا باسی سەردانەکەم بۆ کرد بۆ وەزارەتی ناوخۆ بۆلای سەعدوون غێدان کەگوتی چارەسەرکردنی ئەوکێشەیە بەدەست سەدام‌و ئەلبەکرە. عومەر هەزاع زۆر مەردانە چوو بۆ لای ئەلبەکرو لێبوردنی گشتی بۆ ئەو پۆلیسە گەڕاوانە پێدەرکرد کەدوای ئەوە هەموویان گەڕانەوە بۆناو ماڵ‌و منداڵیان. لەو تاقمە تەنها چوار کەسیانم لێدەناسین، وابزانم ئەوانی تر ئاگایان لەوهەوڵەشم نەبوو، بەڵام بەسەرکەوتنەکەم دڵشادبووم. دەربارەی عومەر هەزاعیش ئەوە کۆتایی ژیانی زۆر مەرگەساتاوی‌بوو، چونکە سەدام حسێن بەزیندوویی زمانی بڕی‌و دوای ماوەیەکیش گوللەبارانیان کرد چونکە لایەنگری سەدام نەبوو.

لەدیدارێکمدا لەگەڵ عومەر هەزاع کەپەست‌و بێتاقەت دیاربوو وابزانم سەرخۆش بوو، گوتی: ڕێککەوتنمان لەگەڵ کورددا هەزار جار لەڕێککەوتنمان لەگەڵ فارس باشتر دەبوو.

من شایەدی تەواو بۆ ئەم پیاوە دەدەم کەخزمەتی گەورەی بەگەلی کوردستان کرد، خوا لەگوناهەکانی خۆش بێت‌و پاداشتی بەخێر بداتەوە.

ڕاستییەکی شکۆدار

زۆربەی چەکدارەکانی ئەفواج خەفیفە کەدژی شۆڕش بوون یان ئەوسا سەر بەدامودەزگا ئەمنییەکان بوون و ئەمڕۆ دەیانبینین لەریزی پێشمەرگەدان یان بەئازادی خەریکی‌کارو کاسبیی خۆیانن، کەباسی رابردوو دەکەن ماوەی ناپاکییەکەیان دەبوێرن‌و شەرم دەکەن باسی بکەن. بەڵام من بەپێچەوانەی ئەوانە، حەزدەکەم پڕ بەدەنگم هاوار بکەم تا هەموو گەلی کوردستان گوێیان لێم بێت کە: من رەفیق پشدەریم، ساڵانێکی زۆری ژیانم کارم بۆ موخابەراتی عێراق‌و دامودەزگا ئەمنییەکان کرد، بەڵام سەربارێشی‌و بەوپەڕی شانازییەوە توانیم خزمەتی گەلی کوردستان‌و کێشە رەواکەی بکەم ئەمەش بێ‌ئەوەی سەر بەهیچ حزبێکی سیاسی‌بم ڕێنماییم بکات کەئەمە بکەم‌و ئەوە نەکەم. هەروەها هیچ کەسایەتییەکی سیاسی نەبوو، ڕێگەم نیشان بدات یا فەرمانم پێ بکات تا لەرێ لانەدەم، هەموو ئامانجێکم ئەوساو ئێستاش خۆشەویستیی نیشتمانە کەبایەخدارترین شت لای مرۆڤ ژیانی خۆی‌و خێزانیەتی، بەڵام لەوەگرنگتر خاکە. چونکە ئەوەی داوای مەزنی بکات دەبێت شتی مەزن بکات بەقوربانی. ئەوەی لێرەشدا دەمەوێت بیڵێم بانگەوازێکە بۆ هەموو حزبێکی نیشتمانی‌و بۆ هەموو خێزانداریێک کە: باڵاترین شت کەلایەنگرانتان‌و منداڵەکانتانی پێ گۆش بکەن خۆشەویستیی نیشتمانە، تۆوی خۆشەویستی لەهەموو دەمارێکدا بچێنین تا هەریەکەمان هەرچییەك بێت‌و لەهەرکوێ‌بێت ببێت بەپێشمەرگەیەکی قارەمان، چونکە بەوە نەبێت رزگاریمان نابێت، واتە هەریەکەمان لەلای خۆیەوە هەست بەلێپرسراویەتی بکات... ئیتر خوا ڕێنیشاندەرمان بێت‌و ویژدانیش چاودێرمان بێت.

ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش بڕیارێکی دەرکرد تێیدا پێشوازیکردنی کوردی لەدوای ئاشبەتاڵ قەدەغەکرد، مەبەست لەم بڕیارە حزبی شیوعی بوو. جا تەنها دامودەزگا ئەمنییەکان دەسەڵاتی

پێشوازیکردنی کوردی گەڕاوەیان هەبوو، منیش لەبەرئەوەی لەو دامودەزگایانەدا کارم دەکرد بۆم هەبوو بێئەوەی چاودێرم لەگەڵدابێت یان سیخوڕم بەدواوەبێت، ئەوکارە بکەم. بەهۆی ئەمەوە توانیم یارمەتییەکی زۆری ئەو خەڵکە بدەم کە دەگەڕانەوەو تەواو باوەڕم بەخۆم بوو کەدەتوانم ئەوەی شۆڕش بۆی نەکرا، من لەجێی خۆمەوە جێبەجێی بکەم، چونکە لەو رۆژانەدا کەس ئەوەندەی من لەنزیکەوە ئاگاداری بارودۆخەکە نەبوو، جگە لەوەی دەسەڵاتێکی زۆریشم هەبوو.

لێرەدا دەمەوێ سڵاوێکی شۆڕشگێڕانە ئاراستەی ئەو هۆشمەندانە بکەم کەدوای رێککەوتننامەی جەزائر نەچوونەوە پاڵ بنەماڵەی بارزانی. ئەم جۆرە کەسانە، هەندێکیان کۆچیانکرد بۆ هەندەران و هەندێکی تریان گەڕانەوە بۆ عێراق بەتایبەتی ئەو رۆشنبیرو سیاسەتمەدارانەی لەخزمەتیاندابووم. باشە ئەوانە لەو رۆژە سەختەدا چۆن رووبەڕووی بەرپرسە بەعسییەکان وەستان و رێگەی چارەسەرەکردنی مەسەلەی کوردیان خستە روو؟ ئەوانە چەندیان لەسەر بنووسم هێشتا کەمە.

بەگشتی، هەموو ئەوانەی گەڕانەوە بۆ عێراق یەك داواکاریی هاوبەشیان لەحکومەتی بەعس هەبوو ئەویش گەڕاندنەوەیان بوو بۆ سەر کاروباری پێشوویان. لەهەرسێ بەرگی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا بەدوورودرێژی باسی هەندێك لەو کەسانەم کردووەو بڕواناکەم تێیاندابێت نکوولّی لەرۆڵی من بکات لەرووی هاندانیان بۆ وەرگرتنی هەڵوێستی پتەو و چاندنی گیانی تێکۆشان لەلایان پاش ئەو کوتەکەی لەلایەن بارزانییەوە تێیان سرەوێنرا.

لەهەمان کاتدا توانیم رێ لەهەندێکیان بگرم کەنیازیان بوو ببن بەداردەستی رژێم دژی مەسەلەی کورد. ئەو راستییەش کەئەوساو ئێستاش هیچ کوردێکی هۆشمەند نکوولّی لێنەکردووەو نایکات ئەوەیە کەهۆی سەرنەکەوتنی کورد بۆ بەدیهێنانی کێشە رەواکەی" دۆڕانێکی سەربازی نەبوو لەجەنگدا بەڵکو سیاسەتی دۆڕاوو پێڕەوی هەڵەبوو، هەروەها بەرژەوەندیی موخابەراتی دەوڵەتە کۆڵۆنیالیست و زلهێزو حکومەتانی ناوچەکەبوو بەتایبەتی چوار حکومەتی کەدوای دابەشکردنە ناڕەوایەکە کوردستانیان پێوە لکێنرابوو، هەروەها دەستی ناپاکیی ناوخۆمان. ئەوەی روویشیدا دژوارو چاوەڕواننەکراوبوو بۆیە زۆربەی ئەوانەی دەگەڕانەوە لەسەرلەنوێ هەڵگیرسانەوەی شۆڕش تەمابڕابوون، بەڵکو تێیاندابوو وەکو حەبیب محەمەد کەریمی سکرتێری پارتی دیموکراتی کوردستان لەوکاتەدا، خراپتری بەسەرهات هەروەکو پاشتر باسیدەکەم.

زەکیە ئیسماعیل حەقی یەکێك بوو لەوانەی گرەوی لێبردمەوە، ناوبراو رۆڵی ژنی شۆڕشگێڕی لای من گێڕا لەکاتێکدا بەکرێگیراوێکی موخابەرات بوو. دوای ئاشبەتاڵ، بەناوی گەشتەوە چوو بۆ قاهیرەو لەوسەرەوە حەبیب محەمەد کەریمی لەگەڵ خۆیدا هێنایەوە کەبوو بەفەرمانبەرێکی دەوڵەت و وردەوردە پۆستی بەرزو بەرزتری گرتەدەست، ئەوەتا ئەمڕۆش لەسەنگەری شۆڕش و قارەمانییەتیدایە... جا یەکەم داوای حەبیب محەمەد کەریم ئەوەبوو حکومەتی عێراقی لەشوێنێکی دامەزرێنێت نە چاوی لەکوردێك بێت نە گوێی لەدەنگیشیان بێت.

سەرباریشی دەتوانم پێ لەسەر ئەوە دابگرم کەزۆربەی ئەو خەڵکەی دەگەڕانەوە، ملیان نەدا هاوکاریی دەستەڵاتدارانی عێراق بکەن. ئەوەی زیاتریش ئازاری دڵی ئەو خەڵکەی دەدا سەرسووڕمانیان بوو لەوەی روویدا کەئایا راستیە یان خەیاڵ ؟ لەناو سەرکردەکانی بەعسیشدا بەندوباو دەربارەی رێککەوتننامەی جەزائیر بلاوبۆوە، تەنانەت ئەنجومەنی سەرکردایەتی بڕیارێکی دەرکرد بەشەش مانگ زیندانی یان دەرکردن لەڕیزی رێکخستنەکانی حزبی بەعس بۆ ئەو کەسەی شتێك دەربارەی رێککەوتننامەی ناوبراو بڵێت. لەسێ بەرگی کتێبەکەمدا بەدووروودرێژی باسی ئەم مەسەلەیەم کردووە، تەنانەت لەگەڵ یەکێك لەسەرکردەکانی بەعسدا رێککەوتم کەراپۆرتێکی دوورودرێژ دەربارەی رووداوەکانی ئەو دواییەی کوردستان بنووسم لەگەڵ ئەوەی بەمێشکمدا دەگەڕێت، ئنجا دوای ئەوەی راپۆرتەکەی خوێندەوەو هاتە سەر ئەوەی کەناوەڕۆکەکەی مەبەست دەپێکێت، دەستیکرد بەچاپکردنی بەیاریدەدەرەکەی‌و دواتر بیگەیەنێتە لای سەرکۆمار. دەقی راپۆرتەکە ئەمەبوو :

بەڕێز سەرۆك کۆماری عێراق

بەڕێز جێگری سەرۆك کۆماری عێراق

دوای ئەوپەڕی رێزوسلاو..

گەورەم سەرۆك، جەنابی جێگر: من هاوولاتییەکی عێراقیم، بەوپەڕی شانازییەوە دەڵێم کەچارەنووسی خۆم بەچارەنووسی بەڕێزتانەوە گرێداوە، ئنجا بەهۆی ئەو بڕوا زۆرەوە کەپێمتان رەوابینیوە، رێگەم بەخۆمداوە" لەپێناو خزمەتکردنی ولاتو بەتایبەتی خزمەتکردنی حزبی بەعس، ئەم راپۆرتە بنووسم‌و ناوەڕۆکەکەی بخەمە بەرچاوی بەڕێزتان‌و هیوادارم لێم ببوورن.

لەکاتێکدا شۆڕشی بارزانی لەترۆپکی هێزوگوڕیدابوو، ئێوە گوێپێنەدانتان نیشاندەدا ئەوەش بەو ناوەی کەچارەنووسی بارزانی‌و شۆڕشە چەکدارەکەی پابەندی رێککەوتنتانە لەگەڵ حکومەتی ئێراندا، چونکە بارزانی بەفەرمانێکی ساواك‌و (C.I.A) وەك بەفر دەتوێتەوە.

هەرچیتان فەرمو راست دەرچوو هاتەدی، چونکە هەرئەوەندەی شا گەڕایەوە بۆ تاران‌و چاوپێکەوتنی لەگەڵ بارزانیدکرد ئیتر لەماوەیەکی زۆر کورتدا فوو لەهەموو شتێك کراو شۆڕش، ئاداری بەسەر پادارییەوە نەما.

رووخانی لانەی بەکرێگیراو دەستکەوتێکی مەزنی حزبی بەعس بوو لەدوای خۆماڵیکردنی نەوت. بەرقەراربوونی ئارامی‌و ئاسایش لەباکووری خۆشەویستماندا باشترین بەڵگەی ئەو سەرکەوتنەیە کەسیاسەتە هۆشمەندەکەتان بەدەستیهێنا. بێگومان نابێت رۆڵی بارزانیش لەهێنانەدیی ئەم ئارامییەدا لەیادبکەین ئەوەش دوای ئەوەی سەرانی شۆڕشی کوشت کەهەڕەشەی سەرلەنوێ هەڵگیرساندنەوەی شۆڕشیان دەکرد وەکو محەمەدئاغا مێرگەسووری‌و منداڵەکانی.

دوای رووخانی لانەی بەکرێگیراو، ئەو تێکدەرانەی لەشۆڕشی بارزانیدا بەشداربوون، بوون بەسێ بەشەوە: بەشێکیان چوو بۆ هەندەران کەژمارەیان بەبەراورد لەگەڵ دوو بەشەکەی تردا کەم بوو. بەشی دووەم لەبنەماڵەی بارزانی‌و دەستوپێوەندو ژمارەیەکی زۆری ئەو کەسانە پێکدەهات کە لەئەنجامی

مژینی خوێنی گەل، ماڵو سامانێکی بێشوماریان پێکەوەنابوو، هەروەها ئەوانەشیان تێدابوو کەئازاری خەڵکیان دەداو هەندێکیان لەدەزگای(پاراستن)دا کاریاندەکرد، ژمارەیەکیشیان ئەو کادرە سیاسییانەبوون کەشەرمیان بەخۆ هات بەو راستییە دژوارەوە بچنەوە بۆ لای خەڵکی باکووری عێراق، کەژمارەی ئەمانە نزیکەی پەنجا هەزار کەس دەبێت لەئێران ماونەتەوەو رازین بەستەمو زۆرداریی دەزگای ساواك کەچۆتە ناویانو زۆریانی کڕیوە تا لەکاتی پێویستدا دژی عێراق بەکاریان بێنێت، بەڵام من لێرەدا ئەوە عەرزی بەڕێزتان دەکەم کەئەمانە چەند بەکرێگیراوێکی بێهێزنو هیچ کاریگەرییان لەسەر ئاسایشی نەتەوەیی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبی نابێت.

بەشی سێیەم ئەوانەی کە بەئوتومبێل یان بەفڕۆکە لەرێگەی ئێرانەوە هاتونەتەوە بۆ عێراق. هەرچەندە پەیوەندیم لەگەڵ زۆربەیاندا کردووەو بەدووروودرێژی لەگەڵیاندا دواوم بەڵام بۆم دەرکەوتووە لەگەڵ بیروباوەڕو ئایدیۆلۆجیای پاکی بەعسدا نین، چونکە تەنها ١٪یان پەیوەندیی بەدامودەزگا ئەمنییەکانەوە کردووەو زۆربەیان تەواو لەو بڕوایەدایە کەهەتا سەدەیەك یان دوو سەدەی تریش شۆڕش لەکوردستاندا هەڵناگیرسێتەوە. چونکە لەساڵی ١٩٦٢وە هەتا ساڵی ١٩٧٥، بارزانی سەروماڵی گەلی کوردستانی بەدەست بوو کەئەوانیش بیریان لەرێگەچارەیەك دەکردەوە تا لەو دەستەڵاتەی رزگاریان ببێت. چونکە لەهەموو شتێکدا قسەی ئەوی دەخوارد، لەجەنگدا، لەئاشتیدا هەروەها لەبەستنی رێککەوتننامەدا. جا ئەوەی لەم سەرکردە تاکەی گەلی کوردستان بینرا بەراستی سەرسووڕهێنەربوو چونکە ٩٩٪ ی وورەی شۆڕشگێڕی کوردی دابەزاند.

بەراستیش بیروڕا دروستەکانتان دەربارەی ئەو مەسەلەیە لەجێی خۆیدابوو، چونکە نە ئەم نەوەیە نە ئەوەی دوای ئەویش، جارێکی تر بیر لەوە ناکەنەوە بدەنە پاڵ هیچ شۆڕشێکی کوردی .

گەورەم سەرۆك... گەورەم جێگر...

لەسایەی خواو سیاسەتی داناتانەوە، ئێستا گەلی کوردستان هێمنو ئارام دەژینو ژیانێکی خۆش بەسەردەبەنو هیچ ناڕەحەتییەکیان نییە کەژیانیان لێڵ بکاتو من عەرزی بەرێزتانی بکەم. هەروەها وادێتە پێش چاوم کەبەڕێزتان لەئەنجامی بارودۆخی سیاسیی دوای رێککەوتننامەی جەزائیرو کۆتایی هێنانی شۆڕش رازین کەبەرژەوەندییەکانی بەلای حکومەتی عێراقو بەتایبەتی حزبی بەعسدا کەوتەوە.

بەڵام ئەگەر بەڕێزتان رێگەم پێبدەن لەلایەکی ترەوە وای بۆ دەچم کە لەپێناو چاکترکردنی بارودۆخەکە کەزیاتر لەبەرژەوەندیی حزبی بەعسدابێت، دەڵێم بۆچی ئێمە سوود لەسەرلەبەری بارودۆخە سیاسییەکە وەرنەگرین، بۆچی ئێمە فەرمانڕەوای پشت کورسی بین؟ بۆچی خۆمان نەکەین بەهەموو ماڵێك لەعێراقدا هەر لەباکوورەوە هەتا باشوور بۆئەوەی ببین بەسەرچاوەی خۆشەویستیو ئارامیی هەموو عێراقییەكو هەردەم بیرمان لێبکاتەوە؟

لەم ڕووەوە، پێش هەموو شتێك دەسەڵاتدارێتی عێراق دەبێت ماف بەهەموو خاوەن مافێك بدات بێ جیاوازیکردن لەنێوان نەتەوە یان ئاینو مەزهەب. بەم ئازادیدانە کە لەسنوورێکدا دەبێت رێی تێدەچێت

ئەو ئارامیو ئاسایشە تەواوە بەدەستدبێنین کە بەهۆیەوە عێراق گەشەدەکات و لەئەنجامدا دەستی ئاژاوەگێران لەعێراقدا دەبڕین.

پاشان پتەوکردن و بەهێزکردنی ژێرخانی ئابووریی هاوولاتیی عێراقی . ئەوسا حکومەتی عێراق بەپلەی یەکەم پشتی بەسامانی کشتوکال و ئاژەڵی دەبەست بەلام دواتر نەوت ئەم دوو سامانەی لەبیربردەوە. کەواتە تەنها پێویستمان بەپسپۆڕو رەنجدانی خۆمان هەیەو ئەوەی تر خوا بۆمان جێبەجێدەکات. هەموویشی چەند ساڵێکی پێناچێت کەداهاتی هاوولاتیی عێراقی بەرزدەکەینەو باری ئابووریی ولات بەرەوپێش دەبەین. چونکە بەهۆی ئەمەوە دەتوانین کارگە دروستبکەین و سامانە سروشتییەکانی ژێر زەوی بەکاربێنین. ئنجا دەتوانین زۆربەی ئەو کەلوپەلانەی رۆژانە بەکاریان دێنین بەخۆمان دروستیان بکەین و پشت بەدەرەوە نەبەستین بۆ هێنانیان. ئەوسایش بەوەی لەپێویستی گەل زیادە، دەتوانین چوارچێوەیەکی نویێ بۆ وەزارەتی بەرگری دروستبکەین و هێزێکی نوێی سەربازی پێکبێنین بەتەکنەلۆجیایەکی بالای سەربازییەوەو توانای هێزی سوپای عێراق بەرزبکەینەوە بەرادەیەك شان بدات لەشانی سوپای تورکیاو ئێران.

حکومەتی عێراق لەسەرەتای دروستبونیەوە لەگێژاوی ئاژاوەو گیروگرفت و قەیرانەکاندایە کە لەلایەن دراوسێکانیەوە هەردوو حکومەتی ئێران و تورکیا بۆی دروستدەکەن. جا بۆ رزگاربوون لەم ململانێ و گیروگرفتانە، دەسەلاتی عێراقی پێویستە گیروگرفتە ناوخۆییەکانی بەشێوەیەکی ریشەیی بۆ هەتاهەتایە چارەسەربکات. کۆمەڵێك رێگەچارەی بەیاسای زەمینی بۆ دابڕێژرێت کەشەرعە ئاسمانییەکان موبارەکبادیی لێبکەن، چەند رێگەچارەیەك کەگیروگرفتی کوردو شیعە بەیەکجاری چارەسەربکەن ئەوسا عێراق خۆی دەبێتە مایەی سەرئێشەو گیروگرفت بۆ ئەو دوو دەوڵەتە دراوسێیە، چونکە ئەو سەربەخۆییەی گەلی عێراق کە لەسایەی دیموکراسیدا دەیباتە سەر، گەلانی ئێران و تورکیاش بەتەمای بنیاتنانی دەبن. ئنجا هەموو جیهان ئەو هەواڵە سەیرە بلاودەکاتەوە کەدەڵێت: (حزبی بەعسی عەربیی سۆشیالیست لەعێراقدا مافی تەواو بەگەلی کورد دەبەخشێت کەسەرکردەکەیان مەلامستەفا بارزانیو شای ئێران و دەزگای (C.I.A) پیلانیان بۆ پێشێلکردنی گێرابوو). جا داننان بەئۆتۆنۆمی بۆ کوردو دیاریکردنی شارەکانی خانەقین، کفری، کەرکووك، دووبز، شێخان، شەنگارو تەلەعفەر لەسنووری ناوچەی ئۆتۆنۆمیو ئیدارەی کوردیو بەسەرپەرشتیی حوکمێکی خۆجێیی کەپایتەختەکەی هەولێر دەبێت هەروەها پێکهێنانی پەرلەمانێکی کوردی لەرێی هەڵبژاردنێکی ئازاد کەئیدارەی بەعس سەرپەرشتی دەکات، پاشان تەسلیمکردنی ئیدارەو ئاسایشی ناوچەکە بەلێپرسراوە کوردەکان بۆ ئەوەی مەسەلەی بەرقەرارکردنی ئارامیی ناوچەکە لەئەستۆیاندابێت، دەبێتە مایەی چارەسەرکردنی هەموو کێشەکان.

هەمیشە دڵسۆزتان

ڕەفیق پشدەری*

هێـزی سـەربازیو وەزارەتـی نـاوخۆو ئـابووری لـەژێر سەرپەرشـتیی ئەنجومـەنی سـەرکردایەتیی شۆڕشدا دەبن کەهەر خۆیشی یەکەم پاڵێوراوو فەرمانڕەوای وڵات دەمێنێتـەوە، لەپێناو عێراق‌و حزبی بەعسدا یاسا دادەڕێژێت‌و یاسای تر هەڵدەوەشێنێتەوە، بۆ نموونـە ویلایـەتی کیرلای نیمچە سـەربەخۆ لەهند، حوکمێکی فیدراڵی هەبوو، بەڵام حکومەتی هندی کاتێك بینی جیابوونەوەی کیرلای زەرەرمەندە، بڕیـاری دەرکرد کـەمافی فیدراڵییەکـەی هەڵوەشاندەوەو چیتر دانی بـەحوکمی خۆجێیی کیرلـلادا نـەنا ئنجا لکاندیـەوە بەکارگێڕیـەتیی ناوەندیی وڵات وەکو پارێزگاکـانی تـر، پاشـان دۆسـیەی ئـەم مەسـەلەیە داخرا چەند ئێزگەو ڕۆژنامـەو گۆڤارێك نـەبێت کەماوەیـەکی کـەم هـەواڵی سـەندنەوەی ئـەو فیدراڵییـەیان باسکردو هەمووی دوو هەفتەی نەخایاند هەموو شتێك لەبیرچۆوە.

کـوردیش کاتێـك دەبیـنن حزبێکـی عـەرەبی مـافی وای داونـیٚ کـە بەدرێـژایی ١٤ ــ١٥ شۆڕشـی یـەك لەدواییـەکی چـەکدار دەسـتیان نەکەوتـەوە، ئـیتر بەبیٚ‌ئـەوەی پێویـست بەشەڕوشـۆڕ بکـات، ئێرانیٚ‌و تورکـەکان هەتاهەتایـە نـاتوانن پێـنج کەسـی کـورد دژی حکومـەتی عێـراق‌و عـەرەب کۆبکەنـەوە. ئنجـا پەیوەندیی نێوان ئەم دوو هێزە بەردەوام لەگەشەسەندندا دەبێت. هاوکات کورد سنووری نێوان هـەردوو دەوڵەت لەخانەقینەوە هەتا زاخۆ دەپارێزن‌و وەکو شوورەی چینیان لێدێت بەرامبەر دەستێوەردانی ئەو دوو هێـزە. ئنجـا لەداهاتوویـەکی نزیکـدا سـنووری کـورد فـراوان دەبێـت‌و بـەهۆی ئەمەشـەوە سـنووری عـەرەب لەعێراقدا دەگاتـە ئەوسـەری سـنووری کورد لەهـەردوو دەوڵەتەکـەدا کەئـەم ئەزموونـەش لایـەنی چاکی عـەرەب‌و حزبـی بـەعس خزمـەت دەکـات، لایەنـە سلبییەکەشـی بـۆ دەوڵـەتانی ئێـران‌و تورکیـاو ئیسرائیل هەروەها بۆ موخابەراتی ئەمریکی دەبێت.

---

* وەختەبوو شاگەشکەبم کاتێك دەنگوباسی ئەم ڕاپۆرتە لەناو سەرکردەو لێپرسراوانی بەعسدا بڵاوبۆوەو لەزۆر دانیشتنندا کادیرەکانی حزبی بەعس کەوتنە باسکردنی ئەم ڕاپۆرتە لەگەڵمدا، منیش هەمیشە لایەنە ئیجابییەکەی ڕاپۆرتەکەم لەبەرژەوەندیی بەعس دەخستە ڕوو بەگەورەترین پـرۆژەم لەقەڵەمدەدا ئەگەر جێبەجیٚ بکرێت. بەڵام کاتێك بیستم بەڕێز جێگر(سەدام حسەین) لەکۆبوونەوەیەکیدا گوتوویەتی: (جارێکی‌تر عێراق شۆڕشێکی‌تری چەکداری کورد بەخۆیەوە نابینێت کەچی دەبینین دۆستێکمان وەك بەڕێز ڕەفیق پشدەری ئاماژەمان بۆ دەکات کەدەست بخەینە ناودەستی مردوانەوە) ئیتر ساردبوومەوە.

دوای ئەوە لەکاتێکدا لەگەڵ خێزانەکەمدا گەشتێکم بۆ بەیرووت کرد، لـەویٚ بەپەنامـەکی چاوم بەبەڕێز جەلال تاڵەبانی کـەوت. مـام جـەلال لەددیدارەکـەدا سیٚ‌جار لێمی دووپاتکردەوە کە داوایەکم هەیە ئایا بۆمی جێبەجیٚ دەکەیت ؟ گوتم: فەرمانت لەسەر سەرمە. گوتی: تکایە لەمەودوا سەدام حسەین ئامۆژگاری مەکە. گوتم: مام جەلال خـەمت نـەبێت، لەئەنجامی تاقیکردنـەوەکانم لەگەڵیدا، بۆم دەرکـەوتووە کەئـەم کابرایـە گویٚ لەکـەس ناگرێـت، چونکە تـەنها ئـەوە دەکات کەلـەو ساتەدا بڕوای پێیەتی.

کاتێك گیرابووم لەزیندانی موخابەرات، بەدووروودرێژی دەربارەی ئەو ڕاپۆرتە لێپێچینەوەیان لەگەڵمداکرد، چونکە وایاندەزانی بۆ دەوڵـەتێکی بیانی کاردەکەم، داوایـان لێکـردم دەستنووسـی ڕاپۆرتەکـەیان بـدەمیٚ‌و دوو هەفتـە مۆڵەتیانـدام بـۆ بیرکردنـەوە. دوای بـەراوردکردن‌و پێکگرتنـی هـەردوو ڕاپۆرتەکـە، پرسـییان کـیٚ چاپیکردووەو لایەنی زمانەوانیی چاککردووە؟ منیش ناوی ئەو لێپرسراوەی بەکارەکە هەڵساو کە بەیاردەرەکەی چاپکرد پیٚ گوتن. ئنجا گوتیان: ڕەفیق خوا بتگرێت، ئەم ویلایەتەی کیرت لەکویٚ هێنا، خۆ ئێمە هەردوو ڕاپۆرتەکەمان بەراوردکردو زانیمان خۆت نووسیوتە.

لەئەنجامی ئەو پلەیەی بەدەستمهێنابوو زۆر لەخۆم ڕازیبووم، چونکە دەمتوانی بەشێوەیەك خزمـەتی گەلەکەم بکـەم کەشۆڕش نەیتوانیوە. ماوەیـەکی زۆریش وام بەخەیاڵدا دەهات کـەڕۆژێك دادێت سـەدام بیر لـەم ڕاپۆرتـەم دەکاتـەوە کەچـەند خزمـەتی بـەعێراق‌و حزبـی بـەعس‌و ڕژێم دەکـرد، لـەو ڕێگەیـەوە عێـراق لەشەڕوشۆڕو وێرانکـاری‌و شـەڕی نـاوخۆو دەسـتێوەردانی دەوڵـەتانی دراوسـیٚ‌و نەهامـەتییـەکانی گـەلی عێـراق ڕزگـاری دەبـوو. بـەڵام چارەنووسمان بـەئیرادەی سـەدام حسـەینەوە گرێدراوە کەبۆتە مایەی هەموو نەگبەتییەك. هەر ئەمەش بوو پاڵی پێوەنام کتێبەکانم دەربارەی سلبیاتەکانی ئەم کابرایە بڵاوبکەمەوە.

تێبینی/

هەندێك لەرۆشنبیرانی كورد لەكاتی گەڕانەوەیان بۆ عێراق كاتێك من پێشوازیم لێكردن، داوایان لێكردم چاویان بەلێپرسراوێكی گەورەی بەعس بكەوێت كە بەناوی حكومەتی عێراقییەوە بدوێت. منیش دیدارم لەگەڵ بەڕێز عەبدولخالق عەبدولعەزیزی بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی بۆ سازكردن‌و ئامادەی دیدارەكەبووم كەچەند سەعاتێكی خایاند. دوای كۆتایی هاتنی دیدارەكە، من‌و بەڕێز بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی سەرمان لەوقسانە سووڕما كەئەو كوردە گەڕاوانە دەربارەی دۆزینەوەی ڕێگەچارەی ریشەیی بۆ مەسەلەی كورد، كردیان.

بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی لەقسەكانیان پەست بوو و گلەیی ئەوەشی لێكردم كەئەو دیدارەیم لەگەڵیاندا سازاندووە، منیش گوتم خۆشم سەرم لەو هەڵوێستەیان سووڕما. ئنجا بەڕێوەبەری گشتی، ئەو دیدارەی لەڕاپۆرتێكی دوورودرێژدا نووسی‌و ڕۆژی پاشتر خستیە بەردەستی بەڕێزتان.

بەڕێز سەرۆك، ئەوەی ڕاستیش بێت، بیروباوەڕی ئەو كوردانەی گەڕابوونەوە كاریكردە من‌و بەڕێوەبەری گشتی‌و ژمارەیەك لەئەندامانی سەركردایەتیی حزبی بەعس لەوانەی بەڕێوەبەر ڕاپۆرتەكەی لەگەڵیاندا تاوتوێكرد پێش ئەوەی بۆ بەڕێزتانی بەرزبكاتەوە. ئەو برادەرانە دەستخۆشییان لێكردم بۆ ئەو هەنگاوەم هەروەها بۆ ئاگاداركردنتان لەراستی ڕووداوەكان. چونكە هەندێك كەسایەتیی سیاسەتمەداری كورد لەهەندەران وەكو جەلال تاڵەبانی كەچاوەڕێی هەلی لەبارن بۆ سەرلەنوێ هەڵگیرساندنەوەی شۆڕشی كوردی. كەواتە با بەهەموومانەوە ڕێگە لەهەركەسێك بگرین بیەوێت ئاژاوە لەعێراقدا بنێتەوەو، منیش لەلای خۆمەوە دەستەبەریی ئەوە دەكەم زۆربەی سیاسەتمەدارانی كورد، وەكو كەسایەتی سەربەخۆی كورد بگەڕێنەوە بۆ عێراق‌و لەپێش هەمووشیانەوە جەلال تاڵەبانی... فەرمانیش لەلای بەڕێزتانە.

موخابەرات‌و سەرۆكی عێراقی سەدام حسەین

وەكوپێشتر باسمكرد موخابەرات دەورێكی كاریگەری هەیە لەسەر ئاسایشی دەوڵەت‌و سەلامەتی هاووڵاتییان لەهەر دەستدرێژییەكی دەرەوەو ناخۆ.

هەروەها هیچ ڕژێمێك نییە لەجیهاندا بتوانێت بەزەبری زۆر، ئارامی‌و ئاسایشی دەوڵەتێك بپارێزێت. شتێكی بەڵگەنەویستە كەپاراستنی ئاسایشی حكومەتی عێراق لەسایەی سەركردایەتییەكی وەكو حزبی بەعس بەو نەریتە دیكتاتۆرییەی كەپێڕەوی دەكات، پێویستی بەسەركوتكردن‌و تیرۆرو تۆقاندن‌و بەكارهێنانی هەموو ئەو ڕێوشوێنانەیە كەئەو دیاردانە دەنوێنن، هەموو ئەمەش بۆ ئەنجامدانی كردەوەگەلێك بەخەیاڵی شەیتانیشدا نایەت.

ئەم دەزگا تۆقێنەرە بەدرێژایی ساڵانی كاركردنی توانی كوردو شیعە كۆنترۆڵ بكات بەتایبەتی بنەماڵەی بەڕێز موحسن ئەلحەكیم‌و دوورخستنەوەی هەڕەشەو مەترسییەكانی هەمولایەك لەسەر دەسەڵات.

دەزگای موخابەرات چەندین بەشی هەیە کەخوێنەر بەکتێبێك و دوان شارەزاییان لەسەر پەیدا ناکات، بەڵام لێرەدا دەمەوێ باسی هەندێك لەوبەشانە بکەم کەبۆ باسەکەمان مەبەست دەپێکن.

دەوڵەت هەندێك جار پێویستی بەوەیە چەند ڕێگەچارەیەك بدۆزێتەوە بۆ لەناوبردنی هەندێك لەو کەسانەی دەبن بەمایەی مەترسی لەسەر ئاسایشی دەوڵەت با ڕێژەی مەترسییەکە کەمیش بێت. واتە ڕاستە حزبی بەعس سڵ لەهیچ ناکات کەبیکات بەڵام هەندێکجار ڕووبەڕووبوونەوەکە لەگەڵ ئەندامی سەرکردایەتی دەبێت کە لەناو خەڵکدا ناسراون و لادانیان پێویستە.

لێرەدا لقی کودەتا لەدەزگاکەدا سیناریۆیەك دەهۆنێتەوە گوایە ئەم بەڕێزانەی خوارەوە بەتەمان کودەتا بکەن و، ئەمانە بەبەڵگەی لێدوانی تەلەفۆنی تۆمارکراو گیراون. جا چەند شارەزایەك دەنگی کەسانی مەبەست مۆنتاج دەکەن و نامەو شایەدی بەچاودیتەش ئامادەدەکەن. بەم شێوەیە دەتوانن چەند پرۆسەیەکی کۆمەڵکوژی و حەڵاڵکردنی ماڵ و سامان و کۆشك و تەلاری ئەو کەسانە بسازێنن و لەئەنجامدا چوار چۆلەکە بەبەردێك بکوژن:

١ ــ سەرکردایەتی لەکەسانێکی چالاك ڕزگاری دەبێت کەبەرهایی مل بۆ سەرکردایەتی نادەن کەلەوانەیە ئەمانە ڕێگە بۆ خەڵکانی تر خۆشبکەن یاخی ببن یان لەلایەن دەرەوەی وڵات بەکاربهێنرێن.

٢ ــ دەزگای موخابەرات لەسەر شاشەی تەلەفزیۆن وەکو پاڵەوانی کارامەو شارەزا دەردەکەوێت کەخەمی ئارامی و ئاسایشی وڵات دەخۆن.

٣ ــ ترس لەدڵی ئەوانەدا دەچێنرێت کەبیر لەڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ حزبی بەعس و سەرکردایەتییەکەی دەکەنەوە کەخۆی لەسەدام حسەیندا دەبینێتەوە.

٤ ـ سووککردن و لووت شکاندنی ئەوانەی سەر بۆ شکۆو مەزنایەتیی سەرکردایەتیی دەوڵەت نەوی ناکەن، ئەمەش لەڕێی گرتنیان ئنجا ئازارو ئەشکەنجەدانیان هەروەها ناچارکردنیان بۆ داواکردنی لێخۆشبوون بەوەی بێگوناهن و دەستیان لەو هەوڵەی کودەتاکردندا نییە.

دەتوانم بێ دوودڵی بڵێم کەزۆربەی ئەو کودەتایانەی بیستوومانن و کەژمارەیەکی زۆری کەسایەتییە سەربازی و سیاسەتمەدارەکانیان تێدا بوون بەقوربانی، لەم جۆرانەبوون کەهیچ بناغەیەکی ڕاستیان نەبووە. بۆ نموونە دەزگای موخابەرات ژمارەیەك ئەفسەری پیاوچاکی دەستگیرکرد بەناوی ئەوەی پیلانیان بۆ ئەنجامدانی کودەتایەکی سەربازی گێڕاوە لەوانە: ئیبراهیم فەیسەڵ ئەنساری، عەزیز تۆفیق و کەمال عەلەمدار. زۆرم هەوڵدا ئەو ئەفسەرانە لەمەرگ ڕزگاربکەم کە لەئەنجامدا پشت بەخوا ڕزگاریان بوو، دوای ئەوە کەچاوم پێیان کەوت و هەموو شتێکیان بۆگێڕامەوە کەدواتر دێمە سەر ئەو باسە" هەموویان سوپاسی ئەو یارمەتییانەیان کردم کە بۆمدان: زانیشم کەفەرمانی گرتنیان لەلایەن سەدام و ئەلبەکرەوە دەرکرابوو، ڕۆژانە بەچاوی بەستراوەوە لێپێچینەوەیان لگەڵدا دەکرا کە زۆربەی دانیشتنەکاندا سەدام حسەین ئامادە دەبوو تا گوێ لەقسەکانیان بگرێت و ڕاستییەکانی بۆ دەربکەوێت. سەرۆکی لیژنەی لێپێچینەوەش لەهەموو هەلێکدا کەداوای لەسەدام حسەین دەکرد ئازادیان بکات ئەو دەیگوت: با لەزینداندا دابڕزێن، هەتا لەزیندان بمێننەوە خەڵك زیاتر چاوترسێن دەبێت.

قەسری نیهایە

قەسری نیهایە لەسەردەمی پاشایەتیدا کۆشکی رحابی پێدەگوترا. دوای شۆڕشی ١٤ی تەمموزی ١٩٥٨ ناوی بۆ (قصر النهایة) گۆڕا، قەسابخانەیەك بوو بۆ خۆی . سێ جۆر لەخەڵك دەبران بۆ ئەم شوێنە:

١ ـ ئەوانەی بەوە تۆمەتباردەکرێن کەپەیوەندیی گوماناوییان لەگەڵ دەرەوەدا هەیەو ناویان لەتۆماری سیخوڕاندا تۆماردەکرێت.

٢ ـ ئەوانەی سەر بەحزبی ترن جگە لەحزبی بەعس، وەك ئەوەی لەرێکخستنەکانی حزبی شیوعی یا پارتی دیموکراتی کوردستاندان.

٣ ـ پیاوانی سوپاو وەزارەتی بەرگریو وەزارەتی ناوخۆ کەهەواداری ئۆپۆزیسیۆنی عێراقین. بڕواش ناکەم ئەوەی بۆ قەسری نیهایە دەبرا بەساغی دەربچوایەتەوە مەگەر بەدەگمەن، خۆ ئەگەر تیانەچوایە ئەوە ئەندامێکی جەستەی لەدەستدەداو رێژەی رزگاربوون ٢٪ بوو.

ئەوانەی لەقەسری نیهایە زیندانیدەکران بەئاگاداریو سەرپەرشتیی خودی بەرێز نازم گزار بوون. بەفەرمانی ئەو دەگیران، هەروەها دیاریکردنی جۆری ئەشکەنجەدانی هەر زیندانییەك یان رەوانەکردنی بۆ دادگایەکی سەربازی یا گوللەبارانکردنی، کاری نازم گزاربوو. لەکتێبەکانی ترمدا زۆرم دەربارەی ئەم پیاوە نووسیوە.

جارێکیان داوام لێکرد سێ داخوازیم بۆ جێبەجێ بکات، پێم گوت: وابزانم دوانیان زۆر ئاسانن، حسەین شیروانیو ئەحمەد تۆفیق لای ئێوە زیندانین، دەمەوێت ئازادیان بکەیت، ئنجا دەربارەی ئەو گرووپەی لەگەڵ قادر تەگەرانیدابوون ئایا چارەنووسیان بەچی گەیشتووە؟ ماون یا مردوون؟ ئەگەر ماون چۆن بگەمە لایان؟

نازم گزار گوتی: ئەو دوو پیاوەی سەرەتا ناوت بردن سیخوڕنو کار بۆ بەرژەوەندیی موخابەراتی ئەمریکی دەکەن، مەسەلەی ئازادکردنیان تەنها لەدەسەڵاتی بەرێز جێگر سەدام حسەینە کەئەوەندە بایەخیان پێدەدات ناوناوە سەردانی قەسری نیهایە دەکاتو لەدانیشتنەکانی لێکۆڵینەوە لەگەڵیاندا، ئامادەدەبێتو بەخۆی لەدۆسیەکانیان ورد دەبێتەوە.

ئنجا نازم گزار لەناکاو گرژبوو بەتووڕەبوونەوە گوتی: دەربارەی قادر تەگەرانیو گرووپەکەیشی ئەوە دووبارە بەرێز جێگر لێیان ئاگادارە.

جاروبار کە بەتەنیا دادەنیشمو بیر لەخۆم دەکەمەوە کەئەو ماوەیە لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکانی حکومەتی عێراقی کارمکردەوە دێمە سەر ئەو باوەڕەی کەسەرفراز ئەوکەسەیە خۆی رزگارکردووە. چونکە لای خوێنڕێژەکانی بەعس، پیاوکوشتنو ئاوخواردنەوە وەك یەك وابوو.

دادگای شۆڕش... یان راستییەکەی دادگای قەرەقوش

خوێنەری خۆشەویست

باپێکەوە لەم بینایە رامێنین کەکەم کەس هەیە ناوی نەبیستبێت. لەرووی دەرەوە دیمەنێکی قەشەنگ‌و دڵفرێنی‌هەیە، لەناویشەوە ئەگەر بەژوورەکانیدا بگەرێیت دەبینیت زۆر پاکوتەمیزو رێکوپێکن، هەست بەئەوپەڕی ئارامی دەکەیت تێیدا کەڕاڕەوو ژوورەکانی تەیدەکەیت ژمارەیەکی زۆر لەکارمەندان دەبینیت بەجلوبەرگی رێکوپێکی رەسمییەوە، کەسەیریان دەکەیت وادەزانیت لەهۆڵی ئاهەنگێکی پادشایەندایت.

ئنجا دیمەنێکی سەیرو سەرسوورهێنەر لەناو بیناکەدا دەبینیت ئەویش ئەو پاسەوانانەن کە بەجلوبەرگی رەسمییەوە لەهەموو کون‌و قوژبنێکدا راوەستاون‌و بزەی گاڵتەجارێکیش بەروخساریانەوەیە، لەکۆتایی دالآنێکدا دەگەیتە هۆڵی دادگا، هۆڵێکی فراوانە دادوەر لەئەوسەریدا لەناوەڕاستدا دانیشتووەو دوو دادوەری راوێژکار لەئەملاو ئەولایدا دانیشتوون. ئەم سێ کەسە خەڵك حوکم دەدەن، لەدامێنی ئەم سێ کەسەشدا دووکەسی تر دانیشتوون، یەکێك لەلای راست کەداواکاری گشتییەو، ئەوەی تر لەلای چەپ کەبنووسە.

تۆمەتبار کەدێتە ژوورەوە دەبێت سەرەتا سوێند بخوات کەهەرچی راستییە ئەوە بڵێت، پاشان داواکاری گشتی تۆمەتەکانی بۆ دەخوێنێتەوە ئنجا نۆرەی شایەدەکان دێت کەهەریەکە شایەدیی خۆی دەدات. پاشان بەلێشاو پرسیار ئاراستەی کەسی تۆمەتبار دەکرێت‌و پارێزەری بەرگری لیستێك دەخاتە ڕوو بۆ بێتاوان دەرکردنی کەسی تۆمەتبار. دانیشتنەکە بۆ چەند ساتێك دوادەخرێت، دوای ئەوە حوکمەکە دەردەچێت کەدادوەران، بەپێی ماددەیەکی یاسایی، کەسی تۆمەتبار تاوانباردەکەن‌و کابرا بەرەو چارەنوسێکی نادیارو رەش دەبرێت.

تۆ بڵێیت چاوەڕێی چی لەدووپشك بکرێت لەکاتێکدا پێغەمبەر(د.خ) فەرمانی پێمان کردووە ئەگەر لەکاتی نوێژیشدا بووین بیکوژین. لەبەرگی یەکەمی کتێبەکەم بەدوورودرێژی باسی دادگاییکردنی خۆم لەدادگای شۆڕشدا کردووە.

ئەم دادگایە بەشێکی لێکنەبچڕاوی دامودەزگا ئەمنییەکانی رژێمی عێراقە وەکو ئەمن، ئیستخبارات، موخابەرات، رێکخستنەکانی بەعس. هیچ کام لەم دەزگایانە بەدادگایشەوە گرێدراوی وەزارەتی داد نییە بەڵکو بەفەرمانی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش دامەزراون. هەروەها هەمان ئەنجومەن، دادوەرو کارمەندو کارگوزارانی ئەم دەمودەزگایە دادەمەزرێنن. هەموانیش دەربارەی چۆنیەتی بەڕێوەچوونی دادگاییەکان‌و هەڵبەستنی تۆمەتەکان، فەرمان لەخودی بەرێز سەدام حسەین وەردەگرن، سەرۆکی دادگا ئەوەندەی لەسەرە فەرمان دەربکات کەیەکسەر دادوەرەکان، سیناریۆ دادوەرییەکە ئەوەندە بەوردی دەهۆننەوە کەئەوەی نەشارەزابێت سەری لەو دادپەروەری‌و دادگاییە مرۆڤایەتییە سووڕدەمێنێت.

ئەوەی تۆزێك هۆشی بەخۆی بێت خۆی لەدوعای زۆرلێکراو دەپارێزێت، چونکە ئەو دوعایە یەکسەر دەگاتە لای خوا.

دەزگای ئەمن ـ ئیستخبارات ـ موخابەرات ـ ڕێکخستنەکانی بەعس

حزبی بەعس لەیەکەم ڕۆژیەوە کەحوکمی گرتۆتە دەست لەعێراقدا، هەمیشە لەکاردایە بۆ سەرکوتکردنی ڕۆڵەکانی گەلی عێراق لەباکوورەوە تا باشوورو هێنانیان بۆ ژێر باری ڕژێمی عێراق کەهیچ شەرعێك دانی پێدانانێت.

لەعێراقدا هاووڵاتی بۆی نییە سەربەخۆبێت لەکاتێکدا تۆماری ژیانی، ئاماژەیەکی تێدایە دەربارەی ئامادەبوونی لەکۆبوونەوەیەکدا یا ئیمزایەکی کردبێت یابەشداریکردبێت لەکاروباری ڕێکخستنێکی حزبی جگە لەحزبی بەعس. خاك بەدامەنی ئەگەر مل نەدات!

پێویستی هاتنە ریزی ڕێکخستنەکانی حزبی بەعس ئەرکی سەرشانی کاسبکاران و هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی عێراقە بەگشتی. هاووڵاتی ئەگەر نەیەتە ریزی حزبی بەعسەوە ئەوە خۆی تووشی گێچەڵێك دەکات دەروەستی نایەت. چونکە لەم بارەدا دەزگا ئەمنییەکان تۆمەتی بێبناغەی بۆ هەڵدەبەستن و بۆ ماوەیەك زیندانیی دەکەن کەتووشی چەندین جۆر ئازارو ئەشکەنجە دەبێت کە نە بینراوە نە بیستراوە، پاشان دۆسیەکانی ڕەوانەی دادگای شۆڕش دەکرێت کەلەوێ هەمووشتێك ئامادەکراوە، چونکە لەرێی چەند ماددەیەکی یاساییەوە حوکمی چەند ساڵێك بەتەنگەیدا دەدرێت.

بەشی ئابووری

لقێکی ئاسایشی گشتییە، ڕۆڵی گەورەی هەیە بۆ تۆمەت هەڵبەستن و زیندانکردنی خەڵکی بێتاوان، بەبێ‌خۆهەڵکێشان دەڵێم زۆر کەسی بێتاوانم لەحوکمی چەند ساڵ زیندانی ڕزگارکردووە کەتۆمەتی زیادەڕوییکردن لەنرخی کەلوپەل بە ٥٠٠ فلس، تۆمەتبارکراون. ڕاستییەکەشی وانەبوو، تومەز کابرای داماو نەیویستبوو بچێتە ریزی حزبی بەعسەوە هیچیتر.

زۆر جاری تر دەمبینی نۆرە دەچووە سەر لێپرسراوو سەرانی خودی حزبی بەعس ئەوەش لەبەر ملنەدانیان بۆ فەرمانێك یان گومانکردن لەدڵسۆزییان لەئاست ڕژێم. ئنجا دەمودەست تۆمەتیان بۆ هەڵدەبەستراو زیندانیدەکران و دەکەوتنە بەر زەبری ئازارو ئەشکەنجەدان. ئەمانە تۆمەتی ئەنجامدانی لادانی سێکسی یان بەرتیل خواردن یان بوون بەپیاوی بێگانەیان دەدرایەپاڵ، نموونەی ئەمانە زۆر بوو وەکو: عەبدلخالق سامەرائی، عەبدولکەریم شێخلی و زۆری تر.

وەزارەتی داد :

داد گرنگترین پێوەرێکە بۆ زانینی بارودۆخی وڵاتێك و ناسینی ڕژێمە دەستەڵاتدارەکەی کەواتە وەرن باکورتەیەکتان دەربارەی داد لەعێراقدا پێشکەش بکەم لەسەرەتای دامەزراندنی دەوڵەتی عێراق هەتا ئەمڕۆ(مایسی ٢٠٠٢).

لەسەردەمی حوکمی پاشایەتیدا داد بەرێگەی ڕاستی خۆیدا بەرێوەدەچوو ڕۆڵێکی گەورەی بۆ پارێزگاریکردن لەمافی هاووڵاتی عێراقی دەبینی هەروەها بۆ داکۆکیکردن لێی لەپیاوخراپان هەروەها بۆ دادگایکردنی سەرپێچکەران و سزادانیان بەپێی ماددە یاسییەکان بەبێ زیادوکەم. ئەوسا بواری کەسایەتی و ناسیاوی نەدەدرا وەکو ئەمڕۆ پێڕەو دەکرێت. لێرەدا ڕۆڵی دادگا سەربازییەکان و

دامودەزگا ئەمنییەکان پشتگوێ ناخەم کەبەهجەت عەتیە بەڕێوەی دەبردن، چونکە ئەوە باسێکی ترەو ئێرە جێگەی نییە.

دوای شۆڕشی ١٤ی تەمموزی ١٩٥٨، بەپەلە دادگای شۆڕش بەسەرۆکایەتیی خوالێخۆشبوو مەهداوی دامەزرا. بەڵام ئەو دادگایە لەگەڵ شۆڕشی لەمەڕ بەعس بەراورد ناکرێت. ئەوەی یەکەم بۆ سەقامگیرکردنی بناغەکانی شۆڕش دامەزرا، بەڵام ئەوەی دوایی بۆ جێگیرکردنی زاڵدەستیی گروپێك پێکهێنرا. لەسەردەمی فەرمانڕەوایی سەرکردەی کۆچکردوو عەبولکەریم قاسمدا، دەزگای داد سەربەخۆبوو، بەبێ جیاوازیکردن لەکێشەی هاووڵاتیانی دەکۆڵییەوەو بڕیاری دەردەکرد.

دوای ساڵی ١٩٦٣ کاتێك عەبدولسەلام عارف حوکمی گرتەدەست، بەخۆیو تۆمارە ڕەشەکەی کەپڕبوو لەهەڵوێستی دوژمنکارانە دژی گەلی کوردستان، وردە وردە پاشاگەردانی بڵاوبۆوەو ئارامیو ئاسایش لەگریژنە چوو، بەتایبەتی دوای بڕیارە ناڕەواکەی دەرهەق حەلاڵکردنی ماڵو سامانی کورد بۆ پیاوکوژەکانی هەتا خوای گەورە تۆڵەی کوردی لێسەند کاتێك ساڵی ١٩٦٦ بەڕووداوی کەوتنە خوارەوەی فڕۆکەکەی، لەناوچوو.

ئنجا لە٣٠ی تەممووزی ساڵی ١٩٦٨دا بەعسییەکان حوکمیان گرتەدەستو سەدام حسەین بوو بەڕێوەبەری دامودەزگا ئەمنییەکان. کاتێکیش ئەنجومەنی شۆڕش دەستەڵاتی ڕەهای بەسەدام حسەین بەخشی ئیتر پێشێلکاریی یاسایی بەشێوەیەك زیادیکرد کەهیچ کتێبێك نایگرێت، چونکە سەدام، لەپێناو پارێزگاریکردن لەخۆی و لەدەستەڵاتەکەی" بەبێ ڕەچاوکردنی مافەکانی گەلی عێراق، ڕێگەی بەخۆیدا هەموو شتێك بکات! بەتایبەتی دوای شەڕی کەنداو و بێزاربوونی خەڵکی کەکاتێکی زانی ٤٠٪ ی کۆنترۆڵی لەدەستچووە.

جا ئەگەر دەربارەی بارودۆخو چۆنیەتی بەڕێوەچوونی داد لەبەغدا" لەیەکێك بپرسیت لەوەڵامدا دەڵێت ٧٥٪ ی نەماوە. ئنجا ڕژێم هەرچەند هەوڵبدات هێشتا بەرەڵایی لەزیادبووندایە، بەداخیشەوە دەڵێن کەئێستا هەڵگرانی ئالای پشتگرتنی هەق، بەخۆیان زۆروستەم پیادە دەکەنو بەرەڵایی بڵاودەکەنەوە. دەبینیت پارێزەرو ئەفسەری پۆلیس هەمیشە لەسەر ئەوە یەکدەنگن کەئەم تۆمەتبارە بەبێتاوان دەربکەونو ئەوەی تر کەبێتاوانە، بەتاوانبار دەربکەن. ئەوەی ئەمانەش لەسەری ڕێکناکەون مەسەلەی ئەو نرخەیە کە لەبنکەی پۆلیسدا وەریدەگرن، ئەفسەری پۆلیس کاتێك کێشەیەکی دێتە بەردەست بیر لەتۆمارکردنی کۆنووسی ڕێککەوتن ناکاتەوە ئەوەندەی بیر لەوە دەکاتەوە کام لایەنیان دەوڵەمەندترە، ئەمەش بۆئەوەی شەوێك زیاتر لە بنکەی پۆلیسدا گلی بداتەوە تا هەندێك پارەی لێبکێشێتەوە. جا ئەمە بارودۆخی دادو دادپەروەرییە لەبەغدا هەروەکو هامشۆکەران بۆمانی دەگێڕنەوە.

جارێکیان خوالێخۆشبوو بەڕێز مەلا عەبدوڵلا(مەلا ماتۆڕ) بۆمی گێڕایەوە گوتی لەکۆبوونەوەیەکی سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیراندا(کەخۆی ئامادەیبوو)، بەڕێز سەدام حسەین گوتی: ئایا دەزانن تاکە

قازییەکی دادپەروەر لەهەموو پارێزگاکانی عێراقدا، قازیی خانەقینە کەسەر بەپارێزگای دیالەیە؟ دەزانن بۆ ؟ چونکە ئەو قازییە بەعسی نییە!

ئەمە دانپیانانێکی ئاشکرایە کەهۆکاری سەرەکیی بەرەڵایی یاسایی لەعێراقدا، گەندەڵیی کارگێڕیی بەعسە لەوڵاتدا.

دادگا لەکوردستاندا دوور لەدەسەڵاتی حزبی بەعس

لەگەڵ ئەوەی ناوچەکە لەئارامی سیاسی بێبەشەو لەهەمانکاتدا باری ئابووریی هەرێمی کوردستان شڵۆقە، بەڵام دەبینین وەزارەتی داد، هەر لەبەرێز وەزیرەوە هەتا بچووکترین کارمەندی وەزارەتەکە، کاروباری خۆیان لەرووی سەقامگیرکردنی ئاسایش و بەرقەرارکردنی بۆ خەڵکی کوردستان هیچی لەرۆڵی مامۆستا بەرێزەکان (پەروەردەکاری نەوەی نوێ)و کارمەندی وەزارەتی تەندروستیو پەرستاران(بەژن و پیاویانەوە) کەمتر نییە. ئیدارەی هەرێمی کوردستان هەرگیز رۆڵی ئەم توێژانەی کۆمەڵگەو هی تر لەبیر ناچێتەوە کە(رازی نەبوون سەر بۆ مووچەی رژێم کەچبکەن)و کارکردنیان بەبێ مووچە لەکوردستاندا هەڵبژارد نەك لەسایەی سەدام حسەیندابن، ئەم پرەنسیپەشیان کرد بەدروشمیان.

ئەی داگیرکەری زۆردار هەرکەسێك بیت: ئەمە جوامێریی کوردی رەسەنە کە بەپێی بنچە رەسەنەکەی کاردەکات. لێرەدا دەمەوێت رووی گلەیم لەپیاوانی دەزگای داد بکەمو بڵێم: ئەی ئەوانەی بەچاوی بەستراوەوە تەرازووی دادپەروەریتان لەناو خەڵکدا بەرزکردۆتەوە، چاکتر وابوو هەمووتان یەکبگرنو لەرووی بەڕێوەبردنی سیاسەتو بەرقەرارکردنی ئاشتی لەهەرێمی کوردستاندا، رۆڵێکتان بگێڕایەو رایەکی توندتان بەسەر هەردوو بەرێز جەلال تاڵەبانیو مەسعوود بارزانیدا بسەپاندایە بۆ ئەوەی ناکۆکیی نێوان ئەم دوو حزبە زلهێزە بەلادا بخەن. چونکە ئەگەر ئەم ململانێو دابەشکردنەی هەرێمی کوردستان نەبوایە رۆژمان بەم رۆژە نەدەگەیشت...کەواتە جیاوازیی رێکخستنی سیاسی بخەنە لاوەو ئاورێك لەو خەڵکە بدەنەوە چونکە دەزگای داد پلەیەکی باڵای هەیە، ئێوەش مەزنن، پێغەمبەری خواش (د.خ) فەرمویەتی (سەروەری خەڵك، خزمەتکاریانە).

دوای رووداوەکانی ٣١ی ئابی ١٩٩٦ کاتێك هەولێری پایتەختی هەرێمی کوردستان لەلایەن سوپای عێراقەوە داگیرکرا کەبنەماڵەی بارزانی بەبێ شەرم بۆ ناو خاکی پیرۆزی کوردستانی ئازادکراو کەوتنە پێش سوپای رژێم" کە لەئەنجامدا ئەمە بوو بەمایەی دابەشکردنی کوردستان بەسەر دوو ناوچەدا، ناوچەیەك بەرەی خیانەت لەهەولێر بەڕێوەی دەبات و، بەرەیەکی نیشتمانی لەسلێمانی کەیەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەڕێوەی دەبات، ئنجا هەرناوچەیەك بوو بەخاوەنی ئیدارەیەکی سەربەخۆ، سەبارەت بە داد لەو ناوچەیەی کەبنەماڵەی بارزانی بەڕێوەی دەبات ئەوە دوای ٣١ی ئابی ١٩٩٦ بارودۆخی ناوچەکە تێکچوو، پێشێلکارییە یاساییەکان لە بواری داوەریدا لەئەوسا زیاتر بوو، بەڵام سەرباریشی ئەو پێشێلکارییانە لەگەڵ ئەو بەرەڵاییو پێشێلکارییانەی لەمەڕ بەغدا، بەراورد ناکرێن. چونکە ئەگەر رێژەی پێشێلکارییەکان لەبەغدا ٧٥٪ بێت ئەوە لەشاری هەولێر دەگاتە ٢٠٪، هۆی سەرەکیی ئەمەش دەستێوەردانی دانیشتوانی هاوینەهەواری سەڵاحەدینە لەکاروباری دادو، فەرمان

دەرکردن چ زارەکی چ بەنووسین یا بەتەلەفۆن بۆ دادگا. پاڵپشتیان بۆ ئەم کارانەش شێوانی بارودۆخی دادگاکانە بەپارێزەرو پۆلیسەوە.

لەوەتەی هەولێرم بەجێهێشتووە ئاگاداری بارودۆخی کاروباری دادوەری ئەوێ نیم، بڕواش ناکەم کەس پڕکێشی بکات شتێکی لەسەر بنووسێت، بەڵام وەکو دەڵێن: عەیبە، هەتا سەر ناشاردرێتەوە. ئەوەی هەیە ماوەی مانەوەم لەهەولێر دیمەنێکی زیندووی دەربارەی چۆنیەتیی بەڕێوەچوونی کاروباری دادو دادوەری لەوێ، لەلام دروستکردووە.

سەعات چواری عەسری رۆژی پێنج شەممە ١٩٩٧/١٠/٢٣، ئەفسەری لێکۆڵینەوە لەبنکەی پۆلیسی گەڕەکی ئیسکان(هەولێر)، لەگەڵ مەفرەزەیەکدا بازیانی کوڕە گەورەمی گرتو هەتا نیوەڕۆی رۆژی شەممە لەلای خۆی زینداذیکرد. لەهەمان رۆژدا داوانامەیەکم بەژمارە(٩٩٧/٢٢٥ تنفیذ)بەناوی بازیانەوە نووسیو دەست بەدەست وێنەیەکیم لێ گەیاندە لای هەریەک لە وەزیری داد، بەڕێوەبەری گشتیی دادگا، بەڕێوەبەری گشتیی پۆلیس، بەڕێوەبەری پۆلیسی گەڕەکی ئیسکان، دادوەری لێکۆڵینەوەو سەندیکای پارێزەران، داوامکرد بریار لەسەر ئەو کێشەیە بدەن. دوای تاوتوێکردنی کێشەکە لەگەڵ لایەنە پەیوەندارەکان، بەم ئامانجە گەیشتم:

رائید نەجات . بەڕێوەبەری پۆلیسی گەڕەکی ئیسکان گوتی: نەمدەزانی بازیان کوڕی تۆیە دەنا بەقسەی عەونی بەزازی پارێزەرم نەدەکرد بۆ دەستگیرکردنی.

(منفذ عدلي) مامۆستا هادی کەداوای بانگێشتکردنەکەی ئیمزاکردووە پێمی گوت: گلەیی لێمەکە، هیچ لەیاسا نازانێت، پێشتر لەدادگا بنووس بووەو دوای ٣١ی ئاب لەبەرئەوەی لە(پاراستن)بووە ئەم پۆستەی پێدراوە.

بەڕێوەبەری گشتیی پۆلیس گوتی: دەتوانم بێ دوودڵی بڵێم زەحمەتە کاری وا لەکەسێکی دڵسۆزی وەك رائید نەجات بوەشێتەوە، ئەمە سەد دەرسەد کاری عەونی بەزازی پارێزەرە.

بەڕێوەبەری گشتیی دادگا پێمی گوت: رۆژانە ئەم مەسەلەیە لای ئێمە لەدادگا دووبارە دەبێتەوە. باش بوو کوڕی تۆ بەدوو رۆژ رزگاری بوو، چونکە کەسانی وا هەیە چەند مانگێك لەزیندان دەمێننەوە...مامۆستا رەفیق خێرت دەگاتێ ئەگەر دوای ئەم کێشەیە بکەویتو بەناو خەڵکدا بڵاویبکەیتەوەو بیگەیەنیتە سەرەوە.

لێپرسراوی سەندیکای پارێزەران گوتی: مامۆستا عەونی بەزاز چاکترین پارێزەرەو پاکترین تۆماری هەیە لەکاری پارێزەریدا، ئەم کارە لارووێرانە تەنها ئیشی رائید نەجاتی بەڕێوەبەری پۆلیسی گەڕەکی ئیسکانە کەسەری مارەکەیە.

گوتم: یەکێك لەهەڵەکانی بەڕێز مەسعوود بارزانی ئەوەیە کاروباری داد، بەتایبەتی کاروباری پارێزەرانی زیاد لەپێویست شایستەکردووە... زۆر بەداخەوە کەپارێزەری وا هەیە شایەنی رێزلێنان نینو هەموو ئامانجێکیان کۆکردنەوەی پارەیە بەزووترین کات.

لەودانیشتنەدا ژمارەیەك پارێزەری لێبوو.

دادوەری لێکۆڵینەوە کاک نەوزاد گوتی: بازیانی کوڕت دەبێ دوعا بۆ خوا بکات کە بەدوو ڕۆژ زیندانی رزگاریبوو، ئەمڕۆ کابرایەکم ئازادکرد شەش مانگ بەبێتاوان لەزیندان مابۆوە، پۆلیسو پارێزەر ڕێککەوتبوون تۆمەتێکیان بۆ هەڵبەستو کابرا خرایە زیندان. بەداخەوە کەیاسایەکیش هەیە ڕێگە دەدات شکات لەودادوەرە بکات کەفەرمانی دەستگیرکردنی دەرکردبوو.

وەزیری داد، دوای ئەوەی بەنووسراوەکانی کێشەکەدا چۆوە، فەرمانی دەرکرد لێکۆڵینەوەی تێدابکرێتو ئەوەی دەستی لەو سەرپێچییە نایاساییەدا هەبوو سزا بدرێت ئیتر هەرکەسێك بێت. بەڵام ئەمە قسەی سەرکاغەز بوو.

بناغەی سیناریۆکەش وابوو کەبازیانی کوڕم، کێشەی لەگەڵ ناوبراو ئیبراهمدا هەبوو کەکوڕی ملیۆنێرێکە . ئیبراهیم کە لەکێشەکەیدا لەگەڵ بازیاندا لەدادگا، سەرکەوتنی بەدەستنەهێنابوو بڕی ١٥٠٠ دینار بەعەونی بەزازی پارێزەردا کەبازیان بۆ ماوەی دوو ڕۆژ بخاتە زیندانەوە، ناوبراو بەو پارە کەمە ویژدانی عەونی بەزازی پارێزەرو، رائید نەجاتو، ئەفسەری لێکۆڵینەوە لەبنکەی پۆلیسدا کاك حەمید کەمالی بنووسی داواکردنی بانگێشتنەکەی لەمەڕ (منفذ العدلي)کڕیبوو.

خوێنەری خۆشەویست ببینە چ تاقمێکن ئەمانەی بۆ ئەنجامدانی کارێکی وا یەکیان گرتووە، لەراستیدا ئەمانە دەبوایە دەستیان بخستایەتە ناو دەستی یەکتر بۆ رزگارکردنی بێتاوانێك یان چاککردنی ناپاکێك، راستیشیان گوتووە ئەوەی لەکەس نەترسێت کەس لێی ناترسێت. شتێکی بەڵگەنەویستە کەجیاوازییەکی گەورە هەیە لەنێوان کاری جددی لەئیدارەی بەغدا لەگەڵ ئیدارەی کوردستان بەگشتی، چونکە ئەم دوانە بەراورد ناکرێن، بەڵام راستییەکە ئەوە دەسەلمێنێت کەبارودۆخی ئیدارەی سلێمانی لەگەڵ ئیدارەی هەولێردا بەراورد ناکرێت. ڕێژەی بەرەڵایی یاسایی لەژێر سایەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا نزیکەی ٥٪، لێرەدا خەڵکی ناوشاری سلێمانیو دەوروبەرەکەی ڕۆڵی سەرەکییان هەیە لەڕووی بەرقەرارکردنی ئارامیو ئاسایش وەك سروشتو نەریتێکی خۆڕسکیان کەخوویان پێگرتووە، بەڵام ئەوەی لەبنکەکانی پۆلیسو نووسینگەی پارێزەرەکان لەسایەی دەسەڵاتی بارزانیدا ڕوودەدات، بەهیچ شێوەیەك لەگەڵ دەسەڵاتی ناوچەی تاڵەبانیدا بەراورد ناکرێت، نەك تەنها لەبەر ئەوەی خەڵكو لایەنە پەیوەندارەکانی ژێر دەسەڵاتی تاڵەبانی پاکن، بەڵکو لەبەرئەوەی لەئەنجامی پێشێلکردنی یاسا دەترسن.

بەڕێکەوت لەسلێمانی بۆ هەندێك کاروباری دادوەری ڕێم کەوتە بنکەیەکی پۆلیس، ئەوپەڕی پاکیو دڵسۆزی نواندنو جێبەجێکردنی فەرمانو پیادەکردنی یاسام بینی لەگەڵ ترسان لەئەنجامی خراپ. سەرەڕای هەندێك وردە کەموکورتیو هەڵە، بەڵام زۆر دڵبەندی کارمەندەکان بووم، ئەوەی هەیە لەناو پارێزەرەکاندا بەداخەوەو لەگەڵ ڕێزمدا بۆ هەموو پارێزەرێکی دڵسۆزو نشتمانپەروەر لەهەرکوێیەکدابێت" دەڵێم کەموکورتی زۆرم لەئیشوکاریاندا بینی. بینیم هەموویان هەر هەڵپەی پارە کۆکردنەوەیانە کەئەمەش تەنها لەرێی یاساشکێنی دێتەدی. جا ئەگەر دەرچوویەکی کۆلیجی یاسا بۆی نەشێت داکۆکی لەتۆمەتبارکراوێك بکات کەتاوانەکەی ئاشکرابێت، ئەوە کێشەکە لەوێدایە پارێزەر،

هەندێك جار سوور دەزانێت خاوەن كێشەكەی چەورەو دادگا تۆمەتباری دەكات كەچی بۆ دۆزینەوەی رێگەچارەی یاسایی پێچ بەمەسەلەكان دەدات تا بێتاوانیی كابرا بسەلمێنێت‌و خۆیشی لەبەرامبەر ئەوەدا پاداشت وەربگرێت. جا هەڵەكە لێرەدایە. كاتێكیش باسی مەسەلەی كوردو كوردستان لەگەڵ ئەو پارێزەرەدا دەكەیت خۆی ئەوەندە بەشۆڕشگێڕو نشتمانپەروەر نیشاندەدات دان بەهیچ كام لەحزبە سیاسییەكاندا نانێت‌و هەموویان بەخاوەن هەڵوێستی خیانەتكارانە دەژمێرێت. بێگومان لێرەدا مەبەستم هەموو پارێزەران نییە، خوانەكات شتی وابڵێم، چونكە مێژووی خەباتی كوردایەتی، راستگۆیی‌و پاكیی زۆریان تۆكاركردووە، بەڵام راگرو مامۆستایانی كۆلیجی یاساو ماف دەبێت جگە لەپێڕەوی خوێندن، نیشتمانپەروەری‌و خۆشەویستیی خاك‌و ئاكاری جوان‌و بێگەرد فێری خوێندكاران بكەن.

یەكێك لەو چەكە كاریگەرانە كەكۆماری ئیسلامی ئێران لەدژمان بەكاری دێنێت تلیاك‌و ماددە بێهۆشكەرەكانە. كۆماری ئیسلامی لەڕێی خەڵكی ناپاك‌و بێویژدان‌و سیخوڕەكانیەوە بەردەوام لەم ماددە بێهۆشكەرانە بۆ كوردستان رەوانە دەكات، ئیتر یا بەخۆڕایی یا زۆر بەهەرزان، لەكاتێكدا ئەم ماددانە لەناوچەكانی دەرەوەی كوردستان لەناو ئێراندا قەدەغەن‌و ئەوەی پێی بگیرێت سزا دەدرێت. بەڵام بەداخەوە، تەماعی زۆری هەندێك تەماعكار وایكردووە قاچاخچییەتی بەم ماددانەوە بكەن، هەروەكو دەشزانین بەندیخانەكانی لای خۆمان زۆری لەم جۆرە قاچاخچییانە تێدایە كەچی پارێزەریش هەیە داكۆكیان لێدەكەن‌و ماددەی یاسایی وایان بۆ دەدۆزنەوە تا بەبێتاوانیان دەربكەن.

شایەدیدانێكی هەق

زۆر بەدڵنیاییەوە دەڵێم رۆژێك دادێت، سەرۆكی عێراقی سەدام حسەین دەدرێ بەدادگای نێودەوڵەتی لەلاهای، ئەوەش ئەگەر تا ئەو رۆژە نەمرێت. خۆ ئەگەر خوا كردی من لەو دادگاییكردنەدا بەشایەد گیرام، ئەوە بەسوپاسەوە خۆم دەڕۆم‌و ئەوەی لەلامە هەڵیدەرێژم.

ئەو پیاوە، لەگەڵ ئەو هەڵوێست‌و هەوڵانەی بۆ لەناوبردنی گەلی كورد داویەتی، بەڵام لەراستیدا داوامان لێدەكات یەك بگرین‌و یەك سەنگەر لەدژی خۆی‌و هەوڵەكانی بگرین. گەلی عێراقیش هەتا ماوە قەرزداری یەك شتی ئەم پیاوەیە ئەویش ئەوەیە كەرێگەی نەداوە ماددە بێهۆشكەرەكان لەعێراقدا بڵاوبێتەوە، چونكە سەدام لەرۆژانی سەرەتای دەستگرتنی بەسەر دەسەڵاتدا ئەوپەڕی زەبروزەنگی دژی بازرگانیكەران بەماددە بێهۆشكەرەكان‌و لەهەمان كاتدا ئەوەی بەكاریشی دێنێت، نیشانداوە.

بەلای خۆشمەوە لەدوولاوە خۆم بەقەرزرباری سەدام حسەین دەزانم، یەكەمیان ئەوەیە كە لەدواساتدا بەتەلەفۆن حوكمی لەسێدارەدانمی هەڵوەشاندەوەو كردی بەزیندانیكردنی هەتاهەتایی، دووەمیشیان ئەوەیە كە دوای بەسەربردنی ماوەیەك لەزینداندا، چاوپۆشی لەهەرچی كردبووم، كردو فەرمانی ئازادكردنمی دەركرد.

ئەمە راستییەكی حاشاهەڵنەگرە. ئەوەی بەبیری مرۆڤیشدا دێت‌و پشتگوێی ناخات هەڵوێستی كەسانی خاوەن هەڵوێستە. ماوەیەك لەمەوبەر دوو پارێزەری ناسراوو بەناوبانگم بینی، سەیر ئەوەیە

دوای ئەوەی هەریەکەیانم بەجیا بینی، کەچی هەردووکیان یەك داوایان لێم هەبوو ئەویش ئەوەبوو کەلای(فلأن کەس) بۆیان تێبکەوم تا داماوێکیان بۆ ئازاد بکەم بەبیست کیلۆگرام هیرۆیینەوە گیراوە. خۆ ئەم ماددیە پێویست ناکات لەسەری بنوسین، خودی سەدام حسەینی سەرۆکی عێراق قەدەغەی کردووەو جەنگی دژی ئەوانە بەرپاکردووە کەقاچاخچییەتی پێوە دەکەن یان بەکاری دێنن، کەچی ئەوەش هەڵوێستی ئەوانەی لای خۆمانە کەئالأی داکۆکیکردن لەهەقیان هەڵکردووەو بەرگری لەدڕندەیەك دەکەن ویستوویەتی ژەهر بەناو خەڵکی کوردستاندا بلأوبکاتەوە. بەلأم کاتێك زانیم ئامانج لەم داکۆکیکردنە تەماعی زۆرو پارەی مۆڵە، حەپەسانم زیاتر بوو، چونکە پیاوێك لەوانە دای بەگوێمدا کەئامادەیە بڕی ٦٠ هەزار دینارم بۆ پەیدابکات بۆ چاپکردنی کتێبەکەی دواییم، لەکاتێکدا بەئاشکرا دەیزانی ئەم پارەیەی نییە. لەهەمووی سەیرتر ئەوەیە ئەو قاچاخچییە تاوانبارەی کە بەتاوانی بازرگانیکردن بەمادده بیهۆشکەرەکان زیندانیکراوە لەگەڵ یەکێکی تردا لەسۆنگەی هەمان تاوان دەستگیرکراوە، کەچی کابرای دووەم بەهۆی واسیتەی فلأنەوە ئازادکراوە. ئنجا هەرچەندە من سوێندم خوارد کەهیچ پەیوەندییەکم بەفلأنە لێپرسراوەوە نییە تا دوو قسەی لەلا بکەمو ئەو قاچاخچییە ئازادبکرێت، بەلأم هیچیان بڕوایان پێنەکردمو منیش هیچم بۆ نەکرا.

لێرەدا دەمەوێت ئاوڕێك لەمەسەلەی دادگاو کاروباری دادو پێشێلکردنی یاسا لەسایەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بدەم کەدەڤەری سلێمانی بەڕێوە دەبات:

ساڵی ١٩٩٩ کە لەهەولێر بووم، چاوم بە(...) ی پارێزەر کەوت، لەکاتی گفتوگۆدا باسی ئەوەیکرد کە لەدادگای سلێمانی، داوایەکی دادوەریم لەسەرە هێشتا بڕیاری لەسەر نەدراوە. ئنجا بۆ روونکردنەوەی قسەکانی گوتی کە فلأنە دادوەر دۆستی خۆشەویستیەتیو هەر کەئەم دەچێت بۆ سلێمانی لەماڵی ئەو دادوەرەدا دەمێنێتەوەو، ئەوەندە لەیەکتر نزیکن هیچ داوایەکی ئەم ناداتە دواوەو لەهەموو شتێکدا رێکن. لەدرێژەی قسەکانیدا گوتی ئەگەر ٢٥ هەزار دینارم بدەیتێ ئەوە دەتوانم وابکەم کێشەکە لەبەرژەوەندیی ئێوەدا یەکلابکرێت، بەپێچەوانەی ئەمەش ناتوانم دەستەبەری ئەنجامەکان بکەم، هەروەها ئاماژەی بەوەشدا کەئەو راپۆرتەی فلأنە دادوەر لەسلێمانی گەلأڵەی کردووە بەشێوەیەك داڕێژدراوە کەدژی ئێوەیە، راپۆرتەکە لە١٨ لاپەڕە پێکدێت. میوانەکەم راستی دەکرد، تومەز فلأنە دادوەر راپۆرتێکی بە١٨ لاپەڕە لەدژی ئێمە دەرکردبوو، داواکەش ئەوەیە کە کەریم عەلی قادر، زەکیە زوهدی، عائیشە خەفافو شیرین مەعرووف ڕوستەم، وارسی شەرعی رۆستەم بەگن کەخاوەنی یاساییو شەرعیی سەنەدێکی هەمیشەییو چەند بەڵگەو بڕیارێکی دادگا پشتگیریی ئەم داوایە دەکەن. لەهەمووی سەیرتر ئەوەیە کەکەسی ناودار لەکاربەدەستانی دادگای سلێمانی دان بەمافی ئێمە لەو پارچە زەوییەدا دەنێن کەکێشەی لەسەر هەروەها کەوەزارەتی پەروەردە دەستی بەسەر بەشێکیدا گرتووەو باقییەکەیشی بەدەست چەند کەسێکی ترەوەیە. یەکێك لەو کاربەدەستە دادوەرانەی سەرەوە گوتی لەئەم دونیاو لەئەو دونیاشدا لەبەردەمی خوا شایەدی دەدەم کەئەو زەوییە هی ئێوەیە بەلأم ئێوە لەرووی یاساییەوە لەدەستان دەرچووە...

خوێنەری بەرێز سەرنجی ئەم چەند وشەیە بدە کەدەتوانم بەبەڵگە بیانسەلمێنم، هەر خۆتان ئەم قسانە هەڵسەنگێنن‌و بزانن چۆن دەبێت مرۆڤ، بەپێی یاسا مافی بخورێت. لێرەوە رووداوەکەمە ئەوانەی سەروەریکردنی کۆمەڵانی خەڵکیان لەسایەی داماوکردنیاندا دەوێت، دادپەروەربن تا دەستەلاتتان سەقامگیربێت چونکە کاروبار تەنها لەرێی دادپەروەرییەوە جێگیر دەبن‌و هەر کەدادپەروەری نەما ئەوانیش تیادەچن.

ئێستا هەموو هیوایەکی وەرەسەی روستەم بەگ بەڵێنێکی پێغەمبەری خوایە(د.خ) کەفەرمویەتی(مافێك داواكاری هەبێت نافەوتێت)، هەروەها چاویان لەدادپەروەریی بەرێز جەلال تاڵەبانییە کەپیاوی یاسایە، پشت بەخوا من چاوەڕێی پشتگیریی ئەوم.

﴿وان ليس عةلي للانسان الا ماسعى وأن سعيه سوف يرى﴾

لەچوارچێوەی دەزگای موخابەراتدا پلەی کارمەند ئەوەندەی چالاکییەکانی گرنگ نییە. بەش بەحاڵی خۆم، ئەو فاکتەرانەی لێهاتوویی کەیارمەتییاندام بچمە ناو ریزەکانی حزبی بەعسی عەرەبیی سۆسیالیست، شارەزاییم نەبوو لەلایەنە پەنهان‌و نهێنییەکان کەبۆ سەرکردایەتیی شۆڕشی کوردم دەناردن تا لەپێناو مەسەلەی گەلی کوردستان‌و بەرەنگاریکردنی بەربەستەکان بەکار بهێنرێن. هەموو ئەمانەو زۆری تر، بەهۆی بڕوای تەواوم بەرەوایەتیی کێشەی کوردو سووربوونم لەسەر ئەنجامدانی ئەوەی لەتوانای کەسانی تردا نییە، هەروەکو چۆن خوای گەورە فەزڵی خۆی بەسەر حەزرەتی ئادەم(د.خ)و نەوەکانی رژاند بەو بەهرانەی لەهۆشیاندایە. وەك دەزانین خوای گەورە وزەی زۆری بەمرۆڤ بەخشیوە تایبەتانە خزمەتی مرۆڤایەتی، جا شانبەشانی باوەڕهێنان بەخوا؛ هەستی نشتمانپەوەری بالاترین هەستێکە لەهەموو کەسێکدا کەئەوەندەی پێدەوێت دنەی بدەیت تا بێتەدی.

ئەوەی لەماڵ‌و سامان کۆکردنەوە دووریخستمەوە(کە لەبەردەستیشمدابوو)و ئەوەی هانیدام ژیانی خۆم‌و بنەماڵەکەم بخەمە مەترسییەوە بۆئەوەی گوێ بەمەترسییەکانی یاری بەئاگرکردن بدەم هەستکردنم بوو بەوەی کەمن" لەپێگەیەکدام دەتوانم خزمەتی گەلی کوردستان بکەم، ئەمەش بەمەرجێك گوێ نەدەمە واتەوات، هەروەها گوێ نەدەمە ئەوەی کە بەناپاك ناوم دەبەن.

پرسیارگەلێك لەسەر من هەبوو کەداخۆ رەفیق پشدەری کێ بێت؟ تۆبڵێیت ئەو پیاوەی خەڵك باسی دەستڕۆییەکەیان دەکرد پلەی چیبێت؟ چی وای لەئەندامانی سەرکردایەتیی حزبی بەعسکرد هیچ داوایەکی ئەم پیاوە نە دەنەدواوە؟ ئنجا چۆن توانی بچێتە ناو ریزەکانی حزبی بەعس لەکاتێکدا ئەو لەنەتەوەیەکی ترە؟ ئەمانەو چەندین پرسیاری تر کەئاگام لێبوو لەسەرزاری خەڵکدابوون.

هەروەکو پێشتریش ئاماژەم پێدا خۆشەویستیی نیشتمان‌و سوربوونم لەسەر خۆبەختکردن لەو پێناوەدا، هاندەری سەرەکی‌و هەرە لەپێشم بوو.

هەر لەساڵی ١٩٦٥ هەتا ١٩٧٦/٩/١٤ کەدەکاتە ماوەی کارکردنم لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکان بەناوی(وکیل امن)، لەهەمانکاتدا وەکو راوێژکار لەنووسینگەی بەرێز جێگر سەدام حسەیندا کارم دەکرد. کاتێکیش لەلایەن هەمان دەزگاوە دەستگیرکرام، زۆر بەتوندی پێم راگەیەنرا کەنابێت هیچ کەسێك بزانێت من لەنووسینگەی بەرێز جێگردا کارم کردووە، ئەگەر پرسیاریشم لێکرا دەبێت بڵێم لەبواری بازرگانیی ئازاددا کارم دەکرد.

لێرەدا مەبەستم ئەوەیە کەپلەی کارمەندانی دەزگای ئەمن و ئیستخبارات ئەوەندەی ئامادەباشی و تواناو چالاکیی کارمەندەکەوە بایەخی نییە، چونکە لەدامودەزگا ئەمنییەکاندا هیچ، هەموو شتێکە.

خوێنەری خۆشەویست ..

هەرچەندە من نەچوومەتە ریزی هیچ حزبێکی سۆشیالیست و پێڕەویانم بەلاوە پەسەند نییە بەڵام لەراستیدا رێڕەوو بیروباوەڕی وایان هەیە کەشایەنی لەبەرچاوگرتنە. بۆ نموونە یەکێك لەرەخنە پەسەندەکانی سستەمی سۆشیالیست دژی سستەمی سەرمایەداری و من بەپەسەندی دەزانم، ئەوەیە کە سستەمی سەرمایەداری تەنها بایەخ بەرووکاری سەرەکیی دەوڵەت یان حزب یان عەشرەت دەدات و گوێ بەگەل یان لایەنگرانی حزبەکانی تر (جگە لەحزبی خۆیان) یان ئەندامانی عەشرەتەکان نادەن. چونکە بەلایانەوە مادەم سەرۆك لەگەڵیاندایەو لەژێر کۆنترۆڵیاندایە، ئیتر ملی ئەوانی تر بشکێت. بۆ نموونە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، لەرووی مامەڵەی لەگەڵ کۆماری میسری عەرەبییدا تەنیا سەرۆك حوسنی موبارەك دەناسێت. لەئەفغانستان تەنها بەڕێز حەمید کارەزای دەناسێت. بەهەمان شێوەش لەکوردستاندا، دەبینین ئەمریکا تەنها بنەماڵەی بارزانی دەناسێت و حسابی بۆ دەکات. ئەم نەریت یان پێڕەوە ئەمریکییەش مۆرکی هەموو دەرەبەگێکە لەهەر جێیەکدابێت. جا خوالێخۆشبوو مەلامستەفا بارزانی لەگەڵ ئەوەی هاوسۆزیی خۆی بۆ جەماوەر دەردەبڕی و لەکۆڕوکۆمەڵە گشتییەکاندا بانگەشەی بۆ دیموکراسی دەکرد بەڵام کاتێك باس دەهاتە سەر جووتیارو مەسەلەی پشتگیریکردنی ئەم چینە ماندووە زەحمەتکێشە، هەمیشە دەیگوت: (من گوێ بەبیروڕای جووتیار نادەم، مادەم حەمەڕەشیدخانی بانەو عەباس ئاغام لەگەڵدان ئیتر ئەوان چاویان دەردەهات) کەمەبەستی جووتیاران بوو.

بەڵام سەیر ئەوەبوو بارزانی، لەکۆتاییدا دژایەتیی سەرۆك عەشیرەت و کەسایەتییە ناودارە کوردییەکانی‌کردو ئەوانیشی خستە ریزی نەفرەت لێکراوەکانیەوە. چونکە دوای ئەوەی گەڕایەوە بۆ عێراق(١٩٥٨)، لەدانیشتنەکانیدا هێرشی دەکردە سەر شەهیدی قارەمان قازی محەمەدی سەرکۆماری کوردستان، بارزانی جنێوی وای بەو سەرکردە نەمرە دەدا کە مرۆڤ لەرووی هەڵنایەت باسی بکات، ئەمەش بێ‌ئەوەی ئەوە لێکبداتەوە مرۆڤ کەمرد، شەیتان دەستی لێهەڵدەگرێت نەك گلەییشی لێبکرێت، بریا گلەیی لێکردنیش بوایە.

یەکێك لەفاکتەرەکانی سەرکەوتنم کاتێك لەبواری ئەمندا کارم دەکرد ئەوەبوو کەئاوڕم لەهەموو کارمەندەکان دەدا، هەر لەپرسگەوە هەتا پاسەوان و سکرتێریش، تەنانەت خزمەتگوزارەکانیش هەموویانم دەدواندو یارمەتیم دەدان. ئەوانیش لەبەرامبەردا" بێ‌ئەوەی بەخۆیان بزانن خزمەتیان بەکێشە رەواکەم دەگەیاند.

پێشینان گوتوویانە بەزمانی شیرین مار لەکون دێتە دەر. ٩٨٪ ی ئەو دیارییانەم دەبەخشی کەبۆم دەهات، ئەوەی گومانم لێبەکردایە دەشێ زانیارییەکم لێی دەستدەکەوێت یان بەهەر شێوەیەك بووە خزمەت بەکێشەی گەلی کوردستان دەکات بێبەشم نەدەکرد. بەردەوام دیاریم دەکڕی و دەمبەخشی، لەم رێگەیەوە گەیشتمە لای هەموو لێپرسراوێك و تەنانەت گەیشتمە لای هەرەگەورەکان. دیارییەکان فەرشی

بچووکی گرانبەها، یان ماستو پەنیرو گوێزو هەنگوین بوو. دایکم، خوا لێی خۆشبێت زۆرجار بەسەرمیدا دەبۆڵاند کەئەوەندە قاپو حاجەتی ناومالّی دەفەوتێت کەپڕم دەکردن لەماستو بۆ لێپرسراوەکانم دەنارد، تەنانەت بۆ سەرکۆمار. بەدایکمم دەگوت: من شوکرانەی خوا دەکەم کاتێک بەتەلەفۆن داوام لێدەکرێت بەمەنجەلێك ماستەوە بڕۆم بۆ نووسینگەی سەرکۆمار. پێغەمبەر(د.خ) بەو مەزنییەی خۆی دیاری وەرگرتووە. بەلاّم ئەوەی لەسەرکردەکانی بەعسو بنەمالّەی بەڕێز سەدام حسەینم بینیوە زۆر سەیرە، چونکە بەهیچ تێریان نەدەخوارد، هەتا من دەمگوت(هانیّ!) ئەوان هەر دەیانگوت(کوانیّ؟)، دەتگوت تێرنەخۆرەیان گەییوەتیّ!

راستیان گوتووە: دلّو دەروون هەتا بیدەیتیّ داوای زیاتر دەکات، بەلاّم ئەگەر لێت گرتەوە ئیتر قایل دەبێت. بەلاّم لای ئەو جۆرە کەسانە قایلی نییە، چونکە قایلی سیفەتی ئیسلامو مرۆڤی رەسەنە.

هەرچییەکیان داوا لێم بەکردایە دەمدانیّ، ئەمەش هەر بۆ ئەوەی زانیارییەکم دەستبکەوێت لەرێگەیەوە ئامانجێك بپێکم. لەڕێی ئەو دەستودیارییانەوە پەیوەندیم بەبنەمالّەی سەرکۆمارو بەرێز جێگر سەدام حسەینەوە پتەوبوو. خوێنەر سەری لێم سووڕنەمێنێت ئەگەر بلّێم: ئەگەر دوو ملیۆن دینارێکم دەبوو خۆم دەزانم چیم پێدەکرد! لەوانەشە بڕوام پێنەکەن ئەگەر بلّێم بەو پارەیە، دەمتوانی مافی گەلی کورد بەدەستبێنم.

لەکاتی گیرانمدا پرسیاری ناوی ئەو کەسانەیان لێدەکردم کەزانیاریی هێند مەترسیداریان پێداوم تەنها لەناو دانیشتنەکانی سەرکردایەتیی بەعسدا باسکراون. بەلاّم دیارییەکانم بەهەموو کونێکدا دەچوون، وەك ئاو دزەیان دەکردە هەموو جێیەك.

دوای ئاشبەتالّ، ماوەیەکی دژوارو لەبیرنەکراوم بردەسەر، چونکە کاتێکم زانی تەنیام، هیچ حزبێك نەماوە رۆژانە راپۆرتی بۆ بنێرم، گوێبیستێکم نییە نهێنییەکانی لەلا هەلّڕێژم، چونکە کاتێك شۆڕش ئاشبەتالّی پێکرا من ورەم نەرووخا، بڕوام بەخۆم مابوو کەدەتوانم هەمووشتێك لەپێناو کێشەی رەوای گەلی کوردستان بکەم، بەلاّم پێویستم بەدەلاقەیەك بوو لەرێگەیەوە زمانم بەبەرەیەکی کوردی بگات... لەکۆتاییدا سەیرمکرد تەنها خۆمم، تاقو تەنیا، گۆڕەپانیش چۆلّە...سەرباریشی بەردەوامبووم، بەوهیوایەی لەوانەیە لەرووی گۆڕینی رەوتی رووداوەکاندا سەرکەوتن بەدی بێنم.

چەند دیمەنێکی سەیر

لەمانگی تەمووزی ١٩٦٨ەوە کەحزبی بەعس لەعێراقدا دەسەلاّتی گرتە دەست، بەرێزان ئەحمەد حەسەن ئەلبەکرو سەدام حسەین لەبەرچاوی خەلّك ئەوەندە تەبا دیاربوون تەنانەت لەهەندێك سەرکردەی بەعسم بیست کەئەم دوانە، ماوەی ٦-٧ سالّیش مەگەر بۆ خەوی شەو لێکتر جیابوونایەتەوە دەنا هەموودەم پێکەوەبوون، هەتا سالّی ١٩٧٥یش کاتێك سەدام بارودۆخەکەی کۆنترۆلّکردو چیتر لەئەلبەکر سلّی نەکرد، وەکو سێبەری یەکتروابوون.

جارێکیان پێش کودەتای ١٧ی تەمووز بەماوەیەکی کەم، لەناکاو بەبێ‌وادە سەردانی ئەلبەکرم کرد لەمالّی خۆیدا، چەند سەعاتێك لەلای مامەوە کەلەو ماوەیەدا نەکەس پەیوەندی پێوەدەکرد نەسەردانیان

دەكرد، بۆم ئاشكرابوو كەپشتگوێخراوە. سەيريش ئەوەبوو لەوديدارەدا دشداشەيەكى تۆزێك كورتى لەبەردابوو چەند كونێكى تێدابوو، جگەرەى تێكراويشى دەكێشا كە لەماڵەوە دروستدەكرێت. ئيتر رۆژى ١٨ى تەمموزم هێنايە بەرچاوم كاتێك ئيزگەى بەغدا رايگەياند بەڕێز ئەحمەد حەسەن ئەلبەكر بۆتە سەرۆكى كۆمارى عێراق. ئنجا رێككەوتنى نهێنيى سەدامو ساڵح مەهدى عەمماشو ئەلبەكريشم لەيادە بۆ پاكتاوكردنى جەستەيى كەسايەتييە ناودارە سياسييەكانو چۆڵكردنى گۆڕەپانى سياسى لەو پياوانە بەماوەيەكى كورت، ئەوەش لەڕێى بەكارهێنانى دڕندانەترين رێوشوێنى كوشتوبڕو زيندانيكردنو دوورخستنەوەو رەفتارى نائەخلاقىو زۆر رێبازى ترى شەيتانييانەى لەناوبردنى مرۆڤ.

ژمارەيەكى كەمى ئەو جۆرە كەسانە رزگاريان بووو توانييان خۆيان لەوڵات دەرباز بكەنو ماڵو منداڵيان لەژێر بەزەيى ئەو ستەمكارانە بەجێبهێڵن كەبەزەييان بەكەسدا نايەتەوە.

حزبى بەعس لەسەرەتاى دەسەڵات گرتنەدەستدا، تاكە كەسێك هەوڵى بەهێزكردنى دابێت بەڕێز سەدام حسەين بوو، چونكە ئەم پياوە هەڵوێستى زۆر ئيجابى هەبووە كەخۆى وەكو فريشتە دەنواند، ئەوانەى كەرۆڵيان لەبوارى پيلاننانەوە هەبوو عەماشو حەردان بوون.

ميشێل عەفلەق رۆڵێكى گەورەى بينى بۆ هێوركردنەوەى بارودۆخو قەيرانى نێوان ئەندامانى سەركردايەتيى بەعس، ناوبراو يەك بەيەك بەتەنيا چاوى پێيان دەكەوتو كاريگەريى زۆرى لەسەريان هەبوو، توانى كۆيان بكاتەوەو پەيوەنديى نێوانيان پتەوبكات، هەروەها ئەلبەكرو سەداميشى ئەوەندە بەهێزكرد كەسەركردايەتى بگرنەدەستو سەركردايەتيش پێيان رازىبێت.

ميشێل عەفلەق دواى جموجووڵەكانى لەنێوان سەركردەكانى بەعس، بەرێژەى ٩٧٪ كاريگەرى لەسەر ئەلبەكر دەرخستو بۆ سەر سەدام بەرێژەى ٩٠٪، هەروەها ناوبراو توانيى ئەلبەكر بەوە قايل بكات كەرەزامەنديى سەركردايەتىو گوێڕايەڵبوونيان بۆ فەرمانەكانى سەدام، لەبەرژەوەنديى ئەلبەكردايەو خزمەت بەپلانەكانى دەكات. بەڵام ئەو دەرەنجامەى بەدەستهێنا ئەوەبوو كەدەستێكى ناديار لەپشت ميشێل عەفلەقەوەيە بۆ ئەنجامدانى پلانێكى داڕێژراو بەپێى ميتۆدو بنەماگەلێكى سەقامگير.

كورتەباسێك دەربارەى ئەحمەد حەسەن ئەلبەكر

خواى گەورە لەقورئانى پيرۆزدا فەرمويەتى﴿ ان اكرمكم عند الله اتقاكم﴾ پێغەمبەريش(د.خ) فەرمويەتى: (لافضل لعربي عةلي أعجمي ولا لأعجمي عةلي عربي الا بالتقوى، كلكم من ادم وادم من تراب).واتە خواى گەورە هيچ كەسێك بەپێى رەگەزى نەتەوەيى پاداشت ناكات، بەڵكو بەپێى ئيماندارىو خواپەرستى پاداشتى مرۆڤ دەكرێت يان سزا دەدرێت. هاوكات هيچ ئايەتێك لەقورئاندا يان هيچ فەرمودەيەكى پێغەمبەر نييە كەئاماژە بەوە بدات مرۆڤ دەست لەنەتەوەى هەڵبگرێت، كورديش دەڵێت: (رێوى لەكونى خۆى هەڵگەڕێتەوە، گەڕ دەبێت).

چەندين بەڵگە هەن دەيسەلمێنن كەئەلبەكر بەرەگەز كوردە، لەبەرگەكانى كتێبەكەمدا(كورد دوژمنى خۆت بناسە) باسى ئەوەم كردووەو تەنانەت ئەلبەكر لەبەردەم خەڵكێكى زۆردا پێمى گوت كەعومەر ئاغا، كەكاتى خۆى لەتكريت دادوەربوو، كوردبووەو خاڵى ئەميش بووە. ئەلبەكر بەدرێژايى ژيانى

لەیەك شتدا راستی گوتووە ئەویش ئەوەبوو، کە لەچەند دانیشتنێکدا گوتوویەتی: (دەبێت ئەو رەگەزی کوردبوونەم، کە بەهۆی عومەر ئاغای خاڵمەوە بۆم ماوەتەوە، لەرەگوڕیشە بێنم). لەراستیشدا ئەو هەوڵەی بوو بەمایەی لەناوبردنی هەزاران کورد کەگیرۆدەی چەندین جۆر دەردەسەریو ئەشکەنجە هاتن کەئەلبەکر فەرمانی بەدەستوپێوەندەکانی دەدا بۆ سەلماندنی دوژمنایەتییەکەی دەرهەق گەلی کورد. لەکتێبەکانی ترمدا بەدووورودرێژی باسی کۆتایی ئەم پیاوەم لەئەم دونیادا کردووەو تەنها خودا بەخۆی دەزانێت چارەنووسی لەئەودونیادا چۆن دەبێت.

جا وەك سیفەتی هەموو خۆبەزلزانێکی زاڵدەست، ئەلبەکر رادەبەدەر کورسیی فەرمانڕەوایی خۆشدەویست، کەواتە تۆ بڵێیت چی وای لێکرد دەست لەکورسییەکەی بۆ سەدام حسەین هەڵگرێت؟...مەگەر بێدەسەڵاتیو بێئاوەزیو لاوازیی کەسیەتی بووبێت.

ئەلبەکر دوای ئەوەی لەوە دڵنیابوو کەدەتوانێت بەهۆی سەدام حسەین، پایەکانی دەسەڵاتەکەی سەقامگیربکاتو لەگەڵ ناوبراودا بەبێ یەکتر نایانکرێت، بۆیە پێکەوەن تا یەکتر بەرنەدەنو پشتی یەکتر بگرنو بۆ هەتاهەتایە ناپاکی لەیەکتر نەکەن هەروەکو لەمەزاری ئیمامی ئەبو حەنیفە(لەبەغدا)سوێندیان بۆیەکتر خوارد، بەڵام سەرباریشی گزییان لەیەکترکردو زۆر بەڵێنو پەیمانیان لەگەڵ زۆر کەسی تردا پێشێلکرد.

لێرەدا دەمەوێت باسێکی سیفەتەکانی ئەم فەرماندەیە بکەم کەبۆ چەند دەهەیەك سەرۆکایەتی گەلی داماوی عێراقیکرد. ئەم پیاوە بێهێز، نەوێر، ستەمکارو درۆزن بو. هەروەها بێبەڵێنو، نهێنگربوو، بەرووی گەشەوە بەپێشوازت دەهاتو لەهەمان کاتدا فەرمانی بەدەستوپێوەندەکانی دەدا تەقەمەنی لەناو ئوتومبیلەکەتدا دابنێن. بەهیچ شێوەیەك سیفەتی فەرماندەی راستودروستی تێدانەبوو، هەروەکو لەکتێبەکانی ترمدا باسمکردووە توانیم لەدواساتدا شێخ عوسمان بارزانی(برازای مەلامستەفا بارزانی) لەکۆشکی کۆماریدا لەلێدانێکی خەستوخۆڵ رزگاربکەم کەئەلبەکرو چەتەکانی بۆیان نابۆوە، ئەمەش لەکاتێکدا ئێمە بەفەرمانی ئەو بانگێشت کرابووین. زۆربەی خوێنەرانیش دەزانن کەوەحشیی بکوژی حەمزەی سەرداری شەهیدانی بەهەشت، کاتێك پێغەمبەر(د.خ) چاوی پێکەوت تەنها بەنەرمی فەرمانی بەدوورخستنەوەیدا بێئەوەی ئەو کۆستەی لێیکەوتووە(بەشەهیدکردنی مامە پاڵەوانەکەی) کاری تێبکات.

لەمانگی تەممووزی ساڵی ١٩٦٨دا، بەرێز ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر بەجلوبەرگی سەربازی هاتە کۆشکی کۆماری، بەجێبێکی سەربازی کەئەفسەر فەوزی لێی دەخوڕی کەئەم ئەفسەرە یاریدەدەری سەعدوون غێدان بوو. ئنجا ئەلبەکر بوو بەسەرکۆمارو کاروباری وڵاتی گرتەدەست، پاشان دەردەسەریی گەلی عێراق دەستی پێکرد کەتا ئەمڕۆ درێژەی هەیە. بەڵام دەربارەی سەدام حسەین کە لە١٧ی تەممووزی ١٩٦٨ەوە حوکمی گرتۆتە دەست، سێ بیروڕا هەیە:

١ ـ خاوەن کەسایەتییەکی سیاسیی لێهاتوو، کارامە، پاڵەوانێکی چاونەترس، زیرەك، قاڵوخاراو، شارەزایی تەواوی لەبواری موخابەراتدا هەیە، بەهۆی کەسایەتیی و ڕەنجدانو تێکۆشانی خۆی، حوکمی عێراقی گرتەدەست.

٢ ـ لەزووەوە ئامادەکراوە بۆئەوەی پۆستی سەرکۆماری لەعێراقدا بگرێتە دەستو بۆ ئەو ئامانجە مەشقی پێکراوە.

٣ـ بەڕێکەوت بوو بەسەرکۆمار.

ئەم سێ بیروڕایە لەسەر ئەم پیاوە هەیە کەنیشانەی پرسیار لەئاست ڕەچەڵەکی هەیە! لەکتێبەکانمدا بەدووروردرێژی باسی ئەم پیاوەم کردووە کەدوای ١١ی ئازاری ١٩٧٠ ناوبانگی لەعێراقدا پەیداکرد. جالێرەدا بیروڕای یەکێك لەوانەی لەکۆلیجی ماف لەگەڵیدابوون دەهێنمەوە کەپێکەوە خوێندکاربوون، ئەویش خوالێخۆشبوو کاکە شازاد سائیبە کەدەیگوت: سەدام حسەین پیاوێکی نەوێربوو، چونکە هەرکەپیاوانی ئاسایشی دەبینی خۆی دەشاردەوە، لەکاتێکدا ئەوکاتە خۆی هیچی وانەبوو. لەهەوڵی تیرۆرکردنی سەرکردەی کۆچکردوو عەبدولکەریم قاسمدا، سەدام حسەین کارەکەی بەرێکوپێکی ئەنجام نەدا. ناوبراو لەرووی مامەڵە لەگەڵ دۆستانیدا هەرگیز دڵسۆزو پاك نەبوو. هەروەها هیچ شارەزایی لەکاروباری موخابەراتدا نەبوو، چونکە بەخۆم نزیکەی دوو دەهە، لەپێناو خزمەتکردنی گەلی کوردستاندا بەکارمهێناوە(قسەی کاکە شازاد تەواوبوو).

بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەبوو کەزیرەکیی سەدام حسەین لەوەدابوو دەیزانی چۆن گێچەڵو گیروگرفت بۆ هەرکەسێك بنێتەوە کەمەترسیی لێی هەبێت. من لێرەدا سوورم لەسەر ئەوەی کەسەدام بەخۆی، خۆی دروستکردو حوکمی عێراقی گرتەدەست. جا ئەگەر خوێنەر بەنووسینەکانمدا(سێبەرگی کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا بچێتەوە بەهەمان ئەنجام دەگات. ئەمە ڕای خۆمە دەربارەی بیروباوەڕی یەکەم.

بیروڕای دووەم ئەمەیە: سەدام حسەین دوای ئەوەی بەشداریکرد لەهەوڵی تیرۆرکردنی سەرۆك عەبدولکەریم قاسمدا، بۆ دەرەوەی وڵات هەڵات. خوێنەر دەتوانێت ئەو بارودۆخە سەر شۆڕیهێنەی ئەو بێنێتە بەرچاوی کە لەمیسر، سەردانی هەرەم و مەلهاکانی دەکرد کەلێرەدا دەشێ لەرێی کچانی سۆزانییەوە خۆیان پێگەیاندبێتو بەکاریان هێنابێت، لەوەش زیاتر لەوانەیە زانیاری لای پزیشکی پسپۆر هەبێت کەدەستی لەگەڵ ژناندا تێکەڵکردووە. خوێنەر پێویستە بزانێت کەیەکێك لەرێوشوێنە چەپەڵەکانی موخابەراتی جیهانی ئەوەیە کەسی مەبەست بەتەواوەتی دەپشکنن بۆ دەرخستنی کردەوە نائەخلاقییەکانی بۆئەوەی بیکەن بەکارتی دەستیان بۆ گوشارو هەڕەشەلێکردن. شایەنی باسە دەزگای موخابەراتی عێراقی چەندین جار لەرووی پزیشکییەوە خەڵکی کوردستانیان پشکنیوە کەسەردانی بەغدایان کردووە، بەتایبەتی خەڵکی هەولێر.

خوێنەرانی بەرێز، ئەگەر نووسینەکانم بەوردی بەسەربکەنەوە بەو ئامانجە دروستانە دەگەن کەهۆشو ژیری پەسەندی دەکەن...دیارە شتێکی سروشتی نەبوو کەسەرۆکی عێراقی عەبدولڕەحمان عارف بەو ئاسانییە دەست لەکورسییەکەی بۆ ئەلبەکر هەڵبگرێت. سەرۆك عەبدولڕەحمان عارف

کەسایەتییەکی بەڕەوشتو، لەخواترس بوو، دژی چەوساندنەوەی مرۆڤ بوو، لێبوردەو دڵفراوان بوو کەجیاوازیی لەنێوان گەلانی عێراق بەتایبەتی کوردو عەرەب نەدەکرد، هەرگیز نەمبیست عەزیەتی کەسێکی دابێت، بەدرێژایی ئەو ماوەیەی ناسیومە لەهیچ شتێکدا گومانم لێی نەبووە. وە نەبێت تەنها لەگەڵ مندا وابووبێت بەڵکو، ئەمە مامەڵەی بوو لەگەڵ هەموو کەسێکدا، ئەوەی خستیشیە داوی بەعسەوە ناوریاییو خۆنەپاراستنی بوو کەنەریتی بوو، چونکە بەتەمانەبوو رۆژێك لەرۆژان کوڕەکەی یان براکەی، بەهەرزان بیفرۆشنو ئەوەی بەرامبەر بکەن کەکردیان.

لەکاتی کودەتاکەدا سەرۆك عارف بەدەم پیاسەکردن لەشەقامەکانی لەندەن بەهاوڕێکەی دەگوت: (خەمی بەڕێز ئیبراهیم داودمە بکەوێتە دەستی کودەتاچییەکانو عەزیەتی بدەن)، ئەم داماوە لەوکاتەدا نەیدەزانی ئەو ئیبراهیم داودەی خەمی دەخوارد، دوای کودەتاکە کرا بەوەزیری بەرگری.

شەوی کودەتاکە (١٧ـ١٨/٧/١٩٦٨)، سەرۆك عارف بەتەلەفۆن ئاگادارکرا کەکودەتا کراوە، بەڵام ئەمە دوای ناپاکیکردنی دۆستو برادەرەکانیو دوای کارلەکارترازان بوو، نیوەشەو تەلەفۆنیان بۆکرد، ئەو بەعسییانەی دەستێکی باڵایان لەکودەتاکەدا هەبوو ئەمانە بوون: عەبدولڕەزاق نایف ـ یاردیدەدەری بەڕێوەبەری ئیستخبارات، ئیبراهیم داود ــ فەرماندەی لیوای گاردی کۆماری، سەعدوون غێدان ــ فەرماندەی فەوجی گاردی کۆماری.

بیروڕای سێیەم دەربارەی دەستەڵات گرتنەدەستی سەدام حسەین لەعێراقدا کەبەڕێکەوت بوو... سیاسەتی دەزگای موخابەراتی ئەمریکی بۆ کۆنترۆڵکردنی جیهان ئەوەیە کە پێش ئەوەی هیچ گۆڕانکارییەك لەهەر وڵاتێکی جیهاندا روربدات ئەو ئاگاداری بێت، بەتایبەتی لەناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا کەخاوەنی سامانێکی گەورەی کانزاکانی ژێر زەمینە، جگەلەوەی سەرکردەی وڵاتانی ئەم ناوچەیە خاوەنی بیروباوەڕو ئایدیۆلۆجیانیو لاوازن، ناوچەکەش لەدەوڵەمەنیدا شایەنی ئەوەیە کۆنترۆڵ بکرێت. دەزگای موخابەراتی ئەمریکی لەم رووەوە رێگەی بەخۆیانداوە پاڵەوانەکانی سیناریۆکان هەڵبژێرن، بۆ نموونە ئەوەی ناوی (حەمید کارازای)ی بیستبێت لەجیهاندا پێنج هەزار کەس تێپەڕناکات، بەڵام لەپێناو بەرژەوەندیی ئەمریکا، ئەم پیاوە بەسەر ئەفغانستاندا سەپێنرا. لەعێراقیشدا دەزگای (C.I.A) کاتێك بۆ پیاوی شایستەی سەرۆکایەتی دەگەڕێت، بەلایەوە دەبێت ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدابێت:

١ ـ دایكو باوکی عێراقی بنو بەڕەگەز عەرەب بن، تەمەنی ٢٥ ـ ٣٠ ساڵ بێت، مەزهەبی سوننی بێت، فڕی بەسەر ئاینەوە نەبێت، واتە تەنها بەپێی ناسنامە موسڵمان بێت.

٢ـ سەر بەرێکخستنەکانی بەعس بێتولایەنگرو هەواداری هەبێت.

٣ـ شۆڤێنی بێت، بڕوای بەمافی کەمینە نەتەوەییەکانی ناو عێراق نەبێت، هەروەها بیروباوەڕی لەئاست مەسەلەی کورددا سلبی بێت، بەرەڵاو سەرچڵ، کۆ لەهیچ نەکات.

٤ـ ئاشقی میلیتارییەت بێت‌و کار بۆ پێکهێنانی سوپایەکی دڕ بۆ عێراق بکات کە بەباشترین چەك‌و تەکنەلۆجیای سەربازی چەکدار بکرێت بۆ لەناوبردنی مرۆڤایەتی، ئنجا ترس‌و تۆقین لەناوچەی کەنداوو رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بچێنێت.

دەزگای موخابەراتی ئەمریکی کاتێك هەوڵدەدات پیاوی دەستبژێری خۆی بەو هەموو مەرجانەوە بۆ ئەو پۆستە بدۆزێتەوە، شتێکی بەڵگەنەویستە کە لەسەدام حسەین بەولاوە کەسی تر نادۆزێتەوە، چونکە تەنها سەدام حسەین(بەلای موخابەراتی ئەمریکییەوە) پیاوی شایستەی پۆستی گونجاو بووە. جا ئەگەر لەهەرکەسێکی عێراقی پرسیار بکرێت کەتا بیست‌و چوار سەعات پێش کودەتای تەمووزی ١٩٦٨، چەند کەس ناوی سەدام حسەینی بیستووە ئەوە وەڵامەکە وادەبێت کەئەو کاتە، ژمارەی ئەندامانی حزبی بەعس لەعێراقدا نزیکەی پێنج هەزار کەس بووە، لەمانە ژمارەی ٢٥٠ کەسیان سەدام حسەینیان بینیوە، ژمارەی ٤٧٥ کەسیشیان تەنها ناوی بیستبوو. لەخەڵکی عەرەبیش لەعێراقدا بەهەموویەوە نزیکەی سێ‌هەزار کەس ناوی سەدام حسەینیان بیستبوو، لەکوردیش ژمارەی پێنج سەد کەسێك ناویان بیستبوو کەئەمانەش ئەو کەسانەبوون کە لەبواری سیاسیدا کاریان کردبوو یاخود لەدادگای شۆڕش لەسەردەمی خوالێخۆشبوو مەهداویدا، دادگاییکرابوون‌و حوکم درابوون. خوالێخۆشبوو مام میرزای کوردی بەشەرەف، رۆڵێکی گرنگی هەبوو بۆ ناساندنی سەدام حسەین بەکورد ئەویش کاتێك سەدام هەڵدێت‌و داوا لەسەباح میرزا دەکات بیشارێتەوەو ئەویش لەماڵی خۆیدا پەنای دەدات‌و وەکو برا مامەڵەو خزمەتی دەکات. سەباح زۆر بەزەحمەت باوکی بۆ قایلکرا ئەو میوانە بۆ ماوەیەك لەماڵی خۆیاندا دابکەن کەئەو کاتانە سەباح میرزا، کرێکاری چاودێری بوو لەگەڕەکی ئیسکانی غەربی لەبەغداو مووچەکەی ١٩ دینار بوو. ژمارەی هەموو ئەو کوردانەی لەوکاتەشدا سەدامیان لەماڵی مام میرزا بینیوە ناگاتە پەنجا کەس. شایەنی باسە مام میرزا، خوالێی خۆشبێت، شانازی بەکوردبوونی رەگەزی خۆی دەکرد، رێکۆردەرەکەی زۆربەی کات لەتەنیشتیەوە بوو لەماڵەوە هەمیشە سروودی شۆڕشگێڕی کوردیی لێدەدا.

چەند تیشکێکی خێرا لەسەر دەسەلاَت گرتنەدەستی سەدام حسەین

ئەگەر فاڵگرەوەیەك رۆژێك لەرۆژان فاڵی بۆ ئەلبەکر بگرتایەتەوە ئەوە برا بەدکارەکەی پێ دەناساندو نیشانەکانی بۆ هەڵدەدا. نیشانەی پیاوخراپانیش وەهایە کەئەوەی تێکەڵاوییان بکات لەبەلایان رزگاری نابێت، هەروەها ئەگەر لێشیان دووربکەوێتەوە هێشتا بەلایان یەخەی دەگرێت. بێگومان ئەلبەکر بەهیچ شێوەیەك بەتەما نەبوو لەلایەن ئەوەی خۆی پلەی بەرزکردبۆوە، زیندەبەچاڵ بکرێت. سەدام حسەین لەیەکەم رۆژەوە زانی کەوا دەبێت هێزی خۆی لەئەلبەکر وەربگرێت، جگە لەوەی بەرزیی ئەلبەکر بەرزیی خۆیەتی‌و دۆڕاندنیشی، تێکشانیەتی، بۆیە هەرچی فێڵ‌و تەڵەکێك کەدەیزانی لەپێناو ئەوەدا خستیەکار تابیبێتە نزیکترین کەسی ئەلبەکرو لەم پێناوەدا کۆی لەهیچ نەدەکرد.

سەدام حسەین وەك جێگری سەرکۆمار بەیاننامەیەکی دەرکرد دەربارەی داڕشتنی یاسایەك لەعێراقدا کە لەدوو بڕگە پێکدێت، یەکەمیان ئەوەی کە(باوکی فەرماند)ە، ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر بڕیاری لەسەر

دەردەکات، دووەمیشیان ئەوەی ئەندامانی سەرکردایەتیی هەرێمایەتی بەکۆی دەنگ بڕیاری لەسەر دەدەن. ئەم بڕیارە کەسەدام لەخۆیەوە دەریکرد وای لەئەلبەکر کرد کە لەکۆبوونەوەیەکی گشتیی کادیرانی بالای ڕێکخستنی حزبی بەعسدا بەشان وباڵی سەدامدا هەڵبڵێت و گیانی فیدارکاری و شۆڕشگێڕیەتی و دڵسۆزییەکەی بۆ عێراق بەگشتی و بۆ حزبی بەعس بەتایبەتی، بەرز بنرخێنێت.

ئنجا بەرپرسیاریەتیی پاراستنی گیانی ئەلبەکرو بەردەوامیدان بەدەسەڵاتەکەی، کەوتە ئەستۆی سەدام. ئەمە وای لەئەلبەکرد کرد لەزۆر کاروباری بەڕێوەبردنی عێراقدا پشت بەسەدام ببەستێت و بەرپرسیاریەتیی گەورەوگرانی پێ بسپێرێت کەپەیوەندی بەئاسایشی عێراقەوە هەیە. سەدامیش لەلای خۆیەوە ئەم بڕوا کوێرانەیەو دەسەڵاتە ڕەهایەی لەپێناو دوورخستنەوەی لایەنگرانی ئەلبەکر لەناوەندەکانی دەسەڵات قۆستەوە ئەمەش لەڕێی بەکارهێنانی دڕندانەترین ڕێوشوێنی کوشتن یا تۆمەت هەڵبەستن و دەستگیرکردن. تاکە کەسێك کەبەرەنگاریی دەسەڵاتی سەدامی کردبێت و لەسەرەتادا ملی بۆ نەدابێت بەڵام نەیتوانیبێت لەو ململانێیەدا بەردەوام بێت و لەکۆتاییدا چۆکی بۆ ئارەزووی سەدام و فەرمانەکانی دادابێت، بەڕێز تارق حەمەد عەبدوڵڵایە کەبێ چەندوچوون بوو بەداردەستی سەدام.

هەندێك لەئەندامانی ڕێکخستنی حزبی بەعس وەکو حەردان تکریتی و سالح مەهدی عەماش و عەبدولخالق سامەڕائی، لەوبارەیەوە گفتوگۆیان لەگەڵ ئەلبەکرداکردو لەکۆبوونەوەیەکی داخراودا، لەئاکامی خراپی تەسلیمکردنی عێراق بەدەستی لاوێکی ناشایستەی وەك سەدام دوابوون کەشارەزای کاروباری سیاسی نییە، جگە لەوەی جێی بڕواش نییە، کە لەئەنجامی ئەم کارە عێراق و حزبی بەعس دووچاری نەهامەتی دەبن. حەردان گوتبووی: ئەم گەنجە(واتە سەدام)، من پێی ڕازی‌نیم وەکو بنووسێك لەبەردەستمدا کاربکات نەخوازە ببینم کاروباری وڵاتی گرتبێتە دەست، چونکە ئەمە لەغەدرکردن بەولاوە هیچی تر نازانێت.

دەربارەی خزمانی ئەلبەکریش کەئەوسا بەبێ پرس سەردانیان دەکردو دوا هەواڵیان بۆدەهێناو گومانیان لەسەدام لەلا خۆشدەکرد، سەدام لێیان نزیك بووەو یارمەتی زۆری‌دان ئەوەش لەڕێی ئاسانکردنی ڕێوشوێنی سامان کۆکردنەوەو دەمچەورکردنیان بەکۆشك و تەلارو ئوتومبێل... سەدام وای لەوانەکرد دەستبدەنە کاروباری نایاسایی لەپێناو کۆکردنەوەی سامان، ئینجا ئەوەندەی پێنەچوو دەوڵەمەندبوون و بەملیۆنەها دیناریان لەلا کەڵەکەبوو. پاشان سەدام کەوتە گەیاندنی ڕاپۆرتی تایبەتی بۆ بەردەستی ئەلبەکر کە لەلایەن دامودەزگا ئەمنییەکانەوە بۆی دەهات، ڕاپۆرتەکان ئەلبەکریان لەو مەترسییانە ئاگادار دەکردەوە لەسەر بەڕێوەبەردنی دەستەڵات هەروەها ناوزڕانی ئەلبەکر لەلای جەماوەر لەئەنجامی کردەوەی خزمەکانی کەکاری ڕسواو نایاسایی ئەنجامدەدەن. ڕاپۆرتنووسەکان مەسەلەکانیان وەها گەورەکرد کەئەلبەکر لەوخزمانانەی تووڕەو زویربێت کەخۆیان لەپێناو سەربەرزی و خزمەتکردنی ئەلبەکردا بەختکرد، هەتا وایان لێهات نەتوانن چاویان پێی بکەوێت ئنجا وردەوردە بارەکە گەیشتە ئەوەی کەلێنی نێوان ئەلبەکرو ئەو خزمانەی، گەورەتربوو ئیتر کەوتنە ئەوەی هەمیشە دەیانگوت: (ئەرێ چی ئەو پیرەمێردەی لەبەرامبەرمان گۆڕی؟). دوو کەس لەخزمەکانی ئەلبەکر،

لەوانەی نامەوێت ناویان بێنم، لەو دەرەنجامە خراپانەی ئاگاداردەکەنەوە کە لەئاکامی بەخشینی دەسەلأت لەعێراقدا بەسەدام، خودی خۆیو حزبی بەعسو گەلی عێراقیش دووچاری دێن. بەلأم وەلأمی ئەلبەکر بۆ ئەو دوو خزمەی ئەمەبوو: (سەدام حسەین پیاوێکی راستگۆو دڵسۆزو بەئەمەکە، نە لەعێراق نە لەرێکخستنەکانی حزبی بەعسدا لەرووی دڵسۆزیو دەستپاکییەوە هاووێنەی نییە، خۆیشی بەهۆی سەدامەوە لەئەوپەڕی خۆشیو ئارامیدایە).

لەکاتێکیشدا ئەلبەکر لەبێئاگایی خۆیدا دەژیا، سەدام لەلای خۆیەوە، هەموو بەرهەڵستکارانی دەوروپشتی ئەلبەکری لەکۆشکی کۆماری لەناوبردبوو، ئەمەش بەناوی داکۆکیکردن لەباوکی فەرماندە. ئینجا بۆ پارێزگاریکردن لەگیانی خۆی، ئەلبەکر دەزگای موخابەراتی لەکۆشکی کۆماریدا دامەزراندو خستیە ژێر دەستی سەدام. پاسەوانو ئەفسەرو سەربازو هەموو کارگوزارانی کۆشك لەقسەی سەدام دەرنەچوونو رۆژانە راپۆرتیان دەربارەی ئەلبەکر بۆ بەرزدەکردەوە، بەمەش توانی هەموو هەڵسوکەوتێکی ئەلبەکر کۆنترۆڵ بکات.

ئەلبەکریش لەهەموو کۆڕو دیوەخانێکدا دەیگوت بەدرێژایی ژیانم وەکو ئێستا بێخەم نەبووم، تەنانەت کارمەندو کارگوزارەکانی دەوروبەرم هەردەڵبێیت وا مەشقیان پێکراوە کە لەخزمەتمدان، چونکە قسەکە لەدەمم دەرناچێت کەدەبینم جێبەجێ بووە. ئەمە جگە لەبەرقەراربوونی ئارامیو ئاسایش لەوڵاتدا کەهەموو ئەمانە لەچاوی برای خۆشەویست سەدام حسەینی دەزانم.

دوای ئەوە سەدام، بەهاوکاری(...)کەوتە پیلانو نەخشە داڕشتن بۆ لێدانی ئەو کادێرو ئەندامانەی بەعس کەملیان بۆ پێڕەوەکانی نەدابوو، ئەمەش لەرێی لەکاردەرکردن، دوورخستنەوە، گواستنەوە، دەست بەسەراگرتنیماڵو سامان، کوشتنو زۆر رێوشوێنی تر کەمەگەر تەنها بەبیری شەیتاندابێت. زۆر جاریش سەدام دەچووە بن کلێشەی ئەلبەکرو قایلیدەکرد کەفلأن کەس مەترسیدارە، ئەویش دەمودەست بڕیارێکی بەئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش لەسەر ئەو کەسە دەردەکرد. بۆ نموونە کاتێك بەڕێز حەردان تکریتی جێگری سەرۆك وەزیرانی عێراق بەسەردان لەئیتالیابوو بۆ راپەراندنی هەندێك کاروباری سیاسیو سازدانی دیدار لەگەڵ سەرکۆماری ئیتالیا، کەلەوگەشتەیدا باڵوێزی عێراق لەئیتالیا مامۆستا تەها محێدین مەعرووفی لەگەڵدابوو، کاتێك بەئوتومبێلی باڵوێزخانەی عێراق بەرەو کۆشکی کۆماری ئیتالیا دەچوون، مامۆستا تەها محێدین لەباڵوێزخانەوە بەتەلەفۆن ئاگادارکرا کەبەڕێز حەردان تکریتی، بەفەرمانی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش، لەپۆستەکەی، وەك جێگری سەرۆك وەزیران خراوە.

ئەوەندەشی پێنەچوو بەرێز ساڵح مەهدی عەمماش کرا بەباڵوێزی عێراق لەرووسیا، دوای ئەویش هەمان سیناریۆ بۆ عەبدولخالق سامەڕائی سازدراو بەم شێوەیە... برادەرێکی خۆشەویستم کەئێستا دواڕۆژانی تەمەنی لەزیندانەکانی بەعسدا دەگوزەرێنێت پێمی گوت: ئەلبەکر بەدوایدا ناردو پێی گوت: (فلان کەس، ناوت لەگەڵ ناوی حەوت کەسی تردا هاتووە کە لەسەر کارەکانتان دەربەکرێن، تۆش لەبەرئەوەی ماوەیەکی زۆر خزمەتی حزبی بەعست کردووەو یەکێك لەدامەزرێنەرانی بوویت،

بەدەرکردنت رازی نەبووم و فەرمانم داوە بەکرێیت بەباڵوێزی عێراق لە فلأنە دەوڵەتدا). برادەرەکەم زۆر سوپاسی ئەلبەکر دەکات و دەست بەرەو رادیۆکە درێژدەکات تا دەنگی بەرزتر بکات دەڵێت: گەورەم ئەی سەرۆك، تۆ ئەگەر کادیرە بەعسییەکان دەربکەیت کەدڵسۆزی تۆو وڵاتن ئەوە نەگەبەتییەکی گەورە بەسەر خۆت و عێراق و حزبی بەعسیشدا دێنێت، چونکە کاتێك دەبینیت تەنیا ماویتەوەو گیرۆدەی بەلاَ دەبیت.

ئەلبەکر دوای ئەوەی بەشڵەژانەوە رادیۆکە دەکوژێنێتەوە دەڵێت: من ئیشوکاری خۆم دەزانم و کۆشکی سەرۆکایەتیم لەژێر چاودێرییەکی توندداییە لەپێناو پارێزگاری لێکردنم، بەدرێژایی ژیانیشم وەکو ئێستا بێبەلاَو بێخەم نەبوومە، چاوپۆشی لەم قسانەت دەکەم کەکردت بەمەرجێك دووبارەی نەکەیتەوە، ئەگەر یەکێکی تر قسەی وای بەکردایە زیندانیم دەکرد. دوای ئەوەی قاوەکەت خواردەوە ئێرە بەجێبێڵەو برۆ.

کاتێك بەچاوی خۆم بینیم چۆن دوعاکەی پێغەمبەری خوا(د.خ) کەفەرموی(اللهم اضرب الظالمین بالظالمین واجعلنا من بین ایدیهم سالمین) لەمانە روویداو هاتەدی، لەخۆشییان وەختەبوو شاگەشکەبم. هەموودەم بەخۆشییەوە ئەم دوعایەم لەبەرخۆمەوە دەخوێندەوە چونکە ئەو تاقمە، تێیاندا نەبوو دەستی بەخوێنی گەلی عێراق بەگشتی و گەلی کوردستان بەتایبەتی، سوور نەبووبێت. ئەوانە زۆربەیان خاوەنی دڵ و دەروونێکی رەش و شەڕەنگێزبوون، کەمیان وەکو خوالێخۆشبوو عەبدولخالق سامەرائی تێدابوو کەهەرچەندە لەمن بەدگومان بوو، بەلاَم بەرامبەر گەلی کوردستان خۆشەویستیی لێدەباری. بەدوگومانییەکەشی لەئاست مندا بەوە دەربڕیبوو کەچەند جارێك مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو بەڕێز مام جەلالی ئاگادارکردبۆوە کەمن، لەبەرئەوەی لەدەزگای موخابەراتدا کاردەکەم ئەوە دەبێت لەدیدەنیکردنم وریابن. ئەگەرچی ناوبراو دژم بوو بەلاَم من بەم هەڵوێستە جوامێرەی دڵخۆش بووم... خوا لێی خۆشبێت.

جارێکیان بۆ پرسەی چوار کادیری حزبی بەعس سەر بەرێکخستنی فوراتی ناوەڕاست، کە لەرووداوێکی ئوتومبێلدا تیاچووبوون (تەواو دڵنیاش بووم کە ئەو رووداوە تاوانێکی نەخشە بۆ داڕێژراوبوو لەلایەن جێگر سەدام حسەینەوە کەدەزگای موخابەرات جێبەجێی کرد)، ئەو کاتە لەخزمەتی هەردوو بەڕێز عەبدولکەریم ئاغای برادەری خۆشەویستم و کاك رەزای ئامۆزامدا چووم بۆ پرسەکە کە لەئەنجومەنی نیشتمانی بۆیان دانیشتبوون. دوای نیو سەعات کەویستمان هەڵسین یەکێك پێمی راگەیاند کەسەرکردایەتیی بەعس داوام لێدەکات بۆ نانی ئێوارە بمێنمەوە . منیش بەناوی ئەوەی وادەیەکی سیاسیم هەیە لەگەڵ کەسێکداو دەبێت برۆم، داوای لێبوردنم کرد. لەناکاو پاسەوانەکە گەڕایەوە بۆ لام و گوتی بەفەرمانی بەڕێز جێگر سەدام حسەین دەبێت هەموو وادەکانم دوابخەم و بۆ نانی ئێوارە بمێنمەوە.

بەشداری پرسەی زۆر کەسم کردووە لەوانەی بوون بەقوربانیی پرۆسەکانی پاکساز. لەو پرسانەدا، لەکاتێکدا سەرەخۆشیم لەبنەماڵەی کۆستکەوتووەکان دەکرد دەتگوت ئاو بەدڵمدا دەکەن، بەلاَم بێگومان

خۆم خەمبار نەنواند. وام لێکدەدایەوە کەشەڕی نێوان ئەمانە دەشێ دەسەڵات لەعێراقدا بێهزبکاتو وای لێبکات بیرێك بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد بدۆزنەوە.

لەدوا دیدارم ساڵی ١٩٧٦ لەگەڵ بەرێز تاڵەبانی لەبەیرووت، پێم راگەیاند کەوێنەکانی ئەلبەکر لەدارودیواری ژوورەکانی دامودەزگا ئەمنییەکان دادەگێرێنو وێنەی سەدامیان لەجێ هەڵدەواسرێت. ئیتر لەوکاتەوە بۆمان دەرکەوت کەسەدام دەسەڵات دەگرێتە دەست. هەروەها لەدوا گەشتمدا بۆ قەندیل، بەخوالێخۆشبوو عومەر دەبابەم گوت: ئەمە سەرەتایەکی مەترسیدارە، مانگ سەر لەئیوارە دیارە.

بۆشایی سیاسیو کۆنترۆڵکردنی کوردستان لەلایەن سەدامو ئەلبەکر

ماوەی دوای هەرەسی ١٩٧٥ بۆ گەلی کوردستان زۆر دژواربوو، ئەوکاتە هیچ دەزگایەکی راگەیاندن نەبوو باسی ئەو مەرگەساتانە بکات کە بەسەر گەلی کوردستاندا دێت، کورد دووچاری سەرشۆڕیو سووکایەتی پێکردنێ هات هەرگیز بەخۆیەوە نەدیبوو، ناشزانم بۆچی نووسەرە هاوچەرخەکان لەئەدەبییاتەکانیاندا لەقەرەی ئەم باسەیان نەدا.

کاتێك لەبەغداو پارێزگاکانی کوردستاندا دەچووم بۆ دامودەزگا ئەمنییەکانو ئەو هەموو کەسایەتی و خەڵکە لێهاتووەی گەلی کوردم دەبینی هاتوچۆی ئەو دەزگایانە دەکەن بۆ هاوکاریکردنی پیاوانی ئاسایشو موخابەراتو بوون بەپیاوی ئەوان، هەستم بەئازارێکی گەورە دەکرد دڵم دەگوشێت هەرچەند ٨٠٪ ی ئەوانە، بەو کارەیان قایل نەبوون.

نەخشەو پلانی سەدامو ئەلبەکر روونو ئاشکرابوو، رێنماییەکانیان بۆ مەڵبەندەکانی رێکخستنی حزبی بەعس هەمیشە وابوو کەکاری بەردەوام بکرێت بۆ ملکەچ پێکردنی گەلی کوردو پێویستیی رێکخستنیان لەریزی حزبی بەعسدا، ئەوەبوو دروشمی(بەعس رووناکییە بۆ ئەوەی بێتە سەر رێو، ئاگرە لەڕووی دوژمنکاران) بەرزکرایەوە، بەو واتایەی کەئەوەی سەر بەبەعس بێت لەبەلا بەدوور دەبێت، ئەوەی نەشیەتە ریزی بەعسەوە، خاك بەدامەنی.

ئنجا وردەوردە پێڕەوێکی تۆقێنەرو شەیتانییانەی گرتەبەر بۆ کۆنترۆڵکردنی خەڵکی کوردستان، ئەوان بێخەم دەخەوتن چونکە هەموو شتێك بەدڵی ئەوان بەرێوە دەچوو، لێرەدا تەنها ئەوەندەم لەدەست دێت لەخوا بپارێمەوەو بڵێم: خوایە ئەوەی بوو بەمایەی ئەم مەرگەساتە، لەگەڵ پێشتگیریکەرانیاندا بەناخی زەوییاندا بەریتە خوارەوە.

هەلیکۆپتەرەکانی بەعس وەکو پۆلە کوللە دەیاندا بەسەر گوندە دوورەکانی سەر سنووری ئێرانو تورکیا وەکو پاداشتدانەوەیەك بۆ ئەو دێهاتییانەی بەگەرمی بەخێریان دەهێنان. سەربازەکان گوندەکانیان دەپشکنیو هەرچی کەلوپەلو ناومالێکی گرانبەهایە تالانیاندەکرد، ئەمەش دوای سوکایەتیکردن بەو خەڵکەو جەزرەبە پێگەیاندنیان.

بێگومان پیاوخراپ ئەگەر رێزی لێ بنێیت سووکایەتیت پێدەکات، خوا لەزۆرو ستەمی ستەمکاران بمانپارێزێت.

مەکتەبی کاروباری باکوور

لەوانەیە هەندێك کەس بپرسن ئەم مەکتەبە چییە!

خوێنەری بەرێز: مەکتەبی کاروباری باکوور(مکتب شؤون الشمال)، هەر لەسەرەتای دامەزرانیەوە لەسەرەتاکانی سالآنی حەفتاکاندا هەتا ئەمڕۆ، بەرپرسیاری یەکەمە لەهەموو گرتن، تیرۆرکردن، لەسێدارەدان، تەعریبو تەبعیس، دوورخستنەوە، رووخاندنی گوندەکان، دەست بەسەراگرتنی ماڵو سامانی گەلی کرودستانو لەم جۆرە وێرانکارییانە. بەرپرسو نەخشە داڕێژەرو بەڕێوەبەری ئەم بەشە تۆقێنەرەی دەزگای موخابەراتیش خودی سەدام حسەینە، هەموو رووداوە کارەساتئامێزەکانی کە بەسەر خەڵکی کوردستاندا هاتووە دەبێت نووسراوێکی بەئیمزای سەدام حسەین پێدەرچووبێت یان بەفەرمانێکی زارەکیی ئەوجێبەجێ کرابێت.

بەلآم ستەمکار هەتا ماوەی زۆر بخایەنێت هەردەبێت رۆژی بێت، تۆمارەکانی مێژووش نموونەی زۆری لەم رووەوە تێدایە کە لەژمارە نایەن، بەردەوام بوونی واقعیش مەحاڵە، چونکە ئەگەر بۆ خەڵکی تر بشیایە ئەوە بۆ تۆ نەدەبوو. منیش بڕوای تەواوم بەوە هەیە کەکۆتایی سەدام نزیك بۆتەوەو رۆژی حسابیش نزیکە، ئنجا قوڕبەسەری ستەمکارو خوێنڕێژان لەدادگای ستەم لێکراودا.

کاتێك رۆژی دەسەلآتی رژێمی عێراق کۆتایی دێت ئەوسا ژمارەی قوربانییەکان راستدەکرێتەوە. ئەوەندەی خەملێنراوە، گەلی کوردستان نزیکەی ١٨٥ هەزار شەهیدیداوە لەژنو لەپیاو" بەنهێنی یا بەئاشکرا کە لەلایەن پیاوانی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبی لەناوبرانو بەفەرمانی خودی بەڕێوەبەری مەکتەبی کاروباری باکوور تیاچوون کەئەویش رێزدار دیکتاتۆر سەدام حسەینە.

جا ئەگەر دۆسیەی تۆماتبارێکی کورد لەفەرمانگەی ئاسایش یان موخابەرات یان ئیستخباراتەوە رەوانەی مەکتەبی کاروباری باکوور بکرێت، ئەم مەکتەبە دۆسیەکە یەکسەر رەوانەی دادگای شۆڕش دەکات کەئەویش لەلای خۆیەوە، لەسەر داوای دامودەزگا ئەمنییەکانو پەراوێزو روونکردنەوەی مەکتەبی کاروباری باکوور، تۆمەتبارەکە دادگایی دەکات ئنجا یا حوکمی زیندانیکردنی دەردەکات بەدوو ساڵ یان بیست ساڵ... یان لەسێدارەدان. لەبارێکیشدا ئەگەر ناوچەیەکی کوردستان رابگوێزرێت ئەوە دۆسیەکە رەوانەی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش دەکرێت کەئەویش لەلای خۆیەوە فەرمان بۆ وەزراەتی ناوخۆ دەردەکات کەناوچەکە رابگوێزێت، ئەمە ئەگەر کارەکە ئاسان بوو، بەلآم ئەگەر مەترسییەکی لێرەچاودەکرا،وەك ئەوەی دەشێ پێکدادانی چەکداری رووبدات، ئەوە دۆسیەکە بۆ وەزارەتی بەرگری رەوانەدەکرێت.

دەربارەی مەسەلەکانی دوورخستنەوەش ئەوە دۆسیەکە بۆ بەڕێوەبەرایەتی گشتیی ئاسایش رەوانە دەکرێت کەئەویش لەلای خۆیەوە کارەکە جێبەجێ دەکاتو کەسی تۆمەتبار بۆ ئەو شوێنە دووردەخاتەوە کەبەشی پەیوەنداری دەزگا، شوێنو دوورییەکەی دیاریدەکات لەگەڵ فەرمان دەرکردن بەهێشتنەوەی ئەو کەسە هەتا ماوەیەکی نادیار لەوشوێنەدا... بەسەدان کەسمان بینی کەدوور لەکەسوکاریان مردنو نێژدران.

لێرەدا دەمەوێت ناوی خۆمتان بەبیربێنمەوە، من ڕەفیق پشندەریم، بەناوی ستەم لێکراوانی خەڵکی کوردستانەوە هەڕەشەکەم رادەگەیەنمو پشتگیری ئەو کەسەش دەکەم کەبەم چەند وشەیە ئاماژەی بەهەقداوە: کوشتنی مرۆڤێك لەدارستانێکدا تاوانێکە دەشی لێی بکۆڵرێتەوە، بەڵام لەناوبردنی تەواوی گەلێك، تاوانێکە لێبوردنی نییە.

ئەگەر تەنیا نەمابوومایەو پشتو پەنایەکم دەبوو داکۆکیم لێبکات ئەوە ئەوپەڕی هەوڵمدەدا ناوی سەرۆکی بەشەکانی دامودەزگا ئەمنییەکان وەربگرم لەوانەی دەستیان هەبووە لەپرۆسەی حەلاڵکردنی سەرو ماڵی گەلی کورد، ئنجا ناویانم لەم کتێبەدا بلاّودەکردەوە، بەڵام ژمارەیەك لەو کەسانە ئێستا لەهەندەرانن چاوەڕێی رووخانی رژێمی عێراق دەکەن تا لەئیدارەی نوێدا پلەی بەرزیان بدرێتێ. سەیر لەوێشدایە هەندێکیان ئێستا لەریزی ئۆپۆزسیۆنی عێراقیدان، لافی نیشتمانپەروەری لێدەدەنو لەم رووەوە بانگەشە بۆ برایەتیی کوردو عەرەب دەکەن، هەروەکو پەندەکەش دەڵێت: (کابرا دەکوژنو بۆ گۆڕستانیش بەڕێی‌دەکەن).

لەرووی بلیمەتییەوە نییە ئەگەر بڵێم بەڵای سەرشانی گەلانی عێراق بەگشتیو گەلی کورد بەتایبەتی ١٠٠٪ دەستیسەی ئەلبەکرو سەدام حسەینە، هەروەها هەموو ئەندامانی سەرکردایەتیی شۆڕش بەشدارن لەپرۆسەی کوشتنی ١٨٥هەزار کەسی کوردو دوورخستنەوەی فەیلییە کوردەکانو دەست بەسەراگرتنی ماڵو سامانیان، ئەمە جگە لەگرتنی ژمارەیەکی زۆر لەلاوانی فەیلی لەساڵی ١٩٨٤دا کەهەتا ئێستا چارەنووسیان نادیارە.

هەموو گەلی کوردستان ئاگاداری قین کێشانی فارسو تورکن بەرامبەر گەلی کورد کەچەندین سەدەیە درێژەی هەیە. بەڵام ئەوەی چاوەڕوان نەدەکرا قینەبەرایەتیی عەرەبە بەرامبەرمان کەرێژەی قینەبەراتیی فارسو تورکی بەزاندووە، ئەمە سەرباری پەیوەندیو مێژووی هاوبەشی نێوانمان لەرووی سەقامگیرکردنی ئاینی ئیسلامو ئاشتی لەدوورگەی عەرەبیو رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، بەڵگەشمان بۆ ئەمانە کتێبە مێژووییەکانە.

ئەوەی ئەمرۆ بەدەستمانەوەیە ئەو قورئانەیە کە بەوپەڕی توانامانەوە باوەڕمان پێهێناوە، بەبێ شانازیکردنیش دەڵێم ئێمەی کورد لەو گەلانەین کە لەناو گەلانی تری جیهاندا، لەرووی بڕواداریمان بەکتێبە ئاسمانییەکانو قورئانی پیرۆز نموونەیەکی دیارین، بۆیە لەم روانگەیەوە دەستی پاڕانەوەمان بۆ پەروەردگار بەرزدەکەینەوە کە بەسەر فارسو تورکو عەرەبی شۆڤێنیستدا سەرمان بخات، ئەوەی خوداش پشتیوانی بکات کەس بەسەریدا زاڵ نابێت، لەخوای گەورە داوادەکەین تۆڵەمان لەدوژمنانمان بۆ بکاتەوە بەوەی پێکیاندا بدات هەروەکو پێغەمبەری خوا(د.خ) دوعای کرد، بێگومان پەروەردگار پشتمانی بەرنەداوە هەروەکو بەگەورەیی خۆی لەم وێنانەدا بۆمانی نواند کەلێرەدا هەندێکیان دێنمەوە.

ژمارەیەکی زۆری سەرکردەو لێپرسراوەکانی بەعس بەدەستی ئەو هاوەڵانەیان تیاچوون کەپێکەوە تاوانیان دەرهەق گەلانی عێراق ئەنجامداوە بەتایبەتی دەرهەق گەلی کوردستان، لەوانە:

١ ـ سەرۆكی عێراقی ئەحمەد حەسەن ئەلبەكر كەسەدام حسەین بەشێوەیەكی ئاشكراو ئابڕووبەرانە ناچاریكرد دەست لەكاربكێشێتەوە، بەشێوەیەك لەوەپێش لەگەڵ كەسدا نەكراوە، ئنجا مانەوەی زۆرەملێی لەماڵی خۆیدا دەستەبەریكردو پاسەوانیشی بەدیارەوە دانا. ئەلبەكر پێش مردنی، پاسەوانێكیش لەبەردەرگاكەیدا نەبوو كە لەسەر پشت بوو، هەروەكو خودی ئەلبەكر بەبرادەرێكی گوتبوو: (مانگێك دەبێت دەمم لەنانو ئاو نەداوەو دڵیشم هیچ نابات، وەك دەشبینیت بەجێیان هێشتووم بمرم). پاشان هەیسەمی كوڕییان كوشتو بەئۆتومبێلەكەیەوە فڕێیاندایە ناو رووباری دیجلەوە ئەوەش بەو بیانووەی گوایە دوای نیوەشەو، بەسەرخۆشی ئۆتومبێلی لێخوڕیوەو كەوتۆتە ناو رووبارەكەوەو لەئەنجامدا خنكاوە. سیناریۆكە زۆر كاریگەربوو، شوێنی رووداوەكەش لەنزیك گەڕەكی زوویيە بوو لەبەغدا.

٢ ـ نازم گزراری بەڕێوەبەری گشتیی ئاسایش گوللەبارانكرا، تا ئێستا گۆڕیشی ونە، ئەوەش ئەگەر نێژدرابێت.

٣ ـ عەدنان خەیروڵلاّ تەڵفاحی وەزیری بەرگری(خاڵۆزای سەرۆك سەدام حسەین) لەهەلیكۆپتەرێكی مینرێژكراودا كوژرا.

٤ ـ حسەین كاملی زاوای سەرۆك سەدام حسەین لەناو ماڵی خۆیدا هێرشیان كردە سەرو كوشتیان.

٥ . كوژرانی بیست كەس لەئەندامانی سەركردایەتیی هەرێمایەتی.

٦ ــ تاریق حەمەد عەبدوڵلاّی سكرتێرو بەرپرسی نووسینگەی ئەلبەكر، سەدام حسەین بەزۆر رایكێشایە ناو ریزی دەستوپێوەندەكانی خۆیو كردی بەوەزیری پیشەسازی، پاشان ژەهرخواردووكرا گوایە بەنەخۆشی دڵ مرد.

٧ ـ دكتۆر فازڵ بەڕاكی بەڕێوەبەری گشتیی ئاسایشو بەڕێوەبەری گشتیی موخابەرات كەدەستێكی باڵای لەدوورخستنەوەی فەیلییە كوردەكاندا هەبوو، زۆر دڕندانە كوژرا.

ئەوانەی دەستی تۆڵەی خوایان نەگەیشتووەتێ ئەوە جارێ نۆرەیان نەهاتووە، ئەمانە لەقوللەی قافیشدا بن دەستی مەرگیان دەگاتێو درەنگ بێت یان زووو نۆرەیان دێت، ئەوانەش ئەم بەڕێزانەن: سەدام حسەین، تەها یاسین رەمەزان، عێزەت دووری، عەبدولخالق عەبدولعەزیز، نووری فەیسەڵ شاهر، عەلی حەسەن ئەلمەجید كەبەعەلی كیمیاوی ناسراوە، تاریق عەزیز، سەعدوون شاكرو زۆری تر.

هەندێك لەئەندامانی سەركردایەتیی شۆڕش هەن هیچ پەیوەندییان بەم ئەنجومەنەوە نییە مەگەر ئەوەندەی ناویان لەلیستی ئەندامیەتیدا تۆماركراوە، چونكە ئەمانە بەكردەوە بەشداری ناكەن لەدەركردنی بڕیارەكاندا، لەمانە: مامۆستا تەها محێدین مەعروف كەهیچ ئاگای لەبڕیارەكانی مەكتەبی كاروباری باكوور نییە بەڵكو وەك هەر هاووڵاتییەكی ئاسایی، لەرێی دەنگوباسی ئێزگەو رۆژنامەكانەوە دەیانبیستێت. بەپێچەوانەی ئەمەش بەڕێز تەها یاسین رەمەزانە كە لەدەرەكردنی بڕیاردا پرسو راوێژی پێدەكرێتو بەرێژەی ٩٥٪ ئاگاداری هەمووشتێكە، ناوبراو یەكێكە لەو سێ كەسەی دەستیان لەو

ستەم و زۆردارییيانەدا هەیە کەبەرامبەر گەلی عێراق بەگشتیو گەلی کورد بەتایبەتی کراوە، کەدوانەکەی تر سەدام حسەینو عەلی حەسەن ئەلمەجیدن.

ئەوەی لەم دوو تەهایەدا(تەها یاسین رەمەزانو تەها محێدین) سەیرە ئەوەیە کەهەردووکیان کوردن، بەڵام جیاوازیی نێوانیان لەوێدایە کەتەها محێدین مەعرووف نکووەلیی لەرەگەزی خۆی وەکو کوردێك نەکردووە هەرچەندە رۆشنبیرەو چەند زمانێك دەزانێت، بەڵام تەها یاسین رەمەزان لەکونی خۆی هەڵگەراوەتەوەو ویژدانی خۆی فرۆشتووەو بۆتە ئەندامی دەستەی موخابەرات. بەڵام هەردوو تەها، لەرووی ملکەچکردنیان بۆ بەرەی شەڕ، چونیەکن.

بانگەوازێك بۆ برایانی کوردی نیشتەجێی بەغدا

پێش هەموو شتێك، هەروەکو لەبەشەکانی تری کتێبەکەم(کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا ئاماژەم پێداوە، من بەڕەگەز کوردم، لەقەزای قەڵادزێ لەدایکبووم و ماوەی زیاتر لەچارەکە سەدەیەکی ژیانم لەبەغدا بەسەربردووە، ئەمەش وایکردووە زۆربەی دۆست و برادەرانم لەکوردو عەرەب، هەتا ١٩٧٦/٩/١١ لەوانەن کەدانیشتووی بەغدان کەلەوێ لەدامودەزگا ئەمنییەکاندا کارم دەکرد. دەشتوانم پێبەپێی زانیارییەکانم" بڵێم کەکوردە نیشتەجێیەکانی بەغدا، ئەگەر لەگەڵ کوردی نیشتەجێی کوردساندا بەراورد بەکرێن سەرمان لەشتێك سوڕدەمێنێت ئەویش ئەوەیە کەرێژەی هاوکارانی رژێم لەکوردی نیشتەجێی بەغدا لەچاو هاوکارانی رژێم لەوانەی لەکوردستاندان زۆر کەمە، ئەمەش مایەی شانازیکردنە، چونکە شتێکی بەڵگەنەویستە کەئەو کوردەی لەبەغدا دەژی زیاتر بکەوێتەبەر گوشاری سیاسی لەلایەن رژێمەوە بەتایبەتی ئەگەر ئەو کوردە کەسایەتییەکی ناوداربێت. جا ئەوانەی توانییان بەرەنگاریی تەماعی دارایی و گوشاری سیاسی بکەنو ملیان بۆ بەعس کەچ نەکرد، ئەوە لەلایەن عەرەبو خودی بەعسییەکانەوە رێزدارترن. چونکە لەبەغدا، مرۆڤی کورد توانیویەتی کەسایەتیی خۆی لەناو کۆڕوکۆمەڵی سیاسیو بواری کاریدا بسەپێنێت، ئەوەش لەرێی زیرەکیو لێهاتوویيو ئاکارو پاکیو زمانزانییەکەیەوە، بۆیە دەبینین کاسبکاری کورد لەبەغدا دەستیان بەسەر بازاڕی شۆڕجەدا گرتووە کەرێژەیان لەو بازاڕە بازرگانییەدا دەگاتە ٦٥٪.

ئنجا ئەگەر پەیوەندیی کورد بەسێ نەتەوەی فارسو تورکو عەرەبەوە بەراودبکرێت دەبینین پەیوەندییەکە لەگەڵ عەرەبدا پتەوترە، چونکە کوردو عەرەب زیاتر لێکتر دەگەن. جا سەرباری هەوڵەکانی سەدامو ئەلبەکر بۆ دروستکردنی کەلێنێك لەنێوان کوردو عەرەب هەروەها هەوڵدانیان بۆ لەناوبردنی گەلی کورد، بەڵام دەبینین دۆستایەتییەکی بەتین لەنێوان کوردو عەرەب لەعێراقدا هەیە کەهەموو مەرگەساتەکانی نێوانیان لەبیر خۆیان بردۆتەوە.

لەمەش گەورەتر ئەو ئاگادارییەیە کەدەمەوێ ئاراستەی خێزانە کوردەکانی دانیشتووی بەغدای بکەم کەدەشێ شتێکیان بەسەر بێت پەشیمانی کەڵك نەگرێت، چونکە دەبێت وریابنو خۆیان بپارێزن.

لەساڵی ١٩٧١ەوە، واتە ساڵێك دوای دەرچوونی بەیاننامەی ١١ی ئادار، مەکتەبی کاروباری باکوور بڕیارێکی دەرکرد بۆ دوورخستنەوەی کورد لەزێدی خۆیو دەستگرتن بەسەر ماڵو سامانیان بەڵام

جێبەجێکردنی ڕاگیرابوو هەرچەندە چاوەڕواندەکرا لەهەر ساتێکدا بێت جێبەجێبکرێت، چونکە هاوولاتیی عێراقی هەمیشە چاوەڕوانی شتی چاوەڕوان نەکراو دەکات لەلایەن سەرۆکی عێراقی سەدام حسەین(حزبی بەعس).

خوێنەری بەڕێز: هەتا ئەو کاتەی لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکانی عێراقدا کارم دەکرد چەندین جار گویم لەبەڕێز سەدام حسەین بووە گوتوویەتی کوردە دەوڵەمەندەکانی بەغدا بەهۆی حزبی بەعس ماڵو سامانیان کۆکردۆتەوە، هەرکاتێکیش بینیمان پێویستمان بەو ماڵو سامانەبوو ئەوە لێیان دەسێنینەوەو دیدەینەوە بەخاوەنی شەرعیی خۆی کەحزبی بەعسی دەسەلاتدارە...کەواتە با ڕەنج بدەنو ماڵو سامان کۆبکەنەوە هەتا ڕۆژیان دێت.

ماوەیەك لەمەوبەر برادەرێکی خۆشەویستم لەو کوردە دەوڵەمەندانەی بەغدا سەردانیکردم، بۆمی گێڕایەوە چۆن کوڕەکەی لەکاتێکدا پارەیەکی زۆری پێ بووە کوژراوە، تەواو لەوەش دڵنیایە کەبکوژەکانی، ئەندامانی بەعسن. چەند سەعاتێك لەگەڵ ئەو برادەرەدا دانیشتم قسەم لەگەڵداکردو هەوڵمدا قایلی بکەم کەبگەڕێتەوە بۆ کوردستانو سامانەکەی لەناو گەلەکەیو لەخاکی خۆیدا ڕەنیۆ بێنێت، زۆر نموونەشم خستە بەرچاوی لەسەر ئەو ئازادییەی لەکوردستاندا بەرکەماڵە کە لەگەڵ بەغدا بەراورد ناکرێت.

جا سەبارەت بە کاری ئازاد لەشاری سلێمانی، ئێستا چەندین کۆمپانیا هەیە لەهەموو جۆرە کاروبارێکی بازرگانیدا کاردەکەن بێئەوەی سانسۆریان لەسەربێت مەگەر لەبارێکدا سەرپێچییەکی نایاسایی بکەن. بۆنموونە ٣٥٠ کۆمپانیای بازرگانی هەیە کە لەتۆماری ڕێکخراوە خێرخوازەکان لەکوردستاندا کاردەکەنو تۆمارکراون، لەگەڵ نزیکەی ١٥٠ کۆمپانیای تر کەهێشتا تۆمارنەکراون لەکاتێکدا هیچ گیروگرفتێکیان لەپێش نییە کەشایەنی باسکردن بێت. ئەو برادەرەم بۆمی باسکرد چۆن دامودەزگا ئەمنییەکان گێچەڵ بەدەوڵەمەندەکان دەکەن، زیندانیان دەکەنو تەنها بەبەرتیلی زۆر بەریاندەدەن ئەمەش بێئەوەی چاوپۆشی لەو کەسانە بکەن کەخزمەتی ڕژێمیان کردووە یان لەریزی حزبی بەعسدان.

ئەمڕۆ دەوڵەمەندی کورد لەبەغدا، دەبێت هەرچییەکی پەیداکردوە بیداتە بریتی ژیانی خۆی ئەگەر بیەوێت بژی.

بەعسییەکان لەزۆر باردا دانیان بەنەتەوەی کورددا نەدەنا، بۆ نموونە لەناوەڕاستی حەفتاکاندا، کچێکی کورد لەبەغدا بەشاجوانی عێراق هەڵبژێردرا بەڵام لایەنە پەیوەندارەکان بۆ ئەوەی وێنەی ئەو کچە بڵاوبکرێتەوەو هەڵبژاردنەکەی بکرێت بەرەسمی مەرجی گۆڕینی ناوو ڕەگەزەکەییان بەسەریدا سەپاند، بەڵام کچەکە بەوە ڕازی نەبوو ئیتر کەسیش بەو هەواڵەی نەبیستو ڕۆژنامەکان بڵاویان نەکردەوە.

زۆرجار خوێندکاری کورد لەدوا قۆناغەکانی خوێندندا پلەی بەرزیان بەدەست دەهێنا بەڵام ناوو نەتەوەیان دەگۆڕدرا بۆ ئەوەی خانەوادەکەی خانوویەکی لەبەغدا پێبدرێت لەگەڵ مووچەیەکی مانگانە

بۆ هەتاهەتایە ئنجا خوێندکاری زیرەك رەوانەی هەندەران دەكرا بۆ خوێندن بەڵام وەکو عەرەبێکی عێراق، زۆر نموونەی تری لەم بابەتە هەیە.

ئەلبەکرو سەدام لەسەرەتاوە پێکهاتبوون کەکێشەی نەتەوەی کورد یەکلایی بکەن و بەهەموو شێوەیەك بەرەنگاری ببنەوە، جا لەپرۆسەکانی سەرژمێرکردنی شاری بەغدا هەمیشە لەزیادبوونی بەردەوامی ژمارەی کورد لەوێ دەترسان و چاوەڕێی ئەوەیان دەکرد رۆژێك دادێت کوردی بەغدا راپەڕن و پەلاماری دامودەزگاکانی رژێم بدەن، بۆیە لەم روانگەیەوە رژێم هەمیشە بۆ هەلێك دەگەڕا کورد بۆ دەرەوەی پایتەخت دووربخاتەوە، ئەوەی هانی ئەنجامدانی ئەم پرۆسەیەی دەدا تەها یاسین رەمەزان و خەیروڵڵا تەڵفاح بوو کەدەستی بەسەر چەند خانوویەکی خەڵکی کوردو ماڵ و سامانیاندا لەبەغدا گرت ئەوەش دوای تاوانبارکردنیان بەتۆمەتی بێبناغەو زیندانیکردن یان کوشتن یان دوورخستنەوەیان بۆ دەرەوەی وڵات.

شایەنی باسە رژێمی عێراق کاتی خۆی، لیستێکی پێشکەشی کۆمەڵەی وڵاتە عەرەبییەکان کرد تێیدا داوایکرد ٢ ـ ٣ ملیۆن کورد بۆ وڵاتە عەرەبییەکان دووربخاتەوە تا ئەوان وەکو هێزی کار بۆ خۆیان بەکاریان بێنن، بەڵام سەرۆك معمەر قەزافیی دۆستی گەلی کورد رۆڵێکی گەورەی هەبوو لەکۆبوونەوەکەدا بەرەنگاری ئەم بیرە شەیتانیە بۆوەو لەرێی راکێشانی چەند دەنگێك بۆ لای خۆی، پرۆسەکەی پووچەڵکردەوە، ئەوەبوو بەرێز حافز ئەسەدی سەر کۆماری سووریا دەنگی خستە پاڵ دەنگی بەرێز قەزافیو هەوڵە نامرۆییەکەی عێراقیان هەڵوەشاندەوە. بەڵام بەعسییەکان دوای ئەوەی ئەم هەوڵەیان سەرینەگرت دەستیاندایە پرۆسەیەکی تر ئەویش دەرکردنی فەیلییە کوردەکان بوو بۆ ئێران، ئەوەش دوای دەستگرتن بەسەر هەموو ماڵ و سامانێکیاندا و ئاودیوکردنیان بەجلوبەرگی خۆیانەوە. ئەوانیش کەخاوەنی چەندین ملیۆن دیناربوون و زێڕنگەرو خاوەن کۆمپانیای هاوردن و هەناردنی کەلوپەل بوون و زەویوزاری زۆریان هەبوو، هیچیان بۆ دەرنەچوو، ئەو دەمە ململانێی گەورە لەنێوان سەرانی رژێم بەرپابوو لەسەر چۆنیەتیی دابەشکردنی ماڵ و سامان و موڵکی ئەو خەڵکە لەناو خۆیاندا.

بۆیە رووی دەمم دەکەمە هەموو کوردێکی دانیشتووی بەغدا کەئاگایان لەخۆیان بێت لەزەبری بەعس و ئەوە بزانن کە لەبەغدا هیچ یاسایەك پارێزگاری لەکورد ناکات، با هەموان ئەوەیان لەبەرچاوبێت کە بەچاوی خۆتان دەبینن چۆن بەعس لەبەغدا دەرتاندەکات.

خوێنەری بەرێز: دەمەوێت دەربارەی مەسەلەی راگواستنی کورد لەبەغدا رووداوێك باس بکەم کە بەسەر خۆمدا هات. جارێکیان بەرێکەوت لەئۆتومبێلەکەمدا دوو کەس لەکادیرانی بەعسم لەگەڵدابوون کەهەرسێکمان ماڵمان لە(حي الضباط)بوو، یەکێکیان خوالێخۆشبوو سەعدوون غێدان بوو، ناوی ئەوی تر ناهێنم چونکە ئێستا ماوەو لەبەغدا دەژی. کاتێك ئۆتۆمبێلەکە لەخانوویەکی گەورەی سەر شەقامی سەرەکی نزیکبۆوە داوای مۆڵەتم لێکردن تا بۆ کارێکی تایبەتی بچمە ئەو ماڵە، کەگەڕامەوە لێمیان پرسی: ئەم خانووە هی کێیەو چەند کەسی تێدا دەژی؟ گوتم: خانووی عەقید شەوکەت نەجیبە، هەر خۆی و هاوسەرەکەی تێدا دەژین کەخزمێکی نزیکمە. بەسەرسووڕمان و ئاگادارکردنێکەوە بەیەك دەنگ

گوتیان: بەپێویستی دەزانین ئاگادارت بکەین خانوویەك بەم گەورەییو خۆشییەو تەنها دوو کەسی بەرەگەز کوردی تێدا بژی مایەی ئەوەیە دەستی بەسەردا بگیرێت و خاوەنیشی لەبەغدا دەربکرێت. کاك رەفیق هێشتا کاتی ئەوە نەهاتووە بڕیاری دوورخستنەوەی کورد لەبەغداو دەستگرتن بەسەر ماڵو سامانیاندا جێبەجێبکرێت. گوتم: ئایا ئاگاداریان بکەم؟ گوتیان: ئەوە نەکەیت، ئەمە نهێنییەکی دەوڵەتە.

پاشتر خاوەنی خانووەکەم ئاگادارکرد بەلاَم گوێیان بەقسەکەم نەداو تەنانەت بڕواشیان پێنەکردم.

جارێکی تر لەرووداوێکی لەو جۆرەدا، خوا لێخۆشبوو خالید زاحی کەبەڕێوەبەری فەرمانگەی رەگەزنامەبوو لەم مەسەلەیە ئاگاداریکردم و پێمی راگەیاند کەدۆستو ناسیاوی خۆم لەکوردەکان لەم بارەیەوە ئاگادر بکەمەوە کەهەر دەقەیەك بێت، ئەو بڕیارە جێبەجێ دەکرێت.

لەدیدارێکمدا لەگەڵ بەڕێز مام جەلالدا ئامۆژگاریکردم کەهەندێك خانووبەرە لەبەغدا بەکرمو بەناوی منداڵەکانمەوە تۆماری بکەم لەبەر پاشەڕۆژیان. منیش ئەوەی باسمکرد بۆم گێڕایەوەو گوتم: من هەموو دەقەیەك چاوەڕێی ئەوە دەکەم ئاشکرام بکەن، بۆیە نامەوێت وابکەم رژێم دەست بەسەر یەك بست زەویمدا بگرێت.

ئنجا مام جەلالم بەوە قایلکرد کە بەهۆی ئەوەی شارەزای سیاسەتی سەدامو ئەلبەکرم کەرۆژانە دەست بەسەر ماڵو سامانی کوردی دانیشتووی بەغدادا دەگرن، ئەوە هەتا لەسایەی حزبی بەعسدابم ئامادەنیم بستێك زەوی لەپایتەختدا بەکرم.

کاتی خۆیشی لەبەغدا چەند بنەماڵەیەکی کوردی نیشتەجێی ئەوێم لەو رووەوە ئاگادارکردۆتەوە کە بەباشی نازانم ناویان بێنم. یەکێك لەو بنەمالاَنە بەگوێیکردمو هەرچی هەیانبوو لەگەڵ خۆیاندا دەریانکرد بۆ لەندەن.

بەپێی خەملاَندنە خۆجێییەکان، نزیکەی یەك ملیۆن کورد لەبەغدا دەژی، بەدڵنیاییشەوە دەڵێم ئەگەر رۆژێك بێت دەوڵەتی کوردی دابمەزرێت ئەوە ژمارەی ئەوانە دەگاتە دوو ملیۆن کەس بەلاَم بۆ مەبەستی خۆپاراستنو لەترسی زەبری حکومەتە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق دەبینین کوردی نیشتەجێی بەغدا، سەری داخستووەو کوردبوونی خۆی ئاشکرا ناکات... بەلاَم کاتی خۆی دێت.

ئەی ئەو کوردانەی لەبەغدا نیشتەجێن، ئەوەتان لەبەرچاوبێت کەهەموو یەکێکتان تۆمارێکی رەشی هەیە کە لەلقێکی تایبەتی بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی گشتییدا هەڵگیراوە بێئەوەی گوێ بدرێتە ئەوەی کەئەمە وەزیرەو ئەوەی تر باڵوێزە، یان پەیوەندیی بەگەورە لێپرسراوانی بەعسەوە هەیە کەمەبەستم ئەندامانی ئەنجومەنی سەکردایەتیی شۆڕشە. چونکە هەموو کوردێك لەژێر چاودێری وردایە کەژمارەی خێزانەکەی چەند کەسە، جموجوولی رۆژانەیان، جۆری ئەو ئۆتۆمبێلەی هەیانە، ژمارەی تەلەفۆنەکەیانو رۆژانە بەتەلەفۆن قسە لەگەڵ کێدا دەکەن... ئینجا رۆژانە بۆی هەیە تۆمەتێکی بۆ هەڵبەسترێتو سەری تیابچێت . چونکە بەلای حزبی بەعسەوە، ملیۆنێری کوردی نیشتەجێی بەغدا، سامانی لەسەر خاکی عەرەبدا کۆکردۆتەوەو ئەو شوێنو پلەیەی کەگرتوویەتی هی هەر عەرەبێکی

عێراقییە کە لەبەغدا دادەنیشێت، دەرەنجامی ناڕەوای ئەم هەڵسەنگاندنەش دیارە کەسامانی ئەو کوردە دەبێت هی عەرەب بێتو دواجار بۆ دەوڵەت دەگەڕێتەوە کەلێرەدا حزبی بەعسی دەسەڵاتدارە، تەنانەت ئەم کوردە ئەگەر تەنها بەرەگەز کوردیش بێتو هیچ پەیوەندییەکی لەدوورو لەنزیك بەهاوپشتە کوردەکانیەوە نەبێت.

لەوانەیە هەندێك کورد بڵێن ئێمە گوێ نادەینە ئەم ئاگاردارییانەی رەفیق پشدەری چونکە لەناو ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕشدا دۆستو ناسیاومان هەیە کەدەبنە قەڵغانێك لەهەر گیروگرفتێکدا تێی بکەوین. بەڵام با ئەوانە بزانن کەهیچ دەسەڵاتێك لەعێراقدا ناتوانێت رەخنە لەبڕیارێکی مەکتەبی کاروباری باکوور بگرێت کەخودی سەدام بەڕێوەی دەبات. دوو رووداوی دەستگیرکردن هەیە کەناویانم نایەتەوە یاد، یەکێکیان لەکاتێکدا گیرا نانی نیوەڕۆی لەگەڵ بریکاری وەزیر دەرەوەدا دەخوراد بێئەوەی پلەی دپلۆماسیی بریکاری وەزیری لەبەرچاو بگرێت. دووەمیشیان لەکاتێکدا بەتەلەفۆن قسەی لەگەڵ ئەندامێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕشدا دەکرد تەلەفۆنەکەی لەدەست راپسکێنراو دەستگیرکرا.

جاکاتێك یەکێکمان قسە لەگەڵ کوردێکی ناوداری بەغدا دەکات بۆ گواستنەوەی شوێنی نیشتەجێی بۆ کوردستان دەبینین کابرا بەهانەی ئەوە دەهێنێتەوە گوایە لەبەغدا بەرژەوەندیگەلێکی هەیەو ناتوانێت دەستیان پێدابێنێت نەکا گومانی لێبکرێت چونکە لەوێ هەموان لەزەبری سەدام حسەین دەترسن. یان کابرای کورد بیانووەکەی ئەوە دەبێت گوایە لەکوردستاندا، بەهۆی ناکۆکیی نێوان هەردوو حزبە گەورەکە، ئارامی نییە، چونکە بەلایەوە، کاتێك سەرکردەی هەردوو حزب بەرێزان جەلال تاڵەبانیو مەسعوود بارزانی دەبینێت لای بەیانی پێکەوە تەوقەدەکەن هیچ بەدووری نازانێت سەر لەئێوارە شەڕ لەنێوانیاندا بەرپابێت. جا لەکوردستاندا خەڵك بڕوایان بۆ دۆزینەوەی رێگەچارەیەکی ئاشتیخوازو یەکجارەکی بۆ شەڕی ناوخۆ، لەدەستداوەو پشتیان بەخوا بەستووە ئەم مەسەلەیە بەلایەکدا بخات . چونکە ئاشتی لەکوردستاندا کەوتۆتە دەست دەوڵەتە زلهێزەکان، جەنگیش بەدەست چوار دەوڵەتی دراوسێوەیە.

جا دوای جێگیرکردنی هێزی هاوپەیمانان لەبنکەی ئەنچەرلیك، نزیکەی ١٥٪ی کوردی بەغدا گەڕانەوە بۆ کوردستان هەرچەندە ئەم رێژەیە بەبەراورد لەگەڵ ژمارەی کوردی نیشتەجێی ئەوێ، کەمە. چونکە کورد زۆر شت هەیە سەری لێدەرناکات. بۆ نموونە مێشکی ئەوە وەرناگرێت کەئەوانەی کارەساتی ٣١ی ئابی ١٩٩٦یان خولقاند پێڕەوو ستراتیجی خۆیان گۆڕیوەو لەسەنگەری خیانەتەوە چوونەتە سەنگەری نیشتمانپەروەری، باشە ئایا یاریکردن بەچارەنووسی گەلان بەم شێوەیە دەبێت؟ مێژوو وەڵامی ئەم پرسیارەمان دەداتەوە.

بەڵام من رووی دەمم دەکەمە ٨٠٪ی ئێوە کەبەغداتان بۆ بەسەربردنی ژیانتان هەڵبژاردووە، ئێوەی رۆشنبیرو سیاسەتمەدارو کارگوزار لەهەموو بوارێکی تری زانستیداو دەڵێم: دەبوایە خەڵکی کوردستان سوودی لەسامانو زانستەکانتان وەربگرتایە، چونکە وەك دەڵێن نان بۆ خوێش نەك بۆ دەروێش، جگە لەوەی هەتا ماڵ وەستابێت مزگەوت حەرامە. ئێمە لێرە پێویستمان پێتانە هەرچەندە ئیدارەی کوردی

لەکوردستاندا کاری جددیی بۆ ئاسانکردنی گەڕانەوەتان نەکردووە. بۆ نموونە مامۆستای کۆچکردوو مەلا جەمیل ڕۆژبەیانی، ئەگەر لەکوردستاندا بوایە بەو ئاسانییە دەستدرێژی نەدەکرایە سەر هەرچەندە شەرعی ئاینی ئیسلام وشەی(ئەگەر)ی قەدەغەکردووە، چونکە ناوبراو بلیمەتێکی سەردەمەکەی بوو. خوالێی خۆشبێت.

دواشت کەباسی بکەم ئەوەیە کاتێك فلآنە کەسی کورد، حکومەت بۆ پۆستی وەزیری یان لێپرسراوێکی گەورەی دەزگایەکی دەوڵەتی دەیپاڵێوێت یەکسەرو زۆر بەنهێنی قسە لەگەڵ هەردوو سەرکردە جەلال تاڵەبانیو مەسعوود بارزانی دەکات کەئەوانیش پیرۆزبایی ئەو پۆستەی لێدەکەن ئەمەش گوایە بەناوی ئەوەی کابرا لەوشوێنەیەوە خزمەت بەم حزبەی ئەمان دەکات بێئەوەی ئەو ڕاستییە حاشاهەڵنەگرە لێکبدەنەوە کەئەم کارە، تەنها خزمەتی بەرژەوەندییە کەسایەتییەکانی ئەو پیاوە دەکاتو چاوەڕێی ئەوەی لێناکرێت خێر بۆ کوردستان بداتەوە، لەوانەشە هەبێت بپرسێت: ڕەفیق پشدەری ئەدی تۆ؟ چۆن بەو پلەیەت گەیشتیت؟ منیش دەڵێم: کاتو بارودۆخێك کەمن بەسەرم برد لەهی ئەمرۆ زۆر جیاوازبوو، جا ئەوەی بۆ من ڕێکەوت، بۆ خەڵکی تر ڕێناکەوێت!

جارێکیان دوو سەرۆك عەشیرەتی کوردم لەگەڵ خۆمدا برد بۆ دیدەنیی بەڕێز سەعدوون غێدان کە لەبەرئەوەی جێ‌بڕوای هەردوولا بووم ڕۆڵی وەرگێڕم لەنێوانیاندا بینی. زۆر سەرم لەوە سووڕما کەهەردوو سەرۆك عەشیرەتەکە هانیاندام لەلای سەعدوون غێدان لەسەر حسابی ئەوی تر بەشانو باڵیدا هەڵدەمو باسی ئازایەتیو ناوبانگی بکەم لەناو عەشرەتەکەیدا کەدەتوانێت زۆرترین ژمارەی چەك لەناو خەڵکی کورددا دابەش بکاتو لەرووی خزمەتکردنی حزبی بەعس، لەخەڵکی تر خزمەتگوزارتر دەبێت. منیش خۆم پێنەگیراو بەروویدا هەڵشاخام گوتم: من بۆ ئەوە لەگەڵتاندا هاتووم کەوەکو وەرگێڕ بم نەك دەلاڵ بم لەزیادکردنێکی بازرگارنیدا. ئەوان سەریان داخست. لەبەرئەوەی ئەو دوو کەسە ئێستا لەژیاندان چاوپۆشی لەناوهێنانیان دەکەم.

برای کوردی بەشەرەفم کەنیشتەجێی بەغدای پایتەختی دەسەلآتی زۆردار: ئایا بڕیارتانداوە خوێنتان بەفیڕۆ بڕوات؟ ئەدی خودا نەیفەرموە: ﴿ولا تلقوا بايديكم الى التهلكة ...﴾،بۆیە تکام ئەوەیە باش بیر لەقسەکانم بکەنەوەو هەتا کارلەکار نەترازاوە پاشەڕۆژی منداڵەکانتان دەستەبەربکەنو خزمەتێکی کوردستان بکەن، چونکە خەڵکێك لەپێش ئێوە هەوڵیانداوەو هیچیان بۆنەکراوە، هەموشمان قەرزاری نیشتمانی دایکمانینو هەردەگەڕێینەوە بۆ باوەشی.

لەوانەشە ئەمانەی باسمکردن بەلای ئەوانەی ئاگاداری سەردەمی دەسەلآتی ڕژێمی عێراقین نامۆ نەبێت بەلآم بەلای نەوەی داهاتووەوە شتێکی سەیرە کەئەم نەوەیە هاوچەرخی سەردەمی ئازادیو سەربەخۆییە لەسایەی حکومەتی هەرێمی کوردستانداو ئاشنای پرۆسەکانی زاڵدەستیو کۆیلەیی بەعس نییە.

ئه نجومه نی سه رکردایه تیی شۆڕش و مه کته بی کاروباری باکوور

ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش ماوەیەکی کەم دوای کودەتای ١٧ی تەممووزی ١٩٦٨ دامەزرا، بەلاّم مەکتەبی کاروباری باکوور لەسەرەتای حەفتاکاندا دامەزرا، ئامانجی ئەم دوو دەزگایەش کۆنترۆڵکردنی عێراق و جێبەجێکردنی تەواوی خواست و ئارەزووەکانی سەرکردایەتیی بەعسە لەعێراقدا. شایەنی باسە هەموو بڕیارەکانی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش یان مەکتەبی کاروباری باکوور تەنها لەسەر قسەو بەئیمزای سەدام حسەین دەردەچن. مەکتەبەکەش زیاتر لەدادگایەکی عورفی دەچێت بۆ سەرکوتکردنی بزووتنەوە کوردییەکان هەروەها کۆنترۆڵکردنی کوردستان. هەموو کێشەیەکیش کەرووبەڕووی دامودەزگا سەرکوتکەرەکانی وەکو موخابەرات و ئیستخبارات و ئاسایش دەبێتەوە ئەوە دوای داڕشتنی، ڕەوانەی مەکتەبی کاروباری باکوور دەکرێت کەلەوێ بڕیاری لەسەر دەدرێت ئینجا ڕەوانەی وەزارەتی بەرگری یان وەزارەتی ناوخۆ یان وەزارەتی کشتوکاڵ دەکرێت بەپێی پەیوەندی. هەندێك جاریش کێشەکە بەئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش دەدرێت تا بەپێی یاسایەك مامەڵەی لەگەڵدابکرێت کەمشتومڕ هەڵنەگرێت. زۆرجاریش مەکتەبی کاروباری باکوور، پێش ئەوەی لایەنە پەیوەندارەکان بڕیاری خۆیان لەسەر کێشەکە دەربکەن ئەو بڕیاری خۆی دەدات، بۆ نموونە لەسەرەتای گرتنی ئەندامانی سەرکردایەتیی کۆمەڵەی ڕەنجدەران کەباڵێکی یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان بوو، بەڕێز شەهاب و هاوڕێکانیم ئاگادارکرد کەئەو لێکۆڵینەوانەی ڕۆژانە لەگەڵیاندا ئەنجامدەدرێن ڕۆتینن، هەروەها هەوڵەکانی دەرەوەو ناوەوە بۆ ئازادکردنیان یان کەمکردنی حوکمەکانیان بێسوودە، چونکە دەمزانی کەمەکتەبی کاروباری باکوور، پێشتر بەفەرمانی سەدام حسەین حوکمی لەسێدارەدانیانی دابوو، بۆیە تکام لێکردن هاوکاریم بکەن بۆ فڕاندنی کوڕی سەدام حسەین بۆ ئەوەی وەکو بارمتە بۆ ئازادکردنیان بەکاری بێنن. لەبەرگەکانی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە) بەدوورودرێژی باسی ئەمەم کردووە، بەلاّم لەبەرئەوەی هیچ دەسەلاّتێکی ترم نەبوو ئەوەبوو حوکمە ناڕەواکەیان جێبەجێکرا.

بەڕێز سەدام حسەین لەساڵی ١٩٧٤ەوە کەدۆسیەی کوردو شیعەو دەوڵەتی ئێرانی گرتەدەست لەسەر خۆی بەپێویستی زانی کەهەوڵبدات ئەم کێشە گرنگانە چارەسەر بکات کەپەیوەندییان بەئاسایشی دەوڵەتەوە هەیە. لێرەدا مەبەستم ئەوەیە کەهەرچی خراپەکارییەکی حکومەتی عێراق کەدەرهەق کوردو شیعەی عێراق و دەوڵەتی ئێران جێبەجێکرابێت بەفەرمان و داڕشتنی سەدام حسەین بوو... بەلاّم ببینن چ نەخشەیەکی داڕشت و چیکرد: کابرا واتەنی: هات چاکی بکات بەلاّم خراپی کرد!

بڕیارەکانی مەکتەبی کاروباری باکوور بۆ سەرکوتکردنی کورد:

سەدام حسەین لەڕێی ئەم مەکتەبە سێ بڕیاری گەورەوگران و ناڕەوای دەرهەق بەکوردی فەیلی، ئێزدی دەرکردوە، لەگەڵ دووبەرەکی نانەوە لەنێوان سۆرانیو بادینانی لەکوردستاندا.

فەیلییەکان :

گەلی کورد نکوولّی لەخەباتی فەیلییەکان ناکات کە بەدرێژایی چەندین ساڵ لەپێناو رزگاریی کوردستاندا قوربانیی زۆریان داوە، ئەمانە بەرەگەزو بنەچە کوردن‌و هیچ جیاوازییەکیان لەگەڵ ئێمەدا نییە. بەلاّم سەدام حسەین، وەکو پیلانێکی شەیتانی، دروشمی(پەرت بکە، زالّبە)ی لەمەڕ کۆلّۆنیالیستە کۆنەکان بۆ ئەم مەبەستە بەکارهێنا، ئەوەبوو لەرێی رێکخستنەکانی حزبی بەعسەوە وای بلاّوکردەوە گوایە فەیلییەکان عەجەمن‌و بەناوی ڕەگەزی کوردییەوە بەدزییەوە لەئێرانەوە هاتوون بۆ عێراق‌و پاشان توانییان بازاڕی بەغداو پارێزگاکانی تر کۆنترۆڵ بکەن، هەروەها ئەو سامانەی کۆیان کردۆتەوە مالّی گەلی عێراقە بەکوردو عەرەبەوەو ئەو سامانە دەبێت بۆ ئەمان بگەڕێتەوەو...زۆری تر لەم جۆرە واتەواتانە. هەروەها لەبەرئەوەی فەیلییەکان مایەی مەترسین بۆ سەر ئەمنی نەتەوەیی عەرەبی ئەوە دەبێت دەسەلاّتدارێتیی عێراق کاری پێویست بۆ دژایەتیکردنیان بکات. بۆیە هێزەکانی دامودەزگا ئەمنییەکان کەوتنە گرتنیان کەهەتا ئەمڕۆ، دەیان لاوی فەیلی کەخرابوونە زیندان‌و گرتووخانەکانەوە، بێسەرو شوێنن...

بۆ زانیاریی خوێنەریش ئەوەی لەسەرەتاوە ئەم بیرەی هێنایە ئاراوە سێ کەس بوون: ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر، سالّح مەهدی عەمماش‌و سەدام حسەین. ئەمانە لە کودەتای تەممووزی ١٩٦٨ەوە پیلانیان بۆ ئەم کارە ناڕەوایە داڕشتووە، ئنجا بەکردەوە دەستیاندایە کۆچ پێکردنی فەیلییەکان‌و دوورخستنەوەیان بۆ سنووری ئێران، ئەمەش دوای ئەوەی دەستیانگرت بەسەر هەموو ماڵ‌و سامانێکیان. ئەم کردەوە نامرۆییە هاندەرێکی بەتین بوو بۆ پتەوکردنی پەیوەندیی فەیلییەکان لەگەڵ کورددا، زیاد لەمەش قینی کوردی دژی رژێمی بەعس لەجاران زیاترکردو لەئەنجامدا کردەوەیەکی تری دڕندانەی خستە سەر لیستی کردەوە نامرۆییەکانی حزبی بەعس.

ئێزدییەکان:

پێڕەوانی ئەم بیروباوەڕە ئاینییە لەکوردستانی باشووردا لەقەزای شنگارو شێخان‌و تەلعەفەر دەژین. ژمارەیان ٤٠٠ ـ ٥٠٠ هەزار کەسێکە، ژمارەیەکی کەمیشیان لەحەلّەب(سووریا)و ئەرمەنستان‌و کەفکاسیان. ئەمانە نزرگەیەك بەپیرۆز دەزانن کە لەناوچەی هەکاریی سەر بەشاری مووسلّە، نزرگەکە مەزاری شێخ ئادییە(شەرەفەدین ئەبو فەزائلە کە لەسالّی ١١٦٢ز کۆچی دوایی کردووە)و خاوەنی کتێبی جیلوەیە کەکتێبی ئاینی ئێزدیەکانە. ئەمانە بەڕەگەزو بنەچە کوردن، زۆر جۆر نەهامەتی‌و ئێش‌وئازارو گرتن‌و ئەشکەنجەدانیان لەلایەن رژێمی عێراقەوە بەسەرهاتووە کە لەئەنجامی سووربوونیان لەسەر کوردبوونیان، دوچاریان هاتوون.

ئێزدییەکان لەسالّی ١٩٦٣ەوە کەعەبدولسەلام عارف بوو بەسەرکۆماری عێراق دووچاری هەموو جۆرە راوەدوونان‌و دژایەتیکردنێك هاتوون ئەمەش بۆئەوەی نکوولّی لەڕەگەزی کوردییان بکەن‌و دان بەعەرەب بوونیاندا بنێن، بەلاّم ئەمان تا ئەمڕۆ ملیان نەداوە .

لەسالّی١٩٦٨ەوە کەحزبی بەعس حوکمی گرتەدەست گوشاری زیاتریان کرایەسەر. سەدام‌و ئەلبەکر هەموو جۆرە رێوشوێنێکیان گرتەبەر بۆ بەدیهێنانی ئامانجە گلاّوەکانیان، بۆیە دەستیانکرد

بەتاڵانکردنیان و رووخاندنی گوندەکانیان و راگواستنیان لەزێدی باوباپیرانیان. هەموو ئەم کردەوانەش لەپێناو ئەوەی ئێزدییەکان دەستبەرداری نەتەوەکەیان ببن و ببنە عەرەب و سەنگەری خەباتی کوردایەتی چۆڵ بکەن. ئەمانیش لەم پێناوەدا سەدان قوربانییان داوە، ئەمانیش وەکو فەیلییەکانیان بەسەرهات.

نوێنەرانی ئێزدییەکان لەچەندین دیداری ئاشکرا بەحکومەتی عێراقییان گوتووە کەکەس نکووڵی لەرەسەنایەتیی نەتەوەی عەرەب ناکات و گوایە عەرەب سەرداری هەموو نەتەوەکانی ترن، بەڵام ئێمەش لەلای خۆمانەوە (واتە ئێزدییەکان) نکووڵی لەکوردبوونی خۆمان ناکەین چونکە ئەمە پێچەوانەی بنەماکانی دابونەریت و ئاین و یاسایە میرەکەیان، تەحسێن بەگی ئێزدی کە لەمانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٨٠ەوە نەمبینیوە، هەتا ئەمڕۆ کوردێکی نیشتمانپەروەرەو زیرەك و ئازاو دڵسۆزە. لەشۆڕشی ئەیلوولدا بەشداریکردووە، ئنجا دوای هەرەسەکە چوو لەلەندەن بژی. من باشی دەناسم چونکە پەیوەندییەکی بەتینم لەگەڵیدا هەیە، هەمیشە بەئامادەبوونی مامۆستای کۆچکردوو ئیبراهیم ئەحمەدو حاتەمی تەیی کوردان خوالێخۆشبوو عەلی کەمال و قارەمانی خوالێخۆشبوو عومەر دەبابەو بەڕێز دکتۆر لەتیف رەشیدو هەرکوردێك کەئاواتی سەربەخۆیی کوردستان و پێکهێنانی حکومەتی کوردییە، ئامادەی دانیشتنەکانمان دەبوو. لەهەرسێ بەرگی کتێبەکەم(کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا بەدووروودرێژی باسی ئەم کەسایەتییەو هەروەها باسی ئەو ئێزدییانەم کردووە کە لەبەندیخانەی ئەبوغرێب لەگەڵمدابوون، جا ئەم میرە کوردە رۆڵێکی گەورەی هەبوو لەڕووی خۆگرتنی ئێزدییان و سووربوونیان لەسەر کوردبوونیان.

لەهەمانکاتدا ناپاك و بێورەشیان تێدابوو، ئەوەبوو شێخێکیان کەناوی مەمۆی ئێزدیبوو، بەرامبەر پارەیەکی مۆڵ دەستیدایە هاوکاریکردنی دەسەڵاتدارێتیی عێراقی و دەیگوت: (ئێمەی ئێزدی بەرەگەز عەرەبین و بەهیچ شێوەیەك ناچینەوە سەر رەگەزی کورد، دەستەڵاتداریەتیی عێراقیش بەهەموو شێوەیەك یارمەتیدا بۆئەوەی زۆرترین ژمارە لەئێزدییان لەدەوری ئەم کۆببنەوە، بەکردەوەش ناوبراو توانی ١٪ی ئێزدییەکان قایل بکات کەرەگەزیان لەکوردەوە بۆ عەرەب بگۆڕن، بەمەش سیاسەتی بەعس لەرووی نانەوەی دووبەرەکی لەڕیزی ئێزدییاندا شکستی خوارد. لەم ساڵانەی دواییشدا شێخ تەحسێن بەگی ئێزدی، دوای ئەوەی بۆی دەرکەوت ئێزدییەکان لەچ بارودۆخێکدا دەژین، ژیانی خۆی لەپێناویاندا خستە مەترسییەوەو لەلەندەنەوە گەڕایەوە بۆ عێراق و توانی ٩٩٪ یان لەدەوری خۆی کۆبکاتەوە.

دووبەرەکی نانەوە لەناو کورددا، رێنمایی مەکتەبی کاروباری باکوورە

رژێمی عێراق بەدرێژایی ساڵانی رابردوو، بۆ دژایەتیکردنی گەلی کوردستان وەکو کۆلۆنیالیستی زۆردار بیری کردۆتەوە بێئەوەی بیر لەوە بکاتەوە کەگەلان نابەزن. یەکێك لەرێوشوێنەکانی رژێم نانەوەی ئاژاوەو پشێوییە لەناو گەلی کورددا ئەوەش لەرێی بەکارهێنانی چەند رێبازێك کەیەکێکیان ئاینە. وەك دەزانین لەناو کورددا ژمارەیەکی زۆر مەسیحی هەن کەهەرگیز نەبیستراوە ناکۆکییەکیان لەگەڵ برا کوردە موسڵمانەکانیاندا هەبووبێت، هەروەها مەسیحیی کورد هەرگیز لەکوردایەتی و تێکۆشان لەپێناو مەسەلەی رزگاریی گەلی کورد دانەبڕاوە، جگە لەوەی مەسیحییەکان نکوولییان

لەکوردبوونیان نەکردووە. بەڵام ڕژێمی عێراق بەفەرمانێکی توندی بەڕێز سەدام حسەین گوشاریان خستە سەر مەسیحییەکان بۆ گۆڕینی ڕەگەزیان بەوەی ڕەگەزنامەی عەرەبی بەوانەیان بدەن کە لەکوردستاندا دەژین، لەم پێناوەشدا ڕژێم هەموو ڕێوشوێنێکی بەکارهێنانی گوشاری خستە گەڕ بۆئەوەی هەموو مەسیحییەکی کورد ڕەگەزی بکات بەعەرەب، زۆرجاریش بەخشینی پارەی مۆڵو تەماعی ئابووری، مرۆڤ دەخاتە دەریای بیرکردنەوە بەڵام ئەم ڕێگەیە لەگەڵ مەسیحییەکاندا بێسوودبوو، چونکە بەعسییەکان لەبەر نەزانییان کەئەوەندە قینیان لەهەموو کوردزمانێکە بیریان چوو کەمەسیحیی کورد، ئەویش وەك هەر مرۆڤێکی تر خاوەنی بیروباوەڕی نەتەوەیی‌و هەستی نیشتمانی‌و ڕەوشت‌و ویژدانە، ئیتر نازانم عەقڵییەتی دەسەڵاتداریەتیی حوکمڕان لەعێراقدا چۆن بیری لەوەکردۆتەوە دەتوانێت کەهەست‌و بیروهۆشی مرۆڤ کۆنترۆڵ بکات!

دەربارەی بادینی‌و سۆرانیش ئەوە حکومەتی عێراق ئەوساو ئێستاشی لەسەربێت بەردەوامە لەگرتنەبەری هەموو ڕێوشوێنێك بۆ دووبەرەکی‌نانەوە لەنێوان سۆرانی‌و بادینیدا. دیارە جوگرافیای کوردستان کەدەستکردی خوای گەورەیە، زێی گەورەی تێداهەڵکەوتووە کە لەکوردستانی تورکیا هەڵدەقوڵێت‌و لەنزیك مووسڵ دەڕژێتە ناو ڕووباری دیجلەوە. ئەم چەمە لەمپەرێکی سروشتیی دروستکردووە لەنێوان ناوچەی سۆران‌و ناوچەی بادینان کەئەگەر بەرێژەیەکی کەمیش بێت پەیوەندیی نێوان کوردی هەردوو دەڤەرەکەی ئەستەم کردووە. هەر لەساڵانی چلەکانیشەوە پرۆژەیەکی عێراقی لەئارادابووە لەپێناو ڕاکێشانی ڕێگەیەکی خێرا بۆ گرێدانی هەردوو پارێزگای سلێمانیی سۆران لەئەمپەری باکووری ڕۆژهەڵاتی عێراقەوە، بەشاری زاخۆی دەڤەری بادینان لەئەوپەڕی باکووری ڕۆژئاوای عێراق. جا هەموو حکومەتە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق بەبیانوی پڕوپووچ کاریان بۆ پەکخستنی سەرگرتنی ئەم پرۆژەیە کردووە. ئەندازیارێکی کوردی خەڵکی شاری کەرکوك بۆمی گێڕایەوە کە بەیارمەتی چەند خێرەومەندێك، ئەم پرۆژەیەی خستەوە بەرچاوی بەڕێز سەدام حسەین‌و وای شیکردەوە بۆی کە لەچەند لایەکەوە سوود بەگەلی کورد دەگەیەنێت، بەڵام هەموو جارێك سەرۆکی عێراقی جێبەجێکردنی پرۆژەکەی دوا دەخست ئەمەش بەناوی تێچووی زۆری پرۆژەکەو نەگونجانی لەگەڵ باری نالەباری ئابووریی عێراق. بەڵام کاتێك مەسەلەی دروستکردنی پرۆژەی بەنداوی بێخمە هاتە ئاراوە" کەتێچووەکەی دە ئەوەندەی تێچووی ڕاکێشانی ئەو ڕێگەیەیەو لەهەمانکاتدا دەبوو بەمایەی ڕووخانی دەیان شارۆچکەو گوندی کوردستان، ئەمە سەرباری قازانجی لەڕووی بەرهەمهێنانی وزەی کارەبا لەناوچەکەدا، ئەوەبوو بەڕێز سەدام حسەین یەکسەر ڕەزامەندی بۆ دەست پێکردنی پرۆژەکە نیشاندا، ئەمەش لەبەرئەوەی لەلایەکەوە کوردستانی ئاوەدان دەکردەوە، لەلایەکی تریشەوە وێرانی‌دەکرد. بەڵام شتێکی بەڵگەنەویستە ئامانجی حزبی بەعس وێرانکردنە نەك ئاوەدانکردنەوە بۆیە چەمکی وێرانکردنەکە بەسەر پرۆژەکەدا زاڵبوو. بەڵام وەکو دەزانین ئیرادەی خوای گەورە هەروەها جەماوەری گەلی کوردستان لەسەرووی ئیرادەی بەعسە کەوایکرد بەنداوی بێخمە تەواوبکرێت‌و ناوچەی سۆران لەبادینان دابڕێت.

دووبەرەکی لەنێوان عەشرەتە کوردەکان و جووتیارو دەرەبەگ:

یەکێك لەهەنگاوە شەیتان ئاساکانی سیاسەتی دامودەزگا ئەمنییەکان بەکارهێنانی هۆش و گۆشی سادەی دێهاتییان بوو کەدژی یەکتر دنەیان دەدان ئەوەش لەرێی زیندکردنەوەی ناکۆکییە دێرینەکانی نێوان باوباپیرانی دێهاتییان، یان راسپاردنی پیاوێکی ئاسایش کەتەقە لەمانگای یەکێك بکات یان خەرمانەکەی بسووتێنێت. ئەمە بەهەمان شێوە لەنێوان جووتیارو دەرەبەگدا پێڕەو دەکرێت کەدامودەزگا ئەمنییەکان بەزەبری پارە، وایان لەچەند پیاوێك دەکرد بچنە پاڵ لایەنی دەستدرێژیکار بۆ فراوانکردنی چوارچێوەی ئاژاوە. یان هەندێك جار دامودەزگا ئەمنییەکان پشتی لایەکیان لەدژی لایەکی تر دەگرت و هانیاندەدا دژایەتی و شەڕی بکات، لەو لاشەوە دەزگای موخابەرات پشتی لایەنی بەرامبەری دەگرت و ئەوی لەبەرامبەرکەی تیژدەکرد تا ئاگرەکە خۆشتربێت. لەناو عەشیرەتی جافدا ناوبراو حەمەعیسا لەگەڵ موخابەراتدا کاریدەکرد، دەزگای موخابەرات فەرمانی پێکرد تەقە لەخوا لێخۆشبوو مستەفا بەگی جاف بکات، ئەویش بەرۆژی نیوەڕۆو لەبەرچاوی خەڵکدا تەقەی لێکرد بێئەوەی پۆلیس دەستگیری بکات یان هیچ نەبێت لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا بکات تا بەو ناوەوە هیچ نەبێت سەعاتێك زیندانی بکات. ئەو پیاوە دژایەتیی عەشیرەتی جافی دەکرد کەئەم عەشیرەتە بەپێی ئاماری مێژوونووسان بەگەورەترین عەشیرەت لەکوردستانی گەورەدا دەژمێردرێت.

زۆر نموونەی تری لەم جۆرە هەیە وەکو ئەوەی لەناوچەی پشدەر روویدا کاتێك دامودەزگا ئەمنییەکان کەوتنە پشتگیریکردن و بەهێزکردنی بابەکر وسوو لەپێناو بەرهەڵستیکردنی ئاغاکانی ناوچەکەو شەڕ پێفرۆشتنیان بەتایبەتی ئەو ئاغایانەی ملیان بۆ فەرمانی دامودەزگا ئەمنییەکان نەدەدا. ناوبراو لەشەڕ پێفرۆشتنەکانیدا هەموو دابونەریتێکی دەبەزاند لەکاتێکدا پێشتر لەخزمەتی مستەئاغای مەحموود ئاغادا کاریدەکرد. ئەم بابەکر ناوە، دەزگای ئیستخباراتی سەربازی بەتایبەتی پشتگیری دەکرد، لەئەنجامی ئەمە گیروگرفت و کێشە لەنێوان عەشیرەتەکانی ناوچەکەدا دروستبوو کەئاکامەکەی تیاچوونی چەند کەسێك بوو. ئاژاوەکە ئاگرێکی لێ هەڵایسا هەتا ئەمڕۆ نەکوژاوەتەوە . لەم میانەیەدا ئاشکرابوو کەئەوەی لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکاندا کاربکات و داخوازییەکانیان جێبەجێ بکات دەروازەی خۆشبەختی لەرووی دەکرێتەوە، بەڵام لەبەرامبەریشدا سەرشۆڕی بەشی دەبێت. ئەوەی بەرەنگاری داخوازییەکانی بەعسیش بوایەتەوە تووشی چەرمەسەری و دەربەدەری دەبۆوە!

دووبەرەکی نانەوە لەنێوان کوردو تورکمان لە پارێزگای کەرکووکدا:

هەرچەند لەسێ بەرگی کتێبەکەمدا باسی ئەم کێشەیەم کردووە بەڵام دەمەوێت لێرەدا بەکورتی ئاوڕ لەو باسانە بدەمەوە کەپێشتر خۆم لەقەرەیان نەداوە.

حزبی بەعس لەساڵی ١٩٦٨ەوە کەدەسەڵاتیان لەعێراقدا گرتۆتە دەست بەردەوامبوون لەکۆچ پێکردنی کورد ئەوەش بەبیانووی جۆربەجۆر لەپێناو دەرکردنی چەندین بنەماڵەو خێزانی کورد لەم پارێزگایەدا بۆ بەرژەوەندیی خۆیان هەروەها بۆ مسۆگەرکردنی دەست بەسەراگرتنی ئەم ناوچە ستراتیجییە کەسەرچاوەی داهاتی سەرەکی و بێشوماری عێراقە.

پرۆسەی کۆچ پێکردنی کورد وردە وردە فراوانبوو ئنجا دانیشتوانی گوندەکانی کەرکووکی گرتەوە کەدەستکرا بەنیشتەجێکردنی خەڵکی عەرەب لەشوێنیاندا. لەهەمانکاتدا رژێم زیاتر بایەخی بەتورکمانەکان دەداو بەسەر کورددا شایستەیان دەکردن بەوەی مافی هاووڵاتییەتیی پلە یەکیان پێدەدان، ئەمەش تەنها لەپێناو جۆشدانی قینی مرۆڤی کورد دژی تورکمان. ئەم پرۆسەیە بەکردەوەش بەری پێویستی خۆیداو ئاژاوەو کێشەی زۆری لەنێوان هەردوو نەتەوەدا دروستکرد. بەڵام بەگشتی، رژێم نەیتوانی وایان لێبکات قینەبەرایەتی لەنێوانیاندا رەگ دابکوتێتو لەئەنجامدا ئەوەندەی پێنەچوو تورکمانیش خرانە لیستی دژومنانی بەعسەوەو ئەوەی بەسەر کورددا هات ئەوانیشی گرتەوە، بەتایبەتی لەدوای ساڵی ١٩٧١ەوە.

شایەنی باسە لەساڵی١٩٣٠یەوە هەتا ساڵی ١٩٦٠، برایەتیی نێوان کوردو تورکمان زۆر پتەوبوو هەتا کاتێك شەڕی نێوان شیوعییەکانو تورکمان هەڵگیرسا کەخەڵکی کورد لایەنی شیوعییەکانیان گرت. لەئەنجامدا شەڕێکی گەورە لەکەرکووك روویدا بەڵام خوا رەحمی کرد ئاگرەکە زوو کوژایەوە، ئەوەی هەبوو تۆوی قینەبەرایەتی لەدڵی هەندێك توندڕەوو خەڵکی ناحاڵیی کورددا چەکەرەی کرد بەتایبەتی دوای ئەوەی هەندێك لەتورکمانەکان دەستیان لەگەڵ دەزگای میتی تورکیدا تێکەڵکرد کەئەم هەنگاوە کەلێنی نێوان کوردو تورکمانی فراوانترکرد.

ئەوەی بەڕێز سەدام حسەین لەکەرکوکی دەوێت ئەوەیە کە٨٥٪ی دانیشتوانەکەی بکات بەعەرەب دوای راگواستنی کوردو تورکمان لەم شارەو دەوروبەریدا. واقیعیش دەیسەلمێنێت کەرژێمی بەعس هەتا ئەمڕۆ توانیویەتی ٦٠٪ی باری دیمۆگرافیی ئەم شارە بگۆڕێت کە لەبەرەبەیانی مێژووەوە دروستکراوە، مێژوونووسان شایەدی ئەوەن کەدانیشتوانەکەی کوردو تورکمانو هەندێك خێڵی کۆچەری عەرەبن. جا ئەگەر حکومەتی عێراق بەو هەموو تواناو دەسەڵاتەیەوە توانیبێتی بۆ زۆربەی دەوڵەتانی عەرەبی بسەلمێنێت کەزۆربەی دانیشتوانی شاری کەرکووك عەرەبن ئەوە کورد بەڵگەی بەهێزتری بەدەستەوەیە کەدەیسەلمێنێت تا ناوەڕاستی ساڵەکانی شەستەکان، واتە هەتا ئەو رۆژەی رژێمی بەعس دەسەڵاتی لەعێراقدا گرتەدەست، بەژمارەی پەنجەکانی دەست خەڵکی عەرەب لەگۆڕستانەکانی کەرکووکدا نەنێژدراون. هەروەکو پێشتریش باسمکرد ئەوانە کۆچەری بوونو بەناوچەکەدا بەدوای لەوەڕ بۆ ئاژەڵەکانیان ئەم هەوارو ئەو هەواریان دەکرد، کەواتە ئایا رێی تێدەچێت شارێك، کەبابلیو ئاشوورییەکان لەمێژووی کۆندا باسیانکردووەو لەولاشەوە ساسانییەکان بە(گرمکان) ناویان بردووەو سەرچاوە سریانییەکان بە(بین کرمای) ناوزەدیان کردووە کەئەمانەی دوایی مێژوویان بۆ دەوروبەری سەدەی پێنجەمی پ.ز دەگەڕێتەوە، دەڵێین ئایا رێی تێدەچێت بەدرێژایی سەدان ساڵ خەڵکی ئەم شارە تەنها دە کەسیان لێمردبێتو مردووەکانی گۆڕستانەکان عەرەب بووبن هەروەکو بەڕێز سەدام حسەین دەڵێت، عەرەب نامرێت. ماشەڵڵا لەگەورەیی خوا، نەمری تەنها بۆ ئەوە، بێگومان شتێکی بەڵگەنەویستیشە کەدەسەڵاتی ئیمپراتۆر سەدام حسەین هەر کۆتایی دێت، ئەوساکەش زۆرداری نامێنێتو هەموو ستەم لێکراوێك بەمافی زەوتکراوی خۆی دەگات، ئنجا خەڵکی عەرەب

کەماڵو زەویوزاری کوردو تورکمانیان داگیرکردووە دەست لەگونان درێژتر دەچنەوە بۆ ناوچەی خۆیانو لەئەنجامدا تەنها ئەوەی بەرەگەزو بنەچە کەرکووکی بێت دەگەڕێتەوە بۆ کەرکووکو خوای گەورەش پاداشتی ساڵانی ئاوارەییو دەربەدەریی دەداتەوە.

بەپێی ئامارە رەسمییەکانی حکومەتی عێراق، هەتا ساڵی ١٩٥٨ڕێژەی ٨٥٪ی دانیشتوانی شاری کەرکووک کوردبوونەو ١٥٪یان تورکمان بوونە. ئنجا بەپێی سەرچاوەکانی ئامار، خەڵکی عەرەبی کەرکووک عەرەبی بیابانن کەدوای دامەزراندنی حکومەتی عێراق، لەسووریاوە کۆچیانکردووەو لەناوچەی حەویجە نیشتەجێبوون. واتە ئەمانە بەرەگەز عەرەبی رەوەندن، لەوانەشە عەرەبی نیشتەجێی ناوچەکە بڵێت ئەم زەوییەم بەپارەی خۆم کڕیوە، بەڵام راستییەکەی ئەوەیە ئەو گوندانەی کەدانیشتوانە کوردو تورکمانەکەیان راگوێزدراوە، بەزەبری زۆر، عەرەبی تێدا نیشتەجێ کراوە، هەموو ئەو پارەیەش کەلەو پێناوەدا خەرجکراوە وەکو بەخششێك لەغەزنەکەی بەڕێز سەدام حسەین دەرچووە. لەگوندەکانی دەوروبەری کەلارەوە، هەر لەگوندی کوڵەجۆوە هەتا جەلەولا، لەگەڵ چەند گوندێکی دەوروپشتی خودی شاری کەرکووک کەکاتی خۆی مەکتەبی کاروباری باکوور فەرمانی توندی بەوەزارەتی ناوخۆو بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی کردبوو پارە بۆ ئەو مەبەستە خەرج بکەنو مەسەلەی کۆچ پێکردنی دانیشتوانەکەیو نیشتەجێکردنی عەرەب لەشوێنیاندا، ئاسان بکات، لەبنەڕەتدا ماڵی شەرعیی کوردو تورکمان بوون.

ئەی برایانی تورکمان: کێشەی ئێوە لەرێی دەزگای میتی تورکی چارەسەر ناکرێت، بەڵکو رێگەچارەی ریشەیی کێشەکەتان لای برا کوردەکانتانە، چونکە بەدرێژایی ماوەی حوکمی حکومەتە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق، ئێوە لەسەرشۆڕیو چەوساندنەوە بەولاوە هیچی ترتان دەستنەکەوتووە، تەنانەت لەکارەساتی ٣١/ئابی ١٩٩٦، ئەو تورکمانانەی بانگەوازیان بۆ مافی رەوایان لەسەر خاكو زێدی داگیکراویان هەڵدەدا، دەسەلاٌتداریێتی عێراق دەستگیریکردن ئەمەش سەرباری پەیوەندیی حزبی تورکمانی لەگەڵ بنەماڵەی بارزانی کەئەمەی دوایی پەیوەندیی توندوتۆڵی لەگەڵ حکومەتی عێراقیدا هەبووە، بەڵام هێشتا تورکمانە داماوەکان لەرەشبگیری عێراقی قوتار نەبوون.

جا ئەگەر تورکمانێك لەکەرکووك یان هەولێر بمرێت ئەوە دەزگای میتی تورکی تەرمەکەی ناگەیەنێتە گۆڕستان بەڵکو دراوسێ کوردەکانی دەینێژنە بان شانیانو دەیبەن دەینێژن. هەمان باریش سەبارەت بە کوردەوە کەپێش ئەوەی دۆستو برادەرو کەسوکاری بگەنە سەری، دراوسێ تورکمانەکەی بەئەرکی سەرشان هەڵدەستێت. کەواتە بۆچی خەڵکی تورکمان کێشەکەیان لەرێی کوردەوە چارەسەر ناکەن؟ من لەو باوەڕەدام کەتورك، دەستی یارمەتی بۆ تورکمان لەپێناو چاوی کاڵیان درێژناکەن بەڵکو لەبەرئەوەیە کەلەو رێگەیەوە کفریو هەولێرو کەرکووكو تەلەعفەرو گوندەکانی دەوروپشتی ئەوشارو شارۆچکانە داگیر بکەن. جەنەڕاڵە تورکەکان کە٦٥٪ی خاکی کوردستانیان داگیرکردووە دەمیان چەشەبووە بۆ داگیرکردنی رووبەری زیاتر لەکوردستاندا. بەڵام پشت بەخواو ئیرادەی گەلی کوردستان، ئەو نیازە گلاوەیان نایەتەدی.

لەدیدارێکدا لەگەڵ برایەکی خۆشەویستی تورکمان لەوانەی شانازی بەدۆستایەتییانەوە دەکەمو کەپابەندی سیاسی هەیە، لەبەردەم خەڵکێکی زۆردا(ئەمەش تەنها بۆ بیرخستنەوە دەهێنمەوە) پێم گوت: ئەوسا هەردوولامان لەسەرئەوە رێکەوتبووین زیندووەکەمان تەرمی مردووەکەمان بەشان بگەیەنێتە گۆڕستان، ئەمەش تەنها لەرێی ئەوە دێتەدی پەنا نەبەینەبەر یەکێك لەدەوڵەتانی دراوسێ، چونکە کەس چاوەڕێی خێرو چاکە لەم دەوڵەتانە ناکات بەڵکو زیانیان بۆمان هەیە، کوردیش دەڵێت: لەکوورە نزیك بێتەوە پریشکی بەردەکەوێت، جا ئەگەر لەئاگر نزیك بیتەوە لەوانەیە دەستوپلو دەموچاوت بسووتێت، خۆ ئەگەر زیاتر خۆت پاراست لەوانەیە گڕ، تەنها جلوبەرگت بگرێتەوە، خۆ ئەگەر خۆت لەمەش پاراست ئەوە هەر دەبێت بۆنی دووکەڵت لێبێت کە بەهۆیەوە خەڵکی لێت دەبێزرێن، چونکە زۆر زەحمەتە داگیرکاری زۆردار، کەبڕوای بەکتێبە ئاسمانییەکان نییەو بایەخ بەپەرستگە پیرۆزەکان نادات، دان بەمافی گەلانی ژێردەستەیدا بنێت، مافە نەتەوەییەکانی تورکمانیش تەنهاو تەنها لەدۆسیەی کورددایە، زەمانەش ئەمە دەسەلمێنێت، ئەمڕۆ یان سبەی.

بەو برادەرە تورکمانەم گوت: دەبینم واتێدەگەن لەپێگەی پەیوەندییەکانتانەوە لەگەڵ دەسەڵاتداریەتیی تورکیدا دەتوانن نەتەوەکەتان بپارێزنو مافەکانی بێننەدی؟! کەواتە مادەم خۆتان وادەبینن ئەدی بۆچی دەسەڵاتداریەتیی تورك قایل ناکەن کەدان بەمافی ٢٣ ملیۆن کەسی کورددا بنێت لەکوردستانی باکووردا کە لەسادەترین مافیان بێبەشن ! ئەوسا ئێوە، بەم کارەتان پەیوەندییەکانی کوردو تورکمان بۆ هەتا هەتایە پتەوتر دەکەن.

بەڵام کاتێك لێپرسراوێکی حزبی تورکمانی رۆژژمێرێکی دیواری پێشکەش کردم، لەنەخشی ڕووی رۆژمێەکە موچڕکم بەلەشدا هاتو بەراستی ترسم لێ نیشت، چونکە ئەوهێمایانەی دەربارەی پارێزگاکانی کوردستان لەسەری نەخشرابوو وای بۆ بینەر رادەنواند گوایە نەتەوەی تورکمان لەکوردستانی باشووردا، زۆرینەی دانیشتوان پێکدێننو لەبەرامبەردا کورد کەمینەن. ئەم وێناکردنە زیادەڕەوییە کە لەهەمانکاتدا هەڵەکارانەیە، تەنها قینەبەرایەتیو ئاژاوەو دوژمنایەتیی لەنێوان کوردو تورکمان لێدەکەوێتەوە . ئنجا کاتێك زیاتر لەو رۆژژمێرە وردبوومەوە بینیم لەچاپخانەیەکی تورکیا چاپکراوە، ئیتر راستیی نیازو تەماعکارییەکانی تورکیام بۆ ئاشکرابوو کە لەرێی حزبی تورکمان ئیلی، تەماعی کردۆتە کوردستان، هەروەها بۆم دەرکەوت کەئەندامانی حزبی تورکمان هەرچەندە ئاکاری سیاسییان بالاو پاك بێت بەڵام گوێ لەمستی دەزگای میتی تورکینو لەبەرامبەریاندا دەسەڵاتی مێروولەیەکیان نییە.

لەو وتوێژەدا لەگەڵ ئەو برادەرە تورکمانییەدا گوتم کە بەپێی ئامارەکانی توماری دەزگای میتی تورکی، نزیکەی(٣) ملیۆن تورکمان لەکوردستانی باشووردا هەن، ئەم ژمارەیەشم لەڕێی کۆمەڵەی خاچی سووری تورکی دەستکەوت کاتێك خێزانە کوردەکانی بەناوی تورکمان تۆمارکردبوو ئەوەش بۆ ئەوەی خۆراکیان بەسەردا دابەش بکات. جا لەڕێی ئەم ئامارە هەڵانەوە، دەزگای میتی تورکی هەوڵدەدات کوردستان، وەکو قوبروس داگیرو کۆنترۆڵ بکات لەکاتێکدا ئەم کۆمەڵەیە (خاچی سووری

تورکی) خۆی چاك دەزانێت کەئەو خێزانە کوردانەی بەتورکمان تۆماری کردوون، لەپێناوی بژێو، خۆیان بەتورکمان ناونوسکردووە. جا ئەگەر بێتو ڕۆژێك لەڕۆژان ئامارێکی ڕێکوپێك لەکوردستاندا جێبەجێبکرێت دەبینین کەئەو ژمارە خەیاڵییە دێتە سەر ژمارەیەکی زۆر بچووك، ئەمەش مشتومڕ هەڵناگرێت چونکە واقیعی حاڵ ئەمە دەسەلمێنێت و بەری ڕۆژیش بەبێژنگ ناگیرێت.

ئەو خۆراکەی هێنرایە کوردستان و ویژدانی چەند کوردێکی پێکڕدرا، بایی(١٣) ملیۆن دۆلار بوو کەرێکخراوی خاچی سووری نێودەوڵەتی بۆ کرودستانی تەرخانکردبوو بەلاّم دەزگای میتی تورکی دەستی بەسەر ٥٠٪ی ئەو پارەیەدا گرت و بەناوی چەند کەسێکەوە ئەسپاردەی چەند بانکێکی‌کرد، ئەوەی گەیشتە دەستی ئێمەی کوردیش بەرماوەکەبوو. جا ئەگەر بنەماڵەی بارزانی دەستی بەسەر ماڵ و سامانی کورددا نەگرتایەو نەبوایەتە مایەی داڕماندنی ئابووریی کوردستان ئنجا تێکدانی بارودۆخی ئەمنیی هەرێمی کوردستان و لەدەستدانی باری ئارامی‌و قەوارەی کوردی، ئەوە دەزگای میتی تورکی نەیدەتوانی چاو ببڕێتە خاك‌و سامانی کوردستان‌و، لەئەنجامدا خاکمان نەدەبوو بەشانۆی دەوڵەتانی ناوچەکەو بەمانۆڕە سەربازییەکانیان لەکوردستاندا تەڕاتێن بکەن. جا بەدڵ تکام لەو برادەرە تورکمانەم کرد کەبەراستی کار بۆ ئەم مەسەلانە بکات بەشکو بارودۆخەکە یارمەتی بدات‌و دەستی هەبێت لەرزگارکردنی گەلی کوردستان لەسەرشۆڕی.

دووبەرەکی‌و ئاژاوەنانەوە لەنێوان دانیشتوانی هەولێرو سلێمانی

لەوەتەی حزبی بەعس لەعێراقدا دەستەلاّتی گرتۆتە دەست، پەیوەندییەکانیان لەگەڵ جەنەڕاڵەکانی تورکیادا لەچڵەپۆپەدایە . هەردوولا دەربارەی چۆنیەتیی سەرکورتکردنی بزووتنەوە کوردییەکان، لەهەرکوێیەك بن، تەبان، ئەوەش لەپێناو دەستەبەرکردنی ئارامی‌و ئاسایشی سنووری نێوان خۆیان ئنجا بۆ چەوساندنەوەی کورد. لەهەمان کاتدا حزبی بەعس‌و جەنەڕاڵەکانی تورکیا لەسەر ئەوەش رێککەوتوون کە لەدامودەزگاکانی راگەیاندنیاندا باسی تورکمان نەکەن کەکەمینەیەکی نەتەوەیین لەعێراقدا، بەلاّم دەستەلاّتداریەتیی عێراق کەوتۆتە بایەخدانێکی زۆر بەتورکمانەکانی ناو هەولێر هەرچەندە ئەوانە زۆربەیان بەزمانی زگماکی خۆیان نادوێن بەڵکو زمانی عەرەبی بەسەریاندا زاڵە سەرباریشی، رژێمی عێراق یانەیەکی بۆ کۆبوونەوەو کات بەسەربردن بۆیان تەرخانکردووە بەناوی یانەی برایەتیی تورکمانی، سەبارەت بەخوێندنیشیان لەخوێندنگەکاندا ئەوە بەزمانی عەرەبی بوو.

پێڕەوکردنی سیاسەتێکی نەرم هەروەها چاوڕاو لەگەڵداکردن‌و پاشان تەمای دارایی، گشت ئەمانە لەدوای ئاشبەتاڵی ساڵی ١٩٧٥وای لەخەڵکی هەولێر بەگشتی‌و تورکمانەکانیان بەتایبەتی‌کرد، کە بەئاشکراو بەژمارەی زۆر بچنە ریزی حزبی بەعسەوە. هەندێکیان ئەمەیان لەپێناو بەدەستهێنانی پلەوپایەکرد بۆیە دەستیاندایە پێشبڕکێ لەگەڵ پارێزگاکانی تر بۆ خزمەتکردنی حزبی بەعس‌و ملکەچکردن بۆ سەرکردایەتیی رژێم کەخۆی لەبەڕێز سەدام حسەیندا دەبینێتەوە کەتووشی لەخۆبایی بوون‌و خۆبەزلزانین بووە. چونکە هەرکەسێك شیعرێکی پێداهەڵبڵێت یان گۆرانییەکی بەسەردا بڵێت یەکسەر بە(١٥٠) دینار پاداشت دەکرێت، بۆ نموونە گۆرانیی (زێڕە)ی لەمەڕ هەولێر کە

لەدامودەزگاکانی راگەیاندنی رژێم بەردەوام لێیاندەدایەوە کێشەیەکی گەورەی بۆ خەڵکی سلێمانی نایەوە، چونکە بینییان دامودەزگا ئەمنییەکان داوایان لێدەکەن گۆڕانییەکی بەهێزتر بۆ بەشان‌وباڵی سەرۆکدا هەڵدان بڵێن، لەهەمانکاتدا ئەمە بووە مایەی نیگەرانیی زۆر لای کوردە نیشتمانپەروەرەکان لەهەموو جێیەکدا، ئنجا دامودەزگا ئەمنییەکان دەستیاندایە دووبەرەکی نانەوە لەنێوان دانیشتوانی هەردوو شار (هەولێرو سلێمانی) کە لەئەنجامدا لەهاوینەهەوارو سەیرانگاو تەنانەت لەرێوبانەکاندا، قڕەو هەراو ئاژاوەی لەنێوان خەڵکی هەردوو شاردا لێکەوتەوە. بەداخیشەوە ئاسەواری ئەم بارە نالەبارە هەتا ئەمڕۆ بەردەوامەو بەزەقی دەبینرێت، بەتایبەتی لەشاری سلێمانی.

ئەوەی دوای ئەوە بۆم دەرکەوت‌و موچڕکی بەلەشمدا هێنا، سەرنجمدا تەماعکارییەکانی حکومەتی عێراق زۆر فراوانتربوون‌و کەوتنە بیرکردنەوە لەوەی شاری هەولێر وەکو کەرکووك تەعریب بکەن، ئەوەبوو رژێم دەستیدایە ئاسانکاری بۆ هاووڵاتییانی دانیشتووی شاری مووسڵ‌و دەوروبەری کەخانوو زەویوزار لەشاری هەولێر بەکرن‌و لەوێ کاسبی بۆ خۆیان بدۆزنەوە، لەبەرامبەریشدا کەوتە ئاسانکاری بۆ هاووڵاتیی کوردی دانیشتووی هەولێر کەبۆ هەرکوێ بیەوێت باربکات‌و کورد بۆ هەولێر بارنەکات. ساڵی ١٩٨٩ لەگەڵ ئەو هەموو هەوڵ‌وتەقەلایەم (بەحوکمی پەیوەندییەکانم) کەدام بۆ وەرگرتنی مۆڵەت بۆ گواستنەوەی کەلوپەلی ناوماڵم لەسلێمانییەوە بۆ هەولێر کەچی هەوڵەکەم شکستی خوارد، ئیتر دوای ئەوە زانیم کەئەم تەگبیرە بەفەرمانی بڕیارێکی مەکتەبی کاروباری باکوورەو بۆ ئەوە دانراوە کەرێگە بەهاووڵاتیی کورد نەدرێت بۆ شاری هەولێر باربکات.

راستیان گوتووە ئەوەی لای بەندە خەیاڵە، لای خوا بەتاڵە، چونکە ئەگەر رژێمی عێراق جەنگی کەنداوی هەڵنەگیرساندایە ئێستا دەستی تەعریب گەیشتبووە شاری هەولێری دێرین، بەڵام خوای گەورە بەزەیی بەکورددا هاتەوە.

کوردو رێکخستنەکانی حزبی بەعس

رێکخستنەکانی مەکتەبی سیاسی گرووپی بەڕێز مام جەلال(لەشەستەکاندا) رۆڵێکی دیاریان هەبوو لەوەی کورد نەچنە ریزی رێکخستنەکانی حزبی بەعس مەگەر بەژمارەیەکی کەم، هەتا دەرچوونی بەیاننامەی ١١ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ کاتێك سەرکردایەتیی پارتی، لەگەڵ سەرکردایەتیی حزبی بەعسدا رێککەوت بەناوی نزیکبوونەوەی رێکخستنەکانی هەردوو حزب لەپێناو چەسپاندنی برایەتی‌و پەیوەندیی دۆستایەتی لەنێوان هەردوو گەلی کوردو عەرەبدا. دوای ئەوە حکومەتی عێراق کەوتە بەکارهێنانی هەموو جۆرە گوشارێك بۆ ئەوەی کورد بچنە ریزی حزبی بەعسەوە، ئنجا دۆسیەیان بۆ هەموو ئەندامانی رێکخستنەکانی پارتی کردەوەو چەند ئەندامێکی کاراو چالاکی عەرەبی بەعسییان هەڵبژارد کەهەوڵبدەن زۆرترین ژمارە لەئەندامانی پارتی، بکەن بەبەعسی. لێرەدا کەمتەرخەمی نواندنی بنەماڵەی بارزانی بەرامبەر کادیرە حزبییەکانی پارتی لەدوای ئاشبەتاڵی ساڵی ١٩٧٥ گورزێکی کوشندەی بەگەلی کوردستان گەیاند کە لەئەنجامدا خەڵکێکی کەم لەئەندامانی پارتی لەو داوەی بەعس رزگاریان بوو.

چالاکیی شارەزایانەی کادیرە بەعسییەکان بۆ ڕێکخستنی خەڵکی کورد لەریزی حزبی بەعسدا گەیشتە لووتکە، ئیتر وای لێهات لەهەموو جێیەك لەدەرگای ماڵی هەموو کوردێکیان دەدا، بەڵام خوای گەورە، ستەمکارانی کرد بەگژ یەکتردا. ئەوەبوو سەدام حسەین کەوتە گیانی هەرکەسێك کە لەکوردستاندا خراپەی کردووە، یان هەندێکی زیندانی کرد یان دووری خستنەوە یان لەماڵی خۆیاندا دەستبەسەری‌کردن، وەکو تاوانکاری زۆردار شوکری حەدیسی کەبۆی نەبوو لەدەرگای حەوشەی ماڵی خۆی بترازێت، کەناوبراو یەکێك بوو لەوانەی ڕێکخستنی حزبی بەعسی هێنایە سلێمانی‌و ڕۆڵێکی گەورەی لەبڵاوکردنەوەی حزبی بەعس لەناو گەلی کوردستاندا بینی.

جا ڕێکخستنی حزبی بەعس، لەبەرئەوەی ئاواتی کورد بەدی ناهێنێت‌و بەزۆر بەسەریدا دەسەپێنرێت ئیتر ئەندامی کورد، دوای ماوەیەك بەجێی دێڵێت. ڕێکخستنی حزبی بەعس ڕێکخراوێکی سەرکوتکەری تیرۆریستە کار لەدژی هەموو بزاڤێکی شۆڕشگێڕی نیشتمانی‌و ڕزگاریخواز دەکات، ئەوەش لەپێناو کۆنترۆڵکردنی دەوڵەتانی دراوسێ، هەروەها ئەگەر بۆی لوا جیهانیش داگیردەکات. تەنها ناونیشانی ئەم حزبە بەسە بۆ ئەوەی هەرکوردێك لەڕێکخستنەکانی دەربکات با ماوەیەکی زۆریش ئەندامی بێت.

بەڕێز سەدام حسەین کەئەو ژمارە خەیاڵییانەی بۆ دەچوو دەربارەی ئەو کوردانەی چوونەتە ریزی حزبی بەعسەوە لەخۆشییان وەختەبوو شاگەشکەبێت، نەیدەزانی یان خۆی لەوە گێل دەکرد کەئەمانە، ئەمڕۆ بێت یان سبەی هەر لەخاکی کوردستانیش دەریاندەکەن، ئەوەبوو ڕاپەڕینی بەهاری ١٩٩١ ڕوویداو بەچاوی خۆمان بینیمان بەعس چی بەسەرهات‌و ئەوەی کورد بەسەر بەعسیدا هێنا، با بەدەواری شڕی نەکردووە.

جارێکییان بەڕێز سەدام حسەین سەرسوڕمانی خۆی دەربڕی کاتێك گوتم من بەعسی نیم. چونکە ئەو بەتەمابوو من پلەیەکی گەورەی حزبیم لەریزی ڕێکخستنەکانی حزبی بەعسدا هەبێت. بەڵام من هەرچەندە لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکانی بەعسدا کارم دەکرد ئەوەی هەبوو لەڕووی ڕێکخستنەوە بێلایەن بووم‌و ئەوەی بەتەمابوایە بچێتە ریزی دامودەزگا ئەمنییەکانەوە بەرهەڵستیم دەکردو نەمدەهێشت ئەوەبکات، بەڵکو دوای ئەوەی لەسەر داواکەی هەتەر دەبوو، دەمبرد بۆ بارەگایەکی حزبی بەعس تاببێتە بەعسی. بەڵام سەرباری هەموو ئەمانە ٩٨٪ی ئەو کوردانەی ببوون بەبەعسی، لەکاتی ڕاپەڕینی ١٩٩١دا دژی حکومەتی عێراق وەستان.

سەرەتا خەڵکێکی زۆر لەکورد چوونە ریزی ڕێکخستنەکانی حزبی بەعسەوە، ئەمانە تێیاندابوو لەهەڵگیرسانەوەی شۆڕشێکی نوێی کورد لەدوای ئاشبەتاڵ، تەمابڕاو ببون، هەندێکیان وای بۆ دەچوون کەهاوکاریکردنی دامودەزگا ئەمنییەکان جگەلەوەی بژێوی مسۆگەر دەکات لەهەمانکاتدا گێچەڵ پێکردن‌و بەڵای ڕژێمیشی لێ‌دووردەخاتەوەو خۆی‌و خێزانی پارێزراو دەبن. هەندێکی تر کەعەوداڵی پارەو دەسەڵات بوو، بینی دەست تێکەڵکردن لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکاندا کورتترین ڕێگەیەکە ئەو ئامانجانەی بێنێتەدی. بەڵام ئەوەی لەهەموو جۆرەکانی تر نالەبارتربوو ئەوەبوو کەکاتێك چووە ریزی

دامودەزگا ئەمنییەکانەوە وەك سەگی هاری لێهات بەربووە گیانی کورد. هەشبوو بەسەربەرزی مایەوەو ملی بۆ رژێم دانەخستو هەتادوا هەناسە بەرگری کردو ژیانی خۆی لەپێناو کوردو کێشەی رەوای گەلەکەی بەختکرد. ئەوەی راستیش بێت ئەم جۆرەی دوایی، خودی دەسەلاّتدارانی رژێمیش سەریان لێیان سووڕما، چونکە مرۆڤی نیشتمانپەروەرو سەرکەش وەکو خۆر وایە، پرشنگی لەکەس شاراوە نییە مادەم رێگەی راستی گرتۆتەبەر. بۆ نموونە دوای ئاشبەتاڵ، وەکو نوێنەرێکی دەوڵەت چاوم بەو سەرکردەو سیاسەتمدارانە دەکەوت کەدەگەڕانەوە بۆ عێراق، یەکێك لەوانە تێکۆشەری خوالێخۆشبوو ساڵح یووسفی بوو کە لەئوتێلی کیلۆپاترە چاوم پێکەوت، لەو دیدارەدا رەحمەتی ئەوەندە توند بوو دەتگوت نوێنەری ئەو شۆڕشەی کوردە کەهێشتا ئاشبەتاڵی پێنەکراوەو بۆ ئەوە هاتووە رێککەوتنێك دەربارەی چارەسەرکردنی دۆزی کورد سازبدات.

گفتوگۆکانم لەگەڵ شەهید ساڵح یووسفی بەدووورودرێژی بۆ بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی گێڕایەوە، حەپەسانم زیاتربوو کاتێك گوێم لەبەڕێوەبەربوو گوتی: ئەگەر ساڵح یووسفی لەجێی مەلا مستەفا دەبوو ئەمە بەسەر کورددا نەدەهات بەلاّم تازە کار لەکار ترازاوە، چونکە دوای رووخانی شۆڕش ئیتر ئەم پیاوە لەتوانایدا نییە ئەوەی رماوە هەڵیبسێنێتەوە.

دەربارەی پاڵەوانی کۆچکردوو عەلی عەسکەری، بەڕێوەبەری بەشی سیاسی لەبەڕێوەبەرایەتیی ئاسایشی گشتی دوای ئەوەی دیدارێکی لەگەڵ خوالێخۆشبوودا سازدا گوتی: ئەم پیاوە بەراستی شایەنی رێزلێنانە، ئەگەر ئەم سەرۆکی بزوتنەوەی کورد بوایە، بەهۆی توندییەکەی زۆر زەحمەت دەبوو گفتوگۆی لەگەڵدا بکرێت، بەراستی شایەنی رێزە.

بەڕێوەبەری ئیستخباراتی سەربازیش دەربارەی شەهید دکتۆر خالد حەمە سەعید گوتی:ناردبووم بەشوێن خالد حەمە سەعیددا کەچەند پرسیارێکی لێبکەم، بەلاّم سەیرمکرد بەرامبەر ئەو کەسایەتییە بەهێزەی‌و بڕوای پتەوی بەکێشەکەی، ناچارم رێزی لێبگرم، بۆیە راپۆرتێکم دەربارەی بیروڕایەکانی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد بەرزکردەوە، لەدڵی خۆشمدا وام لێکدایەوە کە جوان نییە جارێکی تر بەدوویدا بنێرمەوە بەڵکو پێویستە بەخۆم بچم بۆ ماڵی یان بۆ شوێنی کارەکەی..

دەربارەی ئەندامەکانی سەرکردایەتیی کۆمەڵەی رەنجدەرانیش کەحوکمی لەسێدارەدانیان دەرچوو، دادوەری لێکۆڵینەوە پێمی گوت: (کاکە رەفیق لەنێوان خۆماندا بێت، ئەم تاقمە شایەنی لەسێدارەدان نین، پیاو هەرئەوەندەی لەدەست دێت شانازی بۆ ئەو رۆشنبیرییە فراوانەو گیانی شۆڕشگێڕییەیان بکات، بڕواشم پێبکە بەش بەحاڵی خۆم زیندانیشیان پیّرەوا نابینمو ئەوەی لەتوانامدا بێت دەیکەم بۆ رزگارکردنیان، چونکە ئەمانە سوودیان بۆ گەلی کوردستان دەبێت. لەبارەیانەوە قسەم لەگەڵ بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی‌کردووە کەچی گوتی: کێشەکەیان بەدەست بەڕێز جێگری سەرۆکە... تەنها ئەو بڕیار لەسەر چارەنووسیان دەدات .

خوێنەری بەڕێز سەرنجی ئەم هاوسۆزییەی دەسەلاّتداران بدە بەرامبەر ئەو بەناو تێکدەرانە، لەلایەن کێشەوە؟ دادوەرێکی لێکۆڵینەوەی ئاسایش بەو شێوەیە باسی شەهاب‌و جەعفەرو هاورێکانیان دەکات،

ئەمەش تەنها لەبەر ئەوەبووە کەگیانی نیشتمانپەروەری‌و فیداکاری لەپێناو گەلی کوردستان لەناو ئەوانەدا بینیوە دوور لەهەر جۆرە دەست تێکەڵکردن‌و خیانەتکارییەك...جا ئازایەتی‌و جوانمەردی لەهەموو ئان‌و سەردەمێکدا جێی خۆی لەهەموو دڵێکدا کردۆتەوە.

وەزارەتی ئەوقاف

هەمیشە تەنسیق لەنێوان وەزارەتی ئەوقاف‌و خەیروڵلا تلفاحدا هەبووە چونکە ناوبراو هەرچەندە وەزیری ئەوقاف نەبوو، بەڵام هەمیشە ئاگاداری وردودرشتی کاروباری ئەم وەزارەتە بووەو لەبارەی ڕاپەڕاندنی ئیشوکارە جۆربەجۆرەکان، تەنها قسەی ئەمی دەخوارد.

وەزارەتی ئەوقاف هەندێك جار خەیروڵلا تلفاحی لەوە ئاگادار دەکردەوە کە ئەو مەلایانە ئاشکرا دەکات کەهاوکاریی ڕژێم دەکەن، ئەوەش بەوەی بەئاشکرا پێیان دەڵێت : (تۆ سەر بەئێمەیت)، تەنانەت جارێکیان مەلا عەلی عەبدولعەزیز، لەوەزارەتی ئەوقاف شکاتی لێکردبوو کەدەبێتە مایەی ئاشکراکردنی لەناو جەماوەردا. جا ئەو مەلایەی ملی بۆ فەرمانەکانی ڕژێم دادەخست خەیروڵلا تلفاح بەشێخ ناوی دەبردو دەیگوت: (ئەو مەلایەی شەرم لەمێزەرە سپییەکەی نەکات دەبێت ئاشکرا بکرێت). مەلاکان دەبوایە هاوکاری ڕژێم بکەن، ئەوەی وتاری هەینی هەبوایە دەبوایە هیچ نەکات هەتا وتارەکەی بەچاپکراوی لەلایەن بەعسەوە بۆ دەهات کەدامودەزگا ئەمنییەکان سەرپەرشتی ئەم کارانەیان دەکرد.

زۆرم دەربارەی بەیاننامەی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ نووسیوە (بڕوانە هەرسێ بەرگی کتێبەکەم: کورد دژمنی خۆت بناسە) بەڵام دوای هەڵگیرسانەوەی شەڕ لەنێوان دەسەڵاتداریەتیی عێراق‌و سەرکردایەتیی شۆڕشدا(١٩٧٤)، ئەلبەکرو سەدام کەوتنە کارکردن بۆ قایلکردنی گەلی کورد بەوەی گوایە ئەو شەڕە، دژی دەستەیەکی تێکدەرەو ئەوانیش (حزبی بەعس) دان بەسەرجەم مافە ڕەواکانی گەلی کورددا دەنێن، بۆیە دەستیاندایە دامەزراندنی ناوەندو دەزگاکانی بەناو ئۆتۆنۆمی کە بەلایانەوە خۆی لەهەردوو ئەنجومەنی یاسادانان‌و ڕاپەڕاندن(المجلس التشريعي والمجلس التنفيذي)دا دەبینییەوە، هەروەها چەند وەزارەتێك بۆ کورد دابنرێت بەوەی کەسایەتیی بەرەگەز کورد بیگرنە دەست. دەربارەی ئەو وەزیرانە، لەگەڵ داوای لێبووردندا دەڵێم ئەمانە لەڕووی خزمەتکردنی کوردێکی نیشتمانپەروەریش دەستەوسان بوون، وەك ئەوەی نیشتەجێی بکەن یان بژێوی دەستەبەر بکەن، یان بۆ نموونە لەفەرمانگەیەکدا دایمەزرێنن، یان تەنانەت کوردێکی نیشتمانپەروەر لەزیندان‌و گرتووخانەکانی بەعس ئازادبکەن، بەڵام لەهەمانکاتدا هەمیشە دەستی باڵایان هەبووە بۆ وێرانکردنی هەر گوندێکی کوردستان لەبەر هەر هۆیەك بێت، یان فەرماندان بەجێبەجێکردنی حوکمی لەسێدارەدانی دەیان کەس لەڕۆڵە بەشەرەفەکانی کوردستان. لەولاشەوە ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانان‌و ئەنجومەنی ڕاپەڕاندن، پاڵاوتن‌و هەڵبژاردنیان بەفەرمانی مەکتەبی کاروباری باکوورو تەزەکیەی دامودەزگا ئەمنییەکان بوو هەرچەندە هەندێك لەو ئەندامانە هەوڵیاندا مل بۆ ئەو دامەزراندنە نەدەن، بەڵام کێ پرکێشی دەکات فەرمانی بەڕێز جێگر(سەدام حسەین) بشکێنێت، چونکە ئەوکاتە ڕێککەوتنێك لەنێوان حزبی شیوعی‌و حزبی بەعسدا هەبوو کەبەرەیەکی هاوبەشیان پێکهێنابوو، بۆیە ژمارەیەکی زۆر لەشیوعییە کوردەکان، بوون بەئەندامی

ئەنجومەنی یاسادانانو ئەنجومەنی راپەڕاندن کە لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆیان، ئەوانیش وەکو وەزیرە کوردەکان، لەرووی خزمەتکردنی رۆڵەکانی گەلی کوردستان دەستەوسان بوونو خاك بەدامەنی ئەوەی ئارەزووەکانی حزبی بەعسی پشتگوێ دەخست یان فەرمانێکیانی جێبەجێنەکردایە. بۆ نموونە رژێمی عێراق، خوالێخۆشبوو شاکر فەتاحی تەنها لەبەرئەوە کوشت کەشتێکی گوتبوو بەدڵی حزبی بەعس نەبوو. یان شێخ ئەحمەدی نەقشبەندی، سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانان، بەهۆی کەمتەرخەمیکردنو ملنەدانی بۆ ئارەزووەکانی حزبی بەعس لەکۆڕێکی رۆژنامەوانیدا کەبۆی گیرابوو، بەپلەی تێبینەر خانەنشین کرا. ئنجا پێویست ناکات بڵێم وەزیرەکان یاخود بریکارەکانیان یاخود کارمەندەکانی هەردوو ئەنجومەنی یاسادانانو راپەراندن کەدەستیان لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکاندا تێکەڵبوو لەوان باشتر بوون چونکە هەموو خۆشیو رابواردنێکی ئەم دنیایەیان بۆ مسۆگەر کرابوو بەڵام رێزو سەربەرزیی خۆیان دۆڕاندبوو.

ئەو کوردانەی هاوکاری رژێم بوون

دوای رووداوەکانی کوردستان وەکو راپەڕینی بەهاری ١٩٩١و کۆڕەو، هەروەها دیاریکردنی ناوچەی ئارامو دانانی هێزی هاوپەیمانان لەئەنچەرلیك، پاشان هەڵبژاردنی پەرلەمان(١٩٩٢/٥/١٩) و پاشتر و لەهەمان ساڵدا پێکهێنانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، هاوکارو دەستوپێوەندەکانی رژێم لەخەڵکی کورد، بوون بەچوار بەشەوە:

١ ـ ئەوانەی لەسەر خەیاڵ دەژیانو چاوەڕێیان دەکرد بەعس بگەڕێتەوەو دەست بەسەر کوردستاندا بگرێتەوە، ئەمەش بۆ ئەوەی پلەوپایەی ئەوسایان دەست بکەوێتەوە کەئەمانەش لەلای خۆیانەوە سێ جۆر بوون:

ا ـ ئەوانەی دەستیان بەخوێنی شەهیدانی رێگەی رزگاریی کوردستان سووربوو.

ب ـ ئەوانەی فەرمودەکەی خوای گەورەیان بەسەردا دەسەپێت کە لەقورئاندا فەروویەتی ﴿ واذا لقوا الذین امنوا قالوا امنا واذا خلوا الی شیاطینهم قالوا انا معکم انما نحن مستهزءون ﴾ (البقرة: ١٤)، چونکە ئەمانە هەلومەرجێکیان بۆ خولقاوە لەگەڵ تەماعکارییەکانیاندا ناگونجێت کەتەنها بەکۆکردنەوەی پارە کۆتایی نایەت. ئەمانە توانیویانە هاوسەنگییەکی نابەرامبەر پێکبێنن، ئەوسا بەرێژەی ٨٠٪ هاوکاریی دامودەزگا ئەمنییەکانیان دەکردو بەرێژەی ٢٠٪ پەیوەندییان لەگەڵ بزووتنەوەی کوردیدا هەبوو کەدەیانویست نەکەونە کێشە لەگەڵ شۆڕشداو ئەویش دژایەتی نەکردن. جا هەموو هۆشمەندێك چاكو خراپی بۆ جیادەکرێتەوە.

ج ـ ئەوانەی لەدامودەزگاکانی ئۆتۆنۆمیدا پۆستو پلەی ئیدارییان گرتە دەست، ئەمانە تەنانەت ئەگەر بزووتنەوەی کوردیش لێبوردنیان بۆ دەربکات بەڵام گەلی کوردستان خۆشی ناوێن، چونکە ئەم تاقمە بۆ ماوەی چەند دەهەیەك، لەبەرامبەر ئێشو ئازارەکانی گەلی کوردستاندا بێهەڵوێست بوونو شتیان لێبینراوە کە لەبیر ناچێتەوە.

٢ ـ ئەوانەی کوردستانیان لەترسان بەجێهێشت نەبادا دەستی تۆڵەی کۆمەلانی خەڵکی کوردستان بیانگاتێ لەپای ئەو تاوانانەی ئەنجامیان دابوو.

ئەمانە ناوبەناو دەگەڕێنەوە بۆ کوردستان بۆ سەردانیی کەسوکاریان، بەڵام وەکو غەریبە وان، چونکە هەرچەندە رێزی شایستەی میوانیان لێدەنرێت(چونکە مافی پەنابەرییان لەهەندەران وەرگرتووەو پارەدارن) بەلأم خەڵك ئەو بایەخەیان پێنادات.

٣ ـ ئەوانەی بەئارامیو هێمنی لەکوردستاندا دەژینو کۆمەلانی خەڵکی کوردستان ئەوپەڕی رێزی شیاویان لێدەنێت لەسۆنگەی ئەو خزمەتانەی لەرۆژانی سەختدا پێشکەشیان کردن لەکاتێکدا ئەوان لەلووتکەی دەسەلأتیاندا بوون، ئەمانە ئێستا هەندێکیان لەبازاڕ کاسبی دەکەنو هەندێکی تریان لەدامودەزگا رەسمییەکانی حکومەتی هەرێمدا پۆستی ئیدارییان بەدەستە.

٤ ـ جۆرێکی ترمان هەیە کەئەگەر دەسەلأتیان هەبێت ئەوە لەدڕندەییدا وێنەیان نییە، خوا پشتیان نەدات. ئەمانە بەپێی فەرمانەکانی دامودەزگا ئەمنییەکان لەکوردستاندا ماونەتەوەو وەکو رۆبۆت فەرمانی ئەوان جێبەجێ دەکەن، نە هەستی نیشتمانییان هەیە نە هەستی مرۆیی، ئامادەن هەموو فەرمانێکی رژێم جێبەجێ بکەن ئەوەش لەپێناو سێ شت:

ا ـ ئارەزووی بێسنووریان بۆ کۆکردنەوەی ماڵو سامان بەزووترین کات.

ب ـ مێژوویەکی ئەوەندە رەشو رسوایان بەرامبەر گەلی کوردستان هەیە کە لەتاریکیدا(وەکو شەمشەمەکوێرە) نەبێت هەڵناکەن، چونکە ئەمانە رووناکیی ئازادی، کوێراییان دادێنێت بۆیە هەمیشە دژی ئازادینو لەگەڵ کۆمەلانی ئازادیخوازی کوردستاندا نایانکرێت.

ج ـ یەکێك لەرێوشوێنەکانی دەزگای موخابەرات دوای دەستگیرکردنی کەسێك یان خزمێکی ئەوکەسە، بادانی باڵیەتی، بەشێوەیەك کەزیرەکانە تەگبیری بۆ دەکرێت بۆئەوەی لەخوابترسن یان شەرم لەخۆیان بکەن، دەبینین کاری وای بەسەر دێنن کەئێش بەدڵی بگات تاخواستەکانیان بێنێتەدی... بەلأم لەخوا بەزیادبێت ژمارەی ئەو کوردانەی هاوکاریی دامودەزگا ئەمنییەکان دەکەن، بەپەنجەی دەست دەژمێردرێن.

ژمارەیەکی کەم لەکادیرانی بەعس(عەرەب) هەبوون کە بەراستی خزمەتی گەورەیان بەکورد گەیاندو هەوڵیاندەدا کێشەی کوردی چارەسەر بکەن، بەلأم دوای ساڵی ١٩٧٤ کاتێك سەدام حسەین دۆسیەی کوردی گرتە دەست هەموو ئەوانەی لەدەسەلأت دوورخستەوەو هەندێکی دەستبەسەرکراوەو ئەوەی تر پۆستێکی گەورەی بەدەستە بەلأم بێئەوەی هیچ دەسەلأتێکی هەبێت چونکە لەفەرمانگەیەکدا لێپرسراوی کارگێڕییە!

دوای رزگارکردنی جەزائیر، ئەوانەی هاوکاریی رژێمی کۆلۆنیالیستیان کردبوو و هەڵوێستی خیانەتکارانەیان هەبوو ولأتیان بەرەو فەڕەنسا بەجێهێشت کەتا ئەمڕۆ گیروگرفتێکی گەورەیان پێکهێناوە لەمیانەی پەیوەندییەکانی نێوان جەزائیرو فەڕەنسا بۆ گێڕانەوەیان بۆ جەزائیر.

ئەوساوئێستاشی لەسەربێت، دووبەرەکی‌نانەوە کاریگەرترین چەك بوو کەحوکمەتە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق دژی گەلی کوردستان‌و بزاڤە رزگاریخوازییەکەی بەکاریان هێنابێت. هاوکات زۆر هۆکار پاڵیان بەهەزاران کوردەوە ناوە کەبۆ دەرەوەی وڵات کۆچ بکەن، ئێستاش کەیازدە ساڵ بەسەر هەڵبژاردنی پەرلەمان‌و دامەزراندنی حکومەتی هەرێمی کوردستاندا تێپەڕیوە کەچی کۆچکردن هێشتا بەردەوامە، ئەوانەش کەبیر لەگەڕانەوە بۆ کوردستان دەکەنەوە، بەپەنجەی دەست دەژمێردرێن. تۆبڵێی کاتی ئەوە نەهاتبێت ئاوارەکانمان بیر لەو هەلومەرجە نوێیەی کوردستان بکەنەوە دوای کۆتایی هاتنی دەسەڵاتی سەدام حسەین؟ ئایا بیریان لەکەشی گونجاو نەکردۆتەوە کەئارەزووی ئاوارە بێنێتەدی‌و وای لێبکات بگەڕێنەوە بۆ وڵات؟ من وای دەبینم گۆڕانکاریی دەسەڵات لەعێراقدا، تەنهاو بەپلەی یەکەم خزمەت بەهاووڵاتیی چەوساوەی کورد دەکات کەلەوەتەی بووە خەبات دەکات، لەهەمانکاتدا زیان بەتەنها بەتاوانکارانی جەنگ دەگەیەنێت کەبوون بەمایەی چەرمەسەری‌و دەربەدەری بۆ کورد، ئەمانە رۆژیان دێت‌و هەروەکو حەزرەتی لووط پێغەمبەر فەرمویەتی: ﴿ الیس الصبح بقریب ﴾!

دوای ئەو گۆڕانکارییانەی لەئێران هاتنەدی بەهۆی رووخانی دەسەڵاتی شا لەئەنجامی شۆڕشی مەزنی ئێران، ئەو کوردە ناودارانەی لەئێران دەژیان گەڕانەوە عێراق‌و لەلایەن دەسەڵاتداریەتیی عێراقەوە بەپێزانین‌و رێزلێنانەوە پێشوازییان لێکرا. دوای راپەڕینی بەهاری ١٩٩١ یش لەکوردستانی باشوور، بەشێکی تریان گەڕانەوە بۆ کوردستان‌و خودی بەرێز مەسعوود بارزانی بەوپەڕی رێزلێنانەوە پێشوازیی لێکردن، بەڵام یەکێك لە دوژمنە سەرسەختەکانی کورد کەنەگەڕایەوە بۆ کوردستان، عەبدولوەهاب ئەتروشی‌بوو.

دەربارەی ئەو ناپاکە بەکرێگیراوانەی کورد کەکار بۆ موخابەرات دەکەن‌و بۆ هەل دەگەڕێن زیان بەکوردستان بگەیەنن، زەحمەتە بناسرێن‌و ئاشکرا بەکرێن مەگەر بەرێکەوت یان بەلێهاتوویی پیاوانی ئاسایش کەخۆیان بۆ خزمەتکردنی کوردستان تەرخانکردووە یان لەرێی سەرانیانەوە، بۆ نموونە کە لەبەندیخانەی موخابەرات بووم، لەکاتی لێکۆڵینەوەدا سەرم سووڕما کاتێك ئەو ناوە نهێنییەمیان بەروومدا دایەوە کە لەمیانەی پەیوەندییەکانم لەگەڵ بارزانیدا هەمبوو کاتێك راوێژکاری کاروباری باکوور (کوردستان) بووم لای بەڕێز سەدام حسەین، ناوە نهێنیەکەم (بەیرووت مارتینس)بوو، تەنها من‌و مەسعوود بارزانی دەمانزانی!

لەساڵی ١٩٤٦وە بەتایبەتی لە ١٩٧٥/٧/٥ەوە، بنەماڵەی بارزانی، تاکە سیمبوڵی خەباتی کوردایەتی‌بوون لەسەرانسەری کوردستاندا، شایەدیدانیان لەرووی تەزەکیەکردنی کەسێك وەکو نیشانەیەکی شانازی‌بوو کە لەتۆماری مێژووی کورددا تۆمار دەکرا، بەڵام دوای ئاشبەتاڵی ساڵی ١٩٧٥ هەروەها ئەو ناپاکییە مێژووییەیان کە لە ٣١ی ئابی ١٩٩٦دا خۆیان خستە باوەشی سوپای عێراق تاکوردستانی ئازاد داگیر بکات کە لەئەنفالە بەدناوەکان دژوارتربوو، ئیتر بنەماڵەی بارزانی وایان لێهات ئەوان پێویستیان بەتەزەکیەکردن بوو لای گەلی کوردستان تا لێیان ببوورێت. لەوانەیە خوێنەری بەڕێز کەئەمە دەخوێنێتەوە بزە بیگرێت‌و لەبەرخۆیەوە بڵێت ئەمە چۆن دەبێت لەکاتێکدا بنەماڵەی بارزانی زیاتر لەنیوەی کوردستانیان کۆنتڕۆڵ کردووەو سامانێکیان لەژێردەستدایە کەدەوڵەتانی دراوسێ

خەونی پێوە دەبینن. بەڵام من دڵنیاتان دەکەم کەبەردەوامبوونی واقیع هەتا سەرنابێت، چونکە مادەم بۆ پێش خۆت نەچۆتە سەر، ئەوە بۆ تۆش ناچێتە سەر.

بڕواش ناکەم کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەهۆی ئەو چەرمەسەریو نەهامەتییانەی بەسەریاندا هاتووە ناوو روخساری لێپرسراوانی ئەنجومەنی یاسادانانو ئەنجومەنی راپەڕاندنی لەمەڕ دەزگای ئۆتۆنۆمی لەبیربچێتەوە کە ئەمڕۆ لەدامودەزگاکانی ئۆتۆنۆمیدا پۆستیان بەدەستە. کەسیش هەڵوێستی ئیجابیی ئەو بەڕێزانەی کوردی لەبیرناچێتەوە کەلەگەڵ ئەوەی هاوکاریی حکومەتی عێراقیان دەکرد بەڵام خزمەتی هێژایان بەگەلی کوردستان گەیاند، وەکو بەڕێزان شێخ ئەحمەد نەقشبەندی، مامۆستا بابەکر مەحموود ئاغای پشدەر، مامۆستا سیروان عەبدوڵڵا بەگی جاف. ئەمانە هەڵوێستی مەردانەیان هەبوو کە لەبیرناچێتەوە هەرچەند لای رژێم پۆستی گەورەیان هەبوو.

گەشتوگوزار، چەکی کوشندەی دەستی مەکتەبی کاروباری باکوور بۆ سەرکوتکردنی کورد :

بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی گەشتوگوزار لەسەردەمی پاشایەتییدا دامەزرا، ئەو کاتە رژێم بایەخی زۆری بەهاوینەهەواری سەڵاحەدین دا بەهۆی تایبەتمەندییە تەندروستییەکانی بۆ پاراستنی لەشساغیی پاشا کەنەخۆشیی تەنگەنەفەسی هەبوو .

ئەوکاتە لەهاوینەهەواری سەڵاحەدیندا حەوت خانووی گەورە بۆ ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران دروستکرا لەگەڵ کۆشکێکی تایبەت بۆ خاوەن شکۆ پاشا، هەروەها بیستو یەك خانووی تر بۆ دەستوپێوەندو یاوەرو کارمەندو پاسەوانان دروستکرا لەگەڵ ئۆتێلی پیرمامو گازینۆیەك بۆ گەشتیاران، ئنجا کاربەدەستان دوای ماوەیەك کەوتنە بایەخدان بەسەری رەشو زاویتەو چەند شوێنێکی تر کەهاوینەهەواربوون.

حزبی بەعسیش لەوەتەی خۆی بەسەر گەلی عێراقدا سەپاندووە بایەخێکی زۆری بەبواری گەشتوگوزار داوە کەئەمەش لەپێناو چەند شتێکدا بووە، چونکە بەڕێزان ئەحمەد حەسەن ئەلبەکرو ساڵح مەهدی عەمماشو سەدام حسەین، هەر لەساڵی ١٩٦٩وە لەسەر ئەوە رێککەوتوون کەمەسەلەی گەشتوگوزار بۆ سەقامگیرکردنی دەسەڵاتی زۆرداریيانو کۆنترۆڵکردنی گەل بەکاربێنن ئەوەش لەژێر دروشمی دەستەبەرکردنی ئارامیو خۆشیی هاوولاتیی کوردو خولقاندنی کەشێکی وا بۆی کەچەرمەسەرییەکانی رابردووی لەبیربچێتەوە بەشێوەیەك کەلەگەڵ لێبووردەییو نەرمونیانیو ئایدۆلۆجیای بەعسی دەسەڵاتداردا بگونجێت، بۆیە سەرانی رژێم، هەموو رێوشوێنێکی پێویستیان بۆ بواری گەشتوگوزار لەسەرانسەری عێراقدا دەستەبەرکردو لەئەنجامی بواری گەشتوگوزار نەشونمای کردو بوو بەچەکێك لەگازی خەردەلو V.X مەترسیدارتر دەرچوو لەسەر گەلی کوردستان. ئەم بارەش هەتا ساڵی ١٩٩٠ بەردەوام بوو.

ئەركو بایەخدانی سەرەکیی مەکتەبی کاروباری باکوور راکێشانی کەسایەتییە سیاسییەکان بوو کەسەرۆکی عێراق(سەدام حسەین) لێیان دەترساو هەمیشە بەتەمای ئەوەبوو پشتی هەندێکیان

بشكێنێت یان هەندێکیان بەزەبری هەڕەشەو ئابڕووبردن و ناوزڕاندن ناچاربکات دەست لەگەڵ رژێمدا تێکەڵ بکەن.

بۆیە زۆربەی کارمەندانی بنکە گەشتوگوزارییەکان(لەژن و پیاو) سەر بەدەزگای موخابەراتن. بۆ نموونە ناوەندەکانی رابواردن و خزمەتگوزارییە گشتییەکان لەو بنەکانەی گەشتوگوزاردا لانەی پیاوخراپان بوو، وەکو کوافێرەکانی ژنان کەهەڵدەستان بەوێنەگرتنی هاوسەری کەسایەتییە سیاسییەکان لەباری سێکسیدا یان لەکاتی دواندنیاندا ئنجا بەکارهێنانی ئەو وێنانە بۆ ناچارکردنی ئەو ژنانە تا هاوکاریی دەزگای موخابەرات بکەن بۆ ئەوەی هەواڵی هاوسەرەکانیان بەدەزگا ئەمنییەکان بگەیەنن یان تەنانەت ژەهراویکردنیان. هەمان شت لەگەڵ سیاسەتمەدارەکاندا بەکاردەهێنرا کەکامێرای شاراوەیان لەژووری ئۆتێلەکاندا بۆ دادەنان و کچیان بۆ دەکردنە ژوورەوە تا دەستیان لەگەڵدا تێکەڵ بکەن کەوێنەکەیان نیشان دەدرایەوە زۆرجار لەمەراقان دڵیان دەوەستا! یان بەلێزانییەوە قومارخانەکانیان بەکاردەهێنا بۆ رووتاندنەوەی ئەو جۆرە کەسانە پاشان ناچارکردنیان بۆ قەرزکردن بەمەش پشتیان دەشکاندن، یان ئەو کەسەیان سەرخۆش دەکرد یان بەماددەی بێهۆشکەر خەویان لێدەخست ئنجا لەسەر چەند بارێکی نەشیاو، بەخەوتوویی وێنەیان دەگرت، یان بەزۆر دەستدرێژییان دەکردە سەر شەرەفی هاوسەری هەندێك کەسایەتی کەدیارییان دەکرد. هەموو ئەم رێوشوێنە دوور لەرەوشت و نامرۆڤانەیە لەلایەن دەزگای موخابەراتەوە بەکاردەهێنرا کەپیاوەکانیان لەبنکەکانی بەڕێوەرایەتیی گەشتوگوزاردا کاریان دەکرد. شایەنی باسە کەئەم پێڕەوە بیژۆکانە تا ئەمڕۆ لەلایەن زۆربەی دامودەزگا موخابەراتییەکانی دەوڵەتانی جیهان بەکاردێت و بۆتە چەکێکی کاریگەری دەستیان بۆ سەرکوتکردن و هەڵسووڕاندنی کەسایەتییە ناودارەکان بەو ئاوایەی کەموخابەرات دەیەوێت.

لەکوردستانی خۆشەویستیشماندا، خوا پایەداری بکات و خەڵکە باشەکەی بۆ بێڵێت، خەڵك بایەخێکی زۆر بەزیندوکردنەوەی جەژنی نەورۆز دەدەن کەدەبینین خێزانەکان دەچن بۆ شوێنە گەشتوگوزارییەکان و سەر چەم و رووبارەکان و بناری شاخەکان، لەوێ رۆژگار بەخۆشی بەسەر دەبەن، هەڵدەپەڕن، چییان بەدڵ بێت دەیخۆن بێئەوەی کەس لەکەس بکەوێت و بەدەگمەن دەبیستین رووداوێکی نابەجێ رووبدات کەسەرو دڵی خێزانە سەیرانکەرەکان تێکبدات.

دەزگای موخابەرات و وەرزش

عێراق ماوەیەکی بەخۆیەوە بینی تێیدا بێزاری وبێتاقەتی، هەموو دانیشتوانی گرتبۆوە بەتایبەتی دانیشتوانی بەغدادی پایتەخت. بەرێز ساڵح مەهدی عەمماش مەسەلەی وەرزشی هێنایە ئاراوە بۆ ئەوەی خەڵك خەریك و خەرکاو بکات و بیرو هۆشیان لەمەسەلە نیشتمانییەکان دووربخاتەوەو هاوولاتیی عێراق لەسیاسەت دووربکەوێتەوە،ئیتر پیاوانی ئاسایش دەستیانکرد بەپڕوپاگەندەکردن بۆ پاڵەوانی جیهانیی بەرەگەز عێراقی، عەدنان قەیسی کەماوەیەك کەهەست و هۆشی خەڵکی کۆنترۆڵکردو وای لێهات ئەوەی بۆی نەکرایە بێت بۆسەیری پاڵەوانبازییەکان لەیاریگاکاندا، بەتەلەفزیۆن سەیری دەکردو هەموو سەریان سووڕمابوو کەدەیانبینی عەدنان قەیسی، زۆرانبازی لەگەڵ پاڵەوانانی جیهان دەکات

وەکو جۆ فریێری‌و هی تر بێئەوەی بزانیٚ ئەوە هەمووی فێڵ‌و کەڵەك بوو چونکە خۆیان لەگەڵ پیاوانی موخابەراتدا رێککەوتبوون لەسەر ئەوەی براوەو دۆڕاو، کیٚ دەبێت!

لەکۆتاییدا بەڕێز ئەحمەدد حەسەن ئەلبەکر دڵنەرمی خۆی نیشاندا کاتێك کۆتایی بەم سیناریۆ ساختەیە هێناو بڕیاریدا عەدنان قەیسی، لەماوەیەکی دیاریکراودا خاکی عێراق بەجێبێڵێت‌و ئەویش بەیەکجاری عێراقی بەرەو ئەمریکا بەجێهێشت‌و نەمریی پاڵەوانییەتییەکی ساختەی لەدوا بەجێما...خوا رووڕەشی بکات.

موخابەرات، مەلهاکان بەڕێوە دەبات

جارێکیان گەورە لێپرسراوێکی دەزگای ئاسایشی ناوچەی باکوور(...) بۆ نانخواردنی ئێوارە بانگهێشتی کردم بۆ (ملهی المسبح) لەبەغدا، ویستی پەلەبکات‌و لەکاتی بڕینی بلیتەکان پێشم بکەوێت بەڵام من رامگرت‌و داوام لێکرد لەدەرگای پشتەوە بچینە ژوورەوە، ئەویش سەری لەو کارەم سووڕماو داوای روونکردنەوەی لێکردم. بەپێچەوانەی ئەوەی ئەو دەیویست، پەنایەکی چەپەکم هەڵبژاردو لێی دانیشین‌و نەمهێشت بانگی بۆیەکە بکات کە بەپێی پلە بەرزەکەی ئەم خزمەتمان بکات، ئیتر بۆیەکە وەك هەر هامشۆکەرێکی ئاسایی کەدێتە مەلهاکە، خزمەتیکردین. کچێکی سۆزانیش ویستی بماندوێنیت‌و لەگەڵماندا دانیشێت بەڵام من پێیدا هەڵشاخام کەلێمان دووربکەوێتەوە. لێرەدا برادەرەکەم خۆی بۆ نەگیراو بەروومدا تەقییەوە، گوتی: ئەریٚ کاك رەفیق چیتە؟ بۆچی بەم شێوە سەیرە رەفتار دەکەیت؟ منیش بەدەنگێکی نزم بۆم روونکردەوە کەئەوانەی لەویٚ کاردەکەن، هەر لەدەرگاوانەکەوە هەتا کچە سۆزانییەکە، سەر بەموخابەراتن.

ئەم پیاوە یەکێك بوو لەجەللادەکانی بەعس کە لەدامودەزگا ئەمنییەکان لەکوردستاندا کاری دەکرد، ژمارەیەکی زۆری لەخەڵکی بێتاوان بەکوشتن دابوو، هەموو کارێکی کوشتن‌و لەناوبردنی گەلی کوردستان بوو لەکاتێکدا لەبەغدا، لەبەردەم دەسەلاٚتی سەدام حسەیندا دەسەلاٚتی مێشوولەیەکی نەبوو.

جارێکی تر لەگەڵ بەڕێز رەشید عارف، بانگێشت کرابووین بۆ مەلهایەك لەبەسرە کەپیاوێکی ترمان لەگەڵدابوو، ئەوەندەی پێنەچوو یەکێك لەبۆیەکان بوو بەقڕەی لەگەڵ کابرای سێیەممماندا و بردیان بۆ گرتووخانە. بۆ بەیانی ئێمە چووین بۆ بەڕێوەبەرایەتیی ئاسایش لەبەسرە تا ئەو برادەرمان بەر بدەین، بینیمان ئەو بۆیەی کەبرادەرکەمان شەڕی لەگەڵدا کردبوو ئەفسەری دەزگای موخابەراتەو دەبێت تکای لێبکەین بۆئەوەی برادەرەکەمان ئازاد بکرێت دەنا تووشی رۆژە رەشی خۆی دەبێت، ئنجا زۆر بەزەحمەت توانیمان برادەرەکەمان لەژێر چنگی پیاوانی موخابەرات دەربکەین.

پیاوانی دەزگای موخابەرات سڵ لەهیچ شتێك ناکەنەوە، تەنانەت بواری دیپلۆماسیش بەو تایبەتمەندیی خۆپارێزییەی کەئەندامەکانی هەیانە، لەدەستی پیاوانی موخابەرات رزگاریان نابێت.

کەسایەتییەکی سیاسەتمەداری ناسراوی کورد بۆمی گێڕایەوە لەگەڵ برادەرێکی عەرەبدا کەپۆستی سکرتێری یەکەمی هەیە لەباڵوێزخانەیەکی عێراق لەیەکێك لەدەوڵەتانی کەنداو، ئەمانە لەگەڵ دوو کچی سۆزانیدا لەشوقەیەکدا، شەوێکیان بۆ خۆیان رادەبوێرن لەناکاو پۆلیسی ناوخۆ بەچەکەوە بەسەر

شوقەکەدا دەدەن. برادەرەکەم دوای ئەوەی پێناسەی دیپلۆماسیی خۆی دەنوێنێت گوایە خۆپارێزیی دیپلۆماسی هەیە بایەخێکی تایبەتی پێدەدەن‌و بەئوتومبێلی موخابەرات دەیبەن بۆ جێیەکی تایبەتی. کاتێکم زانی ئەو برادەرەم بەتەلەفۆن هاواری بۆ دەبردم کەرزگاری بکەم. بەپەلە چووم بۆ بنکەی پۆلیس کەلەوێ گوتیان گوایە بەریانداوە، منیش چووم بۆ شوقەکەی کەئەویش مەسەلەکەی بەوردی بۆم باسکرد، گوتی: کاتێك پۆلیس دای بەسەرماندا بینیم یەکێك لەکچەکان تەلەفۆنی بۆ شوێنێك کردو تەنها گوتی (هەموو شتێك تەواو بووە) پاشان خستمیانە ناو ئوتومبیلێکی تایبەت‌و گەیاندمیانە بەردەرگای شوقەکەم. بەڵام برادەرەکەم دیار نەماوە، منیش تا ئێستا نەموێراوە ئەم مەسەلەیە لای کەس باس بکەم جگە لەوەی کەسیش باسی نەکردووە.

خوێنەری بەرێز: لێرەدا دەمەوێ هەندێ رووداو بێنمەوە کە بەسەر چەند کەسایەتییەکی عەرەبدا هاتووە لەوانەی سەر بەرێکخستنی حزبی بەعسن.

عەبدولکەریم مستەفا نەسرەت

هێزەکانی موخابەرات بەفەرمانی بەرێز سەدام حسەین، عەمید روکنی چەتریاز(مظلي)عەبدولکەریم مستەفا نەسرەتیان کوشت کە لە٨ی شوباتی ١٩٦٣، فەرماندەی فیرقەی وەزارەتی بەرگری‌بوو، هەروەها ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش‌و مەکتەبی سەربازی بوو. ناوبراو لەرێی ناوزڕاندنی کوشتیان، ئەوەبوو نەگبەتێکی بێوژدان لەوانەی خۆیان بەهەرزان دەفرۆشن، لەسەر تەلەفزیۆن بەدرۆ ئیعترافی کرد گوایە بۆیە ئەو کەسایەتیەی کوشتووە چونکە بەرگری لەخۆی کردووە دژی دەستدرێژیکردنی ناوبراو لەسەر شەرەفی ژنەکەی، بۆیە نەك تەنها بەکوشتنی وەستان، بەڵکو ئابڕووشیان برد.

فوئاد رکابی

قوربانییەکی تری زەبری بەرێز سەدام حسەین، فوئاد رکابییە کەیەکەمین ئەمیدنداری سەرکردایەتیی هەرێمایەتیی حزبی بەعس بوو لەعێراق، هەروەها یەکەم بەعسی بوو پۆستی وەزیر لەحکومەتی عێراقدا بگرێتە دەست، پاشان بوو بەئەمینداری گشتیی بزووتنەوەی یەکیەتیخوازانی سۆشیالیست، هەروەها پلان دارێژەرو جێبەجێکەری پرۆسەی تیرۆرکردنی سەرۆك عەبدولکەریم قاسم بوو کەبەرێز سەدام حسەینی گەیاندە لووتکە.

ناوبراو لەناکاو بەتۆمەتی سیخوڕیکردن دەستگیرکرا، لەکاتێکیشدا لەبەندیخانەی باقووبە بوو، پیاوێکی موخابەرات لەوانەی خرابوونە ناو زیندانییەکانەوە چەقۆیەکی لێدا گوایە فوئاد رکابی ویستوویەتی بەکاری بەدڕەوشتی دەستدرێژی لێبکات ئەویش (موخابەراتەکە) بەرگری لەخۆی کردووە. کاتێك چەقۆکەی لێدرا کەس نەهات بەلایەوە هەتا گیانی لەدەستدا. پاشان بکوژەکەی درا بەدادگاو دەستەلاتداریەتیی عێراق گوتیان گوایە لەسێدارەدرا، بەلام دوای ماوەیەك ئەو پیاوە(بکوژەکە) بینرا بۆتە فەرمانبەر لەباڵوێزخانەی عێراق لەسۆفیا.

موقەدەم داود جەنابی

یەکێك بوو لەئەنجامدەرانی بزووتنەوەی ٨ی شوباتی ١٩٦٣، لیوای هەشتی کۆنترۆڵکردو دایە دەست عەقید عەبدولغەنی راوی، ئنجا خۆی بەفەوجێکەوە چووە سەربەغدا. پاشان کرا بەفەرماندەی کۆلیجی سەربازیو دواتر بوو بەفەرماندەی فیرقەی دەهەمی زریپۆشو پاشتر فەرماندەی هێزە سەربازییەکانی بەغدا. بەلاّم بەهۆی ناکۆکییەکی لەگەڵ حسەین کاملی زاوای سەرۆك سەدام حسەین، لەهەموو دەسەلاّتو پۆستێك خراو بە بڕیارێکی دادگای سەربازی کە بەتۆمەتی بەدڕەوشتی لەلایەن دەزگای موخابەراتەوە تۆمەتبارکرا، لەسوپا دەرکرا. بێگومان بەرەنگاریکردنی شێرێکی برسی لەدەشتدا، زۆر ئاسانترە لەبەرەنگاریکردنی ئەم شەیتانانە.

شەفیق کەمالی

یەکێك بوو لەبەشداریکەرانی کودەتای بەعسییەکان، وەزیری دەوڵەت بووە، هەروەها ئەندامی سەرکردایەتیی هەرێمایەتیو نەتەوەیی، بروانامەی ماجستێری هەبوو لەفەلسەفەدا، لەگەڵ کوڕەکەیدا(لەشەوی زاوایەتیدا) پێکەوە کوژران ئەوەش بەهۆی ئەوەی لەلایەکەوە بەڕێز سەدام حسەین لێی ناڕازی بوو، لەلایەکی تریشەوە عودەی سەدام حسەین تەماعی کردبووە بووکە نازدارەکەی کوڕەکەی شەفیق کەمالی.

داوای لێبوردن لەخوێنەران دەکەم ئەگەر هەستی قێزهاتنەوەیان جۆشابێت بەڵام مەبەستم ئەوەیە تیشك بخەمە سەر هەندێك لای تاریکی ستەمی دەسەڵاتداریێتی لەعێراقداو نهێنییەکانیان ئاشکرا بکەم بۆ ئەوەی هۆش‌و بیری گەنجەکان رۆشن بکەمەوە بەو مەبەستەی یەکبگرن لەدژی زۆرو ستەم.

هەروەکو پێشتر باسمکرد، بەڕێز سەدام حسەین لەرێی دامودەزگاکانی گەشتیاریو رابواردن، توانی بەغدای پایتەخت کۆنترۆڵ بکات، لێرەشدا بەنیازم ئەو کردەوانەی کە لەرێی گەشتیارییەوە لەکوردستاندا ئەنجامیدا، بخەمە بەرچاو.

لەرۆژی ٢٠٠٢/٦/١٧ کاتێك خەریکی داڕشتنی بەشێکی ئەم نووسینەم بووم، گوێم لەئیزگەیەکی کوردی بوو هەواڵێکی بڵاودەکردەوە دەربارەی بەردەوامبوونی دەسەڵاتداریێتی عێراق لەسەر رێڕەوی دێرینی خۆی لەرووی راگواستنی خەڵك لەناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی. لێرەدا بیرم لەعەقڵی سەرۆکی عێراق کردەوە کەچۆن بیردەکاتەوەو تا ئێستا بەبێ بچڕان لەسەر دابونەریتی خۆی بەردەوامە، وەکو ئەو سیسرکە هاتە بەرچاوم کەدەیەوێ بەشوێنێکدا بروات ناگەڕێتەوە مەگەر پان بکرێتەوە.

سەرۆکی عێراق لەبەر چەند هۆیەك نەیتوانی ئەو سەرکەوتنانەی لەناوەڕاستو باشووری عێراق بەدەستی هێنان، لەکوردستاندا بەدەستیان بێنێتو خەڵکی کوردی بۆ کۆنترۆڵ نەکرا. بەزۆری پێم وایە مۆرکی ئاینی کە بەسەر خەڵکی کوردستاندا زاڵە هەروەها پابەندبوونیان بەدابونەریتەوە وای لەکورد کرد بتوانن بەرەنگاری فەرمانڕەوایانی عێراق ببنەوە. من لێرەدا لەواقیع لانادەم کەداکۆکی لەنەتەوەکەم بکەم، چونکە گەلێکی گەورەوگرانی وەگو گەلی کوردستان بەشی خۆی خەڵکی ناپاكو دەروون نزمو بێورەی تێدایە. چونکە کاتێك موختاری گەڕەك لەئارادابوو، خەڵك ئاگاداربوون کەئەمانە دەستیان لەگەڵ رژێمدا تێکەڵە، بەڵام ئەوەی هەبوو رۆڵی ئەمانە تەنها خەبەردان و رابەریکردن بوو، تەنانەت تێیاندابوو لەموختارەکان خزمەتی گەورەی بەهەندێك خێزانی کورد گەیاند لەوانەی ناویان لەلیستی رەشی دامودەزگا ئەمنییەکاندا تۆمارکرابوو.

دامودەزگا ئەمنییەکان بۆ جێبەجێکردنی نیازە گڵاوەکانیان لەکوردستاندا، هەمیشە دەزگا گەشتەوەرییەکانیان بەکارهێناوە. بۆ نموونە، خەڵکی شارۆچکەی قەڵادزێ تائێستا لەبیریانە کاتێك دەسەڵاتداریەتی عێراق، سێرکێکی نمایشکاریی بەتایبەتی لەکۆماری میسری عەرەبییەوە هێنا کەژمارەیەکی زۆر کچی سۆزانییان لەگەڵدابوو. دامودەزگا ئەمنییەکان لەقەڵادزێ میوانداریانکردن بۆئەوەی ماوەیەکی دووردودێژ بمێننەوەو رەوشتی زۆرترین ژمارە لەلاوانی ناوچەکە تێکبدەنو

داوێنپیسی بڵاوبکەنەوە هەروەها بەقومار، باخەڵی پیاوەکان خاڵی بکەن. بەڵام خەڵکی بەشەرەفی شارۆچکەی قەڵادزێ بەرەوڕووی ئەم هەوڵە گڵاوەی رژێم بوونەوەو لەم رووەوە مامۆستای تێکۆشەر، مەلا محەمەد دڵگەیی کەناوی وەکو نیشتمانپەروەرو کوردپەروەر رۆیشتووە، هەڵوێستی مەردانەی بەرامبەر ئەم هەوڵەی رژێم نیشاندا، ئەوەبوو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی کۆکردەوەو خۆپیشاندانێکی گەورەی لەژن و پیاو لەشارۆچکەکەدا سازدا کەپەلاماری دامودەزگا ئەمنییەکانیانداو بەرهەڵستیی بوونی ئەو ژنە سۆزانییانەیان لەشارۆچکە بەشەرەفەکەیانداکرد.

ئەمە، ئەندامانی تیپی سێرکەکەی لەژن و لەپیاو ناچارکرد لەترسی رق و تووڕەیی خەڵکەکە، شەو لەبنکەی پۆلیسی قەڵادزێدا رۆژبکەنەوە. رۆژی پاشتر میوانە ناحەزەکان بنەوبارگەیان پێکەوەناو چوونەوە بەغدا بۆ ناوباوەشی دەزگای موخابەرات کەرەوانەی کردبوون. هاوکات چەند بێویژدانێك هەبوون لەوانەی هاوکاری دامودەزگا ئەمنییەکان بوون و رۆڵی بەرچاویان هەبوو لەرووی یارمەتیدانی پیاوانی دامودەزگا ئەمنییەکان بۆ پڕوپاگەندەکردن بۆ ئەو سێرکەو سەرخستنی کارەکەی و ئاسانکاریکردن بۆ هاتنی بۆ شارۆچکەی قەڵادزێ و دەستنیشانکردنی جێ و رێی گونجاو بۆ حەوانەوەیان... بەڵام لەو هەوڵەیاندا سەرکەوتوو نەبوون و رەنجیان بەباچوو.

گومان لەوەدا نییە سەرۆکی عێراق، کاتێك لەدوورەوە بەشە رزگارکراوەکەی کوردستان دەبینێت کەچۆن هەوڵ و تێکۆشانی چەندین ساڵەی خۆی و سەرکۆمارو فەرمانڕەواکانی پێش خۆی بەباچووە، ئەوە هەست بەئەوپەڕی دەستخەڕۆیی دەکات. شایەنی باسە پرۆسەی شۆڤێنیستی عەرەبی کەدەسەڵاتداریەتیی عێراق بەدرێژایی حەفتا ساڵ هەوڵی لێبڕاوانەیدا بۆ جێبەجێکردنی نیازەکانی، ئەمڕۆ بەئاشکرا ئەنجامەکەی بێهوودە دەرچوو. ئەمڕۆش سەرنجدەدەین UN لێبڕاوانە سەرقاڵی ئاوەدانکردنەوەی کوردستانەو بنکە گەشتەوەرییەکان لەهەموو جێیەکی رزگارکراوی کوردستان لەنەشونمادایە کەمەبەستیش بەدیهێنانی خۆشی و رابواردنی گەلی کوردستانە، هەروەها قیرتاوکردنی دوورترین رێوبانی سەرسنوور لەکوردستانی باشووردا نیشانەی ئەو نەشونماکردنەیە. ئەمڕۆش کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان چاوەڕێی هەوڵ وکاری زیاترن کەبۆیان ئەنجام بدرێت. چونکە بواری گەشتوگوزار، کەدەبێت لەژێر چاودێریی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی گەشتوگوزاردا بێت و لەراستیدا دەبێت لەخزمەتی خۆشگوزەرانیی هاووڵاتیدابێت بەڵام لەکوردستاندا، کەزوڵم و ستەم باڵی بەسەردا کێشابوو، زۆر شوێن دەبینین کەخوای گەورە هەموو تایبەتمەندییەکی بەدیهێنانی خۆشگوزەرانیی بۆ مرۆڤ تێدا فەراهەم کردووە بەڵام پشتگوێ خرابوو، وەکو هاوینەهەواری سەری رەش و سەلاحەددین کەقیبلەگای خەڵکی بەشەرەفی هەولێر بەتایبەتی و هەموو کوردستان بوو بەگشتی، کەچی دەبینین ئەمڕۆ لەوەتەی بنەماڵەی بارزانی دەستی بەسەرداگرتووە بۆتە بنکەی هەمیشەیی ئەوان وەکو بارەگایەکی حزبی و سەربازی، ئەوان کەدەستیان بەسەر ماڵ و سامانی کوردستاندا گرتووە کەچی ئەم دوو هاوینەهەوارە بەخەڵکی کوردستان رەوانابینن.

لەلایەکی ترەوە، دەبینین ناوچەی گەشتەوەریی تەوێڵەو بیارە لەپارێزگای سلێمانی، گرووپی(جند الاسلام) کەئەمڕۆ ناوی بە(انصار الاسلام PAK) ڕۆیشتووە، کۆنترۆڵیکردووە. ئەم گرووپە وەکو خەڵك باسیان دەکەن توندڕەون‌و دان بەباقی مەزهەب‌و بیروباوەڕو تەنانەت حزبە ئیسلامیەکانیشدا نانێن کە لەناوچەکەدان گوایە تەنها پێڕەوو ئایدۆلۆجیای ئەوان، لەرووی شەرعی ئاینی ئیسلامەوە ڕاست‌و دروستە. بەڵام لێرەدا دەمەوێت ئەوەتان وەبیربێنمەوە کە لەخەسڵەتەکانی موسڵمان ئەوەیە هەرچییەکی بۆ خۆی بوێت‌و خۆشی بوێت، دەبێت بۆ موسڵمانیشی بخوازێت، چونکە پێغەمبەری مەزن(ﷺ) لەماڵی خۆی هیچی لەخەڵکی نەدەگرتەوە، هیچی بۆ خۆی گل نەدەدایەوە، بەڵام ئەگەر دادپەروەری لەکایەدا نەبوو ئەوە هەمیشە هێز باڵادەستە، هاوکات هیچ یاسا یان دەقێکی ئاسمانی ڕێگە بەکەس نادات خێروبێرەکانی سروشت بۆ بەرژەوەندیی کەسایەتیی خۆی پاوان بکات، بەڵام ئەمانە ئەگەر بەڵگەی ئەوە بێننەوە کەپێغەمبەری خوا(د.خ)، بەدەقی خوایی کەخاوەنی بەزەیی‌بووەو، ڕەحمەتبوو بۆ هەموو جیهان ﴿وما ارسلناك الا رحمة للعالمين﴾ بەڵام لەشەڕی بەدردا ئاوی لەقوڕەیشییەکان گرتەوە، ئەوە لەبەرئەوەبوو کەئەوان کافربوون...کەواتە تۆبڵێیت لایەنگرو هەوادارانی PAK بەو چاوە کەپێغەمبەر لەشەڕی بەدردا قوڕەیشییەکانی هەڵسەنگاندبوو، سەیری کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بکەن؟!

لەبەرئەوەی منیش لەنزیکەوە ئەم گرووپە توندڕەوە ناناسم، ناتوانم ئەوەی لەمێشکیاندایە بخەمە بەرچاو، چونکە وەکو حەزرەتی ئیمامی عەلی کوری ئەبو تالیب(ر.خ) فەرمویەتی: (نێوانی ڕاستی‌و ناڕاستی چوار پەنجەیە) ئنجا بەدەستی ئاماژەی بۆ نێوان گوێچکەی‌و دەمی‌کردبوو... بەڵام سەرباریشی، دەڵێم خەڵك بەپێی ڕواڵەتەکان حوکم دەدەن، ئەوەی لەبەرچاویشە ئەم گرووپە(انصار الاسلام) تەوێڵەو بیارەیان داگیرکردووە کەئەمەش نە لۆجێك پێی ڕازییە نە ویژدان، بۆیە تەنها ئەوەندەم لەدەست دێت لەخوا بپاڕێمەوە و تکا لەو گرووپە بکەم کە لەئاست خەڵکدا دڵنەرم بن‌و کۆتایی بەزاڵدەستیی چەکدارییان لەناوچەکەدا بێنن‌و ئاشتی‌و تەبایی‌و بەزەیی‌و خۆشەویستی بکەن بەپێڕەویان، چونکە هەروەکو شاعیرێکی عەرەب گوتوویەتی:

مل پێدان بەزەبری چەك ناچێتە سەر....

بەزمانی شیرین مار لەکون دێتە دەر

دووساڵ لەمەوبەر بەخت یارم بوو کاتێك بەدیداری تێکۆشەرو نیشتمانپەروەرو بیروباوەڕ قایم‌و دڵسۆزی خاکی کوردستان مامۆستا مەلا عەلی باپیر شادبووم، لەراستیشدا ئەوەی لەم پیاوەدا بۆم دەرکەوت مایەی هیواو خۆشی‌بوو، ئنجا تەنها خوا ئاگاداری ناو دڵانە. لەناو ئەو قسەوباسانەی کردمان، مەسەلەی داگیرکردنی ناوچەی گەشتەوەریی ئەحمەدئاوا(پشتی خورماڵ)بوو کەرێگە بەخەڵك نادەن سەردانی ئەو هاوینەهەوارە دڵفرێنە بکەن، ئنجا لەمیانەی گفتوگۆکانماندا تکام لێکرد دەرگا لەرووی خەڵکی گەشتیاردا ئاوەڵا بکەن بۆ ئەوەی سەردانی ناوچەکە بکەن‌و تێکەڵیان بن تاهیچ نەبێت شارەزای بروباوەڕی ئەمان بن.

مەکتەبی کاروباری باکوورو وەزارەتی ئەوقاف

مزگەوتەکان بەگشتیو خودی مەلاکان بەتایبەتی، هەمیشە لەژێر چاودێری دامودەزگا ئەمنییەکاندا بوونە بۆ کۆنترۆڵکردنیان بەمەبەستی بەرکارهێنانیان بەپێی پێویستو لەچوارچێوەی ئایدیۆلۆجیای حزبی بەعسو بەڕێز سەدام حسەیندا.

لەو رۆژەوەی هەوڵی تیرۆرکردنی مەلا مستەفا بارزانی درا لەرێی تەقاندنەوەی مەلاکان کەبۆ ئەوە نێردرابوون، سەدام حسەین لێهاتوویی دامودەزگا ئەمنییەکانی نیشاندا هەروەها تا چەندێك دەتوانێت وەزارەتی ئەوقافو زانایانی ئاینی بخاتە ژێر رکێفی خۆیو بەکاریان بێنێت. بەڕێز سەدام حسەین لەدیدارێکیدا لەگەڵ وەزیری ئەوقاف گوتبووی: (ئەمڕۆ وەزارەتی ئەوقاف لەعێراقدا خزمەتی عێراقو حزبی بەعس دەکات، هەروەها لەوەزارەتی بەرگرییو وەزارەتی ناوخۆ زیاتر داکۆکی لێدەکات).

سەرباریشی بارودۆخی مەلای کورد لەکوردستاندا زۆر لەبارودۆخی مەلا عەرەبەکانی ناوەڕاستو باشوور باشتر نەبوو، چونکە ئەمانەی دوایی ژمارەیەکی کەمیان توانیویانە خۆیان لەژێر چنگی بەعس قوتار بکەن ئەوەش یا بۆ دەرەوەی عێراق هەڵاتوون یان وازیان لەپیشەی مەلایەتی هێناوەو لەکونی ماڵدا بەژیانی کولەمەرگی رازیبوونە. بەڵام لەکوردستاندا لەسایەی بوونی بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکانو هەڵکەوتی هەندێك ناوچەی سنووریو سەختی هەندێك ناوچە کەرژێم نەیتوانیوە کۆنترۆڵیان بکات، ژمارەیەکی زۆر لەمەلاکان لەزەبری رژێم رزگاریان بووە، هاوکات مەلای واش هەبووە خۆی فرۆشتووەو دەستی لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکاندا تێکەڵکردووە کەژمارەیان لەپەنجەی دەست تێناپەڕنو پێویست ناکات ناویان بێنم، بەڵام ئەو قورئانەی لەسنگیاندایە شایەنی ئەوەیە تۆبەیان پێبکات یان قینو خەشمی خوایان بەسەردا داباریێنێت.

هەموو مەلاکانی کوردستان شانبەشانی پێشمەرگە بەشداریی شۆڕشی مەزنی ئەیلوولیان کردووە، مزگەوتەکان هەمیشە وەکو شوێنی حەوانەوەی پێشمەرگە بەکارهێنراون جگەلەوەی دەرسو دەوری قورئانو وانەی خەباتی تێدا گوتراوەتەوە. دوای ئاشبەتاڵیش(١٩٧٥)، زۆربەی مەلاکان گەڕانەوە بۆ باوەشی رژێمو سەردانی دامودەزگا ئەمنییەکانیان کرد ئەوەش یەکەم: لەپێناوی بژێو، دووەم: لەترسی زەبری ئەو دامودەزگایانە دژی خێزانەکانیان. بەڵام ژمارەیەکی کەمیان هاوکاریی ئەو دامودەزگایانەیان کرد، بەڵکو زۆربەیان لەسەر هەڵوێستی شۆڕشگێرانەیان مانەوە جگەلەوەی زۆر مەلا هەبوون کە بەراستی هەڵوێستی قارەمانانەیان هەبوو لەهەموو سەردەمێکداو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان شایەدییان بۆ دەدەن، لەوانە: مامۆستا مەلا ئەحمەدی وەرتێ - رەواندوز، مامۆستا مەلا محەمەد ئەمین چەمچەماڵی (سەرۆکی خولی ئێستای یەکێتی زانایانی ئاینی ئیسلامیی کوردستان - سلێمانی) مامۆستا مەلا ساڵح کانی چناری کەدانیشتووی کەرکووك بوو، رژێم لەسەر هەڵوێستە مەردانەکانی دەستگیریکردو زۆر ئەشکەنجەیدا ئنجا چاوێکیان دەرهێنا، ناوبراو لەناوەراستی مانگی حزەیرانی ساڵی ٢٠٠١دا کۆچی دوایی کرد.

هەروەها مامۆستا مەلا محەمەد دەڵگەیی کەرژێم دەستگیریکردو زۆر ئەشکەنجەیدا ئەمەش کاتێك بەرەنگاری دەسەلاٌتداریەتیی بەعس بۆوە کاتێك ویستیان دانیشتوانی قەلاٌدزێ راگوێزن. ئەمڕۆش دەبینین دۆسیەی ئاوەدانکردنەوەی شارۆچکەی قەلاٌدزێ پشتگوێخراوە لەکاتێکدا هەموو خانووەکانی رووخێنراون. ئنجا رژێم، مامۆستا مەلا محەمەد دەڵگەیی بەدەستی بەستراوەوە لەزیندان دەرکردو هێنای بۆ قەلاٌدزێ تا بەچاوی خۆی، داروپەردووی خانووەکان ببینێت بۆئەوەی خۆیو هەموو کەسێك کە لەخۆی رادەبینێت رووبەڕووی رژێم ببێتەوە، تەمبێ ببێت. سەرباریشی، بینیمان کەچۆن بنەماڵەی بارزانی، ماڵی ئەم مامۆستا تێکۆشەرەیان لەهەولێر تالاٌنکرد کاتێك لەتاو هێزەکانی رژێم، هەولێری بەجێهێشت کەچەکدارەکانی پارتی لە٣١ی ئابی ١٩٩٦ دا پێش سوپای رژێم کەوتن.

لەفەرمودەیەکی پێغەمبەری خۆشەویستیدا(د.خ) هاتووە کەزانایان وەرسەی پێغەمبەرانن، بەم پێیە، زانایانی ئاینی هیچ بەهانەیەکیان بەدەستەوە نەماوە بۆ خزمەتکردنی پەیامی خوایو جۆشدانی گیانی فیداکاری لەناو جەماوەری گەلی کوردستان لەرێی وتارەکانیانەوە، ئەمە جگە لەکاری بێوچانیان لەپێناو داکۆکیکردن لەمافی زەوتکراوی کۆمەلاٌنی خەڵکی کوردستانو بەرنەدانی رێگەی تێکۆشان هەتا شەهید بوون.

ململانێی نێوان هەردوو بەرەی بەشەڕهاتوو لەکوردستاندا(یەکێتیو پارتی) لەسەرەتایەوە یەکەم هۆکاری پەکخستنی شۆڕشی کوردبوو، هەروەها مایەی ئاژاوەو نەگبەتیو کۆسپی سەرەڕێی رزگاربوونی گەلی کوردستان بوو. کەواتە ئاشتبوونەوەی ئەم دوو بەرەیە یەکێکە لەکارە گرنگەکانی شەرعی ئاینی ئیسلامەو لەهەمانکاتدا خزمەتکردنە بەشۆڕشی کورد. بۆیە پێم وایە کەدەبوایە وتاربێژەکان، کەخەڵکی لەرۆژانی هەینی لەمزگەوتەکاندا بەهەزاران کەس لێیان کۆدەبنەوە هەروەها لەشەوە پیرۆزەکاندا دادەنیشن گوێیان لێدەگرن دەتوانن رۆڵی خۆیان بەباشی بگێڕن لەرووی ئامۆژگاریکردنی خەڵك. ئەم زانا ئاینییانە، ئەگەر لەمزگەوتەکانداو بەناوی قورئانەوەو دوور لەهەر دەستەگەرییەکی حزبی یان سیاسیو زیاد لەوە(خوا پەنامان بدات) دوور لەهەموو جۆرە ریاکارییەك، ئەگەر بەدڵو بڕوایەکی پتەوەوە یەکبگرن دەتوانن رۆڵێکی کاریگەر ببینن بۆ هەوڵدان بۆ یەکلاخستنی ناکۆکیی نێوان یەکێتیو پارتی ئنجا وابکەن ئەم دوو بەرەیە لەدەسەلاٌت بخەن. دەبا زانایانی ئاینی تاقە جارێك لەژیانیاندا گوێ بەو مەترسییانە نەدەن کەهەڕەشەیان لێدەکاتو لەپێناو رزگاریی گەلی کرودستان، لایەنی خەتابارو کەڵەکباز لەم ململانێیەدا ئاشکرا بکەن. کەئەمەیان کرد ئنجا با خوێنیان، میحرابی مزگەوتەکانیان سووربکات، چونکە ئەو کاتە بەهەشت جێگەیان دەبێت، خۆ ئەمانە لەحەزرەتی عومەری کوڕی خەتاب نازداترنین کە لەناو میحرابی مزگەوتدا شەهیدکرا... کەواتە ئێوەی زانایان کە بەتەمای بەهەشتنو قورئانتان لەسنگتاندا هەڵگرتووە ئەوە ئەنجام بدەن کەئێستا عەرزم کردن...

بەلاٌم بەداخەوە، لەبەرئەوەی زۆربەی مەلاکانمان بەحزبەکانەوە گرێدراون، دەستوپێیان بەستراوەتەوەو کارێکیان لەدەست نایەت کەهەم مرۆڤ رازیبکات هەم خوای گەورە. بۆ نموونە، ئاگادارین کەچۆن کۆماری ئیسلامیی ئێران پشتگیریی هەموو هەنگاوێکی مەلا عەلی عەبدولعەزیز دەکات با

هەنگاوەکانیشی پێچەوانەی ڕێڕەوی شۆڕش‌و ئاواتەکانی گەلی کوردستان بێت، ئەمە جگەلەوەی ژمارەیەکی زۆر لەدۆست‌و یاوەرانی نزیکی مەلا عەلی، دان بەوەدا دەنێن کەناوبراو پەیوەندیگەلێکی گومان لێکراوی هەیە لەگەڵ دەوڵەتە دراوسێکان، سەرچاوەی گومانەکانیشیان ماڵ‌و سامانە زۆرەکەی مەلا عەلییە هەروەها هەڵوێستە سیاسییەکانی دژی ئیرادەی گەلی کوردستان... تەنها خوداش لەراستییەکان ئاگادارە. جا ئەگەر لیژنەیەك پێکبهێنرێت‌و لەبڕی ماڵ‌و سامانی مەلا عەلی بکۆڵرێتەوە دەبینین توانیویەتی لەماوەیەکی کورتدا کەناگاتە دە ساڵ، سامانێکی زۆری پێکەوەناوە لەزەویوزارو خانووبەرەو بیری ئیرتوازی‌و پارەی نەختینە، لەکاتێکدا ئەم زاتە نە بازرگان بووە، نە بەڵێندەر، بەڵکو پێشنوێژو وتارخوێن بووە، یان شۆڕشگێڕێك بووە لەسەنگەردا شەڕیکردووە، کەواتە ئەمەت لەکوێ بوو؟

دەربارەی هەڵوێستەکانی مەلا عەلیش، دەیتوانی ڕۆڵی هەبێت لەڕەوتی ئاشتیی‌و برایەتی لەنێوان حزبە کوردستانییەکان‌و ئیسلامییەکانیشدا، چونکە ناوبراو زانایەکی ئایینیەو شارەزای شەرعە، هەروەها لەبنەماڵەیەکی ئایینییە کەناوبانگیان لەهەموو کوردستاندا بڵاوبۆتەوە... بەڵام بەداخەوە، هەمیشەو تائەمڕۆ هەوڵیداوە لەپێناو بەرژەوەندییە کەسایەتییەکانی‌و بۆ ماڵ‌و منداڵی خۆی، کاربکات.

لەوانەیە مەلا عەلی بتوانێت پاساو بۆ هەڵوێستەکانی بێنێتەوە، بەڵام وتارەکەی لەکۆبوونەوەی ڕۆژی پێنجشەممە ١٩٩٦/٩/٢٦ (دوای ٣١ی ئابی ١٩٩٦)کاتێك وەکو میوان لەیەکەم دانیشتنی خولی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان . هەولێر بانگیشت کرابوو وتوێژەکان لەپرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە(٣) ی پەرلەمانی کوردستان (حکومەتی پارتی دیموکراتی کوردستان بڵاوکرایەوە تایبەت بەناوەلینان‌و بروادان بەئەندامەکانی کابینەی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان، مەلا عەلی عەبدولعەزیز بەدەق گوتبووی:

(شایەنی باسەو زۆر دڵخۆشین بەم ڕۆژە زیاتر بەوەی کە لەراستیدا کەهیچ پەرلەمانێکی جیهانی‌و سیاسەتی نێودەوڵەتی وەکو ئێمە نەماندیوە کەوا(فیفتی فیفتی) دوو کەس کەوا یەکێکیان بەرپرسیاریەتی زیاتر نەبێ لەوەی تریان، ئەوا هەروەکو بەسوننەتی قورئان قەت قابیل نیە شتی ئەوها ﴿ لو كان فيهما الهين الا الله لفسدتا ﴾ئەمە مومکین نیە هەموو کەسێك خۆی بە مسؤولی یەکەم بزانێ لەوڵاتێکدا دوایی ئەوبارە بەردەوام بێ، ئێستاکە دڵخۆشین بەوەی کەوا(الحمد لله) لایەنێك خاوەنی خەباتێکی چەند ساڵەیی کەمەسؤوەلیەتی یەکەم لەئەستۆ ئەگرێ ئومێدەوارین انشاء الله کارەکەمان زۆر چاك دروست بێت).

مەلا عەلی عەبدولعەزیز بەم پشتگیریکردنەی بۆ هەنگاوی بارزانی کەشاری هەولێری داگیرکرد کەدەشیزانی بەپشتیوانیی سوپای عێراق بووە، نیشانەی ڕەزامەندییەتی لەسەر ئەو کارە، پیرۆزباییکردنیشی لەم هەنگاوە خیانەتکارانەیە هەروەکو لەوتارەکەیدا هاتووە ڕەهەندی زۆر دەگەیەنێت کە ئەمە بۆ خوێنەر بەجێدێڵم. هاوکات ژمارەیەك لەزانایانی ئاینی، زۆر بەتوندی لەرەوتی شۆڕشی کوردستان لایانداوەو دژی لایەنەکەی تر وەستاونەتەوە کە لەراستیدا ئەمانە دەبوایە بێلایەن بوونایە چونکە ئەوەیان مایەی سەربەزی دەبوو بۆیان.

ژیان بەبێ هیوا نابێت و هیواش بەبێ ژیان نابێت . راستیان گوتووە کە مرۆڤ، ئەگەر جارێك نووچیدا، نابێت هیوابڕێت، چونکە دەشێ لەژیانیدا زۆرجار تەگەرەی بێتەرێ، بۆیە مرۆڤ دەبێت وریابێت و کارێك نەکات وەهابکەوێت ژیانی لەدەستبدات بەڵکو تەنها ئازاری پێبگات. شۆڕشی گەلی کوردستانیش کەبنەماڵەی بارزانی ئاشبەتاڵیان لێکرد زەبرێکی کەمەرشکێن بوو بەکۆمەڵانی خەڵکی کوردستان گەیشت، چونکە ورەی شۆڕشگێران و نەوەی نوێشی رووخاند... مردنیش راستییەکەی لەهۆشی مرۆڤدا جێگیرە، بەڵام ئەوەی بەخەیاڵدا نەهاتبێت ئەوەیە کەگەورەی خێزان، خیانەت بکات.

زۆربەی سەرکردەو شۆڕشگێرانی کورد، لەهەڵگیرسانەوەی شۆڕشێکی نوێ لەکوردستاندا تەمابڕاوبوون، دەمبینین خەم روخساریانی ژاکاندبوو، دەتگوت کوتەکێك بەسەریاندا کێشراوە. لەبەرامبەریشدا سەرکردەکانی بەعس و کادیرەکانیان گەز گەز بالآیاندەکرد، قاقای پێکەنینیان بەرز دەبۆوەو دەیانگوت کارێك دەکەین مرۆڤی کورد، لەدە دەرگا بدات تا چەقۆیەك پەیدادەکات خواردنی پێئامادەبکات، هەروەها هەتا سەدەیەکی تریش بیر لەشۆڕشێکی نوێ نەکەنەوە. بەڵام ئەفسووس، بەدڕەفتارییان و خراپ بەڕێوەبردنی کاروباری کوردستان و کۆنترۆڵکردنی خەڵکەکەیو نواندنی زاڵدەستیی نابەجێ وای لەخەڵك کرد بیر لەدامەزراندنی حزبێکی سیاسی بکەنەوە تا ئەو بۆشاییە سیاسییە پڕبکاتەوە، خوای گەورەش فەرمویەتی: ﴿ ولقد كرمنا بني ادم وحملناهم في البر والبحر ورزقناهم من الطيبات وفضلناهم علي كثير ممن خلقنا تفضيلا ﴾(ئایەت) . کەواتە مرۆڤ لەسەر سەربەرزی دروستکراوە، تەنانەت ئیمامی عەلی (ر.خ) لەم رووەوە گوتوویەتی: (دوژمنت تووڕە مەکە بەوەی بەبچووکی بزانیت، چونکە دەشێ تۆڵەت لێبکاتەوەو خراپت بەسەر بێنێت).

سوپاس بۆ خوا کە بێئەقڵیی حکومەتی عێراق و سیاسەتە چەوتەکەی، بوو بەمایەی هەڵگیرسانی شۆڕشێکی نوێ لکوردستاندا ئەوەش دوای ماوەیەکی کەم لەئاشبەتاڵ. ئنجا لەپێناو بەرگیریکردن لەزاڵدەستیی تاکە حزب و کۆنترۆڵکردنی گەلی کورد، جارێکی تر ژمارەی حزبە سیاسییەکان زۆر بوو .

خەڵك بەپەرۆشەوە چاوەڕێی سەرهەڵدانی بزووتنەوەیەکی چەکدارییان دەکرد، بۆ نموونە خەڵك کەوتنە باسکردنی جموجووڵیکی چەکدار لەدژی دەسەلآت لەشاخ و دۆڵەکانی قەندیل، هەروەها گوایە هێزەکانی پۆلیس، راوەدووی جووتیارێکی چەکدار دەنێن کەتەهها چەند کەسێکی لەخزمانی خۆی لەگەڵدایە و گوایە ئەو چەکدارە، لەسەر کێشەی زەوی، جووتیارێکی کوشتووە. ئەویش خوالێخۆشبوو حەمەی مەلا شەریف بوو کەدواتر بوو بەیەکەم شۆڕشگێڕی دامەزرێنەری بنکەی خەباتی چەکداری لەشاخەکانی کوردستان لەدوای ئاشبەتاڵ بەماوەیەکی کەم. ئەم پیاوە داستانە، نەسیاسیبوو نەخاوەنی هەست‌ونەستی نیشتمانی یان نەتەوەیی، هەموو مەبەست و ئامانجێکی ئەوەبوو لەدەستی پۆلیس هەڵبێت، لەکاتێکدا خەڵکی کوردستان سەرگوزشتەو چیرۆکی قارەمانیەتییان دەبارەی دەگێڕایەوە ئەوەش بەو ئاواتەی کەحزبێکی سیاسی کوردی دابمەزرێت و بڵێسەی شۆڕشێکی نوێ لەکوردستاندا چەخماخەبدات. ئنجا خەڵك، حەمەی مەلا شەریفیان ناونا(کوێخا رینگۆ). مامۆستای تێکۆشەر مەلا محەمەد دەڵگەیی لەلای خۆیەوە رۆڵێکی سەرەکی هەبوو لەوەی حەمەی مەلا شەریف بۆ

مەبەستێکی پێچەوانەی واقیعەکەی وێنابکات، چونکە مامۆستای ناوبراو بەلایەوە وابوو کەدەبێت ئەم پیاوە، بەردەستی پۆلیس نەکەوێت چونکە ئەم کارە سوودێکی گەورەی بۆ ئێستاو دواڕۆژی گەلی کوردستان دەبێت.

دوای ماندوبوونێکی زۆر، توانیم مەکتەبی کاروباری باکوورو بەڕێوبەرەکەی(سەدام حسەین) قایل بکەم کەبوونی حەمەی مەلا شەریف وەکو رووکارێکی نیشتمانی، لەچەند لایەکەوە خزمەت بەحزبی بەعس دەگەیەنێت، ئنجا لەکۆتاییدا توانیم بیری دانوستان لەگەڵ گرووپێکدا کەژمارەیان (٥ ـ ٧) کەس دەبوو لەلای حکومەتی عێراقی دروستبکەم . ئەم مەسەلانەم لەهەرسێ بەرگی کتێبەکەم(کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا باسکردووە، پاشان سوپاسی خوام کرد کەتوانیومە یەکەم بنکەی پێشمەرگە لەشاخەکانی کوردستاندا، لەدوای ئاشبەتاڵی شۆڕشی (١٩٦١) دامەزرێنم.

بەبیانووی گەشتەوە مۆڵەتم لەدەسەڵاتداریەتیی عێراقی خواستو رومکردە بەیرووت. دوای ٢٦ رۆژ، لەڕێی خوالێخۆشبوو مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد، چاوم بەبەڕێز مام جەلال کەوت. سەرەتا ئاگادارم کرد کەچیتر توانام نەماوە لەسایەی حزبی بەعسدا بژیمو رۆژانە ببینم چەند تاوان دەرهەق گەلی کورد ئەنجام دەدەن، هەروەها تێمگەیاند کەبارودۆخی ئێستای کوردستان زۆر پێویستی بەرێکخراوێکی سیاسیی کوردییە. ئنجا بەرێزیان کەوتە باسکردنی رێکخستنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بەڵام بیروڕای دەربارەی هەڵگیرسانەوەی شۆڕش پێچەوانەی بیروڕایەکانی من بوو، چونکە ئەو وای بۆ دەچوو کەدواخستنی وادەی هەڵگیرساندنی شۆڕش، لەپێشخستنی باشترە، ئەمەش لەپێناو ئەوەی کەبەعسییەکان لەخراپەکارییاندا بەردەوام بنو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دوای چەشتنی ئازاری زۆر، هەست بکەن پێویستیان بەم رێکخستنە سیاسییە کوردییەیە.

راطةياندنى دامةزراندنى ريَكخستنى يةكيَتيي نيشتمانيي كوردستان

لەراستیدا دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەلایەن چەند کوردێکی نیشتمانپەروەرو شۆڕشگێڕی دوورەوڵات" بەسەرکردایەتیی بەڕێز مام جەلال لەو رۆژگارە سەختەدا کەگەلی کورد گیرۆدەی زەبرێکی کوشندەبوو لەسۆنگەی هەڵوێستی گومانایی سەرکردەکەی(بارزانی) کەئاشبەتاڵی بەشۆڕشەکەیان کرد، ئەمە خۆی لەخۆیدا هەڵسانەوەیەکی بێوێنەبوو. چونکە راگەیاندنی دامەزراندنی حزبێکی شۆڕشگێڕ لەورۆژەدا بەرەنگاریکردنێك بوو دژی ئیدارەی دەوڵەتانی ناوچەکەو بەتایبەتی دژی بنەماڵەی بارزانی کەهەرسیان بەشۆڕش کردبوو.

خەڵکی نیشتمانپەروەری کورد لەگەڵ هەموو ئایدۆلۆجیای جیاوازیانو بیروباوەڕی لێکدووریان دڵشادبوون، چونکە ئەوەی بەلایانەوە گرنگ بوو بزیسکەکەبوو، دیارە بڵێسەش لەبزیسکەوە دروست دەبێت. لەئەنجامدا خەڵك هیوایان بەوەدەستهێنانی ئازادی پەیداکردەوە، چونکە ئەوەی لەدایکدەبێت، بەئازادی لەدایکدەبێتو هیچ کەسێك رازی نییە لەسایەی زەبرو کۆیلایەتیدا بژی . جا دوای وتوێژێکی چەند سەعاتی لەگەڵ بەرێز مامەم جەلالدا، بەدڵێکی خۆشو کامەرانییەوە کەمژدەی هەڵگیرسانەوەی شۆڕشم پێیە، گەڕامەوە بۆ بەغدا، سەرەتا چوومەماڵەوە بینیم دایکم چاوەڕێمە، هەستی بەخۆشییەکەم

کردبوو چونکه بەدەموچاومەوە دیاربوو، گوتم: (مژدەم بدەرێ، هەواڵێکم پێیە خەڵکی کوردستان پارە بۆ بیستنی دەدەن، لەمێژە وێڵی دوای ئاوی زیندەگیم، ئەوە ئەمرۆ دیتمەوە، دایە بزانە کەوا مام جەلال حزبێکی نوێی دامەزراندووە) دایکم لەخۆشیان دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبڕیو کەوتە پاڕانەوە بۆ مام جەلالو حزبە نوێیەکەی.

هەروەکو لەگەڵ مام جەلالدا رێکەوتبووین، ئەو رێنماییانەی پێمیدابوو بەوردی جێبەجێم کردن‌و ئەوەی بەمەسەلەکەوە پەیوەندداربوو ئاگادارمکرد کەشۆڕشی ئەمجارەی گەلی کوردستان بەسەرکردرایەتیی حزبێکە ناوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانە کەمام جەلال رابەرایەتیی دەکات. لەوانەی ئاگادارمکردن کەبێنە ریزی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە ئەمانە بوون:

عەلی عەسکەری: بەفەرمانی بنەماڵەی بارزانی شەهیدکراو راست بەدەستی یەکێك لەجەلادەکانیان ئەویش سامی عەبدولڕەحمان بوو کەچەکی R.B.G ی بەفەرمانی ئیدریس بارزانی بەکارهێنا بۆ ئەوەی جەستەی پارچە پارچە ببێت.

دکتۆر خالد حەمە سەعید: ئەمیش بەهەمان شێوە بەفەرمانی بنەماڵەی بارزانی بە R.B.G کوشتیان کەدووبارە سامی عەبدولڕەحمان کارەکەی ئەنجامدا سەیر لەوێشدایە سامی عەبدولڕەحمان، ساڵی ١٩٦٣ کاتێك دوابەدوای کودەتای بەعسییەکان بەغدای بەرەو کۆیە بەجێهێشت، مامۆستا عەبدوڵڵا کانیمارانی رۆڵێکی گەورەی بینی بۆ رزگارکردنی لەمەرگ، ئەوەبوو ماوەیەك لەماڵی خوالێخۆشبوو کاکە زیاد محەمەدئاغا لەکۆیە مایەوە. هەر شەهید خالیدیش بوو کەیارمەتی سامی عەبدولڕەحمانیدا کە لەرێکخستنەکانی پارتیدا کارێکی دەستبکەوێت کاتێك لای بارزانی قسەی خێری بۆکردبوو لەکاتێکدا لەکۆیە کەس گوێی پێنەدەدا، تەنانەت بارزانی گوتبووی: (ئەم شیوعیە بەلای بۆ خۆی سازاندووەو ئێوەش دەتانەوێت کاری بۆ بدۆزنەوە...باشە، با قسەی ئێوەبێت) پێدەچێت سامی عەبدولڕەحمان، ئەو رقەی لەدڵی خۆیدا هەڵگرتبێت کەدکتۆر خالید کاتی خۆی یارمەتیداو ئەم خۆی بەکەمتر زانیوە... بەڵام وەکو نەیدەتوانی رزگاری بکات، دەبا هیچ نەبوایە خۆی جەلادی نەبوایە!.

شەهاب، جەعفەرو ئەنوەر: بەفەرمانی سەدام حسەین لەسێدارەدران.

شەهید ئارام: بەدەستی تەحسێن شاوەیش کوژرا کەفەرماندەی مەفرەزەیەکی ئاسایشی گشتیی بوو لەژێرەوە کاری بۆ بنەماڵەی بارزانی دەکرد کەبۆ ئەوە رەوانەی ناوچەکەیان کردبوو نیازە گڵاوەکانیان لەدژی شۆڕشی نوێی گەلی کوردستان جێبەجێبکات.

عومەر مستەفا(عومەر دەبابە): بەنەخۆشیی کۆچی دوایی‌کرد.

مەسعوود محەمەد: کوڕی زانای پایەبەرز مەلا محەمەدی جەلی زادە، ئەمیش بەنەخۆشیی دڵ کۆچی دوایی‌کرد.

ئەمانە خوا بەگەورەیی خۆی لێیان خۆش بێت هەمیشە سیمبوڵی خەباتی شۆڕشگێڕبوون لەکوردستاندا. ئەوانەی ماون بەڕێزان محەمەدی حاجی تایەرو عەلی مام رەزا کەئێستا لەسلێمانی دەژین، خوا تەمەنیان درێژ بکات.

لادانەکانی یەکێتیی کەکاریان کردە سەر ڕەوتی شۆڕش

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، لەڕۆژی دامەزراندنیەوە تا ئەمڕۆ کەدەکاتە ٢٧ساڵ، دووکاری لێوەشاوەتەوە کە بەگورزێکی کوشندە لەسەر ڕەوتی خەباتی کوردی دەژمێردرێت، یەکەمیان: شەڕی ناوخۆیە لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستان کە تائەمڕۆ بەردەوامە ئەوەش ئەگەر ماوەی دوای وەستانی شەڕ، بەجەنگی سارد لەنێوانیاندا لەقەڵەم بدەین هەرچەندە بەڕێز مام جەلال و سەرکردایەتیی حزبەکەی، ئەوساو ئێستاش ڕۆڵی بەرچاویان گێڕاوە بۆ سەقامگیرکردنی ئاشتی. دووەم کار: ڕێگەدان بەهێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە لەبنکەوبارەگاو ئۆردوگای پارتی دیموکراتی کوردستانی ئێران بدەن لەرێی بەکارهێنانی ناوچەی ژێر دەسەڵاتی یەکێتیی هەرچەندە پێش پەلامارە سەربازییەکەی ئێران، بەڕێز دکتۆر فوئاد مەعسووم، مەکتەبی سیاسیی پارتی دیموکراتی کوردستانی ئێرانی لەو هەنگاوە ئاگاداركردەوەو لەئەنجامدا یەك کەس بەرنەکەوت و تەنها زەرەروزیانێکی کەم بەچەند خانوویەك کەوت.

من لەلای خۆمەوە، تائێستا خۆم بەقەرزارباری ئازادیی چاپەمەنی لەسایەی دەسەڵاتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەزانم کەتا ئێستا یەکێك لەسەر بڵاوکردنەوەی سێ بەرگی کتێبەکەم (کورد دوژمنی خۆت بناسە) ڕێگەی پێنەگرتووم لەکاتێکدا لەزۆر شوێنی نووسینەکانمدا باسمکردوون و گیروگرفتم بۆیان ناوەتەوە، بەڵام وەکو گوتم: ئازادیی چاپەمەنی لەم ناوچەیەی کوردستانی ئازاددا بواری بۆ خەڵك هەموارکرد ئاگاداری وردودرشتی ژیانی سیاسیم بن و بەو زانیاری و ڕاستییانەش بزانن کە لەلامن.

دووبەرەکی فاکتەری کەمەرشکێنی گەلی کورد

ململانێی ناوخۆو بەدینەهێنانی یەکڕیزی و یەکڕایی، هەمیشە هۆکاری سەرەکی بوون لەوەی کورد بەمافی ڕەوای خۆی نەگات و خوێنی مرۆڤی کورد، بەدەستی هاوخوێنی بەفیڕۆبڕوات، لەکاتێکدا هەموو کتێبە ئاسمانییەکان ئەم نەریتانەیان قەدەغەکردووە هەروەکو خوای گەورە لەقورئانی پیرۆزدا دەفەرموێت: ﴿ ومن يقتل مؤمناً متعمداً فجزاؤه جهنم خالداً فيها، وغضب الله عليه ولعنه وأعد له عذاباً عظيما﴾ (ئایەت) هەروەها پێغەمبەری مەزن(د.خ) کەفەرمویەتی: (لزوال الدنيا أهون على الله من قتل مؤمن بغير حق) .

پێم وایە شەڕی ناوخۆی کوردان میراتییەکە لەباوباپیرانمانەوە بۆمان بەجێماوە، هەندێك جار شەڕ لەنێوان میرنشینە کوردییەکان یان عەشرەتەکاندا هەڵدەگیرسا، بەڵام بەپێی پەرەسەندن و گۆڕانکارییە کۆمەڵایەتییەکان ئێستا بۆتە شەڕی نێوان حزبە سیاسییەکان کەدیارە لەئەوسا توندترە . لەم بارودۆخەی ئێستاشدا کەبۆ کورد هەڵکەوتووە، ئەگەر ناکۆکی و شەڕی ناوخۆ نەبوایە ئەوە کورد بەمافی خۆی دەگەیشت... بەڵام خوا خەتابار بگرێت.

هۆی دواکەوتنی کورد لەبەدەستهێنانی ئازادی و هەنگاونان شانبەشانی گەلانی ئازاد، بۆ سێ هۆکار دەگەڕێتەوە:

١ ــ لێنەهاتوویی سەرکردە کوردەکانو دەستەوسانییان لەیەکخستنی وشەی کورد لەپێناو بەکارهێنانی یەکڕیزیو یەکڕایی بۆ بەرژەوەندیی نەتەوەی کورد، جا لێنەهاتوویی‌و دڵسۆزی نەنواندن، تواناو کاردروستایی لەناوبرد.

٢ـ کەمی ژمارەی رۆشنبیرانو ئاگایانی سیاسی لەناو خەڵکی کوردستاندا وایکرد دیدی مرۆی کورد بەرامبەر پێشهاتەکان نابینابێت و هەڵسەنگاندنی بۆ رووداوەکان لاواز بێتو چاكو خراپ لێکتر جیانەکاتەوە، دیارترین نموونەش هەڵبژاردنەکانی ١٩٩١ە.

٣ ـ چوار دەوڵەتی دراوسێی کوردستان (عێراق، سووریا، تورکیاو ئێران) رۆڵی سەرەکییان بینیوە لەرووی ئاژاوەانەوەو بەرەنگاربوونی هەر بزووتنەوەیەکی راستگۆی جەماوەری کورد لەپێناو ئازادی. موخابەراتی ئەو چوار دەوڵەتە ئەوساو ئێستاش پارەی مۆڵ بۆ بزووتنەوەکان تەرخاندەکەن تا کۆڵ بدەنو، ئەگەر ملیان نەدابێت پیلانیان بۆیان گێڕاوە کەئەم هەنگاوە شەیتانیانەیە تا ئەمڕۆ بەردەوامەو پرۆسەی ئاشتی لەکوردستاندا لەباردەباتو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانیش گیرۆدەی چەرمەسەری‌و دەربەدەری‌و ماڵوێرانی دەکات. بۆ نموونە لەوەتەی ناوچەی ئارامی دژەفڕین دەستنیشانکراوەو هێزی هاوپەیمانان لەئەنچەرلیك جێگیرکراون، ئیدارەی دەوڵەتانی دراوسێی کوردستان هەموو سێ‌مانگ جارێك کۆبوونەوەی ئاسایی خۆیان بۆ تاوتوێکردنی بارودۆخی کوردستان دەبەستن . کاتێکیش توانییان تۆوی ئاژاوەو دووبەرەکی بچێننو شەڕی ناوخۆ لەنێوان هەردوو زلهێزی کوردستاندا هەڵگیرسا، ئیتر کۆبوونەوەکانی ئەوان کەمبۆوە، ئێستاش ئەوان لەبەیاننامە رەسمییەکانیان بەئاشکرا هاوار دەکەن کەرازی نین ئەمریکا دەست وەربداتە کاروباری ناوخۆی عێراق ئەمەش لەترسی ئەوەی نەبادا کوردستانی باشوور، مافە رەواکانی بێنێتەدی کەشتێکی بەڵگەنەویستە ئەمە کاریگەریی خراپی دەبێت بۆ سەر ئاشتیی ئەو وڵاتانە، ئنجا لەگەڵ داخی زۆرماندا دەبینین هەموو دەوڵەتە عەرەبییەکان، لەگەڵ دەوڵەتانی دراوسێدا هاوبیروڕان جگە لەسەرۆكو خۆشەویستی گەلی کورد، سەرۆك معمەر قەزافی خوابیپارێزێت.

رێگەچارەی کێشەکەمانو دەرمانی دەردە کاریگەرەکەمان تەنها یەکێتیو یەکبوونو یەکگرتنە کەئەمەش بەسەقامگیرکردنی بیروڕای راستگۆو کۆمەکی هێزو بازووی دڵسۆزان نەبێت نایەتەدی ئەمەش لەرێی پاکسازیکردنی سەرچاوەکانی خراپەکاری‌و گەندەڵی لەکورستانداو یەکخستنی گەلی کورد لەسایەی یەك ئاڵادا، ئەڵبەت رۆژێکیش دێت ئەم خەونە دێتە دی.

پێغەمبەری مەزن فەرمویەتی: (کەسی ئیماندار دووجار لەیەك شوێندا پێوەنادرێت)، بەڵام سەرکردەو سەرۆکەکانمان هەمیشە دەکەونە هەمان هەڵەی پێشوویان، هۆی ئەمەش بۆ سوود وەرنەگرتن دەگەڕێتەوە لەئەزموونەکانی رابردوو هەروەها نەشارەزایی‌و تێکەوتنیان بەوەی دەبنە بەکرێگراوی وڵاتان.

دوای ئەوەی مەلامستەفا بارزانی‌و ئیدریس‌و مەسعوودی کوری، ئاشبەتاڵیان بەشۆڕشی کورد کرد لەپێناو ماڵی دونیا، پێشمەرگەکانی شۆڕش‌و ئەندامو کادیرە حزبییەکانی پارتی" بەدەر لەپلەی حزبی‌و

دەوری سیاسییان، بوون بەسێ بەشەوە: بەشێکیان خۆیان تەسلیمی حکومەتی عێراقی کردو خۆیان دایە دەستی قەدەر کەزۆربەی ئەمانە زەرەرمەندبوون، بەشێکیان ئاوارەیی‌و دوورەولاتییان هەڵبژاردو بوونە پەنابەر لەولاتە جیاجیاکانی جیهان کەئەمانە براوەبوون، بەشێکیشیان روویانکردە ئێران‌و لەسایەی حکومەتی شای ئێران ژیانیان بردەسەر کەئەمانە لەهەموان زیاتر زەرەرمەندبوون.

لەکەسایەتییە ناسراوە سیاسییەکان کە لەگرووپی یەکەم بوون‌و گەڕانەوە بۆ عێراق: ساڵح یووسفی کەدەسەڵاتداریەتیی عێراق تیرۆری‌کرد، عەلی عەسکەری‌و دکتۆر خالید محەمەد سەعید کەبنەماڵەی بارزانی شەهیدیانکردن، دارا تۆفیق‌و لوقمان مستەفا بارزانی‌و سابیر مەلامستەفا بارزانی، دەسەڵاتداریەتیی عێراق تیرۆری‌کردن، نوری ئەحمەد تەها لەماڵی خۆیدا کۆچی دوایی کرد، عومەر مستەفا(عومەر دەبابە) لەباوەشی شۆڕشی کوردستاندا بەنەخۆشی کۆچی دوایی‌کرد، کاکە حسەین خانەقا لەماڵی خۆیدا کۆچی دوایی کرد، مەلا جەمیل رۆژبەیانی لەم دواییانەدا دەسەڵاتداریەتیی عێراق تیرۆری‌کرد، عەبدولوەهاب ئەترووشی چووە ریزی موخابەراتی عێراقیی، عەبدوڵڵا ئاغای پشدەرو رەشید سندی گەڕانەوە بۆ ریزی بنەماڵەی بارزانی، شێخ رەزا گولانی لەدوای هەڵگیرسانی شۆڕشی ئیسلامی لەئێران، گەڕایەوە بۆ عێراق وهەتا رووداوەکانی ٣١ی ئابی ١٩٩٦مایەوە ئنجا چووەوە باوەشی بنەماڵەی بارزانی، کاکە زیاد ئاغا لەکۆڕەوە مەزنەکەی گەلەکەمان (نیسانی ١٩٩١) کۆچی دوایی‌کرد.

بەشی دووەم کەروویانکردە هەندەران‌و ئاوارەییان هەڵبژارد ئەم بەرێزانە بوون: ئیبراهیم ئەحمەد، د.فوئاد مەعسووم، د.کەمال فوئاد، د. مەحموود عەلی عوسمان، شەمسەدین مفتی، نوری شاوەیس، مستەفا قەرەداغی، د. شەفیق قەزاز، جەوهەر نامیق، رۆژ نووری شاوەیس، فازل میران، عەدنان مفتی، عارف تەیفوور، کەریم سنجاری، سامی عەبدولڕەحمان، محەمەد ئەمین محەمەد بەگ، عەبدولڕەحمان بێداوی، موحسن دزەیی، عەلی سنجاری، عەبدولڕەزاق فەیلی، عادل موراد، ئازاد خەفاف، کەمال شێخ غەریب، حەمەی عەزیز.

بەڕێز جەلال تاڵەبانی‌و کاک نەوشیروان مستەفا هەرپێش ئاشبەتاڵ، بۆ هەندێک کاروباری سیاسی بەفەرمانی سەرکردایەتیی حزب لەدەرەوەبوون.

بەشی سێیەم لەپاڵ بنەماڵەی بارزانیدا مانەوە کە بەهەرزان فرۆشتنیان، ئەمانە ژیانیان لەسایەی شای ئێران‌و بارزانیدا هەڵبژارد کەئەمانەبوون: عەلی عەبدوڵڵا، خورشید شێرە، مەلا قادر، یوونس رۆژبەیانی، عەبدولوەهاب ئەترووشی، شێخ رەزا گولانی، رەشید سندی، عەبدوڵڵا ئاغای پشدەر، جەمال نامیق، فازل میران، خەلیل ئیبراهیم.

هەموو ئەمانەی باسمکردن، هەتا هەڵگیرسانی شۆڕشی خوالێخۆشبوو خومەینی سەربەخۆبوون، دوای ئەوە دووبارە چوونەوە پاڵ بنەماڵەی بارزانی جگە لەعەبدوولوەهاب ئەترووشی کەچووە ریزی موخابەراتی عێراق، هەروەها خەلیل ئیبراهیم کەگومانی لێدەکرا پەیوەندی بەدەسەڵاتدارانی عێراقەوە هەبێت.

مەحموودئاغا کاکە زیادئاغا لەدوای ئاشبەتاڵو هەتا لەگەڵ خێزانەکەیدا ئێرانی بەجێهێشتو لەئەوروپا داوای مافی پەنابەریکرد هەر سەربەخۆ مایەوە. ناوبراو کوڕی حەمە ئاغای کۆیەیە (حاتەمی تەیی کوردان). مەحموود ئاغا سیاسەتمەدارێکی نیشتمانپەروەرو دڵسۆزو چاونەترسو شۆڕشگێڕبوو.

کورد، بەدرێژایی مێژووی، هیچ شۆڕشێکی ئەوەندەی شۆڕشی ئەیلوول نەیخایاند(١٩٦١ ـ١٩٧٥) کەلەو ماوەیەدا هەموو کوردی لەژێر یەك ئاڵادا یەکخستو پشتگیریی زۆربەی خەڵکی کوردی لەسەرانسەری جیهاندا بەدەستهێنا. بەڵام ئەوەی گەلی کوردو بەتایبەتی سیاسەتمەدارەکانی بەتەمای نەبوون ئەوەبوو کەبارزانی هەرەسی پێبێنێت هەرچەندە زۆر رێوشوێن لەئارادابوو کە لەرێگەیانەوە، گەورەکانی رازی بکاتو ماڵوێرانیو کوشتاری خەڵکی کورد لەکوردستان دووربخاتەوەو بەوشێوەیە کۆتایی بەو شۆڕشە مەزنە نەهێنێت، ئەمە جگە لەوەی بارزانی، هەموو هەوڵەکانی لەباربردنی شۆڕشی گەلی کوردستانی پووچەڵکردەوەو تەنانەت بەتوندی دژایەتی ئەوانەشی کرد کەویستیان لێبڕاوانە هەوڵبدەن شۆڕش هەرەس نەهێنێت، ئەوەبوو لە ١٣ی ئازاری ١٩٧٥ تێکۆشەری شۆڕشگێڕ حەمەئاغای مێرگەسووری کوشت کەهەوڵیدا بەرهەڵستی بکاتو هەرەس بەشۆڕش نەهێنێت.

لەکۆبوونەوەیەکدا لەم بارەیەوە، خوالێخۆشبوان، ئیبراهیم ئەحمەد، عەلی عەسکەری و عومەر دەبابە بەهەموو زانایيو زیرەکییەکیانەوە هەوڵیاندا بارزانی قایل بکەن کە لەبڕیاری ناڕەوای ئاشبەتاڵی شۆڕش پەشیمانی بکەنەوە لەبەر رەهەندە مەترسیدارەکانی. ئینجا زۆر پێشنیاریان خستە بەرچاوی کەپێش ئەوەی بچنە لای، لەناو خۆیاندا لێیان کۆڵیبوونەوە کەپێشنیارەکان هەموو لایەکیان رازیدەکرد، بەڵام بێسوودبوو، خوالێخۆشبوو دکتۆر کامل عەتار بۆمی گێڕایەوە کەئەوان، ئاگاداری ئەم کۆبونەوەیە بوونو بەپەرۆشەوە چاوەڕێی ئەنجامی باشیان لێدەکرد. هەروەها گوتی منو سیاسەتمەدارو فەرماندە سەربازییەکانی تر لەکۆبوونەوەیەکدا بەشداربووین کەبەرێز فاروقی مەلا مستەفا نوێنەری حزبی شیوعی (قیادەی مەرکەزی) بوو لەو کۆبوونەوەیەدا کاك فاروق زۆر هەوڵی لەگەڵ بارزانیدا کەرێگەچارەیەکی تر بۆ کێشەکە بدۆزێتەوە نەك ئاشبەتاڵ کەبارزانی لەبەردەمی ئامادەبوان زۆر سووربوو لەسەر ئەنجامدانی . کەچی بەرێز رەشید سندی، لەبریتی بارزانی وەڵامی فارووقی مەلا مستەفای دایەوەو گوتی: بارزانی، لەدوای روخانی کۆماری مهاباد کەروویکردە یەکێتیی سۆڤێت توانی دوای دوانزە ساڵ بگەڕێتەوەو سەرکردایەتیی ئەم شۆڕشە مەزنە بکات، کەواتە چی تێدایە ئەگەر ئێستا بەپێی گوشاری پێشهاتەکان هەرەسی پێ بێنێت، دوای ماوەیەکی کەمیش بێت شۆڕش هەڵدەگیرسێنێتەوە.

ئەم هەوڵو تەقەلا دڵسۆزانە لەگەڵ بارزانیدا کەڵکیان نەبوو، چونکە توندیی ئەو فەرمانانەی پێی کرابوون کەئاشبەتاڵ بەشۆڕش بکات لەوە زۆر گەورەتربوون. هەروەها زاڵدەستیی بارزانی لەسەر شۆڕش فاکتەرێکی بەهێز بوو لەدژی بیروڕاو هیواو ئاواتی ئەو بەرێزانە، بۆیە بارزانی رێگەخۆشکەری خیانەتکاری بوو کەشتێکی بەڵگەنەویستیشە گەورە، ئاو دەڕێژێتو بچووك پێی تێدەخات. بەڵام بەپشتیوانی خواو تێکۆشانی خەڵکانی ورەبەرزو نیشتمانپەروەر، بێدەسەڵاتیو بێورەیی، هەموو سیاسەتمەدارو شۆڕشگێڕەکانی نەڕووخاندو لەماوەیەکی کەمدا کەچاوەڕوانکراو نەبوو، گرووپێك

لەشۆڕشگێڕە هەرە دڵسۆزەکانی گەلی کورد یەکیانگرتو شۆڕشێکی تریان بەسەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەڵگیرساندەوە کەلەوانە کۆمەڵێك بوون لەوانەی پێش ئاشبەتاڵ لەهەندەران بوون وەکو بەڕێزان: مامە جەلال، نەوشیروان مستەفا، دکتۆر فوئاد مەعسووم، عەدنان مفتی، عادل موراد، عەبدولڕەزاق فەیلیو هی تر. بەڵام خوالێخۆشبوو ئیدریس بارزانی راستی گوت کاتێك گوتی: ئەگەر نەتوانین درێژە بەشۆڕشەکەمان بدەین ئەوە دەتوانین شۆڕشی خەڵکی تر لەناوبەرین!

بەراستیش هەمووی دوو مانگ بەسەر دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانی کوردستاندا تێنەپەڕی کاتێك بنەماڵەی بارزانی دەستیانکرد بەکۆسپوتەگەرە نانەوە لەبەر رێی شۆڕشی نوێدا کەئەم بارە تا ئەمڕۆش بەردەوامە، ئەوەش سەرەتا لەرێی دامەزراندنی (القیادة المؤقتة)بوو کەکوردستانی بەسەر دووپارچەدا دابەشکرد کەئەم بارەشیان تا ئەمڕۆ بەردەوامە.

لێرەدا رووی گلەییم ئاراستەی سەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەکەمو دەڵێم دەبوایە لەروانگەیەکی وردترەوە سەیری واقیعەکەیان بکردایەو، لەسەرەتای دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیدا پەیوەندیی بەرفراوانیان لەگەڵ هەموو سەرانی شۆڕشی ئەیلوولدا بکردایە کەلەو کاتەدا لەهەندەران بوون. لەرێی مام جەلالەوە ئاگاداری هەندێك لەو پەیوەندییانە بووم بەڵام دەبوایە ئەو مەسەلەیەیان فراوانتربەکردایەو حسابێکیان بۆ رۆڵی دەزگا موخابەراتییەکانی دەوڵەتانی دراوسێ بەکردایە کە بەهەزار باردا، شۆڕشی نوێیان هەڵدەسەنگاند، بەڕێوەبەری ئاسایشی ناوچەی باکوور(عێراق) بۆمی گێڕایەوە کەئەوان هەمیشە پەیوەندییان لەگەڵ دامودەزگا ئەمنییەکانی تورکیاو ئێران هەبوو لەوبارییەوە بێئەوەی گوێ بدەنە پەیوەندییە ئاڵۆزەکانی نێوان حکومەتەکانیان.

چەند نیشانەو بەڵگەیەك هەیە لەسەر ئەوەی کەقیادەی مووەقەتە، رەزامەندی لەدەزگا موخابەراتییەکانی دەوڵەتانی دراوسێ وەرگرتبوو، بۆ نموونە لەسەرەتای دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، دوای هەوڵدانێکی زۆر توانیم دەروازەی گفتگۆ لەنێوان سەرکردایەتیی حزبی بەعسو بەڕێز مام جەلالدا بکەمەوە، لەم رووەشەوە هەنگاوی باشم نابووو هیوای زۆرم بەئەنجامەکانی هەبوو چونکە یەکێتیی نیشتمانی، تاکە حزبێك بوو لەکوردستاندا کەبشێت گفتوگۆی لەگەڵدا بکرێت ئەمەش چونکە هیچ گوشاری دەرەکی لەسەر نەبوو کەرێگە لەسەقامگیرکردنی ئاشتیو پاراستنی ئاسایشو مافەکانی هاووڵاتیی کورد بێنێتەدی. بەڵام لەناکاو گۆڕانکارییەکی کتوپڕ بەسەر هەڵوێستی حکومەتی عێراقییدا هات کەنەمزانی هۆی چی بوو! دوای ماوەیەك بۆم دەرکەوت کەدامەزراندنی قیادە مووەقەتە، بوو بەمایەی ئەوەی دەسەڵاتدارانی عێراق بایەخ بەشۆڕشی نوێی گەلی کوردستان نەدەن، چونکە پێدەچێت ئەوان تەواو لەوباوەڕەدابن کەلایەنێك هەیە، بێئەوەی پێویست بەئەمان(بەعس) بکات، شۆڕش پەکبخەن. خوالێخۆشبوو مامۆستا مەسعوود محەمەد، کاتێك مەسەلەی هەڵگیرسانەوەی شۆڕشی گەلی کوردستانم بەسەرکردایەتیی مام جەلالو لەژێر ئاڵای یەکێتیی نیشتمانییدا بۆ کردەوە یەکسەر گوتی: چاکتر وایە مام جەلال، لەگەڵ کوڕەکانی بارزانیدا رێکبەکەوێت، چونکە ئەوان رێگەی پێنادەن سەرکردایەتیی شۆڕشی کوردستان بکاتو تەگەرە دێننە رێگەی.

بەراستیش وادەرچوو، جا ئەگەر لاپەڕەکانی مێژوو هەڵبدەینەوە بۆمان دەردەکەوێت کەخودی بارزانی و بنەماڵەکەی، هەمیشە کۆسپی ڕێگەی شۆڕشەکانی کردستان بوون لەهەموو بەشێکی کوردستانی گەورەدا.

لێرەدا دەمەوێت لەدڵەوە سلاوێکی شۆڕشگێڕانە ئاراستەی سەرکردەو ئەندامە بەشەرەفەکانی پارتی بکەم کەهەمیشە نیشتمانپەروەرو بەئەمەك بوون، بەلام حەزدەکەم پرسیارێکیان ئاراستە بکەم کە بەبیری هەموو سیاسەتمەدارێکی کورددا دێت: ئێوەی سەرانی پارتی، عەرشی بارزانیو نەمرییەکەیتان دروستکرد، هەرگیز خودی بارزانی پاڵنەرتان نەبووە بۆ نواندنی نیشتمانپەرەری، ئەوەی لەتواناتاندابوو کردتان بۆ سەرخستنی شۆڕشی کوردستان کەئەو سەرۆکایەتی دەکرد، بەلام ئێوە هەمیشە دەتانبینی چۆن بەشێوەیەکی نادادپەروەرانە ماڵی کوردی دابەشدەکرد (1 for you،10 for me)، ئاگاداریشن چۆن ماڵو سامانیان کۆکردەوەو دوای ئاشبەتاڵ پێکردنی شۆڕشی کوردستان، بەناوی خۆیانو کەسوکاریانەوە لەبانکەکاندا ئەسپاردەیان کردن.

دوای ئاشبەتاڵ، ئەوانەی روویانکردە ئێران هەوڵیاندا ڕێکخستنەکانی پارتی یەکبخەنەوە، بەلام پیاوانی ساواك(موخابەراتی ئێران) ڕێگەیان لێگرتنو چەند کادیرێکیان لێیان دەستگیرکرد. کاتێکیش تۆمەتی سەرلەنوێ ڕێکخستنەوەی پارتییان درایە پاڵ، ئەوان بۆ خۆ رزگارکردن نایان بەسەر بنەماڵەی بارزانییەوە کەچی بنەماڵە، نکوولی لەوەکرد! چونکە بارزانی رایگەیاندبوو کە(جارێکی تر درێژە بەشۆڕش نادەمو کورد بەکوشت نادەمەوە)، دوای ئاشبەتاڵیش دەیگوت (جارێکی تر سەرکردایەتیی هیچ شۆڕشێك ناکەمو خەڵکی بێتاوان بەکوشت نادەم)، بۆیە بنەماڵە، بەم کارەیان، گەورەکانیان رازیکردو هەتا شۆڕشی نوێ بەسەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەڵگیرسا، ئەوان بەپێی ئەو فەرمانانەی پێیان درابوو، ڕێگەیان بەشۆڕش نەدا.

کەواتە ئەی ئەندامە بەشەرەفەکانی پارتی، دوای هەموو ئەمانە بۆچی چوونەوە ژێر سایەی بنەماڵەی بارزانی؟ بۆچی نەچوونە ریزی شۆڕشەکەی بەرێز تاڵەبانی کەلەوێ، لەئێستا شکۆمەندتر دەبوونو پلەشتان بەرزتر دەبوو؟ چونکە بنەماڵەی بارزانی بەکەس رازی نییە مەگەر سەری بۆ شۆڕ بکاتو تەواو گوێ لەمستی بێت!بەلام لەگەڵ بەڕێز تاڵەبانیدا تاکە حزبی کوردستانیان پێکدەهێنا، هەروەها پشتگیریی سەرجەم جەماوەری کوردستانتان بەدەست دەهێناو کوردیش بەمافە رەواکانی خۆی گەیشتبوو و رۆژی بەم رۆژە نەدەگەیشت. ئەوسا ئیدارەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بەهۆی شارەزاییو ئەزموونو زانیاریتان لەناوخۆی وڵاتو لەدەرەوەیشدا، لەئێستای بەهێزتر دەبوو.

بێگومان ئیدارەی حکومەتی هەرێمی کوردستان، لەوبارەیدا چەند دەستکەوتێکی دەبوو:

١ ـ دەوڵەتانی ناوچەکە سڵیان لێدەکردو حسابیان بۆ دەکرد، بڕواو مەرجی خۆیانو حزبی کارتۆنییان بەسەردا نەدەسەپاند.

٢ ـ مامەڵەی دەوڵەتانی زلهێز لەجیهاندا لەگەڵیدا بەشێوەیەکی تر دەبوو.

٣ . باری ئابووریی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەئەمڕۆی زۆر باشتر دەبوو، چونکە جەستەی دروست لەبیری دروستدایە، ئنجا سەرکردایەتیی داناو دادپەروەر هەرچی چاکەیە ئەوەی لێ دەبینرێت، ئێوەش ئەگەر لەگەڵ ئایدۆلۆجیای تاڵبانیدا ناگونجێن، بۆچی لەهەندەران بیرتان لەوە نەکردەوە کەحزبێکی سیاسی دامەزرێنن؟ خۆ شارەزاییتان هەبوو، لەو رووەوە پسپۆڕ بوون! ئەوسا پلەوپایەیەکی بالاْترتان دەبوو کەهەموو لایەك حسابی بۆتان دەکرد.

لەوانەیە هەندێك گەنج لەوانەی ئاگاداری رووداوەکانی رابردوو رەوتی شۆڕشی کوردستان نین، بەتوندڕەوو لایەنگری لایەنێك تۆمەتبارم بکەن، بەلاْم راستییەکەی وانییە، چونکە ئەوەی سێبەرگی کتێبەکەمی خوێندبێتەوە راستییەکەی بۆ دەردەکەوێت، جگە لەوەی من یەکەم کەس نیم کە بەخراپەبردنی ناوی بارزانی سنوورم بەزاندبێت. جگە لەوەی من هەمیشە حسابم بۆ شتەکان کردووە، ئەوەتا دکتۆر مەحموود عەلی عوسمان، ساڵی ١٩٧٧ نامیلکەیەکی بەناونیشانی(هەڵسەنگاندنی رەوتی شۆڕشی کوردو هەرەسهێنانیو پەندو ئامۆژگارییەکان کەلێوەی هەڵێنجراون) دەرکرد لەلایەن لیژنەی ئامادەکاری پارتییەوە. دوای ئەو، سامی عەبدولڕەحمان کتێبێكو بەیاننامەیەکی دەرکردو سەرباریشی حزبێکی لەدژی بنەماڵەی بارزانی دامەزراند(پارتی گەلیی کوردستان)، ئنجا پرۆفیسۆر کەمال مەجید نەك هەر بەئاشکارکردنی راستییە بێپەردەکان لەسەر بنەماڵەی بارزانی نەوەستایەوە بەڵکو لەلەندەن، لەبەردەمی خەڵکێکی زۆردا رووبەڕوو هەموو پێشێلکاریو زیادەڕەوییەکانی بنەماڵەی بارزانی بەرووی مەسعوود بارزانیدا دایەوە کە بەدرێژایی شۆڕشی کوردستان ئەنجامیانداوە.

ئیدریس بارزانی لەگەشتە یەك لەدوای یەکەکانی کەبۆ پێکهێنانی قیادە موەقەتە ئەنجامیدا، هەموو ئەو بەڵێنانەی پێشێلکرد کە لەدیدارەکانیدا لەهەندەران بەئەندامانی پارتی دابوو، چونکە ئەوان لەسەر ئەمانە رێککەوتبوون:

١ ـ پەیوەندییەکان بەتەنها لەگەڵ وڵاتانی دراوسێدابن، ئەوەبوو بینیمان چۆن دڕترین دوو سوپا بەهەموو تفاقێکی جەنگییەوە هاتنە کوردستان کەبنەماڵەی بارزانی بۆ شکاندنی پشتی کوردو سەرشۆڕکردنی، پێشیان کەوتن. بۆ نموونە کاتێك هەموو حزبە کوردستانییەکان بەبۆنەی یادی ٢٢ ی بەهمەنی ساڵی ١٩٨٨ کۆبوونەوەو بەڕێزان محەمەد مەتەڕیو ئەمیری، نوێنەری کۆماری ئیسلامیبوون، نوێنەری بنەماڵەی بارزانی (فازل میران) بێشەرمانە لەبەرچاوی ئەو هەمووە گوتی: (بارزانی کاتی خۆی لەپێناو خزمەتکردنی شای ئێران شەڕی پارتی دیموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد، لەسەردەمی کۆماری ئیسلامیشدا لەپێناو ئێران ئەو شەڕەی کردەوە، ئەمڕۆش هەر بەناوی بارزانییەوە ئامادەیی خۆمان نیشاندەدەین کەپێش هەر حزبێکی تر ئامادەین کۆماری ئیسلامی رازیبکەینو شەڕی دوژمنەکانی بکەین.

٢ ـ نەهێشتنی دووبەرەکی، کەچی وەکو بینیمان درێغییان نەکرد لەهەڵگیرساندنی شەڕی ناوخۆ، لەوەش دژوارتر لەدوای رووداوەکانی ٣١ی ئابی ١٩٩٦، دەبینین حزبە کوردستانییەکان هەریەکە لەلای خۆیەوە پێشبڕکێ دەکات بۆ رازیکردنی بنەماڵەی بارزانی، دیارە ئەمە تەنها بۆ کوژاندنەوەی خوێنو

کپکردنی ئاستی دووبەرەکییە هەروەها زەمینە خۆشکردن بۆ دواڕۆژێکی باشتر بۆکوردستان بەڵام بنەماڵەی بارزانی ئەو بەربەستەی لەبەرامبەر پرۆسەی هاوپەیمانیەتیی کوردیدا دروستی دەکات، هەتا دێت بەرزتری دەکات.

٣ ـ پابەندبوون بەهەڵوێستی مەردانەو زیادەڕەوی نەکردنی لەسیاسەتی ناوخۆو دەرەوەدا بۆئەوەی کاریگەریی خراپی نەبێت لەسەر حزبە کوردستانییەکانی تر یان دەوڵەتانی دراوسێ ئیتر ڕەگەزو ئاینیان هەرچییەك بێت، نموونەی ئەم پێشێلکارییانەش ئەوەندە زۆرن بەدەیان کتێب تەواو نابن، بۆنموونە مەرگەساتی عەشیرەتە کوردەکان دوایی نایەت، شەڕی حزبە کوردییەکان بەفەرمانی دەوڵەتانی دراوسێ ئەوەندە زۆرو ئاشکران هەموو کەسێك دەیانزانێت، بەڵام ڕووداوی وا هەیە هەستو ویژدان بریندار دەکەن‌و لەمرۆڤایەتی بەدوورن، وەکو هەڵوێستی مەردانەو پاڵنەری مرۆیی کەوای لەمولازم ڕەباح عجیل ساری تکریتی کرد (کەناوبراو سەر بەعەشیرەتەکەی سەدام بوو) لەگەڵ ڕەنا ئیبراهیم خەلیل ئەلناسری هاوسەری(خزمی یاوەرێکی سەدام حسەین بوو) کەسکی سێمانگان بوو، لەگەڵ مولازم عیسام عەبدوڵڵا بەکر ئەلقەیسی، بەرەو ناوچەی ئۆتۆنۆمی هەڵێن کاتێك دەسەڵاتداریەتیی بەعس سەرقاڵی گێڕانی ئاهەنگی لەدایکبوونی سەدام بوو لە ٢٨ی نیسانی ١٩٩٨دا. ئەو تاقمە چوونە هەولێر بەو نیازەی کەرووبکەنە دەرەوەی وڵاتو لەوێ" لەئەوروپا مافی پنابەرێتی وەربگرن، بەڵام بەتەنسیق لەنێوان دەزگای موخابەراتی عێراق‌و دەزگای پاراستنی لەمەڕ پارتی، ئەوسێ کەسە دەدرێنە دەست ڕژێم کەهەرسێکیانی کوشتو دوای سێ ڕۆژ تەرمەکانیانی دایەوە بەکەسوکاریان کەئاسەواری ئەشکەنجدان، بەئاشکرا بەجەستەیانەوە دیاربوو.

کەواتە، برایانی ئەندامی پارتی: کاتێك دوور لەچاوەکانی بنەماڵەی بارزانی، لەماڵەوە ئەم کتێبانەم دەخوێننەوە بڕواناکەم لاریتان بەرامبەر یەك وشەم هەبێت، ئیتر نازانم بۆچی غیرەتتان ناجووەلیت؟ خۆ دوای ڕووداوەکانی ٣١ی ئابی ١٩٩٦ چەندین کەسایەتی‌و لێپرسراوی پارتیم بەتەنیا بینیوەو ئەو پرسیارەم لەهەموویان دووبارە کردۆتەوە کەئایا ئاگایان لەمەسەلەی ٣١ی ئاب هەبووەیان نا؟ هەروەها هەڵوێستیان چیبووە بەرامبەری، کەچی سوێندیان دەخوارد لێی بێئاگابوون!، کەواتە ئێوە بەو پلەوپایەیەی هەتانە چۆن بەو ڕەفتارانەی پارتی رازین کە بەوشێوەیە پارە کۆدەکاتەوەو شۆڕشی کوردستان پەکدەخات، ئنجا سەرباریشی ئەم هەموو پێشێلکارییانەی بنەماڵەی بارزانی دەبینن کەهیچ حسابێکیش بۆ ئێوە ناکات ... ئێوە دەبوایە بەیاننامەیەکتان دربەکردایە تێیدا، ڕووداوەکانی ٣١ی ئاب ئیدانە بکەن بەڵام...

بنەماڵەی بارزانی کەتوانی ڕەزامەندیی دەزگا موخابەراتییەکانی چوار دەوڵەتی دراوسێ بەدەست بێنێتو دەستی بەسەر زۆربەی داهاتی کوردستاندا گرتووە کە بەملیۆنان دۆلاری بۆ هەڵدەڕێژێت، هەروەها چەك‌و تەقەمەنی دەوڵەتانیشی لەبەردەستدایە، ئیتر من بەقەڵەمێکەوە تەنها خوام هەیە پەنای بۆ بەرمو لێی بپارێمەوە کەپشتوانیم بکات بۆ ئەوەی بەم چەکەم تۆڵەی گەلەکەم بکەمەوە کەئینشاڵڵا دەشیکەمەوە.

٤ ـ ماڵ‌و سامانی کورد کەبنەماڵەی بارزانی لەدوای ئاشبەتاڵەوە دەستی بەسەردا گرتووە، لەپێناو خزمەتی گەلی کورددا بەکار بهێنرێت کە بەپێی تۆمارەکان بە ٧ ملیۆن دۆلارو ٤٥ ملیۆن دیناری عێراقی مەزەندەکراوە، ئەمە جگە لە قازانجی ئەو پارەیە لەبانکەکاندا.

لەو رۆژەوە کەقیادە مووەقەتە دامەزراوە هەتا ئێستا، کورد گیرۆدەی نەهامەتی‌و چەرمەسەری زۆربووە کەچی نەمانبیست لەوپارە دزراوە، یەك دینار بکرێت بەقەرەبووی زیانێك یان لەپرۆژەیەکی ئاوەدانکردنەوەدا بەشداربکرێت، رۆژ بەرۆژ پارەکەیشیان زیاد دەبێت، بەپێی مەزەندەکارییەکانم بۆ داهاتی خاڵی گومرگی ئیبراهیم خەلیل هەروەها بازرگانییە ئاشکرایەکەی نێوان بنەماڵەی بارزانی‌و دەوڵەتانی دراوسێ، دەستکەوتیان نزیکەی سێ ملیار دۆلارە کەهەمیشە دەڵێن ئەوان لەخزمەتی گەلی کوردستاندان‌و ماڵ‌و سامانی کورد پارێزراوە بۆ رۆژی رەش، ئیتر نازانم چ رۆژێکیان مەبەستە!

کورد دەڵێن پارەی سپی بۆ رۆژی رەش، بۆ ئەمەش شتێك دێنمەوە کە لەبەشەکانی کتێبەکەمدا باسمکردووە: بارزانی دوای ئەوەی ساڵی ١٩٥٩ گەڕایەوە بۆ عێراق، پارەیەکی زۆری ئێرانیی پێدام کە لەبازاڕ بیگۆڕمەوە، دیارە بڕوای بەمن بوو. کەپارەکەم بردە بازاڕ کابرای سەڕاف گوتی ئەم سکەیە کۆن بووەو لەمێژە کاری پێناکرێت چونکە هی سەردەمی رەزا شایە. تکا لەخوێنەر دەکەم سەرنجی یەك شت بدات، بارزانی بەدرێژایی (١٢) ساڵ سامانێکی زۆری لای خۆی هەڵگرتبوو لەکاتێکدا هاوەڵەکانی لەبرسان مردبوون، چونکە ئەوانەی بۆ رووسیای سۆڤێت لەگەڵیدا چووبوون باسی شتی سەیروسەمەرە دەکەن کە لەپێناو پەیداکردنی نان بەسەریاندا هاتووە، بەڵام بارزانی بیری لەوە نەکردەوە دەست لەوپارە شاردراوە بدات کە بەخوێنی ئەوان کۆیکردبۆوە.

تۆ بڵێیت کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەئاشبەتاڵەکەوە تا ئەمڕۆ ئەوەندە دەردەسەرییان نەچەشتووە کەبنەماڵەی بارزانی ئەو پارەیەی کە لەلایەتی دابەشی بکات، ئەو پارەیەی لەشای ئێرانیان وەرگرت لەبری جێبەجێکردنی ئەرکەکانیان؟ ئنجا بارزانی دوای ئەوەی چوو بۆ ئەمریکا، لەوێش یەك ملیۆن دیناری وەرگرت! لەدانیشتنێکدا لەگەڵ کوردێکی ئاوارەی هەندەران لەوانەی شارەزاییەکی چاکی هەیە لەبواری بازرگانی‌و ئەندازیاری‌و ئاوەدانکردنەوەداو لەئاوارە دەوڵەمەندەکان دەژمێردرێت، دەربارەی ئەو ماڵ‌و سامانە پرسیارم لێکرد کەبنەماڵەی بارزانی دەستیانکەوتووە، ئەو برادەرە گوتی: من لەبەردەمی خوا دان بەوەدا دەنێم کەئەگەر کاروباری ئاوەدانکردنەوەی کوردستانم بدرێتە دەست‌و ئەو ماڵ‌و سامانەی کەبنەماڵەی بارزانی دەستی بەسەرداگرتووەو کە بە ٣ ملیۆن دۆلار مەزەندە دەکرێت بخرێتە بەردەستم، دەڵێم دەتوانم کوردستان بەشێوەیەك ئاوەدان بکەمەوە کەس لەوە جوانتری نەبینیبێت، ئنجا کەفیلیی ئەوەش دەکەم کارگەو دامەزراوی وا دروست بکەم کەپێویستییەکانی کوردستان دابین بکەم‌و یەك بێکار نەبینن مەگەر خەڵکی نوقستان‌و کەم ئەندام، زیاد لەوەش دەوڵەتانی دراوسێ‌و بازرگانە ملیۆنەرەکانی جیهان ناچار بکەم شێت بن هەتا پشکێکیان لەمامەڵەو بازرگانیکردن لەگەڵ کوردستاندا دەست بکەوێت. کەواتە بنەماڵەی بارزانی ئەمڕۆ چۆنیان دەوێت با بەوشێوەیە بیبەنەسەر، بەڵام دەبێت

بزانن کەقەرز، کۆن دەبێت و نافەوتێت... خوای گەورەش فەرمویەتی﴿یا ایها الذین امنوا اصبروا وصابروا ورابطوا واتقوا الله لعلکم تفلحون ﴾.

موخابەراتو ئەنفال

خــوای گــەورە، ئــادەمیزادی بەســەر هــەموو بوونــەوەرەکانی تــردا شایــستەکردووەو هەرچــی لەگەردووندایە خستوویەتییە خزمەتی مرۆڤ. هەموو مرۆڤێکیش بەئازادی لەدایکدەبێت بەڵام زۆرداران بەکۆیلەی دەکەن ـ پەیامی پێغەمبەری خوا خواش(د.خ) شۆڕشێك بوو بۆ پشتگیریکردنی کۆیلە دژی گـەورەکان... کەواتـە، تـۆبڵێی ئـاینێکی لێبـوردەی وەکـو ئـاینی ئیـسلام کەرێگـەی داوە مـرۆڤ لـەپێناو بەرگری لەخۆکردن، مرۆڤ بکوژێت، ئایا بەقەلاچۆکردنی گەلێك رازییە کەتەنها تاوانێکیان ئەوەیە کوردن.

زۆردارەکـانی حزبـی بـەعس لەهەڵمەتـەکانیان بـۆ قەلاچـۆکردنی کـورد، وشـەی ئـەنفالیان بـەخۆڕایی بەکارنەهێناوە بەڵکو نیازێکی خراپیان لێی هەبووە کەشەیتان ئەو دەرسەی پێداون. یەکێك لەو نیازانەی بـەکارهێنانی نـاوی سـوورەتێکی پـیرۆزی قورئـان بـۆ حـەلاڵکردنی لـەناوبردنی نەتەوەیـەك پاسـاوی کردەوەیەکە تەنها ستەمکارە بێبەزەییەکان پێی قایلنو بڕوایان بەوەیە کەخوا، فەرمانی بەو کردەوەیە داوە کەئاینـە ئاسمانییـەکان حـەرامیانکردووەو خـودی مـرۆڤ دڵـی لێـی دەبێزرێـت. ئـەنفال واتـە ماڵو دەستکەوتێکە کە لەشەردا دەستدەکەوێت، ئەوانەش کەخوێنخۆرەکانی سەدام لەناویان بردن خـەڵکی بێــچەكو نــەداربوون، لــەزەویو کۆختــەکانیان بــەولاوە هیــچی تریــان نــەبوو کەشــەڕکەر تــەماعی تێبکـات...جگـە لـەوەی شـەڕکەر، رازی نییـە منـداڵ زیندەبەچـاڵ بکـاتو ژن بکوژێـتو جەسـتەی کوژراوێکی بێچەك بشێوێنێت.

ئێستا ئێمە بەپەرۆشەوە چاوەڕێی ئەو رۆژەین کەخوای گەورە لێشاوی قینی بەسەر سەدام حسەینو دەستوپێوەندەکانی دابارێنێت بۆ ئەو تاوانانـەی ئەنجامیانـدا، چونکە ئـەوەی بـەزەیی لەدڵیدا نـەبێت، خواش بەزەیی پێدا نایەتەوە. وەکو پێشتر لەکتێبەکانمدا باسمکردووە، باسی شتێك ناکـەم لێـی ئاگـادار نـەبم، بـەڵاو ئـەو مەرگەسـاتەی بەسـەر کوردسـتانی باشـوور(باکووری عێـراق) دا هـات کەدڕندانـەترین پرۆسـەی تاوانکارییـە لەلایـەن دڕنـدەترین کەسـەوە بەرامبـەر بەگـەلێك کردبێتیـو هەوڵیـدابێت بـەئاگرو ئاسن، گەلی کوردستان یتوێنێتـەوەو تـرسو تـۆقین بخاتـە دڵـی هەرکەسێکەوە کەپرکێشی دەکاتو وەك مرۆڤ داوای مافی خۆی دەکات، ئەمە ناچاریکردم شتێکی لەسەر بنووسم هەرچەندە لەوکاتەدا لەعێراقدا نەبووم، بەڵام بۆ نووسین پشتم بـەو نووسـینانە بەسـت کـەدەزگاکانی بڵاوکردنـەوە لـەناوخۆو لـەدەرەوەی عێراقـدا بڵاویـان کـردەوە، هـەروەها دیـدارەکانم لەگـەڵ چـەند دۆسـتێکی دێـرین لەوانـەی خێـزانو کەسوکاریان ئەنفالکراون بەتایبەتی لەناوچەکانی دەوروبەری کەرکوكو قەرەداغ. شایەنی باسە مامۆستا سـەلاح رەشـید رۆڵـی سـەرەکیی بینـی کـەدەرگای وەزارەتەکـەی (وەزارەتـی مـافی مـرۆڤ) بـۆ کردمـەوەو ئاسانکاریی بۆم کردم کەبەڵگەنامەو ئەو نووسراوانەی خستە بەردەستم کە بۆئەم مەبەستە پێویستم پێ بوو، هەروەها سوپاسی زۆرم بۆ مامۆستا مەنسوور محەمەد کەریم بەڕێوەبەری گشتیی لەوەزارەتی مافی مـرۆڤ کـە یارمەتیانـدامو بەڵگەنامـەی پێویـستیان خـستە بەردەسـتم دەربـارەی گـەورەترین پرۆسـەی جینۆساید دەرهەق بەگەلی کوردستان کەمرۆڤایەتی، لەدوا چارەکی سەدەی بیستەمدا بەخۆیەوە بینی.

لەمێـژە خـۆم ئامـادە دەكـەم بـچمە بـنج و بنـەوانی لایەنـە پەنهانـەكانی ئـەم كوشـتارە بەكۆمەڵـەو لەمەبەسـتەكەی تێبگـەم تـا بەسـادەیی بیخەمـە بەردەسـتی خوێنـەران ئنجـا بـەپێی تێگەیـشتنی خـۆم، ڕەهەندەكانی بەكورتی دەربڕم.

هەرگیز نەمانبیستووە پیاوكوژێك لەسزا ڕزگاری بووبێت، ئەگەر ئەمڕۆ سزا نەدرێت ئەوە سبەینێ بەسزای خۆی دەگات. دەربارەی بەڕێز سەدام حسەین ئەوە پێویستی بەوە نییە دادگایی بكرێت تا وەكو هەڵسووڕێنەرو جێبەجێكـەری پرۆسـەكانی ئـەنفال تاوانبـار بكرێـت... بـەڵام هـەر بـۆ تۆڵـە سـەندنەوە لەبەرامبەر تاوانی ئەنفالەكان، دەبێت سەدام حسەین‌و ئەنجامدەرانی ئەو تاوانە بدرێنە دادگا. بەزۆری، چارەنووسی پیاوكوژ كەدادگایی دەكرێت یا لەسێدارە دەدرێت، یا زیندانی دەكرێت یا بەكەفالەت بەرەڵا دەكرێت. مەبەستم ئەوەیە كەیەكێك لەو خاڵانەی دەبێتە مایەی مشتومڕی نێوان دادوەرو داواكاری گشتی‌و پارێزەردا هۆكاری كوشتنەكەیە !

جائەگەر بپرسین چی پاڵی بەسەدام حسەین‌و حزبی بەعسەوە نا كەرۆڵەكانی گەلی كورد لەناوبەرن‌و زیاد لەوە هەوڵبدەن قەلاچۆیان بكەن؟ ... ئایا چی پاڵی بەسەدام حسەن‌و حزبی بەعسی دەسەڵاتدارەوە نا ئەنفالەكان دابهێنێت كەدڕندانەترین تاوانی كۆمەڵكوژییە لەدوا چارەكی سەدەی بیستەمدا دەرهەق بەمرۆڤایەتی ئەنجام درابێت كەتێیدا ٤٥٠٠ گوندو شارۆچكە وێرنكران هەروەها دەیان هەزار كەس تیاچوون كەتائەمڕۆ، كەسوكاریان چاوەڕێی هەواڵێكیانە، جگە لەكوژراوانی زیاد(٥) لەهەزار كەس لەژن‌و منداڵ لەماوەی چەند ساتێكداو برینداربوونی زیاد لە(١٠) هەزار كەسی بێتاوان لەكیمیابارانی هەڵەبجەدا ساڵی ١٩٨٨ بەدەستی بەعسییەكان، هەموو ئەم تاوانانەو دەیانی تریش لەپێناوی چی جێبەجێكران كەحكومەتی عێراق تائێستا دەرهەق گەلی كوردستان پێڕەویان دەكات.؟

گیروگرفتی بەڕێز سەدام حسەین‌و حزبی بەعس گرێی دەروونیە لەناخیاندایەو لەناخی هەموو داگیركەرێكدایە كەتوندوتیژی‌و زاڵدەستی بۆ ملكەچ پێكردنی گەل بەكاردێنێت. ئەم بیركردنەوە چەپەڵە وەكو ڤایرۆس وایە كەدەچێتە خوێنەوەو لەناومێشكی دەسەڵاتدارو زەبربەدەستاندا هێلانە دەكات بەبێ جیاوازیی ئاین‌و نەتەوە، بۆیە جیاوازی چیە لەنێوان ئیڤانی رووسی‌و هتلەری ئەڵمانی‌و سەدامی عێراقی؟ لەراستیشدا مۆركی رۆشنبیری‌و پێكهاتەی كۆمەڵگە، لەزەبروزەنگی ئەم كەمدەكاتەوەو بەر بۆ ئەوەی تر بەرەڵا دەكات بۆیە جیاوازییەكە لەرواڵەتدایە، بەڵام لەناوەرۆكدا هەموو ئەوانە یەكن كەچارەسەركردنی كێشەكەیان تەنها ئەوەیە بەزەبری هێز رووبەڕوویان بوەستیت چونكە ئەم جۆرە كەسانە بڕوایان بەلۆجیك نییەو دان بەدیالۆگ‌و تێگەیشتن نانێن. بیروباوەڕی ئەوانەش لەم بارەیەوە بەكارهێنانی هەموو جۆرە ڕێوشوێنێكە لەپێناو پاراستنی دەسەلات‌و چارەسەركردنی كێشە ناوخۆییەكان بەئاگرو ئاسن.

ئەنفالەكان زۆر بەرێكوپێكی بەرنامەیان بۆ دارێژرا، واتە لەئەنجامی هەڵچوونی دەروونی یان بڕیاری سەرپێیی یان قینی سەرزارەكی جێبەجێنەكرا، بەڵكو ئامانجێكی ستراتیجی شۆڤێنی بوو چەند مەبەستێكی هەبوو وەكو:

١ ـ لەرێی کۆمەڵکوژیو ئاوارەکردن، ژمارەی دانیشتوانی کوردستان کەم بێتەوە.

٢ ـ تۆقاندنی خەڵك لەپێناو بەرگرتن لەبیروباوەڕی شۆڕشگێڕو هەوڵدان بۆ بەرەنگاریکردنی دەسەلآت.

٣ ـ رووخاندنی گوندو شارۆچکە کوردییەکان کەبەدەنگ پێڕەوی بەعسەوە نەچوونو سەنگەرو لانەی حەوانەوەی پێشمەرگەبوون.

٤ ـ قوتاربوون لەئەرکی لەبەڕێوەبردنی هەندێك ناوچەی سنووری یان دەوروبەری ناوچە ستراتیجیەکانو کردنیان بەناوچەی قەدەغە(محرمة)بۆ ئەوەی کۆنترۆڵکردنیان ئاسان بێت.

٥ ـ تێکدانی ژێرخانی ئابووریی جووتیاری کوردو ناچارکردنی کە لەشاردا بژی، ئەمەش بۆ شێواندنی کۆمەڵگە.

بەپێی ئامارەکانی لایەنە پەیوەندارەکان دەربارەی رێژەی دانیشتوان لەدوای جەنگی عێراق ـ ئێران، زیاتر لەیەك ملیۆن سەربازی عێراقی کوژراوە لەمانە ٥٪ یان کوردن، ئەمە جگە لەسەدان هەزار بریندارو کەمئەندامو بێسەروشوێنو دیل، لەکاتێکدا بارودۆخی کورد لەعەرەب باشتربوو کەبەو ئەندازەیە بەشداریی جەنگیان نەکردووە چونکە هەلآتووی کورد، شوێنی هەبوو پەنای بۆ بەرێت.

بۆ نموونە خوالێخۆشبوو محمد هەرکی (سەرۆك عەشیرەت) کە بەهۆی ئەوەی بنەماڵەی بارزانی دوژمنایەتی دەکرد چەکی بۆ رژێم هەڵگرتو بەتەواوی سەری بۆ بەعس نەویکرد، بەفەرمانی سەدام حسەین کوژرا ئەمەش چونکە رازی نەبوو شانبەشانی سوپای عێراق بەشداری بکات لەجەنگ دژی ئێران.

واتە پرۆسەکانی ئەنفال باشترین رێگەچارە بوو بۆ هێنانەدیی ئامانجی ستراتیجی لەرووی هاوسانیکردنی رێژەی دانیشتوان لەنێوان کوردو عەرەب لەعێراقدا.

هەندێك سیاسەتمەدار وای رادەگەیەنن گوایە حزبە کوردییەکان رۆڵی سەرەکییان هەبوو لەرووداني ئەنفالەکان ئەمەش بەهۆی هاوکاریکردنی ئێران دژی عێراق کەئەمە سەدام حسەینی تووڕەکردو پاڵی پێوەنا تۆڵە لەخەڵکی کرودستان بکاتەوە بەتایبەتیش کەئاماژەیان بەو هێرشە سەربازییەی هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ سەر شاری کەرکووك دەدا کەبۆ لێدانی نەوتەلآنەکان، هێزی ئێرانیان لەگەڵ خۆیاندا هێنابوو.

راستییەکەشی پێچەوانەی هەموو ئەمانەیە، چونکە هاوکاریکردنی حزبە کوردییەکان لەگەڵ دەوڵەتی ئێراندا تەنها لەبەرئەوەبوو کەئێران تاکە رێگوزەرێکیان بوو بۆ هەندەران. ئنجا هێزەکانی یەکێتیش کەپەلاماری نەوتەلآنەکانی شاری کەرکووکیاندا بەفەرماندەیی مامۆستا نەوشیروان مستەفا کەنزیکەی(٣) هەزار پێشمەرگەی قارەمان بوون، پێویستیان بەکەس نەبوو لەگەڵ خۆیاندا ببەن چونکە خۆیان لەسوپا دەچوون . ئنجا ئەو هێرشە سەربازییە بۆ سەر دامودەزگاکانی نەوتی عێراق بەو ئەندازەو قەوارە گەورەیەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کەزەرەوزیانێکی زۆری بەهێزەکانی دەوروبەری کەرکووك گەیاندو کارگێڕیەتیی بەعسی تۆقاند کەئەم بوێرو ناکاوەی پێگەیشت لەناو سەنگەری خۆیداو

لەئەنجامدا ناردنی نەوتی عێراق بۆ ماوەی ٧٢ سەعات وەستا، ئەمە نیشانەی لێهاتوویی‌ەکی سەربازیی‌و لێزانیی‌ەکی شارەزایانەیە لەسەرکردایەتیی یەکێتیی نیشتمانییدا بەو توانا کەمەیانەوە لەورۆژەدا، چونکە پێشمەرگە گیانی خۆی بەختدەکرد لەپێناو بەرگریکردن لەخاک‌و نیشتمانی، بەرتەکدانەوەی دەسەلاتی عێراقی دەستەبەر نەکردبوو کاتێك پەلاماری سەربازگەکانی دەدا، ئنجا رژێمی فاشیستمی عێراقی کە لەساڵی ١٩٦٣وە بەنیازی دەستگرتن بەسەر سامانی نەوتی کەرکوك‌و قۆرخکردنی ئەم سامانەو سوودەکانی تەنها بۆ عەرەب، دەستیکردووە بەجێبەجێکردنی سیاسەتی‌گۆڕینی باری نەتەوەیی لەپارێزگای کەرکووکدا.

حکومەتی عێراق لەناوەڕاستی ساڵی ١٩٦٣دا سیانزە گوندی کوردی لەدەوروبەری شاری کەرکوك وێرانکردو لەهەمان ساڵدا(٣٣) گوندی تری لەناحیەی دووبز وێرانکرد کەدواتر ناوەکەیان بۆ دبس گۆڕی. لەهەمان ساڵدا، چەند خێزانێکی عەرەبیان لەناوەڕاستی عێراق هێناو دوای ئەوەی زەوییەکانیان پێ فرۆشتن‌و بەناویانەوەکردن، لەوێ نیشتەجێیان کردن. دوای ئەوە دەیان هەزار خێزانی عەرەبیان هێناو لەشاری کەرکووکدا نیشتەجێیان کردن کەئەم پرۆسەیە تا ئەمڕۆ درێژەی هەیە. دوای ئەوەش ساڵی ١٩٧٢ ناوی ئەو پارێزگا دێرینەی کوردیان لەکەرکووکەوە بۆ تەئمیم گۆڕی بۆئەوەی بۆ یەکجاری ئاسەواری مێژوویی ئەم شارە بگۆڕن کەهەزاران ساڵە هەیە.

جێبەجێکردنی پرۆسەی ئەنفال وەکو خۆی، ئامانجێکی بنەڕەتیی حکومەتی فاشیی عێراق بوو، بێگومان بۆ جێبەجێکردنی تەنها یەکێك لەکادیرە باوەڕپێکراوەکانی دەزگای موخابەرات هەڵدەبژێردرێت بۆیە بۆ ئەنجامدانی ئەم کارە دڕندانەیە لەعەلی حەسەن ئەلمەجیدیان باشتر دەستنەکەوت کەبۆ ئەم کارە بشێت. ئەویش لەئەنجامی لێهاتوویی‌و کارامەیی لەبەکارهێنانی چەکی کیمیاوی بۆ قەلاچۆکردنی گەلی کوردستان ناونرا: عەلی کیمیاوی.

زۆربەی کادیرانی دەزگای موخابەرات‌و بەڕێوەبەرەکانی بەشەکان بەشداریی ئەم پرۆسەیەی جینۆسایدەیان کرد شانبەشانی هێزە سەربازییەکانی عێراق بەرێکوپێکی ئەنجامیاندا، بەلام تۆمارەکانی جوانمەردیی شەرکەری عێراقی هەندێك هەڵوێستی بۆ چەند ئەفسەرێکی عێراقی لەکاتی جێبەجێکردنی ئەنفالەکاندا تۆمارکردووە.

لەم رووەوە چەند کۆمیتەیەکی لێکۆڵینەوە بۆ چەند ئەفسەرێك پێکهێنرا کەسەرپێچی سەربازییان لێوەشاوەتەوەو فەرمان‌و یاساکانیان پشتگوێ خستووە وەکو ئەو کۆمیتەیەی بۆ ئەفسەرێکی(دوو ئەستێرە) پێکهێنرا کەتاوانەکەی ئەوەبوو یارمەتیی ژنێکی سکپڕی دابوو گوللەیەك بەر سکی کەوتبوو و ئەمە ببوو بەهۆی لەباربردنی سکەکەی. جا لەکاتێکدا ئەم ژنە گیانی دەدا داوای پەرداخێك ئاوی کردووە، تاوانی ئەفسەرەکەش ئەوەبووە کەئەو پەرداخە ئاوەی بەو ژنە داوە کە لەسەرەمەرگدا بووە.

هەڵوێستی حکومەتە دراوسێکان لەکاتی کیمیابارانەکەدا

هێزی ئاسمانیی عێراق شاری هەڵەبجەی بە(غاز الخردل، سارین، تابون) بۆردومانکردو بوون بەمایەی کوشتن‌و بریندارکردنی هەزاران ژن‌و منداڵ‌و بەساڵداچووی ئەو شارە. لێرەدا کەس نکووڵی

لەڕۆڵی جوامێری دەوڵەتی ئێران ناکات کەسنوورو شارۆچکەو نەخۆشخانەکانی کردەوەو ئەوەی لەتوانایدابوو پێشکەشی بریندارەکانی کرد کەروویان لەسنوورەکانی کردبوو، ئنجا ئەوەی پێویستی بەچارەسەر لەدەرەوەی ولات هەبوایە بەتایبەتی بۆ ئەوروپا، ئەوە ئاسانکاریی بۆ دەکرد، پاشان ڕێگەی بەدەزگای رۆژنامەوانی رۆژئاوادا کەبێنە ناو سەنگەرەکانی واقیع لەهەڵەبجە لەرێگەی ئێرانەوە بۆئەوەی لەرێی وێنەگرتنو دیدارو ریپۆرتاجەوە، ئەو تاوانە نامرۆییە بگەیەننە ئیزگە جیهانییەکان بۆئەوەی هەموو کەسێك ئاگاداری ئەم تاوانە ناڕەوایە بێت.

دەربارەی نیازی پاڵ ئەم کردەوە جوانمەردانەیەی ئێران ئەوە بۆ خوای گەورەی بەجێدێڵم کەهەر خۆی بەناو دڵان دەزانێت، چونکە دەوڵەتی ئێران کەلەو رۆژە سەختەدا سنوورەکانی لەرووی لێشاوی خەڵکی لێقەوماودا کردەوە چاکەیەکە هەرگیز لەبیرناچێتەوە.

وەزارەتی دەرەوەی تورکیا لە٩ی ئەیلوولی ١٩٨٨دا لەرێی دەزگاکانی راگەیاندنیەوە، ئەم تاوانکارییەی بۆ جیهان ئاشکراکرد ئەوەش دوای ئەوەی بەشێك لەوانەی بەگازە ژەهراوەییەکان بریندارببوون گەیشتنە تورکیا، دەوڵەتی تورکیا لەبلاوکردنەوەی هەواڵەکەدا پشتی بەشایەدی بەچاودیتەو بەڵگە بەست.

لەکاتی ئەنجامدانی ئەم تاوانەدا من لەگوندی راژان بووم لەسەر سنووری ئێران کەبارەگای مەکتەبی سیاسیی پارتی دیموکراتی کوردستانی لێبوو، وەك لەبەشەکانی تری کتێبەکەمدا باسمکردووە من بەنهێنی لەوێ بووم، سەرقاڵی پرۆسەی ئاشتی بووم لەنێوان هەردوو حزبی سەرەکیداو نوێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوومو ئەمەی دەینووسم لەو خەڵکانەم بیستووە کەخۆیان کارەساتەکەیان بینیوە.

هێزەکانی هەردوو حزبی سەرەکی بەیارمەتیو هاوکاری رێکخستنە ناوشار توانییان دەست بەسەر شاری هەڵەبجەو هاوینە هەواری ئەحمەدئاوا بگرنو ناوچەکە لەبەعسو پیاوانی دەسەڵاتی عێراق رزگاربکەن، بەڵام بەرپەرچدانەوەی حکومەتی عێراقی دڕندانەتربوو، چونکە لەو باوەڕەدام کەئەوەی خەڵکی هەڵەبجە لەکاتی بۆردومانی کیمیابارانەکەدا بەسەریاندا هات، دۆزەخ بووە بەخۆی کەدۆزەخیش لەباسکردن نایەت.

جاش خەفیفەو موستەشارەکان

مرۆڤ کۆمەڵێك دژایەتیو خەسڵەتە، جوانترین خەسڵەتی بالا کەهەستونەست لای هەموان دەبزوێنێت هەستی نیشتمانپەروەرییە کە لەمنداڵییەوە لەگەڵماندایەو تەنها هەندێك هاندەری پێدەوێت تا دەربکەوێت.

پێغەمبەر(د.خ) کاتێك شاری مەککەی بەجێهێشت، فرمێسك بەچاوانی هاتە خوارەوە لەتاو خەمو پەژارەی بەجێهێشتنی زێدی خۆی لەکاتێکدا کەس وەکو پێغەمبەر(ﷺ)ی خواناس نییە، کەچی خۆی بۆ نەگیراو هەستی نیشتمانیی خۆی دەربڕی کە لەناخی هەموو مرۆڤێکدایە، بەڵام هەندێك سات مرۆڤ لەتاوی تووڕەییو تەماع وای لێدێت نیشتمانو ئەرکی سەرشانی لەبیردەچێتەوە بۆیە پشتی

لێهەڵدەکات و بەناپاك دەدرێتە قەڵەم، ئەی نابینیت کاتێك لەناپاکیدا زیادەڕەویی دەکات دوای ماوەیەك پەشیمان دەبێتەوە.!

خوێنەری خۆشەویست: نامەوێ پاساو بۆ ئەوانە بنێمەوە کەخیانەتیان لەنیشتمان کردو چەکیان دژی شۆڕشی کوردستان هەڵگرت، نەخێر، بەڵام ئەگەر لەو هۆکارانە بکۆڵینەوە کەوایان لەئامر فەوج و مەفرەزە تایبەتەکانی دەزگای موخابەرات و ئەمن کرد بەو شێوەیە بچنە پاڵ رژێم، دەبینین ژمارەیەکی کەمی ئەوانە بەیەکجاری ئابڕویان تکاوەو هەستی نیشتمانییان دۆڕاندووە، ئەمانە هەر دەبێت کەوتبنە بەر کاریگەریی هۆکاری لاوەکیو وای لێهاتبێت لەپێناوی پارەدا، چەك دژی گەلەکەی هەڵبگرێت.

بەڵام زۆربەی ئەوانەی بەرامبەر شۆڕشی کوردستان وەستان بەهۆی تووڕەبوونیان بووە لەئەنجامی ترسان یان هەڵاتنیان لەتاوی زەبری دەسەڵاتداران یان زۆریان لێکراو ئەوانیش وەك بەرگری لەخۆکردن، دژی شۆڕش وەستان.

لەبەشەکانی تری کتێبەکەم(کورد دوژمنی خۆت بناسە)دا بەدووردرێژی باسی عەشایەرەکانی کوردستانم کردووە کەیەکەم کەس بوون چوونە پاڵ رژێم و دژی شۆڕش وەستان و ئەم هەڵوێستەیان بەهۆی دوژمنایەتیکردنی بارزانی بوو لەبەرامبەریان کەگەورەکانیانی کوشت و جگە لەتۆقاندنیان، بوو بەهۆی ئاوارەبوونیان و ئەوانیش تەنها ئەوەیان بۆمایەوە پەنا بۆ دەسەڵاتدارێتی عێراق بەرن.

ژمارەیەکی زۆری ئامر مەفرەزەی سەر بەدەزگای ئەمنی گشتی یان دەزگای موخابەرات بەهۆی شەڕی ناوخۆی نێوان حزبە کوردستانییەکان بوو کەدەستیاندایە خیانەتکاری.

سەیر ئەوەیە زۆربەی ئەو ئامر فەوج و ئامر مەفرەزانە، وەلائی خۆیان بۆ حزبە کوردستانییەکان دەردەبڕیو لەگەڵ ئەو حزبەدا رێکدەکەوت کەخۆی بەدڵی بووە، وەك ئەوەی مانگانە مووچە بۆ حزبەکە بڕنەوەو لەبەرامبەردا، حزبەکە چاوپۆشی لەخیانەتکارییان بکات بێئەوەی جیاوازی بکرێت لەنێوان ئاستی دڕندەییو خوێنڕێژیی ئەم یان ئەو ئامر فەوج لەبەرامبەر گەلی کورد، دەبینین هەندێك لەوانە دەستیان بەخوێنی کورد سووربووەو لەئەنفالەکاندا بەشدارییان کردووە کەئەمانە وەکو ڤاپرۆس وان هەردەبێت لەناوببرێن، بەڵام دوای راپەڕینی گەلی کوردستان بڕیاری لێبوردن کەدەرچوو هەموویانی گرتەوە، بەڵام ئەمە ئەوە ناگرێتەوە کەببینین ئەمڕۆ، ئەوانە پلەو پۆستی گەورەیان لەئیدارەی کوردستاندا بەدەست بێت و بەپاڵەوان لەقەڵەم بدرێن لەکاتێکدا لەرووی مامەڵەیان لەگەڵ خەڵکی سادەدا هەروەکو ئەوسا تووڕەو تڕۆن.

دەمێکە دەمەوێ شتێك لەسەر هەموو ئەوانە بنووسم کەشانبەشانی رژێم چەکیان هەڵگرت و باسی چاکەو خراپەکانیان بکەم، بەڵام ئەوەندە بەسە کەئێستا دەینووسم و ئەگەر تەمەن باقی بوو ئەوە کتێبێکیان لەسەر دەردەکەم، چونکە ئەوانە لەوەتەی شۆڕشی کوردستان سەریهەڵداوە رۆڵی خۆیان بینیووەو دەبێ خەڵك ئاگاداری ئەو راستییانەبن کە لەلا من، لەو راستییانە تێیاندایە هەموو کەسێك شانازی پێوەدەکات و تێیاندایە مرۆڤ شەرمەزاردەکات، شایەنی باسە کەژمارەی بەناو فەوجی خەفیفە

لەکوردستاندا گەیشتە ٥١٥ فەوج، هەروەها ژمارەی ١٠٠ مەفرەزەش هەبوو کەسەر بەدامودەزگا ئەمنییەکان بوو .

خیانەتکاری، بۆ سەرەتای دامەزراندنی قەوارەو ئیدارەی مرۆڤایەتی دەگەڕێتەوە کەبێگومان تەنها لەکوردستان و لەناو موستەشارەکاندا نەبووە بەڵکو لەهەموو کات و جێیەکدا هەبوو.

سامری هەروەکو قورئانی پیرۆز بۆمان باسدەکات، سیانزە سەدە لەمەوبەر خیانەتی لەوپەیمانەکرد کەلەگەڵ خودا وموسا پێغەمبەر کاتێك حەزرەتی خوداو موسا پێغەمبەری(ﷺ)بەدرۆخستەوەو خەڵکی فریودا پەیکەری گوێرەکەیەك بپەرستن لەزێڕ دروستیکردبوو، سامری کونێکی لەناو سکی پەیکەرەکە کردبوو کەدەمەی و پاشی پێکەوە دەبەستەوە ئیتر کەرووەو با دایدەنا دەنگێکی لێدەهات بیستەر سەری لێی سووڕەما. لەسەردەمی پێغەمبەریشدا(د.خ) هەر لەکەسوکاری خۆی هەبوو دایە پاڵ قورەیش و دژی پەیامی ئاسمانی وەستا. هەروەها دەبینین لەناو خەڵکی عەرەبی فەلەستین کەئەمانە خاوەنی کێشەکی پیرۆزن کە رووبەڕووی ئیسرائیل وەستاون و بەرگری لەخاك و ئاین دەکەن، دەبینین عەرەبی موسڵمانیان تێدا دەبینین دەستیان خستە ناو دەستی حکومەتی ئیسرائیل و خیانەتیان لەنیشتمانیان کرد. لەبەرامبەریشدا لەناو ئیسرائیلییەکاندا کە لەبەرچاوی هەموو جیهان بانگەشە دەکەن گوایە لەهەموو گەلانی جیهان یەکگرتوو ترن، دەزگا ئەمنییەکانی ئیسرائیل حەوت ئیسرائیلییان لەریزی هێزە چەکدارەکان دەستگیرکرد دوانیان ئەفسەر بوون و پێنجەکەی تر سەربازبوون، کەئەمانە چەکیان بەهێزە فەلەستینیەکان فرۆشتبوو لەکاتێکدا مووچەی زۆریان هەبوو لەسایەی حکومەتەکەیانداو بەخۆشی دەژیان. لەم بارەیەوە ئیزگەی رادیۆی لەندەن لێدوانێکی لەسەر ئەم هەواڵەداو گوتی: لەمەودوا فەلەستینیەکان پێویستیان بەوە نییە چاوەڕێ بکەن هەتا دەوڵەتە عەرەبییەکان چەکیان دەدەنێ مادەم ئەم جۆرە ئەفسەرو سەربازانە لەڕیزی سوپای ئیسرائیلدان کەچەکیان پێدەفرۆشن.

جا ئەگەر ئەمە حاڵی ئەو گەل و دەوڵەتانە بێت، تۆبڵێی بارودۆخی کورد لەوبارەیەوە چۆن بێت لەکاتێکدا بەسەرچوار دەوڵەتدا دابەشکراون و بوونەتە ژێر دەستەی سێ نەتەوەی جیهانی سێ؟!

ژمارەی ئەوانەی چەکیان بۆ رژێم هەڵگرت، ئەگەر لەگەڵ ژمارەی دانیشتوان و گەلانی تردا بەراوردبکرێت بۆمان دەردەکەوێت ئێمە باشترین. بەڵکو موستەشارو ئامرفەوجی وا هەبوو خزمەتی زۆر گەورەی بەشۆڕشی گەلی کوردستان و خەڵك گەیاند، خزمەتی وا کەشایەنی بەخشینی نیشانەی پاڵەوانیەتییە پێیان چونکە ئەوانە لەشوێنی مەترسیداردابوون و هەمیشە ژیانیان لەمەترسیدار بووە چونکە لەناوجەرگەی ئاگرەکەدابوون و لەباوەشی دەسەڵاتی عێراقدابوون کەسەرۆکەکەی بەزەیی بەنزیکترین کەسدا نەهاتۆتەوە هەر ئەوەندەی گومانی لێکرا.

لەوێنەی ئەمانە لەکوردستاندا زۆرەو هەڵوێستی وایان هەبووە نووسینەوەیان بەچەند دێڕو رۆژنامەیەك کۆتایی نایەت بەڵکو دەبێ کتێبێکی بۆ تەرخان بکرێت، لەوانە: حاجی عەلی سستە لەقەڵادزێ، هەروەها منداڵەکانی عەباسی مەمەند ئاغا لەناوچەی بیتوێن و، زەیدی عومەر ئاغای سوورچی لەناوچەی هەولێر. زۆری تر هەن داوای لێبوردن دەکەم کەلێرەدا ناویان نابەم، ئەمەش

لەوانەیە بەئەقەست نەبێت، بەڵام هەموو ئەمانە گیانی دەیان هەزار کەسیان لەخەڵکی کوردستان پاراست کەلەریزی فەوجەکانیان وەریانگرتن بۆئەوەی سەربازی نەکەن کەجەنگی عێراق ـ ئێران سەدان هەزار کەسی بەکوشتدا، جا بەهۆی ئەم فەوجانەوە، زیاد لە ٦٥٠ هەزار کەسی کورد بەسەلامەتیو بەبێوەی لەناو خێزانو کەسوکاری خۆیاندا دەژیانو خەریکی کاروکاسبی خۆیان بوون دوور لەهەموو جۆرە مەترسییەك. هەندێك لەو عەشرەتە چەکدارانە پلەوپایەیەکی تایبەتیان هەبوو کەحسابیان بۆدەکرا، راستییەکەشی ئەوەیە چەکدارەکانی فەوجەکانو مەفرەزەکانی دامودەزگا ئەمنییەکان داردەستی ڕاپەرینی گەلی کوردستان بوون.

جا ئیدارەی خراپی حزبی بەعسو پرۆسەکانی قەلاچۆکردنی گەلی کوردە ترسو تۆقینی خستە دڵی ئەمانەو وای لێکردن هەر کەهەلیان بۆ هەڵکەوت لەدژی دەسەلاتی بەعس بوەستن هەروەکو لەڕاپەریندا بینیمان. هەروەکو لەبەشەکانی تری کتێبەکانمدا باسمکردووە، سەر لەشکر(قائدفیلق)ێك هەموو موستەشارەکانی کۆکردبۆوە و زۆر بەبێشەرمانە نیازی حکومەتی عێراقی لەلایان ئاشکراکردبوو، کەپێشمەرگە لەهەر گوندێکدا ببینرێت ئەوە گوندەکە بۆدرومان دەکرێت، لێرەدا موستەشارەکان بۆیان دەرکەوت کەبارەکە مەترسیدارەو حکومەت نیازی خراپەو هێشتا جیاوازی ناکات لەنێوان پێشمەرگە کەماوەیەکە دژی رژێم وەستاوە، لەگەڵ ئەو کوردە چەکدارەی ژیانی خۆی لەپاڵ رژێمدا بەسەر بردووە.

ئنجا راپەڕین روویداو سەنگەرەکان گوازرانەوە، پاشان لوولەی تفەنگەکان روبەڕووی رژێمی زۆردار کرانەوە... خوا هەمومان بۆ خزمەتی کوردستان یەکبخات.

لێرەدا دەمەوێ بانگەوازێك ئاراستەی هەموو موستەشارەکان(ئامر فەوجەکان) بکەن کەبارودۆخی هەلاوێردە کردنی بەملیۆنێر، داوایان لێدەکەم بەچاوی بەزەییەوە ئاوڕ لەخەڵکی کوردستان بدەنەوەو لەوسامانەی کەسەرۆکی عێراقی پێی بەخشیون، بەشێکی ببەخشنە خێزانی شەهیدەکان چونکە چ زەرەرێك دەگەیەنێت ئەگەر هەریەکەیان خێزانێکی دەربەدەر بەخێو بکات کەرژێم ستەمی لێکردووە؟ ئەو سامانەی لەلای ئەمانەیە ماڵی گەلە، لەبیریشمە موستەشارێك گوتی: هەرکاتێك بنەماڵەی بارزانی، ئەو ماڵو سامانەی لەلایانە گێڕایەوە کە بەنزیکەی ٣ ملیار دۆلار مەزەندەکراوە، ئەوە ئێمەش ئەوەی لەلامانە دەیگەڕێننەوە.

نامەیەکی کراوە بۆ مامۆستا مەلا کرێکارو هاوەڵەکانی

دوای ڕێزو سلاو

وەکو هەر موسڵمانێکی ئاشتیخواز، سۆزی خۆمت پێکەش دەکەم لەگەڵ سلاوی شۆڕشگێڕانەی کوردێك کەهەموو ئاواتێکی، رزگاریی کوردستانە، لەمنەوە بۆ تۆ سلاوێکی برایانە، کەکلەیلا دەروازەی دلانە.

ئیمامی بەرێز...

دوای ئەوەی دەستتان بەسەر ئەو CD یەمدا گرت کەسێ بەرگی کتێبەکەمی لەخۆی گرتبوو" ئەوەی بەپێی رێکەوتنێکی نێوان هەردوولامان پێمدابوون کە بەچەند بەرگێك، لەسەر ئەرکی خۆتان چاپیان

بکـەن، بـەو هیوایـەی کەکتێبـەکانم بگەنـە بەردەسـتی هـەموو خوازیـارێکی راسـتیو ناسـینی دوژمنـی راستەقینەی گەلی کوردستان.

بەزۆری پێموایە دوای ئەوەی CD یەکەتان خوێندوەوەو بۆتان دەرکەوت کە ناوەڕۆکەکەی دەکێشتە سەر دۆستو هاوپەیمانتان، ئیتر ئەمە ناچاریکردن بەڵێنی چاپکردنی ١٠٠٠ دانە لەکتێبەکەم بشکێنن کـەوەك پـشتگیریەکی شۆڕشـی فیکـەریم دابووتـان، نـەك هـەر ئەمـە بـەڵکو، ئێـوە بـوون بەمایـەی زەرەر پێگەیاندم لەرووی مادییەوە جگە لەبەفیڕۆدانی کاتم بەچاپکردنەوەی نووسینەکەم لەسەر CD یەکی تر، چونکە ئەوەندەی بێهوودە هەوڵمدا بتانبینم ئیتر لەوەدەستخستنەوەی CDیە تیاچووەکەم تـەمابڕاوبوم، ئەمـەش لەبەرئـەوەی کـابرای برادەرتـان(...) گـوتی : (مـەلا کرێکـار ئـەوەی لـەلای بـووە لەدەسـتیداوە، هەروەها کەمجار بەڵێنی دەباتە سەر، بۆیە ئەوەندەم لەدەستهات کەبڵێم: خوا جەزای بداتەوە.

بـەڕێزان : هـەروەکو لەبەرگـەکانی کتێبەکەمـدا روونم کردۆتـەوە، مـن بەرەگـەز کـوردم، شـانازیش بـەم رەگەزەمەوە دەکـەم، خـەڵکیش شایەدی لەسـەر دەسـتپاکیو ئیمانـداریی باوباپیرانم دەدەن... تـا ئێـستا کارێکم نەکردووە خوا پێی ناخۆش بێت، هەروەها واشم نەکردووە دەوڵەتە دراوسێکانو هەندێك لەحزبە کوردستانییەکان لێم زویر بنو لەوە زیاتر قەستەسەرم بن.

ئـەوەی منـی بـەم بـارەی ئێـستام گەیانـدووە پـشتگوێ خـستنی دەسـەڵاتی زۆردارو هۆنینـەوەی راسـتییەکانە بەهەسـتێکی نیـشتمانپەروەرانە کـەئاینی ئیـسلام لەمـەدا هاندەرمـە، هـەروەها کۆمـەڵانی خەڵکیش هانم دەدەن کەلـەم کارەمدا بـەردەوام بم، خـوای گـەورەش پـشتیوانمەو هـەر ئەویـشە ئاگاداری ناودڵانەو فەرمویەتی: ﴿ قل لن يصيبنا الا ما كتب الله لنا ﴾ .

بـەڕێز مامۆسـتا مـەلا کرێکـار: مـنو تـۆ سـێ جـار بەیـەك گەیـشتووین، هەریەکـەمان شـارەزای بیروبـاوەڕو ئایدیۆلۆجیای ئەوی ترمان بووە، جا لەم میانەیـەدا دوو نـاوکۆیی هەیـە کـەمن و تـۆ پێکـەوە گرێـدەدات، ئـاینو نەتـەوە. ئەوەنـدەی هەیـە ئـەوەی لەسـەری کـۆك نـین گوزارشـتکردنە لەدیـدو بۆچـوون بەرامبـەر جیهـانو رووداوەکانی دەوروپشتمان، چونکە هەریەکـەمان ئامـانجێکی ئاشکرای هەیـە، ئـەوەی لـەناو دڵانیـشدا شـاراوەیە، ئەوە خودا بەخۆی دەیزانێت.

کەبـەڕێزتان دەتانـەوێ بـەپێی ئـەوەی لـەقورئانی پـیرۆزدا هـاتووە، گـەلی کوردسـتان کـۆنترۆڵ بکـەنو لەسەر ئەو پێودانگە مامەڵە لەگەڵ خەڵکدا بکەن کەکاتی خۆی پێغەمبەری خوا(د.خ) مامەڵـەی پێکـردوە بێئەوەی گوێ بدەنە ئەوەی کەپێغەمبەر فەرمویەتی: (يسِّروا ولاتُعسروا).

لـەوەش گـەورەتر ئەوەیـە کـەئێوە، لەوەتـەی دامەزرانـدنی حزبـە ئیـسلامییەکەتان راگەیانـدووە، رەنگوبـۆی نیـشتمانپەروەریی شۆڕشـگێڕانەمان تێـدا هەسـت پێنـەکردووە، وردتـر بڵێین(کوردایـەتی) تێـدا نییـە، چونکە مـۆرکی داخـراوی ئـاینی بەسـەرتاندا زاڵـە بێئـەوەی گـوێ بدەنـە هەسـتی کـوردو سـتەمی دەوڵـەتانی دراوسـێ بەرامبەر کوردستان.

دەربـارەی خۆشـم، هیـوادارم گـەلی کوردسـتان بتوانێـت پێبـەپێی شـەرعی قورئـان جێپێـی خـۆی لەگۆڕەپانی سیاسیدا بکاتەوە بۆئەوەی نەکا رووداوی تـر بەسـەردابێنو بایەکە، بەپێچەوانەی خواستی شـەنکەرەوە هـەڵبکاتو ئەوسا خۆمـان بـدۆڕێنین ! چونکە مـن لـەو بڕوایـەدام ئـەمجارە گـەلی کوردسـتان،

ئەگەر ئەم هەلە لەدەست خۆی بدات ئەوە هەتا چەندە دەهەیەکی تر شتێکی وای بۆ هەڵناکەوێتەوە، بۆیە دەبێت ئەم هەلە بقۆزینەوە، چونکە هەل، هەمیشە هەڵناکەوێت.

سەرباری ئەو زەرەروزیانانەی شەڕی ناوخۆی نێوان هەردوو حزب PDK و PUK بەرەوتی شۆڕشی کوردیان گەیاندووە، لەولاشەوە ناکۆکیی نێوان حزبە ئیسلامییەکان و یەکنەگرتنیان، کەمتر زیانیان پێمان نەگەیاندووە. ئەمە جگە لەوەی سەرجەم حزبە ئیسلامییەکان، هیچ هەڵوێستێکیان بەرامبەر خیانەتی ۳۱ی ئابی ۱۹۹٦ نەبووە، شتێکی بەڵگەنەویستیشە کەحزبە کوردستانییەکان لەدەڤەری هەڵەبجەدا، ئەگەر کۆک و تەبابوونایەو لەژێر ئالاّی یەك سەرکردایەتیی نیشتمانپەروەرو زانای وا بوونایە کەهەلومەرجەکەی رەچاوبەکردایە، ئەوە رۆژمان بەم رۆژە نەدەگەیشت. وەك دەشزانین لەهەڵبژاردنە دەورییەکانیان، سەرۆکی پێشەوای خۆیان، مەلا عەلی عەبدولعەزیزیان هەڵنەبژاد، بەڵکو مامۆستا عەلی باپیر زۆرینەی دەنگەکانی بەدەستهێنا، جا مامۆستا مەلا عەلی عەبدولعەزیز، لەرێی داننەنان بەواقیعدا، گێرمەوکێشەی دروستکردو بوو بەمایەی سەرهەڵدانی ئەو حزبە نوێیە ئیسلامییانە. لەدیدارێکدا لەگەڵ مامۆستا مەلا عەلی باپیردا بۆم دەرکەوت کەئەم پیاوە، کەسایەتییەکی سیاسیی ئیسلامیی نیشتمانپەروەرە هەوڵ بۆ کوردایەتی دەدات، جگە لەوەی مرۆڤێکی کراوەو بلیمەتە.

دەربارەی باقی حزبە ئیسلامییەکانی تر، ئەگەر یەکدەنگ بوونایە ئەوە دەبوونە سێیەم زلهێزی کوردستان و خەڵکێکی زیاتر لەدەوریاندا کۆدەبوونەوە جگە لەوەی دەبوونە بەربەست لەبەر رێی جمووجووڵی گومان لێکراوی هەندێك حزبی سیاسی بەتایبەتی بنەماڵەی بارزانی. چونکە لەبەردەم پەیوەندیی هەریەکە لەم حزبە ئیسلامییانە لەگەڵ دەوڵەتە دراوسێکاندا، نیشانەیەکی پرسیارو سەرسوڕمان هەیە!

یەکگرتنی ئیسلامیی لەنێوان ئەم حزبانە شکۆو پلەوپایەیەکی لێ دەڕسکا کە بەهۆیەوە بەرگیریی لەدەستێوەردانی بێپەردەی ئێران دەکرد لەرووی گۆڕینی ئایدیۆلۆجیای ئەم حزبانەو سەپاندنی مەرج بەسەریاندا هەروەکو ئێستا بەبەردەوامی دەبینین کە لەرێی هەندێك پیاویەوە، بۆ رووخاندنی قەوارەی کوردی ئەنجامیدەدات.

ئەم یەکگرتنە کەشێکی سیاسیی وای دەخوڵقاند کەدوو حزبە گەورەکەی ناچاردەکرد لێکتر نزیك ببنەوەو قسەیان بکەن بەیەك، ئەمەش رۆڵی خۆی دەبینی لای سیاسەتمەدارو سەرکردە کوردەکان.

ئەوەی ئێمە پێویستمان پێیەتی ئاشتییە، ئەوەی کەقەوارەی کوردیمان پێ دروست دەکرد، جا ئەگەر ئاشتی لەراپەرینەوە بەرقەرا بوایە ئەوە رۆژمان بەم رۆژە نەدەگەیشت.

حزبە ئیسلامییەکانی هاوسنووری ئێران کۆمەڵێك گیروگرفتیان بۆ ئیدارەی کوردی دروستکردووەو بوونە هۆی نائارامیو نەمانی ئاشتی لەناو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا ئەمەش لەرێی ناکۆکییە زۆرەکانیان کەپرۆسەی کۆنترۆڵکردنی ئیدارەی هەرێم و پاراستنی سنووری کوردستانی لاوازکردووە، کەئەمە رێگەی لەبەردەمی ئێران خۆشکردووە بەشێوەیەکی فراوانتر دەست بخاتە گرووپی بێگانە

فەراهەمکرد کەئیدارەیەکی نویێ لەناوچە سنوورەییەکاندا دروست بکەن، تەنها خوداش دەزانێت هەندێك لەم گروپە ئیسلامییانە لەکوێ دروستبوونو چییان دەوێت !

بەهیوابووم ئەگەر بینیمن ئەوە لەنزیکەوە بیانناسمو باشتر لێیان تێبگەم، بەڵام هەوڵەکانم بۆ بینینیان سەرینەگرت. ئەوەی هەبوو لەبەر ڕۆشنایی ئەو بابەتانەی لەسەر ئەوان بەرچاوم کەوتو ئەوەی لەدەمی ئەو کەسانەوە بەرگوێم کەوت کەماوەیەك لەگەڵیاندا بوون، هەروەها لەئەنجامی ئەو ڕووداوانەی ئەم دواییەی کوردستان کەدرایە پاڵ ئەوان، بۆم دەرکەوت کەئەو کردەوانە، نە ئاین دانیان پێدادەنێت، نەهۆشو نەلۆجیك.

هەرچەندە بەڵگەنامەی پێسەلمێنم کەمە بۆ پشتگیریکردن لەقسەکانم، بەڵام بەپێی ئەو بەڵگە هۆشەکییانەی دەستم کەوت دەتوانم بڵێم کەئەو گرووپە ئیسلامییەی ناوی (جند الاسلام)ی لەخۆی نابوو، بۆ بەرژەوەندیی دەوڵەتانی دراوسێ کاری دەکرد لەپێناو لەقکردنی بناغەی ئیدارەی کوردیو شێواندنی ئارامیو ئاسایش لەوڵاتدا. چونکە ڕێی تێناچێت ئەمانە، لەژێر ئاڵای ئایندا، دوژمنایەتیی سێ ملیۆن کورد بکەنو هەڕەشە لەو ئیدارە بچووکەی بکەن کە لەسەر بەشێکی بچووکی خاکی کوردستان دایمەزراندووە، ئەویش دوای خەباتێکی درێژخایەن لەماوەی دەیان ساڵ کەتێیدا ماڵو گیانیان نایە پێناو بەدیهێنانی ئازادیو سەرخستنی ئەو ئەزموونەی ٤٢ ملیۆن کورد لەجیهاندا چاوی لەسەریەتیو بەئاواتەوەیە سەربگرێت تا سەرانسەری کوردستانی گەورە بەخۆشی بژی.

من هەرچەندە ئەوەندەم لەتەمەن بڕیوە کەتەماعم بەدونیاو پلەوپایەی دونیایی نەماوە، جگە لەوەی لەلایەن بنەماڵەی بارزانییەوە هەڕەشەی گرتنم لەسەرە، بەڵام من بەوپەڕی شانازییەوە ئامادەم ببم بەپاسەوانێکی دڵسۆزی پاراستنی ئیدارەی کوردی بەدەر لەوەی سەرۆکایەتی ئیدارەکە بەدەست تاڵەبانی بێت یان بارزانی. کاتێکیش لەبەرگەکانی کتێبەکەمدا داوام لەو دوو سەرکردەیە کرد دەست لەکار بکێشنەوە مەبەستم شکاندنی ئیدارەکە نەبوو ئەوەندەی مەبەستم، گۆڕینی ئەو دوو سەرکردەیە بوو کەپێکنایەن، هەموو ئاواتێکیشم ئەوەیە خوای گەورە ئەم ئەزموونەمان بۆ سەربخات کەکورد، زیاد لەهەشتا ساڵە خەباتی بۆ دەکات. بەبێ چەندوچوون، ئەوەی بەرهەڵستی ئەم ئەزموونە بکات هەم خوا غەزەبی لێدەگرێت هەم دووژمنایەتی گەلی کورد بۆ خۆی دەسازێنێت. دەربارەی دان نەنانی ئاینیش بەکردەوەی ئەو گرووپە ئیسلامییانە، دەڵێم کەخوای گەورە لەقورئانی پیرۆزدا فەرمانی پێمانکردووە گوێڕایەڵی پێغەمبەربینو سوننەتەکانی پێڕەو بکەین، ئینجا لەکتێبەکانی (السیرة)دا نەمانبیستووە کەپێغەمبە(د.خ) پلانی بۆ تیرۆرکردنی یەکێك لەگەورە پیاوانی قورەیش لەسەرانی کوفر داڕشتبێت لەوانەی کەبەدرێژایی مێژوو هەتا ئەمڕۆ لەرووی کوفرەوە کەس هاوتایان نەبوو، بۆیە هەوڵی تیرۆرکردنی د. بەرهەم ئەحمەد ساڵح ـ سەرۆکی حکومەتی هەرێم(سلێمانی)، بەو شێوە خۆکوژییە، هەوڵێکی ستەمکارانەبوو بۆ پەکخستنی ئیدارەی هەرێمی کوردستانو ناشیرینکردنی وێنەی حکومەتی هەرێمو دەرخستنی لێنهاتوویی کورد لەوەی کە بەئازادی وڵاتی خۆیان بەرێوەبەرن،هەروەها بۆ ئەوەبوو کەوا بنوێنرێت گوایە گەلی کورد، گەلێکی دڕندەیە لەواتای مەدەنییەتو شارستانیبوون تێناگاتو

لەگەڵیدا هەڵناکات... دەنا ئەم گرووپە چییان لەتیرۆرکردنی د. بەرهەم دەستدەکەوێت" ئەم لاوە رۆشنبیرەی دەستی لەژیانی خۆشیو نازی ئەوروپا هەڵگرتووەو نیوەی تەمەنی لەوێ بەسەربردووەو هاتووە ژیانی زەحمەتو پڕ دەردەسەری لەکوردستاندا هەڵبژادووە تا ئەوەندەی لەتوانایدایەو بەپێی زانابییەکەی، خزمەتی رۆڵەکانی گەلەکەی بکات.

باشە بۆچی ئەو هەوڵە لەپێناو تیرۆرکردنی سەرۆکی عێراق(صەدام حسەین) و دەستوپێوەندەکانی نەدرا کەدەستیان بەخوێنی رۆڵەکانی گەلی کوردستان سووربووەو رێزی قورئانو مزگەوتەکانیان پێشێل کرد، تەنانەت هەوڵەکانیان بۆ تەقاندنەوەی شوێنە گشتییەکانو کوشتنی خەڵکی بێتاوان، تەنها خزمەت بەچوار دەوڵەتی دراوسێ دەکاتو ئارەزووەکانی ئەوان دێنێتەدی. ئنجا ئەوەی بۆتە داخی دڵم ئەوەیە کەئەم گرووپە، خەڵکێکی ئازاو ئیماندار بەبێ هوودە بەکوشتدەدەن، ئەو پاڵەوانانەی کەئامادەبوون لەپێناو ئەوەی بڕوایان پێیەتی خۆیان بتەقێننەوەو بەنرخترین شت لەدەست خۆیان بدەن کەگیانیانە.

کەواتە لێرەدا، ئایا مافی ئەوەم نییە سەرزەنشتی ئەو مامۆستایانە بکەم کەئەو جۆرە قارەمانانە بەشێوەیەك بەکوشت بدەن کە نە یاسای ئاسمان نە یاسای زەوی پاداشتیان ناداتەوە لەسەریو بەخۆڕایی و بێئەوەی خزمەت بەکێشەی رەوای گەلی کوردستان بگەیەنن، تیابچن.

ئەو کردەوە خۆکوژییانە، بۆچی لەپێناو تۆقاندنی دوژمنانی کورد نەبێت کەدەوڵەتە دراوسێ داگیرکەرەکانی کوردستانن، بۆچی لەپێناو سەپاندنی ئیرادەی کوردی نەبێت بەسەر ملهوڕیی حکومەتەکانی ناوچەکە بۆ ئەوەی مل بۆ رەوایی مافەکانمان بدەنو دانیان پێدا بنێن.

کەواتە بەسە... چیتر شەڕ بەئیدارەی کوردی مەگێڕنو هەوڵبدەن کۆڵەکەکانی ئەزموونەکەمان سەقامگیر بکەن...

براکەم شەڕم دەکاو بکوژی باوکمانی وەلاناوە

نەئاین بەمە رازییە نەخوا دانی پیاناوە

هیوادارم دەربارەی بەکرێگیراویەتیی ئەو گرووپە ئیسلامییە، بەهەڵەدا چووبم، بریا پێچەوانەی ئەم بۆچوونەیان بۆ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دەسەلماندو بەدگومانیمانیان دەڕەواندەوە، ئەمەش لەرێی جێبەجێکردنی فەرمایشتەکانی خوای گەورەو دڵفرەوانیی ئاینی ئیسلام بەوەی گەلی کورد رازی بکەن، چونکە رەزابوونی خوای گەورە لەرەزابوونی خەڵکەوەیە، هەروەها لەپشتگیریکردنی ئەزموونی کوردییە هەتا ئەوکاتەی خوا سەریدەخات، ئەوساش گەل بریار دەدات کەکێ وڵات بەڕێوە دەبات.

دەربارەی ئەوەش کەعەقڵ لەگەڵ کردەوەکەی ئەم گرووپەدا نییە، دەڵێم: ماوەیەك لەمەوبەر بیستمان چەند گۆڕێکیان هەڵداوەتەوە(٢٠٠٢/٦/١٧)و

تەرمی ئەو مردوانەیان لێدەرکردوون کە لەمێژە لەوێ نێژراون.

جا ئەگەر کەسایەتیی تەرمی ناو ئەو گۆڕانەش بخەینە لاوەو ئەم کردەیەوە بەعەقڵ هەڵسەنگێنین، تۆ بڵێی هۆشمەندێك هەبێت رێگە بدات گۆڕی شەیتانیش هەڵبدرێتەوە؟... ئەم کردەوەیە، نەمرۆڤایەتی پێی رازییە، نەقورئانیش رێگەی پێدەدات.

جگە لەمە، ئەو تەرمانە خەڵکێکی خراپەکارنەبوون تا بەم دڕندایەتییە مامەڵەیان لەگەڵدا بکرێت، کوردیش دەڵێت: مرۆڤ کەمرد، شەیتانیش دەستی لێهەڵدەگرێت ! جگە لەوەی ئەم زاتانە خاوەنی تەریقەت بوون. لەرێگەی مریدەکانیانەوە ئاینی ئیسلامیان بەهەموو جیهاندا بلاوکردەوە، جایەکێك لەسیفەتەکانی موسڵمان ئەوەیە هەروەکو قورئانی پیرۆز لەسەرەتای سوورەتی بەقەرەدا فەرمویەتی: ﴿ ومما رزقناهم ينفقون ﴾، ناندانی خەڵك لەرێی خوادا یەکێکە لەسیفەتە چاکەکانی موسڵمان کەخوا لێی رازیدەبێتو فەرمانیشی پێکردووە . تەکیەو خانەقای خاوەن تەریقەتەکان رۆژانەو بەردەوام و لەهەر کوێ بووبن . نانی سەدان بەڵکو هەزاران خەڵکی هەژارو داماویانداوە، من بەخۆم ئەمەم لەتەکیەی شێخ قادری چوێسەو تەکیەی کەسنەزانیدا بینیووە، تەنانەت جارێکیان کە لەخزمەت شێخ محەمەدی شێخ عەبدولکەریمی کەسنەزانیدا بووم کەشێخ، هەزاران مریدی لەدەور خڕببونەوە، لەو ئامۆژگارییانەی شێخ دەیکردن گوێم لێنەبوو شتێکی دژی شەرعوئاینیان پێبڵێت، ئامۆژگاری دەکردن راست بڕۆن، رێگەی شەرعی خواو سوننەتی پێغەمەر(د.خ) بەرنەدەن، سیخوڕی بۆ هیچ لایەنێك نەکەن، خیانەت لەنیشتمان نەکەن، هەروەها خۆشەویستیی نیشتمان لەئیمانەوەیەو زۆر ئامۆژگاری تر کەمرۆڤایەتی پێی رازییە. ئینجا ئێوە، ئەگەر خاوەن تەریقەتەکان بەبڕوادار نازانن و گوایە رچەکەیان نەشیاوە، ئەوە بەرپەرچدانەوەی کاری نەشیاو، بەئەنجامدانی کاری خراپ و نەشیاوتر نابێت، ئەمەش فەرمانی پێغەمبەرە(د.خ) کەگوێڕایەڵبوون بۆ فەرمانەکانی حەزرەتی پێغەمبەر ئەرکی سەرشانمانە.

بەڵام زۆر بەداخەوە، سوقراتی دانای یۆنانی جوانی گوتوە کە(مشتومڕ مەکە لەگەڵ یەکێکدا کەکتێبێکی خوێندۆتەوە). داوای لێبووردنیش دەکەم کە ئەم پەندەم هێنایەوە بەوهیوایەی ئەمان نەگرێتەوە، بەڵکو من ئەوەندەم لەسەرە بڵێم: خوای گەورە رێنیشاندەرمانە.

ئنجا دەربارەی نەگونجانی کردەوەی ئەم گرووپە ئیسلامییە لەگەڵ لۆجیکدا دەمەوێ ئەوە روونبکەمەوە کە بەپێی هەموو شەرعە ئاسمانیو زەمینیەکان، لاری لەوە نییە هەرکەسێك بڕوای بەهەرچییەك هەبێت مادەم ئەو بڕوایە، زیان لەئازادی خەڵکی تر نەدات. چونکە ئازادیی بیروباوەڕ، لەهەموو ئانو سەردەمێکدا هەبووە، ئەوەی لەو بیروباوەڕەش بەرپرسیارە ئەوەندەی لەسەرە ئامۆژگاری بەرامبەرەکەی بکات کە لەرووی بیروباوەڕەوە لەگەڵیدا کۆك نییە، خوای گەورە لەقورئانی پیرۆزدا فەرمویەتی ﴿ لا اكراه في الدين قد تبين الرشد من الغي ﴾، جگە لەچەند فەرمودەیەك کەئاماژە بەوە دەدەن کە لەگرۆی ئادەمیزاددا، لەدوای خوای پەروەردگار لەخودی پێغەمبەر(د.خ) نەرمترو بەبەزەییتر نەبووە بەرامبەر بەمرۆڤ ... خوا ئێمەی لەنەبوو دروستکرد، بێئەوەی هیچمان هەبێت رزقمانیدا، بێئەوەی دەسەڵاتیشمان هەبێت تەمەنی پێمان بەخشیوە، هەر خواشە کەمرۆڤ سەربەرز دەکاتو دەیشکێنێت، ئەمانەو زۆر بەخششی تر کەخوا پێمانی بەخشیوە بەڵام نەمانبینی کەسێك کوفر بکات یا نکوڵی لەبوونی خوا بکات خوا پەنامان بدات... سەرباریشی دەبینین خوا چەند لێبووردەیە، ئەدی هەر خۆی هەرە خاوەنی بەزەیی نییە! کەواتە ئێوە کێنو چین تا ئاڵای ئیسلام هەڵکەنو لاف بەسەر خەڵکدا

لێبدەن و خۆتان لەو خوایە بەگەورەتر بزانن کەئاسمانەکانی بەبێ کۆڵەکە ڕاگرتووەو لەنێوان ئاوەکاندا زەوی داڕشتووە!

برا هاوئیمانەکان، ئێوە ئەگەر وەکو خۆتان دەڵێن موسڵمان بن، ئەوە خوا فەرمانی بەوەی کردوتانە، نەکردووە، خۆ ئەگەر بەپێچەوانەی ئەوەی دەیزانین، وەحیتان بۆ هاتووە ڕایگەیەنن... دەنا ئەگەر لارییەکتان لەئیدارەی کوردستاندا بینیوە بۆچی لەگەڵ کاربەدەستدا دانانیشن تاڕاستی بکەنەوەو بیهێننە سەر ڕاستەڕێ... خۆ ئەگەر نە ئەوەشن و نەئەمە، بەپیرۆزی خاک سوێندتان دەدەم لەکۆڵ کوردببنەوە.

ئێوە ئەی ئەوانەی بەیداخی ئیسلامتان کردوە بەئالآتان و دوور لەجیهان، لەبستێکی کوردستاندا مەلآستان خواردووە، چاکتر نەبوو هەر لەسەرەتاوە خەڵکتان بەلای خۆتاندا ڕاکێشایەو وێنەی شێواوی ئیسلام چاک بکەن کەرەفتاری هەندێک لایەنگرو هەوادارای حزبە ئیسلامییەکان شێواندوویانەو، بەم کردەوەیەتان قوڕەکەتان خەستتر نەکردایە؟

ئەوەی چەک و تەقەمەنی پێتانداوە دەیتوانی ئەوەندە پارەتان بداتێ ئەو بەشەی کوردستانی پێ ئاوەدان بکەنەوە کەئێستا خۆتانی تێدان، ئەوەی کەئێوە بوون بەهۆی ئەوەی ڕێکخراوە بیانییەکان و ئیدارەی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەست لەئاوەدانکردنەوەی هەڵگرن.

لەسەرتان پێویستە قەرەبووی داماوی و بێبەشیی ئەو خەڵکە بکەن بۆ ئەم چەند ساڵەی لەدەستیان چووە، بەلآم خوا پشتیوانمانە.

بەڕێزان مامۆستا مەلا کرێکارو هاوەڵەکانی

لەدوا دانیشتنماندا لەسەر چەند خاڵێك ڕێککەوتنین دەربارەی ڕێگەچارەی ڕزگاریی گەلی کوردستانو هەوڵدان بۆ چەسپاندنی ئاشتیو دادپەروەری لەناو خەڵکداو کەئەمە تەنها لەڕێی ڕزگاربوون لەهێزەکانی میلیشیا دێتەدی کە ئیدارەی کوردستانیان کۆنترۆڵکردووە، لەسەررووی هەمووشیانەوە بنەماڵەی بارزانی. ئەم ئاواتەش تەنها لەڕێی دەسەلاتی سەربازیی UN دێتە دی ئنجا دوای ئەوە خەڵك لەوەدا ئازادن دەنگ بۆ کێ دەدەن.

جگە لەمە، خەڵکی بڕواداری کوردستان هەرگیز بڕوایان بەراستگۆیی حزبە ئیسلامییەکانو بەشداربوونیان لەئیدارەی کوردیدا نەبووە، دەنا لەهەڵبژاردنەکەی ساڵی ١٩٩١ دەنگی تەنها بۆ ٧٪ ی پاڵێوراوە ئیسلامییەکان نەدەدا. ئێوە دەبوایە ئەو وێنە شێوازەی خۆتان چاك بەکردایەو باوەڕی جەماوەرتان بۆ خۆتان رابکێشایەو خەڵکتان هانبدایە شۆڕشی جیهادی بکەن، لەمەش گرنگتر: ئایا ئەم شۆڕشە بۆکێو دژی کێ بێت؟ ئنجا دوژمنی راستەقینەی گەلی کوردستان کێیە؟

خوای گەورە فەرمویەتی: ﴿عسى أن تكرهوا شيئاً وهو خير لكم وعسى أن تحبوا شيئاً وهو شر لكم والله يعلم وأنتم لا تعلمون﴾.

دەستپێکی ئەم گرووپە ئیسلامییە بەکوشتنی یەکێك لەسەرانی نزیکی بنەماڵەی بارزانی کەئەویش فرەنسۆ هەریرییە، ئەو خۆبەزلزانەی رۆژانە روویەکی بنەماڵەی بارزانی ناشیرین دەکردو قینی خەڵکی بەرامبەریان دەجۆشاند، دەڵێم تیرۆرکردنی ئەو پیاوە، بنەماڵەی بارزانی تۆقاندو وای لێکردن بیر لەوە بکەنەوە وریابنو پارێز وەربگرن، ئەمەش هانیدان کە لەیەکێتی نیشتمانیی کوردستان نزیك ببنەوە هەرچەندە ئەمە خزمەت بەکێشەی کوردی ناکات بەڵکو هۆکاری سەرەکیی لێکدووركەوتنەوەی یەکێتیو پارتییە.

لەکۆتاییدا هیواردارم ئەم نووسینەم لەبەرچاو بگرنو هەست بەوە بکەن کە شتێکی دڵخۆشکەرەیە مرۆڤ ئەوەی دەستبکەوێت کە بەلایەوە بایەخدارە، بەڵام نابێت ئەوەمان لەبیربچێتەوە کەهەمیشە گرنگتر هەیە. هەندێك جار خۆم بەگوناهبار دەزانم کەنەمتوانی بتانبینم، چونکە لەوانەیە بمتوانیایە رێنمونیتان بکەم بۆ خێری هەموو لایەك، یان حوکمدانم بەپێی شەرع، بەڵام تۆ دەتەوێ، منیش دەمەوێو خواش ئەوە دەکات کە خۆی دەیەوێ...

ئیتر خۆشیتان

خزمەتکاری کوردو کوردستان

رەفیق پشدەری

وەسیەتنامەی شەهید قازی محمد

خوێنەرانی خۆشەویست، خوشك‌و برای هاوخوێن‌و هاوزمانم سڵاوی خواتان لێبێت لەهەرکوێ هەبن، بیروباوەڕتان هەرچی بێت...

لێرەدا دەمەوێ ئەوەتان بەبیربێنمەوە کە هەر زانیاری، یان ئامۆژگاری، یان ئاشکراکردنی نهێنی، یان زیادەڕەوی، یان پیاهەڵدانێکتان لەنووسینەکانمدا خوێندبێتەوە ئەوە هەموو مەبەستێکم تەنها یەك شت بووە، ئەویش دامەزراندنی دەوڵەتی کوردییە کە هیواو ئاواتی هەموو کوردێکە.

لەوانەشە، خوێنەری بەڕێز، بزە بتگرێت یان بدەیتە قاقای پێکەنین کاتێك سووربونم لەسەر ئەم مەسەلەیە بەدی دەکەیت، من کە بێ عەشرەت‌و بێ حزب‌و بێ سامان‌و بێدەسەڵات‌و بێهیچ پشتیوانێکی دەرەکیم... بەڵام بڕوای تەواوم بەخوای پەروەرگارو توانای بێپایان، هەروەها بڕوام بەرەوایی داواکەم‌و ئیرادەی گەلی کوردستان هانیداوم کە لەسەر ئەم ئامانجەم سووربم‌و هەوڵی بۆ بدەم تا دەیهێنمەدی، هەروەکو شاعیری عەرەب فەرمویەتی:﴿اذا الشعب يوما اراد الحياة... فلابد أن يستجيب القدر﴾. لێرەدا جەخت لەسەر ئەوە دەکەم بەڵکو زیاد لەمە سوێند دەخۆم کەئێمە بەئاواتمان دەگەین، لەم بیروباوەڕشمدا پشتم بەفەرمودەی پێغەمبەری خوا(د.خ) بەستووە کەفەرمویەتی: (ما ضاع حق وراءه مطالب). جا ئەگەر چاو بەهەر کتێبێکی ئاسمانی‌و هەواڵ‌و دەنگوباسی خەڵك لەمێژووی کۆن‌و نوێدا بخشێنن سەرنجەدەن کەسوودی ئەوەیە پەند لەبەسەرهاتی ئەو خەڵکە وەربگرین‌و نەکەوینە هەڵەکانیانەوە.

لەبەرئەوە بەباشم زانی ئەم وەسیەتنامەیەی شەهید قازیی محەمەدی سەرکۆماری کوردستان بخەمە بەرچاوتان لەپێناو زیندووکردنەوەی یادی ئەم سەرۆکە قارەمانە، چونکە ئەویش هەوڵیداوە نەمربێت‌و هەموو ئەوانەش لەوپێناوەدا تیاچوون هەمان مەبەستیان بووە کەهەتا رۆژی قیامەت یادیان بکرێتەوەو کردەوەکانیان بەکرێن بەسەر مەشق هەروەکو حەزرەتی ئیبراهیم پێغەمبەر(د.خ) لەو رووەوە لەقورئانی پیرۆزدا فەرموی: ﴿ واجعل لي لسان صدق في الاخرين ﴾.

ئەم ئامانجەش تەنها لەرێی خۆلادان لەخۆشییەکانی دونیاو تەماعەکانی دێتەدی، شاعیرێکی دانای عەرەبیش جوانی فەرموە:

لاتخضعن لمخلوق عةلي طمع

فأن ذلك نقص منك في الدين

واسترزق الله مما في خـزائنه

فأن رزقك بين الكـاف والنون

لەوەبەرچاوخستنی ئەم وەسیەتنامەیەی سەرۆکی تێکۆشەر دوو مەبەستم هەیە، یەکەمیان: بەرچاوخستنی ئەوەی ئەو زاتە فەرمانی پێکردووە کە ئامۆژگاری گەلی کوردستان‌و لێپرسراوانی دەکات، دووەمیان: دەشێ ئەم وەسیەتنامەیە ئاگادارکردنێك بێت بۆ سەرکردە کوردەکان کەهێشتا کاروباری کوردیان بەدەستە لەپێناو دەستەبەرکردنی دوارۆژێکی رۆشن‌و پرشنگدار بۆ گەلی کورد، چونکە هێشتا کار لەکار نەترازاوە، دەبا ئەوەی بەسەر شەهید قازی محەمەددا هات بێتە پەند بۆ هەموو هۆشمەندێك.

بسم الله الرحمن الرحيم

میللەتی رۆڵەو برا عەزیزەکانم، برا بەش خوراوەکانم، میللەتە زوڵم لێکراوەکەم، وام لەدوایین ساتەکانی ژیانمدا، چەند ئامۆژگاریەکتان دەکەم، وەرن بەخاتری خوا چیتر دوژمنایەتیی یەکتری مەکەن؛ یەك بگرن‌و پشتتان وەیەکتری بدەن، لەبەرابەر دوژمنی زۆردارو زاڵم بوەستن، خۆتان بەخۆڕایی بەدوژمن مەفرۆشن، دوژمن هەر ئەوەندە ئێوەی دەوێ؛ تاکاری خۆی پێتان جێبەجێ دەکات‌و قەت بەزەیی پێتاندا نایە، لەهەر هەلێکدا بێ، قەت لێتان نابوورێ.

دوژمنانی گەلی کورد زۆرن، زۆردارن، بێ بەزەیین، رەمزی سەرکەوتنی هەر گەل‌و نەتەوەیەك" یەکگرتن‌و یەکبوونە، پشتگیری تەواوی میللەتە، هەر میللەتێك یەکێتی‌و تەبایی نەبێ" هەردەم ژێردەستی دوژمنانی دەبێ، ئێوە گەلی کورد: هیچتان لەگەڵنی سەر ئەم گۆی زەویە کەمتر نییە،بەڵکو لەپیاوەتی‌و غیرەت‌و لێهاتوویی، لەزۆر لەو گەلانەی کەرزگاربوون لەپێشترن، ئەو میللەتانەی کە لەچنگی دوژمنە زۆردارەکانیان رزگاریان بوو، وەك ئێوەن، بەڵام ئەوانەی خۆیان رزگارکردووە، یەکێییان لەنێواندا هەبووە، بائێوەش وەکو هەموو گەلانی رووی زەوی،چیتر ژێردەست نەبن، هەر بەیەکگرتن‌و حەسوودی بەیەك نەبردن‌و خۆنەفرۆشتن بەدوشمنان لەدژی نەتەوەکەمان دەتوانن رزگار بن.

براکانم چیتر فریوی دوژمن مەخۆن، دوژمنی کورد لەهەر رەنگ‌و دەستەو قەومێك بێت" هەر دوژمنە، بێ روحەمە، بێ‌ویژدانە، روحمتان پێ‌ناکات، بەیەکترتان بەکوشت دەدا، تەماحو وەبەردەنێ، بەدرۆو فڕوفێڵ بەگژ یەکتردا دەکا، لەناو هەموو دوژمنەکانی گەلی کورد، دوژمنی عەجەم لەهەموویان زاڵمترو مەلعوونترو خوانەناسترو بێبەزەیترە، لەهیچ تاوانێك بەرانبەر بەگەلی کورد دەست ناگێڕێتەوە، هەر بەدرێژایی مێژوو لەگەڵ گەلی کورد" غەرەزو کینەی ریشەداری هەبووەو هەیەتی، تەماشاکەن بڕوانن تەواوی گەورەپیاوانی گەلەکەتان" لەسمایل ئاغای شکاکەوە بگرە" تا جەوهەر ئاغای برای‌و هەمزە ئاغای مەنگوڕو چەندو چەندین مرۆڤی دیکە" هەر هەموویان بەفریودان ئارامیان کردنەوەو خەڵکیان لەپشت کردنەوەو ئینجا زۆر نامەردانە" کوشتیانن، هەموو ئەوانەیان بەسوێند و قورئان فریو دان کەگوایە عەجەم نییەتی خێری لەگەڵیاندا هەیەو چاکەیان لەگەڵدا دەکات، بەڵام هەر کوردێ خۆش باوەڕەو بەسوێندو سۆزی عەجەم فریوی خواردووەو باوەڕی پێ‌هێناون، کەچی تائێستاش بەدرێژایی مێژوو، کەس نەیدیوە تاکو جارێکیش عەجەم بەسوێندو وادەو ئەو پەیمانانەی کە بەسەرانی کوردی داوە، وەفای پێ‌بکاو وادەکانی لەگەڵ کورد بەجێ بگەیەنێ، هەر هەمووی درۆزن فڕوفێڵ بووە، جاوا من وەکوو برایەکی چووکەی ئێوە، لەرێگای خوادا، بۆخاتری خودا پێتان دەڵێم: یەکتر بگرن‌و قەت پشتی یەکتر بەرمەدەن، دڵنیا بن ئەگەر عەجەم هەنگوینتان بداتێ، دیارە ژەهری تێ‌کردووە، بەسوێندو بەڵێنی درۆی عەجەم فریو مەخۆن، کەئەگەر هەزار جار دەست لەقورئانی پیرۆزیش بداو بەڵێنتان پێ بدا، دڵنیابن تەنیا مەبەستی فریودانی ئێوەیە" تاوەکو فێڵێکتان لێ بکا.

وا من لەدوایین ساتەکانی ژیانمدا بەخاتری خودای گەورە ئامۆژگاریتان دەکەم، پێتان دەڵێم‌و خوا بۆ خۆی دەزانێ کەمن ئەوەی لەدەستم هات ؛ بەسەرو بەگیان‌و تێکۆشان، بەئامۆژگاری‌و رێنوێنی‌و رێگەی راست نیشاندانی ئێوە؛ درێغیم نەکردووە، ئێستاش لەو ساتەداو لەوبارودۆخەدا؛ دیسان پێتان رادەگەیەنم کەچیتر

فریوی عەجەم نەخۆن‌و باوەڕ بەسوێندو دەست لەقورئان دان‌و بەڵێن‌و سۆزەکانیان مەکەن، چونکە عەجەم نە خوا دەناسن‌و نە باوەڕیان بەخواو پێغەمبەر هەیەو نە باوەڕیان بەرۆژی قیامەت‌و حساب‌و کیتاب هەیە، لەلای ئەوان ئێوە هەرە لەبەرئەوەی کەکوردن، باموسڵمانیش بن، تاوانبارو مەحکوومن، بۆ وان دوژمنن، سەروماڵ‌و گیانتان بۆ ئەوان حەلاڵەو بەغەزای دەزانن، بەڵێنم وانەبوو من بڕۆم و ئێوە بەدەست ئەو دوژمنە دڵڕەشانەوە بەجێ بهێڵم، زۆرجاریش بیرم لەرابردوو گەورەپیاوانمان کردۆتەوە؛ کەعەجەم بەفریوو سوێندو درۆو حیلە گرتوویانن‌و کوشتوویانن، چونکە لەمەیدانی نەبەردیدا پێیان نەوەستان و نەیانتوانیوە لەبەرانبەریاندا رابوەستن، ناچار بەدرۆو فڕوفێڵ هەڵیان خەڵەتاندوون؛ کوشتویانن.

من ئەوانم هەر هەموویان لەبیر بوو، قەتیش باوەڕم بەعەجەمان نەکردووە، بەڵام عەجەم لەپێش گەڕانەوەیان بۆ ئێرە چەندین جار وەڵام‌و راسپاردەیان بەنامەو بەناردنی کەسی ناوداری کوردو فارس، بەدانی بەڵێن‌و پەیمانی یەکجار زۆرو بۆرەوە کەدەوڵەتی عەجەم‌و شا خۆی نیەتی خێریان هەیەو ئامادەنین تەنانەت دڵۆپێك خوێن لەکوردستان بڕژێ.

ئێستا ئێوە ئەنجامی بەڵێنەکانیان بەچاوی خۆتان دەبینن" ئەگەر سەرانی هۆزو عەشیرەتە کوردەکانمان خیانەتیان نەکردباو خۆیان بەحکوومەتی عەجەم نەفرۆشتبا" ئێمەو ئێوەو کۆمارەکەمان" وای بەسەردا نەدەهات.

ئامۆژگاری‌و وەسیەتم ئەوەیە: با منداڵەکانتان بخوێنن، چونکە ئێمەی میللەتی کورد هیچمان لەمیللەتانی دیکە کەمتر نییە" ئیللا خوێندن نەبێ، بخوێنن بۆ ئەوەی لەکاروانی گەلان دوا نەکەون، هەر خوێندن چەکی کوشندەی دوژمنە.

دڵنیابن‌و بزانن ئەگەر تەبایی‌و یەکگرتن‌و خوێندەواریتان باش بێ" زۆر باشیش بەسەر دوژمنانتان سەردەکەون، ئێوە نابێ بەکوشتنی من‌و براو ئامۆزاکانم چاوتان بترسێ، هێشتا دەبێ زۆر کەسی دیکەی وەکو ئێمە لەو رێگایەدا بەخت بکەن" تا دەگەنە ئاوات‌و مەبەستتان.

دڵنیام لەدوای ئێمەش زۆر کەسی دیکە هەر بەفێڵ‌و دووڕوویی لەبەین دەبرێن.

دڵنیام زۆر لەوانەی لەدوای ئێمەش دەکەونە دوای فڕوفێڵی عەجەمان" لەئێمەش زاناترو لێهاتووتر دەبن، بەڵام هیوادارم کوشتنی ئێمە ببێتە پەندو عیبرەت بۆ دڵسۆزانی گەلی کورد. وەسیەتێکی دیکە بۆ ئێوە ئەوەیە لەخوای گەورە داوابکەن" هەرچیەکتان بۆ سەرفرازیی ئەو گەلە کرد" کۆمەکتان لەئەو بێ" دڵنیام خوای گەورە سەرتان دەخاو کۆمەکتان دەکا. رەنگە بڵێن ئەی بۆ من سەرنەکەوتم، لەوەڵامدا دەڵێم: بو خوایە من سەرکەوتووم" چ نیعمەتێك‌و چە سەرکەوتنێك لەوە گەورەتر، کەئێستا وا من لەرێگەی گەل‌و میللەت‌و وڵاتەکەمدا، سەرو ماڵ‌و گیانم لەپێناوی ئەودا دادەنێم، باوەڕ بکەن من خۆم لەدڵمەوە ئارەزووم بوو" ئەگەر مردم بەمەرگێك بمرم کە لەحوزووری خواو رەسوولی خواو گەل‌و میللەتەکەمدا " رو سووربم" بۆ من ئەو مەرگە سەرکەوتنە.

خۆشەویستەکانم کوردستان ماڵی هەموو کوردێکە، هەروەکوو لەماڵەوەدا ئەندامانی ئەو ماڵە هەر کەس لەهەر جۆرە کارو کردەوەیەکدا دەیزانێ، ئەو کارەی پێ دەسپێرن" ئیتر کەس مافی چاوچنۆکی پێ‌نییە، کوردستانیش هەر ئەو ماڵەیە، ئەگەر زانیتان کەسێك لەئەندامانی ئەو ماڵە کارێکی لەدەست دێ" لێی گەڕێن بابیکا. ئیتر نابێ بەرد بخەنە سەر رێی‌و نابێ بەوە دڵگیربن کەیەکێك لەئێوە

بەرپرسیارەتیی گەورەی بەدەستەوەیە، ئەگەر کاری گەورە کەوتۆتە سەر شانی کەسێك و بەرێوەی دەبا" دیارە لێی دەزانێ و بەرپرسیاریەتیی گەورتریش لەبەرانبەر ئەو ئەرکەدا هەیە.

دڵنیابە برا کوردەکەت هەر چاکترە" دوژمن کینەی لەدڵەو ئەگەر من بەرپرسیاریەتیی گەورەم لەسەر شانی نەبوایە" ئێستا لەژێرداری سێدارەدا رانەدەوەستام، بۆیە نابێ لەگەڵ یەکتردا چاوچنۆك بن، ئەوانەی فەرمانی ئێمەیان بەجێ نەدەگەیاند، نەك هەر فەرمان جێبەجێنەکەن" بەڵکو بەتەواوی دوژمنایەتیان دەکردین، لەبەرئەوەی خۆمان بەخزمەتکاری خەڵکی خۆمان دەزانی، ئێستا ئەوان لەنێو ماڵ و منداڵی خۆیان" لەشیرین خەودان، بەڵام ئێمە بەناوی خزمەتکردن بەمیللەت" وا لەژێردرای سێدارەین و خەریکم دوایین ساتەکانی ژیانم بەم وەسیەت نامەیە تەواو دەکەم، جا ئەگەر منیش بەرپرسیاریەتیی گەورەم لەسەرشان نەبوایە، ئێستا منیش وەك ئێوە لەناو خاوخێزان و لەماڵی خۆم لەشیرین خەودا دەبووم، ئەوەی کەئامۆژگاریتان بۆ دوای خۆم دەکەم" ئەمەش یەکێکە لەو بەرپرسیاریەتیانەی کە لەسەر شانمە، دڵنیام ئەگەر کەسێکی دیکە لەئێوە" بەرپرسیاریەتیەکانی منی وەئەستۆی خۆی گرتبا، ئێستا ئەو لەشوێنی من لەژێر سێدارە دەبوو، وا من بەمەبەستی رەزایەتیی خوداو بەپێی بەرپرسیاریەتیی سەرشانم، وەکو کوردێکی خزمەتکاری گەل و لەرێگای کاری چاکدا(امر بالمعروف) ئەو چەند ئامۆژگارییەم کردن کەهیوادارم لەمەودوا عیبرت وەربگرن و بەتەواوی گوێ لەئامۆژگارییەکانم بگرن، بەهیوای خوای گەورە بەسەر دوژمنانتاندا سەرکەون.

١ ـ باوەڕتان بەخوداو ﴿ماجاء من عند الله﴾ و پەرستنی خوداو پێغەمبەر(د.خ)و بەجێگەیاندنی ئەرکی ئاینی پتەوبێ.

٢ . یەکێتیو تەبایی لەنێوان خۆتاندا بپارێزن، کاری نەشیاو لەبەرانبەر یەکتردا مەکەن و چاوچنۆك مەبن" بەتایبەت لە بەرپرسیاریەتیو خزمەتکردندا.

٣ . خوێندن و زانست و پلەی زانیاریتان بەرنە سەرەوە" بۆئەوەی کەمتر فریوی دوژمنان بخۆن.

٤ . باوەڕ بەدوژمنان مەکەن، بەتایبەت بەدوژمنی عەجەم، چونکە بەچەند هۆو رێگاوە عەجەم دوژمنی ئێوەیە، دوژمنی گەل و نیشتمان و ئاینتانە. مێژوو سەلماندوویەتی کەبەردەوام لەکورد بەبەهانەیەو بەکەمترین تاوان دەتانکوژێ و لەهیچ تاوانێك بەرانبەر بەکورد دەست ناگێڕێتەوە.

٥ . بۆ چەند رۆژێك ژیانی بێ قیمەتی ئەم دنیایە خۆتان مەفرۆشن بەدوژمن، چونکە دوژمن دوژمنەو جێگەی هیچ باوەڕپێکردنێك نییە.

٦ . خیانەت بەیەکتری مەکەن، نە خیانەتی سیاسیو نە گیانیو ماڵیو نامووسی، چونکە خیانەتکار لای خوداو مرۆڤ سووك و تاوانبارە، خیانەت بەرووی خیانەتکاردا دەگەڕێتەوە.

٧ . ئەگەر یەکێك لەئێوە توانی کارەکانی ئێوە بەبێ خیانەتکردن ئەنجام بدا، هاوکاری بکەن، نەوەك لەپێناوی چاوچنۆکیو بەخیلیدا دژی بوەستن، یان خوا نەکا لەسەری بن بە جاسووسی بێگانە.

٨ . ئەو شوێنانەی لەوەسیەتنامەکەدا نووسیومە بۆ مزگەوت و نەخۆشخانەو قوتابخانە، ئێوە هەمووتان داوای بکەن تا دەکرێ و سوودیان لێوەردەگیرێ.

٩ . ئێوە لەخەبات و هەوڵ و تێکۆشان نەوەستن" تاوەك هەموو گەلانی دیکە لەژێر چەپۆکی دوژمنان رزگارتان دەبێ، ماڵی دنیا هیچ نییە، ئەگەر ولاتێك هەبێ، سەربەستییەك هەبێ و، ماڵ و خاك و نیشتمانەکەو هی خۆتانبێ، ئەو کاتە هەموو شتێکتان هەیە، هەم ماڵ، هەم سەروەت، هەم دەوڵەت و ئابڕوو نیشتمانیشتان دەبێ.

١٠ . من پێم وانیە حەقی خودا نەبێ، حەقی دیکەم لەسەربێ، بەلام ئەگەر کەسێك لای وابوو، لەکەم تا زۆر شتێکی لای منە، سەروەتی زۆرم جێ هێشتووە، بابچێ لەواریسانم داوابکاو وەری بگرێتەوە.

تا ئێوە یەکتر نەگرن، سەرناکەون، زوڵم و زۆر لەیەك مەکەن، چونکە خوا زۆر زوو زاڵم لەبەین دەباو نابوودی دەکا، ئەوە بەڵێنی خواوەندە بێکەم و زیاد، زاڵم دەڕووخێ و نابوود دەبێ، خوا تۆڵەی زوڵمی لێ دەکاتەوە.

هیوادارم ئەوانە لەگوێ بگرن و خوا سەرکەوتووتان بکات بەسەر دوژمناندا، وەك سەعدی فەرمویەتی:

مراد ما نصیحت بود وگفتیم

حوالت باخدا کردیم و رفتیم

خزمەتگوزاری گەل و نیشتمان

قازی محەمەد*

* سەرچاوە: سەرۆك کۆماری کوردستان لەبەردەم دادگای ئێراندا، بەرهەڤکردنی بەدرەدین ساڵح، گۆڕینی بۆ کرمانجی : سامی ئەنگۆشی، دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی موکریانی، کوردستان، هەولێر، چاپی یەکەم، ٢٠٠١، ل ٤١-٤٧.

خوێنەری خۆشەویست

ئەم وەسیەتنامەیەی سەرەوە، قازیی محەمەد چەند ساتێك پێش لەسێدارەدانی نووسی، واتە لەساڵی ١٩٤٧دا نووسراوە، کەواتە رێی تێناچێت بارزانی نەیخوێندبێتەوە لەکاتێکدا ماوەیەك لەگەڵ سەرۆکی شەهیددا ژیاوە، دەنا کاری پێدەکرد، بەڵام لەناوەرۆکەکەی لایداو ئاشبەتاڵی بەشۆڕشی کوردستان کرد کەدەیتوانی لەومیانەیەدا هەڵوێستێك بنوێنێت مێژوو تا هەتا هەتایە بەنەمر باسی بکات. لەوانەیە یەکێك بڵێت بارزانی، لەمنداڵییەوە لەناو عەشایەرە دوورەکاندا ژیاوە دوور لەهەر زانستو زانیارییەكو هەتا کۆچی دوایی‌کرد کەسێك نەبووە فێری سیاسەتو بواری ئیدارەی بکات... بۆیە دەبینین هەڵسوکەوتەکانی نامەنتیقینو شیاوی سەرکردەیەکی کوردنییینو بوون بەهۆی گەورەترین نسکۆ کە گەلی کورد دووچاری هاتووە.

باشە ئەی سیاسەتمەدارەکانی وەکو دکتۆر عەبدولرەحمان قاسملوو شەرەفکەندی، ئەو دوو سەرکردەیەی کورد کەیەك لەدوای یەك کەوتنە داوی ئێرانییەکانو، لەئەنجامی شەهیدبوونیان، گەلی کورد شارەزاترین دوو کەسی سیاسەتمەدارو ئابووریناس لەدەستدا کەژنە رۆژنامەنووسێکی فەرەنسی دەربارەی قاسملوو نوسیبووی(لەژیانمدا، بەکەسێك نەگەیشتووم کەلەم سەرکردەیەی کورد زیرەکتربێت، من کورد دڵنیا دەکەمەوە کەهەتا لەسایەی سەرکردایەتیی کەسێکی وەك دکتۆر عەبدولرەحمان قاسملوو بێت ئەوە ئازادیی خۆی بەدەستدێنێت).

ئێرانییەکان توانییان فریویان بدەنو لەئەنجامی پیلانێکی دڕندانەدا تیرۆریان کردن، جگە لەتاوانە دزێوەکەی کارەساتی ٣١ی ئابی ١٩٩٦ کاتێك بەرێز مەسعوود بارزانی بەپاڵپشتی سوپای عێراق، هێزەکانی یەکێتی نیشتمانیی کوردستانی لەبەشێکی خاکی ئازادکراوی کودستان بەدەرنا... من تەواو لەوباوەڕەدام کەئەو بەئیرادەی بەرێز مەسعوود بارزانی نەبوو، بەڵکو پیلانی دەوڵەتە کۆلۆنیالیستەکانی دراوسێبوو...دەنا چی وا لەسەرکردەکانی کورد دەکات هەمیشە بکەونە داووپیلانی دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستانەوە؟

هۆی ئەمە بۆئەوە دەگەڕێتەوە کەئەگەر لێکۆڵینەوەیەکی پاراسایکۆلۆجی بۆ زۆربەی سەرکردەکانی کورد بکرێت لەوانەی تێکەڵاوییان هەبووە لەگەڵ حکومەتانی هاوسنووری خاکی کوردستان، دەردەکەوێت کەبوونە مایەی دروستبوونی هەستو هەڵسوکەوتی ناسروشتی لەناو کورددا، ئەمەش لەبەر ئەم هۆیانەی خوارەوە :

١ ـ گەلی کورد ماوەیەکی دوورودرێژە لەژێر زەبری زوڵمو ستەمی حکومەتانی دراوسێی کوردستاندا دەژی کەهیچ بەرهەڵستێکیان نەبووەو کوردیش کەسی نەبووە پەنای بۆ بەرێت.

بەکۆیلەکردنی درێژخایەن جۆرە لاوازییەك لەئیماندار دروستدەکاتو مۆرکی بێوەرییو کورتبینی دروستدەکاتو وا لەکۆیلە دەکات لەیەکەم خەندەی گەورە دوژمنەکاندا خۆی بەدەستەوە بداتو بڕوا بەفرمێسکی درۆزنانەی دوژمنان بکات بێئەوەی سەرنجی کارەکانیان بدات(الفضل بن موسی الشيباني) دەڵێت: (راوچییەك لەرۆژێکی رەشەبادا راوە چۆلەکەی دەکرد، رەشەبا خۆڵی کرد بەناو چاویدا بۆیە هەر چۆلەکەیەکی دەگرت باڵی دەشکاندو دەیخستە ناو توورەکەکەیەوە، چۆلەکەیەك بەهاوڕێکەی گوت: بڕوانە چەند دڵی نەرە بەرامبەرمان... ئەو فرمێسکانەی نابینیت؟ ئەوەی تر گوتی: مەڕوانە فرمێسکەکانی، بڕوانە کردەوەی دەستی)!.

٢ـ حکومەتە کۆلۆنیالیستەکان، کوردیان لەدێهاتەکانیان راگواستو زۆریان لێکردن لەشارەکاندا نیشتەجێبن، لەئەنجامی ئەمەش، جووتیاریان لەپیشەی جووتیاری دوورخستەوەو فێری ژیانی شاریان کرد، ئەویش هەم کشتوکاڵی لەبیرچۆوە هەم بەژیانی شاریش رانەهاتو کورد واتەنی لەهەردوو جەژنەکە بوو! لەبەرئەمەشە دەبینین جووتیاری کورد، ئەگەر خوێندەواریش پەیدا بکات ئەوە هێشتا نابێتە خاوەنی رۆشنبیرییەکی وا کەدۆستو دوژمن، چاكو خراپ لێکتر جودابکاتەوەو لەئاکامدا لەپێناو پاراستنی شەرەفی، هەمیشە لەبەردەم گەورە کۆلۆنیالیستیەکانیدا سەرکزو داماوە.

٣ ـ یەکێك لەرێوشوێنەکانی کۆلۆنیالیستان ئەوەبوو رێگەیان بەمرۆڤی کورد نەداوە بازرگانیی ئازاد بکاتو بەحەڵاڵی نانی پەیدا بکات، بەڵکو ناچاریانکردووە لەرێی دەسەڵاتەوە بژێوی پەیدا بکات ئەمەش وەك پاداشتێك بەرامبەر خیانەتکارییەکانیو هاوکاریکردنی رژێمە داگیرکارەکان. لەراستیشدا پەیداکردنی نانی حەڵاڵ حیکمەتێکی خوایی تێدایە کەسوودی دەروونی بۆ خاوەنی هەیە، لەم رووەوە لوقمانی حەکیم(رەزای خوای لێبێت) بەکوڕەکەی فەرموە: (کوڕم پشتت بەکاسبی حەڵاڵ قایم بێت، چونکە ئەوەی هەژار کەوتبێت گیرۆدەی سێ دەرد بووە: لاوازی لەئایندا، کورتهێنان لەهۆشیداو لەدەستدانی پیاوەتی، لەهەموو ئەمانەش

دژوارتر ئەوەیە کەخەڵك سووکایەتی پێدەکەن.

٤ ـ سەرکردەیەکمان نەبووە خەسڵەتەکانی سەرکردەیی تیابێت کە لەو ڕێگەیەوە ریزەکانی یەکبخاتو بمانگەیەنێتە ئاوات، رۆژهەڵاتناسێکی ئەوروپی لەمیانەی وەسفکدنی کورددا گووتویەتی: (کورد بەئەسپێکی رەسەن دەچێت کەتەنها سوارێکی لێهاتووی کەمە!).

خوێنەری خۆشەویست

مەبەستم لەمانەی پێشەوە ئەوەیە کەویستوومە ئەوە بخەمە بەرچاو کەسەرکردەو سەرۆکەکانمان سودیان لەهەڵکانی باوباپیرانمان وەرنەگرتووە بۆیە ئێمەش، بێئەوەی بەلاپەڕەکانی مێژوودا بچینەوەو سوودیان لێوەربگرین، هەمان رچەمان گرتەبەر.

دوا وتە:

لەکۆتایی ئەم کتێبەدا دەمەوێ بەکورتی، بارودۆخی ئێستای کوردستان هەڵسەنگێنم کە بەقۆناغێکی ناسکدا تێدەپەڕێ.

عێراق:

تا ئەمرۆ (٢٠٠٢/٨/١١) گۆڕانگارییەکی وامان لەلایەن سەدام حسەینی سەرۆکی عێراقی، دەرهەق مەسەلەی کوردی بەدی نەکردووە، چونکە سیاسەتە شۆڤێنییەکانی لەتەعریبو تەبعیسو راگواستنو رەشبگیرو لەسێدارەدان بەردەوامە، ئەمەش لەکاتێکدا ناوبراو لەبەر زەبرو هەڕەشەیەکی ئاشکرای جۆرج بۆشی سەرۆکی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادایە کەرایگەیاندووە لەعێراق دەداتو سەدام حسێن لەدەسەلاَت لادەبات.

دەوڵەتە عەرەبییەکان:

زۆربەی سەرکردە عەرەبەکان بەرهەڵستی پرۆسەی لێدانی عێراقو لەدەسەلاَت خستنی سەرۆك سەدام حسەین دەکەن، هەروەها جەختدەکەن لەسەر هەڵوێستی نەگۆڕیان دەربارەی دابەشنەکردنی خاکی عێراق، هەموانیش دەزانن کەدابەشکردنی عێراق تەنها لەپێناو پێکهێنانی قەوارەیەکی کوردییە، لەناویشیاندا تەنها سەرۆك معەمەر قەزافییە کەسوورە لەسەر حەتمی بوونی رزگارکردنی کورد لەکوێرەوەریو دەردەسەری ... ئەمەش هەڵوێستێکە هەرگیز لەیاد ناچێت.

سەرکردە عەربەکان، دەبوایە ئارەقەی شەرمەزارییان بڕشتایە هەر کەبیریان بەکردایەتەوە سەرکردەی پاڵەوانی کورد سەلاَحەدینی ئەیووبی، چۆن رۆژێك بوو، پێش ٣ هەزار شەڕڤانی کورد کەوتبوو کەزۆربەیان خەڵکی هەولێری قەلاَومنارەبوون لەکوردستانی باشوور، ئنجا زۆربەیان لەمیانەی بۆ دووەم جار پاککردنەوەی خاکی عەرەبی لەفەلەستین، تیاچوون، کەپێشتر بۆ یەکەمجار ئەو خاکە لەسەردەمی خەلیفە عومەری کوڕی خەتتاب(ر.خ) داگیرکرابوو، کەچی ئەمرۆ دەبینین دەوڵەتە عەرەبییەکان بەهەموویانەوە ناتوانن شوێن پێیەك بۆ خۆیان لەخاکی فەلەستین بگرن، هۆی ئەمەش تەنها بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە لەگەڵ ئەو هەموو توانا سەربازیو تفاقە جەنگییانەیانەوە، تۆزقاڵێکی ئازایەتی سەلاَحەدینی ئەیووبیان لەگیانـدا نییە... وەك دەشزانین زۆر کەمن گۆرستانەکانی دەوڵەتە عەرەبییەکان کەگۆڕی شەهیدانی کوردیان تیا نیە، لەو کوردانەی کە بەدرێژایی مێژوو بەدەنگ هاواری عەرەبەوە چوون بۆ رزگارکردنی خاکیان.

لەوەتەی کوردستان پارچە پارچەکراوە بەچاوی خۆتان دەبینن کەداگیرکەران چیمان پێدەکەن، زیاد لەوەش ئێوەی سەرکردەی عەرەب پشتگیریی سەدام حسەینیان کردووەو ئەوپەڕی هاوکاریشیان کردووە، هەر ئەویش بەبەڵگەوە نەخشە دارێژەرو جێبەجێکەری ئەنفالەکانو کیمیابارانە، جا ئەگەر بەراستی هەوڵتان بدایە دەتانتوانی سیاسەتە چەواشەکانی راست بکەنەوە، لەملاشەوە لاپەڕەیەکی نوێ لەرووی دۆستایەتێکردنی کورددا هەڵبدەنەوە... بەلاَم ئایا ئێوە شتی واتان لەدەستدێت؟ .

تورکیا:

بلند ئەجەویدی سەرۆك وەزیرانی تورکیا، بەپشبەستن بەهێزی جەنەڕاڵەکانی تورکیا، بەبێ ترسو بەوپەڕی لەخۆڕابینین رایگەیاند کەهێزەکانی تورکیا لەبۆسەدان بۆ هەر جموجووەڵیکی کورد لەپێناوی دامەزراندنی دەوڵەتێکی کوردی لەکوردستانی باشووردا لەدوای رووخانی رژێمی ئێستای عێراق، هەروەها پلان دادەڕێژن بۆ داگیرکردنی شاری مووسڵو کەرکووك. بەلاَم ئەوەی بارودۆخەکەی گۆڕی ئەوەبوو کە لەسەرەتای مانگی ئابی ٢٠٠٢ دا، پەرلەمانی تورکیا بڕیارێکی دەرکرد تێیدا رێگەی بەکورد لەتورکیادا کەبەزمانی کوردی بخوێنن،

هەروەها دانانی ئێزگەیەکی رادیۆو یەکێکی تەلەفزیۆن کەبەرنامەکانی بەزمانی کوردی بڵاوبکاتەوە، ئنجا هەڵگرتنی حوکمی عورفی لەکوردستانی باکووردا. ئەمە بڕیارێکی دڵخۆشکەرەو مایەی خێردانەوەیە ئەگەر دەسەڵاتدارانی تورکیا جێبەجێی بکەن‌و لەهەمانکاتدا واز لەدەستێوردانە ناڕەواکانیان لەکوردستانی باشوور بێنن‌و پیاوەکانیان لەتابووری پێنجەم بەرنە دەرەوەی خاکمان.

سووریا:

حکومەتی سووریا ئێستاش، وەکو ئەوسا لەسەر ئەو پەیمانەیەتی کەلەگەڵ حکومەتی عێراق‌و ئێران ئیمزایکردووە بۆ یارمەتیدانی یەکتر لەپێناو بەرەنگاریکردنی هەر جمووجوەلیکی سەربازیی کوردی، تا ئەمڕۆش سوورییەکان، سەرباری هەبوونی ٣ ملیۆن کورد لەسووریادا، هێشتا دان بەمافی کورددا نانێن تەنانەت پشتێنەی سەوزیان وەکو سنوورێك لەبەردەمی کورددا داناوە نایەڵن تێکەڵی ناوچەو هەرێمەکانی تری ناو سووریا بن.

ئێران:

لەرۆژی کودەتای ئیسلامی بەسەر حکومەتی شا، هەتا ئەمڕۆ پەیوەندییەکانی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ حکومەتی عێراقدا، رۆژ بەرۆژ روو لەخراپییە، ئەمەش وای لەهەردوو وڵات کردووە یارمەتییەکی سنووردار پێشکەشی بەرەی ئۆپۆزسیۆن بکەن لەپێناو بەکارهێنانیان وەکو داردەستی مەرج سەپاندن لەکاتی پێویستدا، ئەوەی مل بۆ رێنماییەکان کەچ بکات‌و فەرمانەکانی دەوڵەتی بەرامبەر جێبەجێ بکات ئەوە کۆمەك دەکرێت، لەمیانەی ئەو یارمەتییانەش بەکارهێنانی خاك‌و سنووری دەوڵەتەکەیە لەلایەن حزبە کوردییەکانەوە بۆ هاتووچۆکردن بۆ دەرەوەی وڵات.

دەربارەی هەڵوێستیان لەئاست مەسەلەی کورد ئەوە وەك دەوڵەتەکانی تره لەرووی بەرەنگاریکردنی هەر جمووجوەلیکی سەربازیی کوردی هەروەکو لەوبەیاننامەیەدا بەرچاو دەکەوێت کەبەرێز ئایەتوڵڵا خومەینی لەساڵی ١٩٧٩ دەریکردو تێیدا رایگەیاند کە(من وەکو فەرماندەی گشتیی هێزە چەکدارەکان، داوا لەهێزە زەمینی‌و ئاسمانی‌و دەرياييەکان دەکەم هەرچی زووترە بەتوندی لەدوژمنانی شۆڕش بدەن، بچنە کوردستان تا ئاگری ئاژاوەی کوردستان بکوژێننەوەو کۆتایی پێ بێنن)، ئەمە بەیاننامەی سەرکردەی شۆڕشی ئیسلامی بوو لەسەرەتای خۆگرتنی دەوڵەتی نوێی ئێراندا.

جا دوژمنایەتیی دەوڵەتی ئێرانی ئیسلامی، ئەوساو ئێستاش باری گەلی کوردی گران کردووە ئەمەش بەهۆی کاریگەرییەکەی چونکە سنووریان پێکەوە دوورودرێژە هەروەها بەهۆی ئاینەوە کەکۆماری ئیسلامی هەوڵدەدات نەتەوەی کورد لەو بۆتەیەدا بتوێتەوە هەرچەندە پێغەمبەر(د.خ)لاری لەوە نەبوو یاوەری پابەرز سەلمانی فارسی خۆی بەنەتەوەی فارسی خۆیدا هەڵنێت، ئەوپیاوەی کەشەرەفی ئەوەی پێبڕا پێغەمبەر لەرۆژی شەڕی خەندەقدا دەربارەی ئەو گوتی: (سەلمان لەئێمەیە ئالوبەیت).

کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان کەپیرۆزباییان لەشۆڕشی ئیسلامی بەسەرۆکایەتی بەرێز ئایەتوڵڵا خومەینی کرد، لەپێناو ئەوە نەبوو ببینن دوژمنایەتیی حکومەتی ئیسلامی لەدژیان، توندترو دژوارترە، چونکە ئاینی ئیسلام ئاینی بەزەیی‌و دادو یەکسانییەو هەرگیز نەمانبیست ئاینی چەوساندنەوەو ستەم‌و زۆرداری بێت.. .لەشۆڕشە جەماوەرییەکەی دژی ئێران، کورد دەستی گەورەی هەبوو لەرزگارکردنی کوردستان‌و رێککەوتن لەگەڵ نەتەوەکانی تر بۆ ئەوەی یەك بەرە دروستبکەن دژی شای ئێران کەهەوڵیدەدا زمانی کورد ریشەکێش بکات‌و سامانەکانی لووش بدات... ئەوەبوو زۆربەی سیاسەتمەدارانی کورد پەیوەندییان بەسەرانی شیعەوە هەبوو لەهەندەران پێش ئەوەی ئێران رزگار بکرێت... بەڵام خەڵك وایان نەدەزانی کەرژێمی کۆماری ئیسلامی، بەم شێوەیە کەئاین‌و مرۆڤایەتی قێزی لێدەکاتەوە، مامەڵە لەگەڵ گەلی کورددا دەکات.

لەوەتەی خوای گەورە دەرووی رەحمەتی خۆی لەرووی کورددا کردۆتەوەو بەشێکی خاکەکەی رزگاری بووە، دەبینین دەستێوەردانی ئاشکراو بێپەردەی ئێران بەچاوی خۆمان دەبینین لەکاروباری حکومەتی هەرێمی کوردستان‌و ئەمە بۆتە مەترسییەك بەئاشکرا هەڕەشە لەم قەوارە بچووکە دەکات، هاندەرو پاڵنەری سەرەکیی شەڕی پکەکەو (جند الاسلام)، دەوڵەتی ئێرانە. لەبارەی(جند الاسلام) شتێکم لەم کتێبەدا نووسیووە، هەموانیش دەزانن ئەگەر پشتوانیی دەوڵەتی ئێران نەبێت ئەوانە نەیاندەتوانی خۆیان لەبەردەم هیچ حزبێکی کوردستانیدا بگرن کەچەندین دەهەیە تێدەکۆشن.

دەربارەی پەکەکە، ئەوانە لەمێژە تێکۆشانی چەکدارییان دژی دەوڵەتی کۆڵۆنیالیستی تورکیا راگرتووە لەکاتێکدا دەبینین خەباتی چەکدار دژی گەلو قەوارەی کوردی لەکوردستانی باشووردا رادەگەیەنن کەدەبوایە پشتگیرییان بەکردایەو بەهەموو هێزو توانایەکیانەوە پشتیان بگرتایە. پەکەکە، وەکو کردەوە سەربازییەکانیان دژی تورکیا راگرتووە، دەبوایە وتوێژ لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان بکەن تا جێ پێیەکیان لەکوردستاندا دەست بکەوێت بەبێ قڕەو ئاژاوە، هەموان لەسایەی ئیدارەی کوردیدا بژین وەکو هەموو حزبەکانی تر کەشەڕیان لەدژی دەوڵەتی ئێران‌و تورکیا راگەیاندووە، نەك ناوبەناو هەڕەشەی داگیرکردنی شارە ئازادکراوەکانی کوردستان بکەن ئەمەش بەناوی رزگارکردنی ئەو شارانە، لەکاتێکدا خودی ئێران یارمەتییان دەدات‌و، نەخۆشخانەی بۆ کردوونەتەوەو، ئەمڕۆ بارەگای فەرماندەیی گشتییان لەخاکی ئێراندایە. سیاسەتی پەکەکە ئاشکرایە، ئەوەتا ناوچەی شاخی قەندیل‌و قەڵاتووکانیان داگیرکردووەو چاوەڕێی ئەوەن رژێمی عێراق بڕووخێت تاهێرش بکەن‌و ناوچەی حەوزی دوکان داگیربکەن لەکاتێکدا هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سەرقاڵی راوەدوونانی هێزە هەلاتووەکانی سوپای عێراقە... لەلایەکی ترەوە پەکەکە هەڕەشە لەپارتی دیموکرات‌و کۆمەڵەی ئێرانی دەکات کەئەگەر بەشێوەیەك دژی دەوڵەتی ئێران بجووڵینەوە ئەوە لێیاندەدات ... کەواتە پەکەکە هەڕەشە لەشۆڕشی کورد دەکەن لەهەرکوێ هەبێت... داخی گرانم بۆ ئەو شۆڕشگێڕە نیشتمانپەروەرانەی لەپێناوی بیروباوەڕێکی پتەودا خۆیان دەتەقێننەوە کەچی کۆتاییەکەیان بەوە بگات کەببنە داردەستی ئێران، ئەو دەوڵەتەی هەرگیز و لەپاشەڕۆژیشدا کەمتەرخەمی ناکات لەلێدانی بزووتنەوەی کوردی‌و دژایەتیکردنی (هەموو ئەم گێرمەوکێشەوگیروگرفتانە، دەستکردی دامودەزگای موخابەراتی دەوڵەتانی دراوسێیە).

خوێنەری خۆشەویست ...برا بەڕێزەکان، ئەی سیاسەتمەدارو لێپرسراوانی کوردستانی ئازیز، داوای لێبوردنتان لێدەکەم ئەگەر زیادەڕەویم بەرامبەر یەکێکتان کردبێت، بەلام خوا ئاگادارە ئاگرێك لەناو هەناوم دەئایسێت هاوارم لێدەکات شتێکی باش بۆ گەلی کوردستان‌و ئیدارەکەی بکەم، ئەوەی لەمەوپێش گوتوومە، مەبەستم لێی ئەوەبووە کەئەو گەل‌و حکومەتانەی دراوسێمان چاوەڕێی ئەوەیان لێناکرێت خێر بدەنەوە بۆمان، تاقیکردنەوەش باشترین بەڵگەیە، ئەوانەش وەك دووپشکەڕەشە وان، ئەگەر بۆت ناکرێت پانی بکەیتەوە خۆتی لێلابدە.

هەرچی ولاتانی دەوروبەرە چاویان بڕیوەتە ئەم بستۆکە خاکەی کوردستان کە بەخواستی خواو سیاسەتی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکاو سووربوونی ئەوگەلەی ئەوساو ئێستایش هەوڵدەدات لەپێناو بەدیهێنانی مافە رەواکانی، رزگاریبووە. ئێستا پۆلیسی هاتوچۆو ئاسایش‌و کارمەندو لێپرسروانی فەرمانگەکان وەزیرو باقی بەڕێوەبەران ئیدارەی هەرێمی کوردستانی کوردن.

هەندێك جار وام دێتە بەرچاو کەئەو کوردەی لەسەردەستی شۆڤێنیستە عەرەبەکانی وەك پۆلیس‌و سەربازو پیاوانی دامودەزگا ئەمنییەکانی حکومەتی عێراق سووکایەتی پێکراوەو زۆرستەمی چەشتوون، ئێستا کەخۆی لەم ئازادییەدا دەبینێت بەخەونی تێدەگات. سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی رۆڵیان هەبوو لەدامەزران‌و پەرەپێدانی ئەم ئیدارە کوردییەی پێی ناوەتە دوازدەهەمین ساڵی تەمەنیدا...

سەرەتاش سوپاسی بێپایان بۆ بەدیهێنەری گەردوون، ئینجا سوپاس بۆ ئیدارەی ئەمریکیی خاوەنی پرۆژەی ناوچەی ئارام، ئەم ئەزموونە مۆدێرنە بێوێنەیە، هەروەها سوپاس بۆ رێکخراوەی نەتەوە یەکگرتووەکان کەپرۆژەی نەوت بەخۆراکی هێنایە کایەو هەروەها تائێستا پشتگیریی ئەو رێکخراوانە دەکات کەکوردستان ئاوەدان دەکەنەوە، کوردستان کەزۆربەی گوندو شارۆچکە سنوورییەکانی وێرانە بوون‌و ئەمڕۆ دەبینین بونەتە بەهەشت. هەروەها سوپاو پێزانینمان بۆ سەرکردەو سیاسەتمەدارو لێپرسراوو کارمەندانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەتایبەتی بەڕێزان مام جەلالو، مەسعوود بارزانی، د. فوئاد مەعسووم، کۆسرەت رەسول عەلی، د.رۆژ نووری شاوەیس، د.بەرهەم ئەحمەد ساڵح، نێچیرڤان بارزانی، عەدنان موفتی، شەوکەت یەزدین، جەوهەر نامیق‌و، سەرجەم کارمەندانی ئیدارەی کوردی.

لەراستیدا لەتوانامدانییە وەسفی ئەم ئەزموونە بێوێنەیەی ئەمڕۆ بکەم؛ کەدەبینم پێشکەوتن‌و گەشە لەهەموو بوارەکانی کشتوکاڵ، تەندروستی، ئاوەدانی لەبەرچاودایە... ئەوەتا نزیکەی هەزار کۆمپانیای ئاوەدانکردنەوە لەکوردستاندا دەستبەکارن جگە لەکۆمپانیاکانی بازرگانی... لەهەموویشی گرنگتر ئەو کەشی

ئازادییەی خەڵك بەسەریدەبەن کەهەموو میوانێکی دەرەوەی کوردستانو تەنانەت ئەورووپاش هەستی پێدەکات... ئەمە شتێکە رۆژێك لەرۆژان تەنها بەخەیاڵماندا دەهاتو ئەمڕۆ هاتۆتەدی... کەواتە ئایا ئەمە شایەنی ئەوە نییە نوێژی سوپاسگوزاری بۆ بکەین تابیپارێزین... ئایا شایەنی ئەوە نییە هەموومان یەك ریز بوەستین لەدژی تێکدەران ئینجا پشتگیری ئاوەدانکەران بکەین... ئایا ئەمە شایەنی ئەوە نییە هەمومان بیر بۆ ئەوەبکەینەوە هەوڵ بۆ بەرێوەبردنی ئەم ئەزموونە بدەینو زیاد لەمەش، پەرەی پێبدەین تا هەموو ئەو شارو شارۆژکانەمان بگرێتەوە کەلەم نازە بێبەشن!

خوایە ئەم ئەزموونەمان درێژە پێبدەیتو کوردستان بەخۆشی خەڵکە موسڵمانەکەی ئاوەدان بکەیتو لەبەڵای ناگەهان بمانپارێزیت.

لێرەدا دەمەوێ نامەیەکی کراوە ئاراستەی بەڕێزان جەلال تاڵەبانیو مەسعوود بارزانی بکەم وەك بانگەوازێك نەك داوای لێبوردن، بانگەوازێك کەخێری نەتەوەی کوردی بەدەمەوەبێت، بۆیە بینیم ناچارم لەم کتێبەدا بلاویبکەمەوە، چونکە دوای بیرکردنەوەیەکی زۆر سەیرمکرد ئەمە باشترە لەوەی لەرێی نووسینگەکانیان بۆیان بنێرم کەدەستیکەسی پێرانەگات، یان تەنانەت ئەگەر بەدەستیشیان بگات ئەوە نایخوێننەوە، چونکە ئەمە بۆتە نەریتیان کەخۆیان لەو پلەوپایەیەدا بینیوتەوە، بێگومان چاوپێکەوتنیشیان لەوە زەحمەتترە کەمرۆڤ بیری لێبکاتەوە، چونکە ئەو بەربەستەی دەستوپێوەندو پاسەوانەکانیان دروستیان کردووە مەگەر باڵندە بەئاسمانەوە بیبڕێت، بۆیە ئەم نامەیەی لەم کتێبەدا بلاودەبێتەوە، لەرێی دۆستەکانیانەوە پێیان دەگاتو ئەوسا ناچاردەبن بیخوێننەوە.

بۆ هەردوو سەرکردەی کاربەدەست، مامۆستا جەلال تاڵەبانی و ڕێزدار مەسعوود بارزانی

سلاڵوێکی شۆڕشگێرانه

پیرۆزبایی لەخۆتانو هەردوو ئیدارەی کوردی دەکەم بۆ ئەو سەرکەوتنەی بەدرێژایی ماوەی رابردوو بوو بەمایەی بەرزیی پلەی کورد بەو شێوەیەی کەوای لەئەمەریکای خاوەن گەورەترین دەسەلاّتو هێز لەجیهانداکرد کەبایەخ بەکوردستان بدات بێئەوەی بایەخ بەدەستکەوتە خۆییەکانی بدات. کاتێك هەواڵی بانگێشتکردنتانم بۆ ولاّتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بیست لەپێناو وتوێژکردن دەربارەی نزیکبوونەوەی لێدانی عێراقو لەکار لابردنی سەدام حسەین سەرکۆماری عێراق، ئەوپەڕی خۆشی دایگرتم بۆ ئەم بایەخ پێدانە. ئەوسا هەمیشە چاومان لەوەبوو ئێزگەیەکی جیهانی، ناوی کوردستان بێنێت، یان بۆچەند چرکەیەك باسی گەلی کورد بکات ... جا لەمیانەی ئەم پێشکەوتنەی ئەمڕۆ دەیبینین جیاوازییەکی گەورە بەدیدەکەین لەنێوان بارودۆخی ئەوسامان بەبەراورد لەگەڵ ئێستادا کەکێشەکەمان بۆتە وێردی سەرزاران لەکۆڕوکۆمەڵە جیهانییەکاندا.

بێگومانم لەوەی کەزانیارییەکانم، بەبەراورد لەگەڵ ئەو زانیارییانەی لەلای ئێوەیە دەربارەی بارودۆخی ئێستاو هەڵوێستی دەوڵەتانی دراوسێو پێگەی سیاسیمان لەجیهاندا، کورت دێنن، بەلاّم لەبەرامبەر گرنگیی ئەو هەڵوێستەی ئەزموونی کوردی پێیدا تێدەپەڕێت هەست بەبەرپرسیارییەتی دەکەم کەئەمەش هانیدام ئەم نامە کراوەیەتان بۆ بنووسم.

سەرۆکە بەڕێزەکان ...

گەورەیی بەرپرسیاریەتیتان و گرنگیی بارەکە ناچارتان دەکات لەبەرامبەری خوای گەورەو ئیرادەی کۆمەلانی خەلکی کوردستان بەڵێن بدەن کەهەموو توانایەکی لێهاتوویی سیاسی بخەنەگەڕ، لەو ڕووەوە لەئینگلیزو عەجەمان بلیمەتتربن بۆ رزگارکردنی گەلی کورد. گومان لەوەدا نییە کەسیاسەتی دەرەوەتان سەرکەوتووبووەو پێویست بەبەڵگە هێنانەوە ناکات هەرچەند نووسینەکانی دووتوێی کتێبەکانی منتان بەدڵ نییە، بەڵام تەواو لەوباوەڕەدام کەسەرکەوتنتان لەم ئەزموونەدا وا لەخەلکی کوردستان دەکات لەهەردوو بەشەکەدا، کتێبەکانم بسووتێنن، بەڵام خوانەخواستە، ئەگەر شکستتان خوارد ئەوە هەردوو دنیاتان لەدەستداوەو ئەوسا ئەوخاکەی بەسەریشدا دەڕۆن نەفرەتتان لێدەکات، خێزانی شەهیدەکانو پیرو جوانی گەل، سەرزەنشتتان دەکەنو لەئەنجامدا هەموو حزبە عەلمانییەکانو ئیسلامییەکانی کوردستان کەدەستیان لەم مەسەلەیەدا هەیە، لەگەڵ خۆتاندا نغرۆ دەکەن، چونکە ئەوەی بەسەر شای ئێراندا هات، بەسەر ئێوەشدا دێت. چونکە کاتێك خاك تووڕەدەبێتو خەشمو قینی هەڵدەستێت کەس رزگارتان ناکات لەدەستی، نە سوپا نە دۆستی نزیك بەفریای ناکەوێت. جابەڕێزان، دیمەنی کۆمەلانی خەلکی کوردستان بەتێکشکاویو دۆڕاوی بێننە بەرچاوتان کەدووبارە دەکەونەوە بەردەستی دوژمنە شۆڤێنیستەکان لەعەرەبو عەجەمو تورك.

بەڕێزان

لەوانەیە ئاگاداری بارودۆخی خەلکی نەبن، ئەمرۆ خەڵك زۆر بەترسەوە رووداوەکانی جیهانو ئەوانەی پەیوەندران بەکوردستانەوە، هەڵدەسەنگێننو گرەو لەسەر تێکشکان دەکەن، ئەمەش لەبەر هۆیەکی زۆر گرنگ ئەویش رێکنەکەوتنی ئێوەیە هەرچەندە دامودەزگاکانی راگەیاندنی هەردوولاتان هەمیشە بەباشە باسی ئەو دیدارانەی گەورەئەندامانی حزبەکانتان دەکەن کەژمارەی دیدارەکان لەهەشتا جار تێپەریوە، ئەمە لەکاتێکدا واقیع، پێچەوانەی ئەم گەشبینییە دەسەلمێنێت.

پێبەپێی بلاوبوونەوەی هەواڵی هێرشی ئەمریکی بۆ سەر عێراق لەدەزگاکانی راگەیاندندا، دەبینین حزبە کوردستانییەکان هێشتا سەرگەرمی دیدارو چاوپێکەوتنن، تەنانەت رێککەوتنی پارتی لەگەڵ هەندێك حزبی سیاسیدا هێشتا قسەی سەرکاغەزەو لەچەند بانگێشتێکی نانخواردنو چەند دانیشتنێکی زارەکی تێنەپەڕیوە چونکە بەدەنگەوە چوون بۆ رێککەوتن، یەکلایەنەیە.

دوو کێشەی سەرەکی لەبەردەم بەڕێزتاندایە، یەکەمیان: گەیشتن بەرێککەوتنێکی هەمیشەیی کەمەبەستی یەکگرتنە لەنزیکترین هەلدا، دووەمیان: رازیکردنی گەلو دروستکردنی پردی لێك گەیشتن لەگەلێدا. جا بەربەستێکی گەورە هەیە لەنێوان بەڕێزتان و خەلکی کوردستاندا، وابزانم ئەوەش لەرێککەوتنی ناو خۆتان ئەستەمترە، ئەوەی ئەم بەربەستانەشی دروستکردوە نەمانی بروایە لەنێوان سێلایەندا، ئێوەو ئەندامانی هەردوو حزبتان، لەگەڵ لایەنی سێیەم کەئەویش گەلە. پێغەمبەری خوا(د.خ) کاتێك لەرێککەوتنامەی حودەیبیەدا تەنازولی بۆ سەرانی قورەیش کرد، یاوەرەکانی سەرزەنشتیان کرد، بەلام ئەو هەنگاوە دەروازەی سەرکەوتنی موسڵمانە کان بوو بۆ داگیرکردنی مەککە.

بەڕێز مام جەلال: بێگومان بەڕێزتان لەسۆنگەی سەردانیکردنت بۆ لای بەڕێز مەسعوود بارزانی، گلەیی زۆرت لەلایەن ئەندامانی مەکتەبی سیاسیو دۆستانتەوە هاتەسەر، ئەی بۆچی بەسەر ئەو هەستەدا زاڵ نابیتو سەردانەکت دووبارە ناکەیتەوە.

دەربارەی تۆش بەڕێز مەسعوود بارزانی، خەڵك باسی لەخۆبایی بوونو خۆبەزلزانینو بەبچووك سەیرکردنی هەموو خەڵك دەکەن، خوای گەورەش نەهی لەم سیفەتانە کردووە، جا ئەگەر وانەبێت ئەوە واقیع وانالێت. ئێوە لەپێناو بەرژەوەندیی تەسکی حزبایەتیو بەهێزکردنی لایەنەکەتانو بێهێزکردنی لایەنی بەرامبەر، هەمیشە ئامادەبوون سەد جار لەگەڵ دوژمنانی کورد دانیشن، باشە بۆچی ئەو رقو کینەیەی ناو دەروونتان بەرامبەر بەگەل ناسڕنەوە تا ئاشتیو تەبایی بێتەدیو لەئەنجامدا یەکگرتنی لێبکەوێتەوە.

بێگومان ئێوە، دوای رزگارکردنی کوردستان کەهاتنە کوردستان ئەو هەموو خەڵکەتان لەگەڵدا نەبوو کەئێستا گوێ لەمشتانن، سامانێکی واشتان پێنەبوو، بەلام ئەوەی ئێستا لەبەردەستاندایە، هیچ نییە لەچاو ئەوەی لەبەردەستی میرەکانی کەنداودایەو بایی ئەوەش نییە هێرشێك بۆ سەرکوردستان بشکێنێت بەلام بۆ کورد زۆرە، کەواتە لاف بەچییەوە لێدەدەن.

كەواتە بەڕێزان، ئەگەر هەستی نیشتمانیو بەزەیی هاتنەوە بەخەڵكدا كاریگەری نەبێت بۆ پەلەكردن لەیەكگرتنو ڕێككەوتن، دەبا یەكەم بۆ خوا بێت ئنجا بۆپارێزگاریكردنی دەورەكەتان.

تۆبڵێی ئەگەر ئەمڕۆ هەڵبژاردنێكی ئازاد لەكوردستاندا ئەنجام بدرێت، ئایا ئێوە زۆرینەی دەنگەكان بەدەستدێنن؟ بڕواناكەم...كەواتە بەچەپڵەی جەماوەر لەبۆنەكاندا هەڵمەخەڵەتێن، ئەوە پڕوپاگەندەیە كەخەڵكی چەواشەكار، بۆرازیكردنی ئێوە دەیسازێننو لەواقیعەوە دوورە.

لایەنگری بەزەبری هێزو هەڕەشە تا سەر نییە، بڕواش ناكەم هەست بەچەرمەسەری گەلی كوردبكەن لەئەنجامی ئەم ناتەبایىو نائارامییە. كەواتە بۆچی بیر لەوە ناكەنەوە گەل لەهەنگاوەكانتاندا بەشداربكەن، چونكە تەنها گەل پاڵپشتانە بۆ پتەوكردنی دەسەلات، بۆ نموونە لەدوای راگەیاندنی جەنگ دژی ئەڵمانیا، ئەندامانی حكومەتی بەریتانیا، داوایان لەونستۆن چرچڵ كرد وەزارەتێكی نوێ پێكبێنن، چرچڵ ئەمەی رەت كردەوە بەلاّم یەك مەرجی بۆ جێبەجێ كردنی داواكە دانان ئەویش ئەوەیە كەهەموو ئەندامانی حكومەتو لایەنە حزبەییەكانو جەماوەر بەشداربن، ئنجا بەكردەوە سەرۆك وەزیرانی پێشوو وەك وەزیر لەوەزارەتی نوێدا دامەزراند ئیتر جەماوەر بەكوتەك و دارەوە رژانە شەقامەكان بۆ پشتگیركردنی چرچڵ...كەواتە بەڕێزان، هەتا كار لەكارنەترازاوە بیر بكەنەوە.

بەڕێز مەسعوود بارزانی: لە١٣/٣/١٩٩١ كاتێك لەماڵی عزەت بەگ چاوم پێت كەوت نزیكەی ٣هەزار كەس لەبەر باران بەپەرۆشەوە چاوەڕێی دەركەوتنتان بوون تا بۆ چەند ساتێك بتانبینن... باشە تۆ بڵێی ئێستا هەمان جەماوەرو هەمان پشتگیریتان هەبێت ؟!

كەواتە بۆچی بەخۆتاندا ناچنەوەو بەخۆتان لەو راستییە ناكۆڵنەوە تا بزانن خەڵك هەست بەچی دەكەنو داوای چیدەكەن! تكام وایە وەكو ئەوسا دڵی خەڵك نەك جەستەیان، بەلای خۆتاندا رابكێشنەوە...

بەڕێزان هەردوو سەرکردەی کورد:

ڕۆژگارو تاقیکردنەوەکان ئێوەی قالّکردووەو پێویستیتان بەئامۆژگاری نەماوە، بەلاّم خوای گەورە فەرمانی پێمان کردووە راوێژ بکەین منیش ئەگەر لەو بڕوایەدا نەبم کەدەستوپێوەندو پاسەوانەکانتان دیوارێکیان بەبیانووی پاراستنتان دروستکردووەو تەنها هەواڵەکان لەمو لەو دەبیستن، ئەوە بەم نامەیە قسەم لەگەڵتاندا نەدەکرد.

تێکشکاندنی ئاواتی دەوڵەتانی دراوسێو بەزینی حزبو لایەنە نەیارەکانی ئیدارەی کوردی تەنهاو تەنها لەڕێی یەکخستنی ریزەکان دەبێت، ئەوەش لەڕێی نیازپاکیو راستگۆییو ڕێگەنەدان بەئیدارەی ئەمەریکی کەقسەی خۆی بەسەرتاندا زاڵ بکاتو ناچارتان بکات لەبەرچاوی جیهان وەك برای تەبا دەرکەون.

بادیدارەکانتان راستگۆبێت نەك مادەیەکی ئیعلامی، بریا ئەندامانی مەکتەبی سیاسیو لیژنەی مەرکەزیتان پێکەوە بەهەموو کۆمیتەو بارەگا حزبەییەکاندا دەگێڕا بەتایبەتی بۆ بارەگای حزبە نەیارەکانی وەکو پارتی پارێزگاران وە بنەماڵەی خدر ئاغا سورچی کە لەئەنجامی شەڕی ناوخۆ چەرمەسەرییان بەسەرهات.

تکام ئەوەیە هەرچی زووترە تەنسیق بکەن بۆ یەکگرتن بۆ پێکهێنانی پتەوترین هێز لەکوردستاندا کەهەموان سڵی لێدەکەن، ئنجا دوژمن لەپێش دۆست ناچار بکەن حساب بۆ ئیدارەی هەرێمی کوردستان بکاتو ستافی ئەوئیدارەیە، مێژوو لەتۆماری قارەمانو مەزناندا رێزیان بکات.

لەکۆتاییشدا، ئەگەر رێگەم بدەن رووداوێك بەنموونە دێنمەوە کە لەمێژوودا روویداوە هیوادارم ئێوە بگرێتەوە.

لەسەردەمی پاشایەتیدا، بەڕێوەبەری ناحیەی دەربەندیخان دەربەگێکی بانگ کردبوو تاچیتر خۆی بەسەر خەڵکدا نەسەپێنێتو زەوییەکانیان نەخاتە ژێر دەستی. دوای گفتوگۆیەکی دوورودرێژ بەڕێوەبەری ناحیە فەرمانیدا کەدەرەبەگەکە زیندانی بکرێت، ئەویش بەو هێزو دەسەلاّتەی کەهەیبوو ویستبووی بەرامبەری بوەستێتو زیاد لەوەش رێگە نەدرێت فەرمانەکە جێبەجێبکرێت، بەڕێوەبەری ناحیە گوتبووی: دەی من چ زەرەرێك دەکەم کەتۆ فەرمان جێبەجێ ناکەیتو ناچیتە زیندانەوە، وادەزانیت بۆ من دەچیتە زیندانەوە! من هەموو مەبەستێکم بەدیهێنانی دادپەروەرییە!

بەجێبەجێکردنی ئەوەی دەیخوازمو گەلی کوردستان بەهیوایەتی، پێش هەموو شتێك خزمەتکردنە بەبەرژەوەندیی خۆتان، کەواتە بەڕێزان، هەتا کار لەکار نەترازاوە باش بیر لەمەسەلەکە بکەنەوەو رەنجەکەمان بەفیڕۆ مەدەن.

خوایە ئەتۆ ئاگاداریت ... ئەوە من ئاگادارم کرد.

بژی کورد... بژی کوردستان

ڕەفیق پشدەری

خزمەتکاری کوردو کوردستان